TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 83

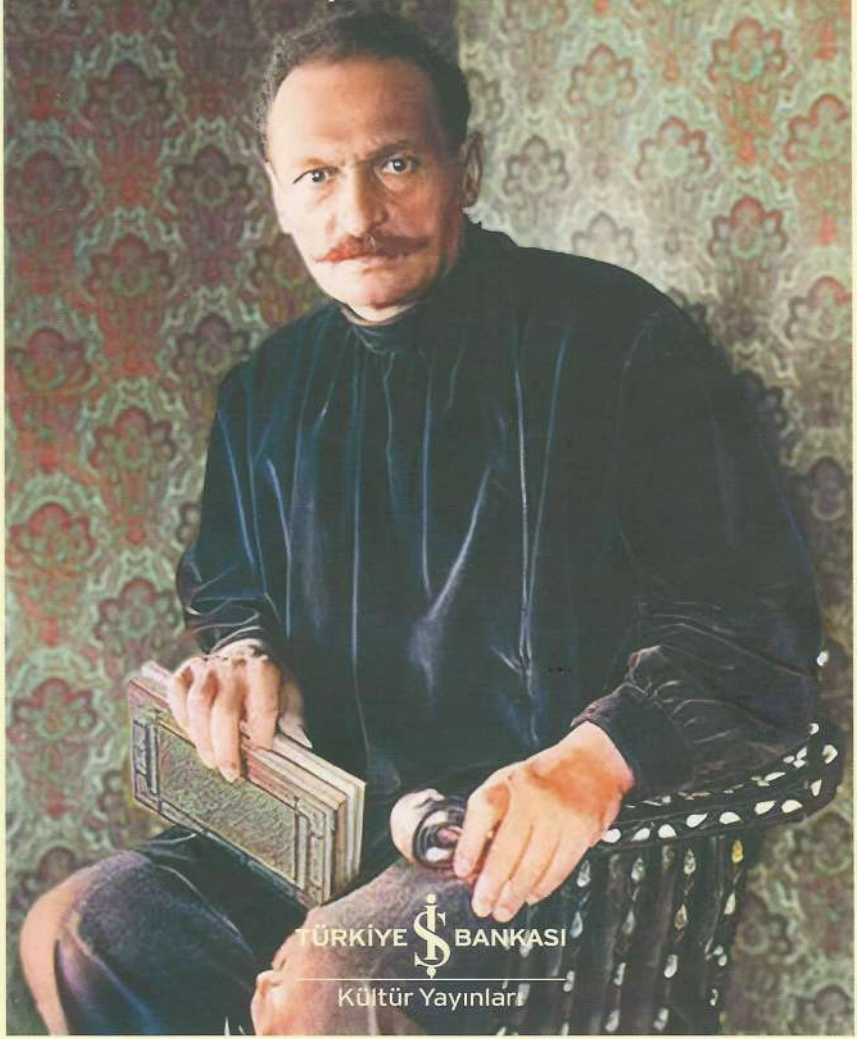
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ VE ORİJİNAL METİN

TEVFİK FİKRET

BÜTÜN ŞİİRLERİ-2

Rübâb-ı Şikeste

KIRIK SAZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 6008

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

TEVFİK FİKRET
BÜTÜN ŞİİRLERİ: 2
RÜBÂB-I ŞİKESTE
KIRIK SAZ

© EMİN TÜRK ELİÇİN KÜLTÜR VE SANAT VAKFI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2022
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ÖMER ASLAN

REDAKSİYON
BİLAL ALPAYDIN
İSMET İPEK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: CAN YAYINLARI, 1984

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM: ARALIK 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-668-0 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-667-3 (KARTON KAPAK)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CAD. YÜKSEK SOK. NO:11/1
MERTER-GÜNGÖREN/İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ASIM BEZİRCİ

1927/28 yılında Erzincan'da dünyaya geldi. 1946 yılında İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1950'de mezun oldu. 1955'ten itibaren çeşitli gazete ve dergilerde takma adlarla ve kendi adıyla daha çok şiir, öykü ve dil üzerine eleştiri ve inceleme yazıları kaleme aldı. Fransızcadan yaptığı çevirilerle birlikte onlarca eser veren "edebiyatın kırk ayaklı karıncası"; Sabahattin Ali, Orhan Veli, Nâzım Hikmet, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Haşim ve Tevfik Fikret'in toplu şiirlerini yayıma hazırladı. *Rıfat Ilgaz* monografisi ile 1989 yılında Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü'nü alan Asım Bezirci, 1993 yılında bir etkinlik için gittiği Sivas'ta kaldığı otelin ateşe verilmesiyle çıkan yangında can verdi.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 83

Şiir

bütün şiirleri: 2

rübâb-ı şikeste
kırık saz

TEVFİK FİKRET

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Asım Bezirci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Editörün Notu xi
Sunu xiii
Tevfik Fikret'in Hayatı xvii

RÜBÂB-I ŞİKESTE / KIRIK SAZ 1
[Fikri Hür, İrfânı Hür, Vicdânı Hür Bir Şâirim] / [Düşüncesi Özgür, Bilgisi Özgür, Vicdanı Özgür Bir Şairim] 2-3
Kârîlerime / Okurlarıma 4-5
Sühâ ve Pervîn / Süha ile Pervin 8-9
Zekâ / Zekâ 26-27
Balıkçılar / Balıkçılar 30-31
Nesrîn / Nesrin 36-37
Sezâ / Seza 44-45
Hasta Çocuk / Hasta Çocuk 50-51
Tecdîd-i İzdivâc / Evliliği Yenileme 56-57
Küçük Âile / Küçük Aile 60-61
Ken'ân / Kenan 62-63
Hasan'ın Gazâsı / Hasan'ın Gazası 66-67
Kamîs-i Yûsuf / Yusuf'un Gömleği 84-85
Vâlide / Anne 88-89
Verin Zavallılara! / Verin Zavallılara 92-93
Ramazân Sadakası / Ramazan Sadakası 96-97
Sahâif-i Hayâtımdan / Hayatımın Sayfalarından 100-101
Tefelsüf / Filozoflaşma 104-105

Resim Yaparken / Resim Yaparken 106-107
Tefekkür / Düşünme 108-109
Belki, Hayır!.. / Belki, Hayır!.. 110-111
Âşiyân-ı Dil / Gönül Yuvası 114-115
Kendi Kendime / Kendi Kendime 118-119
Derd-i Nihân / Gizli Dert 120-121
Rûh-i Eş'ârım / Şiirlerimin Özü 122-123
Vagonda / Vagonda 124-125
Bir Ayyâşın Karşısında / Bir İçkicinin Karşısında 126-127
Berf-i Zerrîn / Altın Kar 128-129
Bahâr-ı Mağmûm / Üzgün Bahar 130-131
En Ferâhlı Günüm / En Tasasız Günüm 134-135
Beyâz Yelken / Ak Yelken 136-137
Hâb-ı Girîzân / Kaçan Uyku 140-141
Hayâl-i Hodbîn / Bencil Hayal 144-145
Enîn-i Gam / Tasanın İniltisi 146-147
Öksüzlüğüm / Öksüzlüğüm 148-149
Mehd-i Âmâlim / Umutlarımın Beşiği 152-153
Ukde-i Hayât / Hayat Düğümü 154-155
Yaşadıkça / Yaşadıkça 156-157
Gayyâ-yı Vücûd / Vücudun Kuyusu 158-159
Akşam / Akşam 162-163
Ufk u Hilâl / Ufuk ve Ay 164-165
Perî-i Hazân / Güz Perisi 166-167
Yağmur / Yağmur 168-169
Karlar / Karlar 172-173
Mihr-i Zemherîr / Karakış Güneşi 174-175
Heykel-i Giryân / Ağlayan Heykel 176-177
Fener / Fener 178-179
Ninni / Ninni 180-181
Zavallı Hasta / Zavallı Hasta 182-183
Serhoş / Sarhoş 184-185
Balıkçılar / Balıkçılar 186-187
Aşk u Firâk / Aşk ve Ayrılık 188-189
Zerrişte / Zerrişte (Sarman) 192-193
İle'l-Ebed... / Sonsuza Dek... 196-197

Bahârda / Baharda 200-201
Seninle... / Seninle... 204-205
Sen Olmasan... / Sen Olmasan... 206-207
Birlikte / Birlikte 208-209
Ömr-i Muhayyel / Hayalce Bir Yaşam 210-211
Krizantem / Kasımpatı 214-215
Leyl-i Vedâ' / Ayrılık Gecesi 216-217
Bir Hicrân-ı Muvakkatten Sonra / Bir Geçici Ayrılıktan Sonra 218-219
Şekvâ-yı Firâk / Ayrılıktan Yakınma 222-223
Resmini Yaparken / Resmini Yaparken 226-227
Sükûn İçinde / Durgunluk İçinde 228-229
Firâk u Telâkî / Ayrılma ve Buluşma 232-233
Dinle, Rûhum... / Dinle, Ruhum... 234-235
Perî-i Şi'rime: / Şiirimin Perisine: 238-239
La Dans Serpentin / Yılan Dansı 240-241
Bisiklet / Bisiklet 244-245
Süs / Süs 246-247
Fırsat Yolunda / Fırsat Yolunda 250-251
Tesâdüf / Tesadüf 254-255
İkinci Tesâdüf / İkinci Tesadüf 256-257
Son Tesâdüf / Son Karşılaşma 258-259
Bütün Bir Sergüzeşt / Bütün Bir Serüven 260-261
Çirkin / Çirkin 262-263
Perde-i Tesellî / Avunma Perdesi 264-265
Bu da Bir Emel / Bu da Bir Dilek 266-267
Ey Hâb! / Ey Uyku! 268-269
Nâdim-i Hayât / Yaşadığına Pişman 270-271
Toprak / Toprak 272-273
Ne İsterim? / Ne İsterim? 274-275
Bir Ân-ı Huzûr / Bir Huzur Anı 276-277
Yeşil Yurt / Yeşil Yurt 278-279
Bir Mersiye / Bir Ağıt 280-281
Berîd-i Ümîd / Umut Habercisi 286-287
Mâî Deniz / Mavi Deniz 290-291
Halûk İçin / Haluk İçin 292-293

Halûk'un Sesi / Haluk'un Sesi 294-295
Halûk'un Bayramı / Haluk'un Bayramı 296-297
Halûk'a / Haluk'a 298-299
Yine Halûk / Yine Haluk 302-303
Yarın / Yarın 304-305
Yaşamak Aşkı / Yaşama Sevgisi 308-309
İnanmak İhtiyâcı / İnanmak İhtiyacı 310-311
Sabâh Ezânında / Sabah Ezanında 312-313
Ramazân / Ramazan 314-315
Sabâh-ı Îd / Bayram Sabahı 318-319
Şehîdlikte / Şehitlikte 320-321
Asker Geçerken / Asker Geçerken 324-325
Kılıç / Kılıç 326-327
Köyün Mezârlığında / Köyün Mezarlığında 328-329
Teşrîk-i Melâl / Dert Ortaklığı 330-331
Kahkaha-i Ye's / Umutsuzluğun Kahkahası 332-333
Buda / Buda 334-335
Kutba Doğru / Kutba Doğru 336-337
Zavallı "Evet" / Zavallı "Evet" 338-339
Rakîbe / Kıskanç Kadın 340-341
Şâirin Çubuğu / Şairin Çubuğu 342-343
Büyük İkrâmiye / Büyük İkramiye 346-347
Para ve Hayât / Para ve Yaşam 354-355
Biraz Ümîd / Biraz Umut 356-357
Hande-i Bûm / Baykuşun Gülüşü 358-359
Timsâl-i Cehâlet / Bilgisizlik Simgesi 362-363
Heykel-i Sa'y / Çalışma Heykeli 366-367
Son Nağme / Son Ezgi 368-369

HALÛK'UN DEFTERİNDEN / HALUK'UN DEFTERİNDEN 371
Hayât / Hayat 372-373
Kocaman Sâate: / Kocaman Saate: 376-377
İzler / İzler 378-379
Dün Gece / Dün Gece 380-381
Sabâh Olursa... / Sabah Olursa... 384-385

Mâzî... Âtî / Geçmiş... Gelecek 386-387
Cevâb / Karşılık 390-391

HEMŞÎREM İÇİN / KIZ KARDEŞİM İÇİN 395
Hemşîrem İçin / Kız Kardeşim İçin 396-397

SİS - RÜCÛ' / SİS - GERİ ALIŞ 407
Sis / Sis 408-409
Rücû' / Geri Alış 418-419

BİR LAHZA-İ TEAHHUR / BİR ANLIK GECİKME 423
Bir Lahza-i Teahhur / Bir Anlık Gecikme 424-425

MİLLET ŞARKISI / ULUS ŞARKISI 429
Millet Şarkısı / Ulus Şarkıs 430-431
Vatan Şarkısı / Yurt Şarkısı 434-435
Bir Güfte / Bir Söz (Güfte) 436-437
Dârülmuallimîn Marşı / Öğretmen Okulu Marşı 438-439
Kitâbe / Yazıt 440-441

ÂVENG-İ TESÂVÎR / PORTRELER DEMETİ 443
Fuzûlî / Fuzuli 444-445
Cenâb / Cenap 448-449
Nedîm / Nedim 450-451
Üstâd Ekrem / Ekrem Usta 458-459
Nef'î / Nef'i 462-463
Hâmid / Hâmit 468-469

ÂVENG-İ ŞÜHÛR / AYLARIN DEMETİ 473
1- [Mart] / 1- [Mart] 474-475

2- [Nisan] / 2- [Nisan] 476-477
3- [Mayıs] / 3- [Mayıs] 478-479
4- [Haziran] / 4- [Haziran] 480-481
5- [Temmuz] / 5- [Temmuz] 482-483
6- [Ağustos] / 6- [Ağustos] 484-485
7- [Eylül] / 7- [Eylül] 486-487
8- [Teşrinievvel] / 8- [Ekim] 488-489
9- [Teşrinisani] / 9- [Kasım] 490-491
10- [Kânunuevvel] / 10- [Aralık] 492-493
11- [Kânunusani] / 11- [Ocak] 494-495
12- [Şubat] / 12- [Şubat] 496-497

Editörün Notu

Asım Bezirci'nin üç ciltte derleyip günümüz Türkçesine aktardığı Tevfik Fikret'in bütün şiirlerinin ikinci cildi *Rübâb-ı Şikeste* tekrar basıma hazırlanırken bazı düzenlemeler ve değişiklikler yapıldı. Öncelikle bütün şiirler Osmanlıca orijinalleriyle karşılaştırıldı, çok az da olsa eksik veya yanlış okumalar düzeltildi, atlanmış dizeler ilgili yerlere eklendi; sözlük kısmında da çıkarma ve eklemeler yapmak suretiyle kısmi değişiklikler yapıldı. İkinci olarak, Asım Bezirci'nin günümüz Türkçesine aktarmadığı bazı şiirler (7 adet) günümüz Türkçesine aktarıldı ve bunlar da dipnotlarda belirtildi. Üçüncü olarak, *Rübâb-ı Şikeste*'de yer alan şiirlerin pek çoğunun, başta *Servet-i Fünûn* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandığı Asım Bezirci tarafından tespit edilmiş ve bu dergilerin künye bilgileri şiirlerin sonuna kaydedilmişti. Elinizdeki baskıda bu künye bilgileri gerekli düzelti ve ilaveler yapılarak dipnota taşındı. Yanı sıra Tevfik Fikret'in bu şiirleri nerelerde ve hangi tarihlerde yazdığını gösteren bilgiler de dergilerde belirtildiği şekliyle kitapta şiir sonlarına eklendi. Son olarak da *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan şiirlerden bazıları için kullanılan çeşitli illüstrasyonlar –bunların çoğu Diran Çırakyan imzalıdır– ve resimler elinizdeki baskıya ilave edildi.

Sunu

Tevfik Fikret, Atatürk'ün en çok sevdiği, beğendiği, düşüncelerini paylaştığı şairlerden biridir. Ayrıca XIX. yüzyılda şiirimizin Batılılaşmasında, yeni bir görüş, duyarlık, deyiş ve imgeye ulaşmasında, Edebiyat-ı Cedide denilen akımın oluşmasında en çok emeği geçenlerden biridir. Gelgelelim, onun en çok tartışılan yanı bu hizmetleri yahut sanatı değil, kişiliğidir hatta kişiliğinin de bir iki yanıdır. Üstelik bu tartışma yalnızca karşıt dünya görüşüne bağlananlar arasında değil, aynı ideolojiyi benimseyenler arasında da sürmektedir. İlericilerle gericilerin, toplumcularla bireycilerin çatışması doğal sayılabilir, ama aynı kümede toplananların kapışmasını yadırgamamak güçtür. Örneğin Sabiha Sertel toplumculuk açısından Fikret'i göğe yükseltirken, Hikmet Kıvılcımlı da aynı açıdan onu yere batırmaktadır.[1] Öte yandan, toplumcu olmayanların bir kesimi Fikret'i yererken,[2] bir başka kesimi de övmektedir.[3]

Bu garip uyuşmazlığın birtakım sebepleri olmalıdır. Sanıyorum ki bunların en önemlisi şudur: Fikret'in eserlerini evrimi ve bütünlüğü içinde ele almamak. Başka bir deyişle, onun yalnızca bir ya da birkaç yanına ve belirli bir zaman parçacığı

1 Sabiha Sertel, *İlericilik-Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret*, İstanbul: Hür Yayınları, 1969; Hikmet Kıvılcımlı, *Edebiyat-ı Cedide'nin Otopsisi*, İstanbul: Marksizm Bibliyoteği Yayınları, 1935.

2 Eşref Edip, *Tevfik Fikret'i Beş Cepheden Kırk Muharririn Tenkidi*, İstanbul: Âsâr-ı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1943.

3 İsmail Hikmet Ertaylan, *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul: T. Emekli Öğretmenler Cemiyeti Yayınları, 1963.

içindeki bir ya da birkaç ürününe bakarak tümel yargılara gitmek... Nitekim ilk birkaç şiirini seçerek Fikret'i dinci, Osmanlıcı, tutucu, bireyci saymak ne denli kolaysa, son birkaç şiirini seçerek onu bunların tam tersi bir kimlikle göstermek de o denli kolaydır.

Okuru yanıltan bu parçalayıcı, dar açılı ve tek boyutlu kavrayışlardan kurtulmanın yolu şu olsa gerektir: Fikret'in bütün ürünlerini bir araya getirip tarihçe sıraya koymak; ancak, hepsini birer birer her yanıyla nesnelce inceleyip çözümledikten sonra, onun kişiliği yahut sanatı üstüne bir yargıya varmak...

Yazık ki elimizin altındaki kitaplaşmış veriler bunu sağlayacak yeterlikte değildir. (Örneğin, Fikret'in basılı eserleri dışında kalan şiirlerinin sayısı 120'yi aşmakta, bu da tüm şiirlerinin üçte birini geçmektedir.)

*

Fikret'in bütün şiirlerini derleyip düzenlemeye girişmemin başlıca sebeplerinden biri, onun edebiyatımızdaki önemli yeri ise, öbürü de bu yetersizliktir. Bunu gidermek için şunları gerçekleştirmeye çalıştım:

a) Fikret'in kitaplaşmış ve kitaplaşmamış tüm şiirlerini –resim altına yazılanları bile– derleyip düzenlemeyi amaçladım. (Ancak altında şairin adı bulunmayan, ama onun olduğu öne sürülen şiirler için bir tek tanıkla/kaynakla yetinmedim, başka tanıklar da aradım; bulamayınca söz konusu şiirleri şimdilik derlemeye almaktan sakındım.)

b) Evrim çizgisini ortaya çıkarmak dileğiyle, şiirleri yazılış ya da –o belli değilse– yayımlanış tarihlerine göre sıraya koydum. (Şairin ölümünden sonra 1918'de *Düşünce*[1] dergisinde yayımlanmış şiirleri, hiç değilse yaklaşık olarak, yazıldıklarını sandığım yıllara yerleştirmeye uğraştım.)

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, İstanbul: 1334/1918. (e. n.)

c) Her şiirin altına ilk yayımlandığı yerin (dergi, gazete) adlarıyla sayısını ve tarihini belirttim. (Hicri ve rumi tarihlerin yanında miladi karşılıklarını da gösterdim.)[1]

d) Şiirleri sıralarken basılmış eserlerin (*Rübâb-ı Şikeste, Halûk'un Defteri, Şermîn*) düzenini değiştirmedim. Ancak, *Rübâb-ı Şikeste*'nin sonunda "Eski Şeyler" bölümünde bulunan 1304-1312 (1888-1896) tarihli şiirleri "İlk Şiirler"in ardına eklemeyi ve hepsini *Geçmişten Gelen* başlığı altında toplamayı uygun gördüm. Böylece, Fikret'in bütün şiirleri üç ciltte derlenmiş oldu:

1. *Geçmişten Gelen* (1884-1900): "İlk Şiirler", "Eski Şeyler"
2. *Rübâb-ı Şikeste* (1900)
3. *Halûk'un Defteri* (1911), *Şermîn* (1914), "Son Şiirler"

Bunlardan birinci ciltte ayrıca, Fikret'in "Hayatı", üçüncü ciltte ise "Çeviri Şiirleri" ile "Fikret İçin Şiirler" yer aldı.

e) Günümüzde kullanılmayan ya da anlamı kolaylıkla çıkarılamayan Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıklarını sayfaların altında yahut şiirlerin sonunda açıkladım.

f) Şiirlerde geçen eski sözcükler, deyimler ve tamlamaların yazımında ilk/özgün yayım biçimine ve Osmanlıcanın kurallarına bağlı kaldım. Fakat Türkçe sözcükleri aktarırken, genel olarak, Türk Dil Kurumu'nun yeni *Yazım Kılavuzu*'na uydum.[2]

g) Şiirlerde anılan kimi adlar, parçalar ile geçmiş olaylar için sayfa altlarında kısa açıklamalarda bulundum.

h) Dilinin eskiliği yüzünden, genç kuşaklarca gereğince anlaşılamayacağını düşünerek, şiirlerin asılları yanında

---

1 Kaynaklar dipnotlara taşındı ve "kaynak adı, sayısı, gün/ay/yıl olarak tarihi (rumi/miladi), sayfa numarası" şeklinde kaynak bilgileri yeniden düzenlendi ve güncellendi. (e. n.)

2 Elinizdeki baskıda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* kullanılmıştır. (e. n.)

çevirilerini de sundum. Bunu yaparken temel metinlerin içeriğini, havasını, sesini, duyarlığını, tadını yitirmemeye çabaladım. Bu yüzden, ölçüye pek bağlı kalmadım, ama fırsat düştükçe uyağa başvurmaktan da kaçınmadım. Böylece yapıyı çok değiştirmeden, şiirleri günümüz Türkçesine aktarmayı denedim. Öyleyken, Fikret'i bugüne ancak şairlerin hakkıyla aktarabileceğine inanıyorum. Buna karşın davranışımı şairce bulanlar ve çevirilerimi şiir sayanlar çıkarsa, onlara kendimi hiç de öyle görmediğimi –üzülerek– söylemek isterim.

i) Gerek şiirleri çevirirken, gerekse derlerken özellikle Fahri Uzun, Ahmet Muhip Dıranas, Ceyhun Atuf Kansu ve A. Kadir ile İsmail Hikmet Ertaylan, Sabiha Sertel, Kenan Akyüz, Mehmet Kaplan, Murat Uraz, Cevdet Kudret, Memet Fuat ve Atilla Özkırımlı'nın çalışmalarından ve daha pek çok şair ya da yazarlardan yararlandım. Fakat eldeki verileri denetlemekten, onları hem birbirleriyle hem de ilk/özgün metinlerle karşılaştırmaktan geri durmadım.

(Yeri gelmişken açıklamalıyım: Bunu pekiştirmede, özellikle "İlk Şiirler"in yeni yazıya çevirilerini denetlemede Haşim Nezihi Oktay'dan yardım gördüm.)

*

Son söz olarak şunu da belirtmeliyim: Fikret'in bütün şiirlerini toplarken, yalnızca onun gerçek kimliğini belirlemeye yararlı olmayı değil –Ahmet Haşim, Nâzım Hikmet, Orhan Veli, Cahit Sıtkı Tarancı derlemelerinde olduğu gibi– okurun yanı sıra öğrencilerle öğretmenlere, edebiyat tarihçileriyle inceleyicilere de yararlı olmayı düşündüm.

Asım Bezirci

Tevfik Fikret'in Hayatı

Tevfik Fikret (asıl adıyla Mehmed Tevfîk), 28 Şaban 1284'te (24 Aralık 1867) İstanbul'da, Aksaray'da Kadırga semtindeki Bostan-ı Âli mahallesinde doğdu. Babası Hüseyin Efendi, Hâriciye Mektûbî Kalemi ile Defter-i Hâkânî İdâresi'nde çalışmış, bir süre de mutasarrıflık yapmıştı. Çankırı'nın Çerkeş ilçesi ileri gelenlerinden Ahmet Ağa'nın oğluydu. Ahmet Hüsrev Efendi'nin kızı Hatice Refia ile evliydi. Hatice Refia, 1822 Yunan ayaklanmasında kimsesiz kalarak Osmanlılara sağınmış, Müslüman olmuş bir Sakızlı Rum'un kızıydı.

Fikret'in çocukluğu Aksaray'da Ağa Yokuşu'nda bulunan baba konağında geçti. Öğrenimine Aksaray'daki Mahmûdiye Vâlide Rüştiyesi'nde başladı. Fakat 93 (1877) Rus Harbi sırasında İstanbul göçmenlerle doldu, okul kapatılarak onlara ayrıldı. Bunun üzerine Fikret, Mekteb-i Sultânî'ye (şimdiki Galatasaray Lisesi) geçti.

Fikret'in annesi ile dayısı Hasan Nuri Bey hacca gitti. Fikret'in kız kardeşi de yanlarındaydı. Yolculuk uzun sürdü. Üstelik Hicaz'da da kolera salgını vardı. Dönüşte Refia Hanım'la ağabeyi salgına yakalanarak öldüler. Fikret'in sağ kalan kız kardeşini Sürre Alay Emini Feyzi Bey İstanbul'a getirdi. On iki yaşında öksüz kalan Fikret'i bu acı olay çok sarstı. (Birtakım şiirlerine konu oldu.) Kendisine bundan sonra yengesi ile anneannesi baktı.

Fikret'in Mekteb-i Sultânî'de Abdurrahman Şeref, Hacı Zihni, Muallim Feyzi, Muallim Naci, Recaizade Ekrem gibi seçkin

öğretmenleri vardı. Kendisi de uslu, zeki, duygulu, düzenli, çalışkan bir öğrenciydi. Anlatımı ve yazısı güzeldi. Sınavlarda da başarılıydı. Nitekim 1888'de okulu birincilikle bitirdi.

Şiire, Sultânî sıralarında başlamıştı. Farsça öğretmeni Feyzi Efendi kendisiyle yakından ilgileniyor, onu yüreklendiriyor, yol gösteriyordu. Bir "Gazel"i, onun yardımıyla, 7 Ocak 1884 günü *Tercümân-ı Hakîkat* gazetesinde Nazmî takma adıyla yayımlanmıştı. Bunu 8 Şubat 1884'te ikinci "Gazel"i izlemişti. Şiirin üstünde, "Mekteb-i Sultânî dördüncü sınıf talebesinden Mehmed Tevfîk Beyefendi'nindir" açıklaması bulunuyordu.

Fikret o sıralarda Harbiye öğrencilerinden şair Recep Vahyi ile arkadaş olmuştu. Mektupla ona şiirlerini gönderiyordu. Hatta onun şiirlerinden birine benzetme (nazîre) bile yazmıştı. Başlangıç ürünlerinde genellikle ya da doğrudan Divan şiirinin ya eski beğeniye bağlı öğretmenlerinin (özellikle Muallim Feyzi ve Muallim Naci'nin) ya da arada bir kimi yenilikçi şairlerin (Recaizade Ekrem ile Abdülhak Hâmit'in) etkisinde kalmıştı. Bu durum, ufak ayrımlarla, 1889 yıllarına değin sürdü, ama Ekrem'in ve dolayısıyla yeni anlayışın etkisi yavaş yavaş üste çıktı.

1888'de Sultânî'yi bitirince, Fikret önce Hâriciye Nezâreti İstişâre Kalemi'ne girdi. Az sonra oradan Maârif Mektûbî Kalemi'ne geçti. İşi hafifti. Fikret boş kaldıkça okuyor, resim çiziyordu. Dürüst, sessiz, onurlu ve ağırbaşlıydı. Buranın bir kahveyi andıran aylak havasına dayanamadı. Ayrıldı. Verilen gecikmiş aylıkları da –hak etmediği gerekçesiyle– geri çevirdi. Çok geçmeden akrabası Bülbül Tevfik Paşa'nın da yardımıyla, Sadâret Mektûbî Kalemi'nde Mühimme Odası'na alındı. Burada işler çoktu, ama ücret azdı; üstelik düzenli de ödenmiyordu. Geçinemediğinden ayrılmak zorunda kaldı. 15 Ağustos 1889'da İstişâre Odası Muâvini oldu. Ayrıca, Ticaret Mekteb-i Âlisi'nde Fransızca ve Türkçe dersleri veriyordu. Savurgan değildi. İçki ve sigara içmiyordu, ama temiz ve güzel giyinmeye düşkündü.

1890 Ağustos'unda dayısı Mustafa Bey'in kızı Nâzıma Hanım'la evlendi. Nâzıma Hanım o sıra Dârülmuallimât'a (Kız

Öğretmen Okulu) gidiyordu. Fikret dayısının Koska'daki evine içgüveyi girdi. Kendisi 22, eşi ise 14 yaşındaydı. Birbirlerini küçükten beri tanıyorlardı.

Fikret, Mehmed Tevfîk imzasıyla 1891 Nisan'ında arkadaşı İsmail Safa'nın yönettiği *Mirsâd*'da yazmaya başladı. Derginin açtığı iki yarışmada da "Tevhîd" ve "Sitâyiş-i Hazret-i Pâdişâhî" başlıklı şiirleriyle birinciliği kazandı. 1894'te, *Mirsâd*'ın kapatılmasından sonra *Malûmât* gazetesinin kuruluşuna katıldı, yazı işlerini üstlendi. Aynı yıl işinden ayrılarak Mekteb-i Sultânî'de Türkçe öğretmenliğine atandı. Memurluğu değil, öğretmenliği seviyordu. Fakat bütçenin denkleştirilmesi için aylıkların yüzde on indirilmesi üzerine 1895'te işini bıraktı. 14 Haziran'da oğlu Halûk doğdu. Geçim sıkıntısı arttı. Neyse ki bir yıl sonra Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliğine başladı; Halûk'la ilgili şiirler yazmaya koyuldu.

1889-1895 yılları arasında, çoğu *Mirsâd* ile *Malûmât*'ta, birkaçı da *Mekteb* ile *Maârif*'te çıkan şiirlerinde Fikret eski edebiyat çizgisinden ayrılmaya yöneldi, gerçi ondan büsbütün kopamamıştı, ama yeni edebiyata doğru çok eğilim duyuyordu. Ekrem ile Hâmit'i örnek alıyordu. Şiirlerinde arada bir görülen karamsar, üzünçlü parçalara karşı iyimser, sevinçli hava ağır basıyordu. Daha çok bireysel konuları ve özellikle aşk, ev, doğa, bahar temlerini işliyordu.

1896 yılının Ocak'ında Recaizade Ekrem öğrencisi Fikret'i *Servet-i Fünûn* dergisinin sahibi Ahmet İhsan'la tanıştırdı. Amacı, onu *Servet-i Fünûn*'un başına geçirmek ve dergiyi bir "yenilik okulu"na dönüştürmekti. Usta'nın önerisiyle, bundan böyle, derginin "tahrîr ve tashîh işleri"ne Fikret bakacaktı.

Fikret, 7 Şubat 1896 tarihinden başlayarak, büyük bir istek ve titizlikle dergiyi düzenleyip geliştirmeye koyuldu. Artık yayınlarda Tevfik Fikret adını kullanıyor, canla başla çalışıyordu. Ali Ekrem ile Ahmet Reşit de ona yardım ediyorlardı. Halit Ziya, Cenap Şahabettin, Hüseyin Siret, Mehmet Rauf, İsmail Safa, Samipaşazade Sezai, Hüseyin Cahit, Ahmet Şuayb vb. gibi şair ve yazarlar da derginin çevresinde toplanmışlardı. Fikret

dürüstlüğü, çalışkanlığı ve efendiliğiyle hepsinin beğenisini kazanmıştı.

Sanatta içerik ve biçimce yenileşmeyi, Batılılaşmayı savunup yürüten Servetifünûn topluluğunun hareketine "Edebiyât-ı Cedîde" adı verilmişti.

Fikret, 1896-1900 döneminde, Batı şiiriyle ilişkisini pekiştirdi. François Coppée ile Sully Prudhomme, Alfred de Musset tanıyıp sevdiği, etkilendiği şairlerdendi. Özellikle Coppée'den esinlenerek halktan kişilerin, düşkünlerin, hastaların hayatını yansıtan ve kuruluşunda düzyazıyla hikâye öğeleri taşıyan ürünler veriyordu.

Yayımlanan şiirlerinde bireysel konu ve temlerin yanında toplumsal boyutluların da arttığı, iyimserliğin azalarak karamsarlığın üste çıktığı görülmektedir. Buna karşılık, biçimce gelişme gözden kaçmıyordu. Fikret deyiş üzerinde titizlikle duruyor, renk ve ses birleşimlerine özen gösteriyordu.

Fikret'in *Servet-i Fünûn*'dan başka *Mütâlaa*, *Mekteb*, *Maârif*, *İrtikâ* dergilerinde de şiirleri eksik olmuyordu. 1897 Osmanlı-Yunan savaşı sırasında yurt, ulus ve kahramanlık sevgisini dile getiren şiirler yayımlıyordu. Bu dönemde Abdülhamit'in zulüm ve baskısı da gittikçe artıyordu. Sansür ve jurnalcilik almış yürümüştü. Fikret'in babası bir ihbarla 1898'de Hama'ya ardından Nablus'a, Akkâ'ya ve Urfa'ya sürülmüştü.

Şiirlerinde alttan alta özgürlük ve adalet özlemi ile baskıdan tiksintisini yansıtan Fikret, 1898'de bir jurnal üzerine tutuklandı. Beşiktaş'ta Hasanpaşa Karakolu'nda bir odaya kapatıldı. Evi arandı, bir şey bulunamadı. Birkaç gün sonra salıverildi. Ama dikkatle izlenmekten de geri durulmadı. Evinin yöresinde balıkçı, kayıkçı giyimli hafiyeler eksik olmuyordu. Olayın içyüzü sonradan anlaşıldı: Fikret'in yakın arkadaşlarından İsmail Safa hastalanmıştı. Hüseyin Siret'le onu ziyarete gitmişlerdi. Saatlerce oturup söyleşmişlerdi. Biri bunu saraya jurnallemiş, toplantı yapıldığını bildirmişti. Bunun üzerine üçü de tutuklanmışlardı.

Bu yıllarda iyice bunalan Fikret, arkadaşlarıyla Yeni Zelanda'ya kaçarak orada özgür ve mutlu bir hayata kavuşmanın

özlemini çekiyordu. Fakat yol giderlerini karşılayacak parayı sağlayamadıklarından bu tasarı suya düştü.

1900 Şubat'ında Edebiyât-ı Cedîde Kütüphanesi yayınları arasında Fikret'in ilk eseri yayımlandı: *Rübâb-ı Şikeste*. Gördüğü ilgiden ötürü kitabın martta ikinci basımı yapıldı.

Servetifünûncular arasında zamanla bazı görüş ayrılıkları çıktı. 7 Haziran 1900'de Ahmet Şuayb yumuşak bir özeleştiri yayımladı. Bunu Ali Kemal'in sert yazısı izledi (15 Kasım 1900). Fakat Fikret yazıyı yer yer değiştirerek yayımlayınca, Ali Kemal çok kızdı ve dergiden ayrıldı, ona başkaları da katıldılar:

Ayın Nâdir hakâret gördü gitti,
H. Nâzım başka hikmet gördü gitti,
Sezâî fazla hürmet gördü gitti,
Hele Tâhir Bey'in ahvâli malûm
O Tâhir'le karâbet gördü gitti.[1]

Fikret buna pek üzüldü. Öte yandan, İngilizlerin Transvaal'de zafer kazanmasını kutlayan bir kâğıdı imzaladığından dolayı, yine bir iki günlüğüne tutuklandı. Mabeyne götürülüp sorguya çekildikten sonra bırakıldı. Arkadaşlarından Hüseyin Siret, İsmail Safa ve Mahmut Sadık sürgün edildiler. Evinin çevresinde hafiyeler eksik olmadı.

1901'de derginin yönetimiyle ilgili bir sorun yüzünden Ahmet İhsan'la bozuştu, *Servet-i Fünûn*'dan çekildi. Yatıştırma ve barıştırma çabaları boşa gitti. Fikret derinden kırılmıştı. Ayrıca, derginin başına geçen yakın arkadaşı Hüseyin Cahit'e de gücenmişti. Bir süre sonra da *Servet-i Fünûn* onun bir çevirisi yüzünden kapatıldı.

1908'e değin köşesine çekildi ama ülkesinin kaygılandırıcı durumuyla ilgisini kesmedi. Tersine, bireysel üzüntüleriyle toplumsal tasalarını yan yana yürütmeye, birleştirmeye çalıştı.

---

1 A (yın) Nâdir: Ali Ekrem Bolayır, H. Nâzım: Ahmet Reşit Rey, Sezâî: Samipaşazade Sezai, Tâhir Bey: Menemenlizade Mehmet Tâhir, Tâhir (son dizedeki Tâhir): Malûmatçı Mehmet Tâhir. (e. n.)

Yeri geldikçe "kişiselci" sanat anlayışına karşı çıktı. Nitekim bir yazısında, "şâirleri, sanatkârları, muharrirleri cemiyyet-i beşeriyyenin müteaddit lisânları" sayıyor,[1] bir başka yazısında da sanatın "kişisel" olamayacağını ileri sürüyordu:

> Sanat şahsî olamaz; kendi şahsı için âsâr-ı sanat vücûda getirenler bulunsa bile, sanatkârlar yalnız kendi şahısları için tevlîd-i âsâr edenler değildir. O hâlde sanatkârın hayât-ı umûmiyyeden ayrılmaması, bilâkis onu tezyîn ve takviye etmesi lâzım gelir.[2]

"Sis", "Târîh-i Kadîm", "Mâzî... Âtî", "İzler", "Sabah Olursa" gibi şiirleri bu gerekirliğin ilginç ürünlerindendir.

Fikret'in 1902'de İstanbul'da kız kardeşi, 1905'te Antep'te babası öldü.

> *Benim gözümde bugün hâiz-i şehâdetsin*
> *Şehîd-i sıdk u hamiyyet, şehîd-i izzetsin...*

Fikret 1905'te, Aksaray'daki baba konağını sattı, Rumelihisarı'nda Âşiyân (yuva) adını koyduğu ve planlarını kendi çizdiği evi yaptırdı. (Ölünceye değin orada oturdu.)

1906'da Abdülhamit'e yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan bir bombalı saldırının üzüntüsünü yansıtan "Bir Lahza-i Teehhür"ü yazdı...

24 Temmuz 1908'de Meşrutiyet ilân edildi. "Özgürlük, adalet, eşitlik, kardeşlik" bağırışlarıyla halk sokaklara döküldü. Fikret olayı coşku ve sevinçle karşıladı. "Rücû'" şiirini yazarak "Sis"teki suçlamalarını geri aldı. "Doğan Güneşe" şiiriyle de umut ve mutluluğunu dile getirdi.

1 Ağustos 1908'de arkadaşlarıyla *Tanin* gazetesinin çıkarılışına önayak oldu. Eski Servetifünûnculardan bazılarıyla birlikte

---

1 "Musâhabe-i Edebiyye-6", Tevfik Fikret, *Servet-i Fünûn*, sayı 512, 21 Kânûnuevvel 1316/3 Ocak 1901, s. 275-277.

2 "Musâhabe-i Edebiyye-60, Romanların Te'sîri", Tevfik Fikret, *Servet-i Fünûn*, sayı 476, 13 Nisan 1315/25 Nisan 1899, s. 118.

çalışmaya başladı. Fakat bu uzun sürmedi. Çünkü gazete zamanla İttihat ve Terakki Fırkası'nın organı durumuna gelmişti. Üstelik Fırka da programından sapmış, söz verdiği hak ve özgürlükleri kısmaya, çiğnemeye yönelmişti. Bunun üzerine hayal kırıklığına uğrayan Fikret gazeteden ayrıldı, Fırka'ya gitgide sırt çevirdi. Oysa bir ara kendisine Maârif Nâzırlığı önerilmiş ama o kabul etmemişti.

Salih Keramet'le okuldan birkaç arkadaşının Maârif Nezâreti'ne başvurmasıyla 1909 Ocak'ında Mekteb-i Sultânî müdürlüğüne atandı. O sırada Maârif Nâzırı Abdurrahman Şeref'ti, Fikret'in eski öğretmeniydi. Onu seviyor ve beğeniyordu.

Fikret işine dört elle sarıldı, okulu düzene soktu. 31 Mart olayı sırasında gericilerin Sultânî'yi de basacakları duyuldu. Fikret okulun kapısının önünde dimdik bekledi. Öğretmen arkadaşları parmaklığın arkasına çekmek istediler kendisini fakat o yerinden kıpırdamadı.

Yeni Nâzır Emrullah Efendi'nin bazı yetkilerine karışması, önerilerde bulunması yüzünden, 1910 Nisan'ında Fikret müdürlükten ayrıldı. Olay basında geniş yankılar yarattı; Nâzırın eleştirilmesine, kimi öğrenciler ile öğretmenlerin de ayrılmasına yol açtı.

Sultânî'den kesinlikle ayrılan Fikret, bir süre Dârülmuallimîn'de (Erkek Öğretmen Okulu) edebiyat okuttu. Daha sonra yalnızca Robert Kolej'deki görevini sürdürdü.

Rübâb-ı Şikeste'nin 1910'da üçüncü ve 1911'de dördüncü basımları ile aynı yıl *Halûk'un Defteri*'ni yayımladı.

İttihat ve Terakki Fırkası yönetiminin sapmaları, yolsuzlukları, baskıları, yanılgıları karşısında öfke ve karamsarlığa kapıldı. "Doksan Beşe Doğru", "Rübâb'ın Cevâbı", "Hân-ı Yağma" vb. şiirlerinde bu duygularını yansıttı. Bunlar elden ele dolaştı.

Uğradığı hayal kırıklığına karşın 'insanın gücüne' inancını yitirmedi. Tersine; savaşa, zorbalığa ve karanlığa karşı barışa, özgürlüğe, bilime ve kardeşliğe dayanan bir 'insancılık'ı savunmaya yöneldi. Böylece, bireyselden başlayarak şiirini toplumsala, oradan da insansal ve evrensel bir çizgiye doğru gelişti-

rip genişletmiş oluyordu. "Harb-i Mukaddes" ile "Halûk'un Amentüsü" bunun örneklerindendir.

Fikret yıllardır romatizma ağrıları çekiyordu. 1914 yazında iyice hastalandı, yatağa düştü. Kolu şişmiş, idrarında şeker çıkmıştı. Hemen ameliyata alındı. Kısa sürede toparlanır gibi oldu.

Balkan ve Trablusgarp savaşlarından bitkin çıkmıştık. Yaralar sarılmadan, bunların ardından yeni bir savaşa girmek bizim için yıkım olurdu. Bundan ötürü, Almanların yanında apar topar savaşa girilmesini Fikret doğru bulmamıştı. (O, öteden beri savaşlara karşıydı, 1905'te yazdığı "Târîh-i Kadîm" şiirinde de bunu dile getirmişti.) İttihatçılar bu yüzden de ona kızıyorlardı. Mehmet Âkif ise 1908'den beri onlara bağlıydı. Âkif, 22 Ağustos 1912'de *Sebilü'r-Reşâd* dergisinde "Süleymaniye Kürsüsünde" başlıklı şiirinin bir yerinde Fikret'e çatmış, onu Protestanlara zangoçluk etmekle suçlamıştı. Aslında bu, iki ay önce yayımlanan "Hân-ı Yağma" ile öteki eleştirici şiirlerine ve "Târîh-i Kadîm"e bir tepkiydi. Fikret, 14 Kasım 1914'te, "Târîh-i Kadîm'e Zeyl" şiiriyle onu cevaplandırdı. Âkif de *Safahât*'ın ikinci basımından söz konusu taşlamayı çıkardı.

Eğitimci Satı Bey açtığı özel okuldaki miniminiler için Fikret'ten şiirler yazmasını istedi. 1914'te basılan *Şermîn* bu isteğin ürünlerini kapsıyordu. *Halûk'un Defteri*'yle gençlere seslenen şair, şimdi de *Şermîn*'le çocuklara sesleniyordu.

Fikret'in hastalığı tümüyle geçmemişti. Hekimlerden hoşlanmıyor, ilaç almaya da pek yanaşmıyordu. Yurdunun ve dünyanın geçirdiği büyük yıkımlar ile çektiği ruhsal ve bedensel sıkıntılar onu çok sarsıyordu. Vücudu zayıflamış, yüzü sararmıştı. Gençliğinde vereme yakalanmış olması durumu daha da güçleştiriyordu. Böbrekler görevini gereğince yapamıyordu. Arada bir bayılmalar ve sayıklamalar görülüyordu. Fikret ölümün ucun ucun yaklaştığını seziyor, bekliyordu:

Artık hayât için yetişir bunca infiâl,
Dinlenmek isterim ki taab-dâr-ı mihnetim.
Artık tehî vücûd, tehî dil, tehî hayâl,
Dünyâda şimdi ben dahi bir fazla sıkletim...

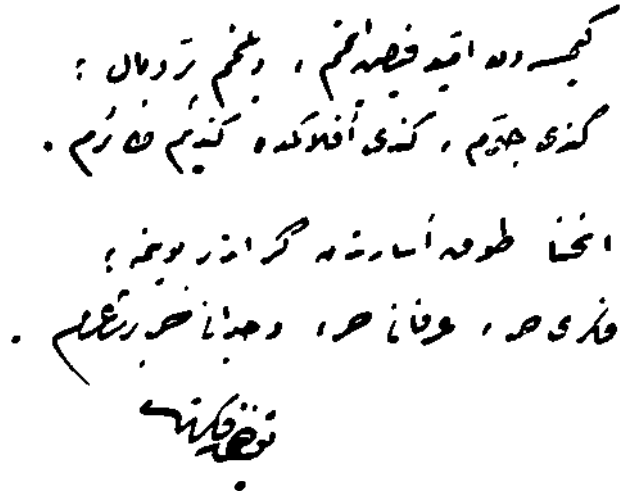
Fikret sezgisinde yanılmıyordu. Nitekim ölümü beklenilenden de çabuk oldu: 18/19 Ağustos 1915 gecesi gözlerini hayata yumdu. Önce Eyüp'teki aile mezarlığına gömüldü, sonra vasiyetine uyularak 24 Aralık 1961'de Âşiyân'a taşındı.

Asım Bezirci

RÜBÂB-I ŞİKESTE
1312-1324

KIRIK SAZ
1896-1908

شاعر محترمك خط دستى

Kimseden ümmîd-i feyz etmem, dilenmem perr ü bâl
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim,
İnhinâ tavk-ı esâretten girândır boynuma;
Fikri hür, irfânı hür, vicdânı hür bir şâirim.[1]

Feyz: İhsan, bağış, yardım. **Perr ü bâl:** Kanat ve kol. **Cevv:** Yeryüzü ile gök arasındaki boşluk, hava, atmosfer, gök. **Eflâk:** Gökler, felekler. **Tâir:** Uçan. **İnhinâ:** Eğilme. **Tavk-ı esâret:** Tutsaklık boyunduruğu, esaret halkası. **Girân:** Ağır. **İrfân:** Bilme, anlama, sezme.

1 *Şehbâl*, sayı 9, 1 Ağustos 1325/14 Ağustos 1909, s. 175. Şiirin altındaki yazı: "Şair-i muhteremin hatt-ı desti (Muhterem şairin elyazısı)." (e. n.)

Kimseden yardım ummam, kol kanat dilenmem,
Kendi boşluğumda, kendi göklerimde kendim uçarım;
Eğilme, tutsaklık boyunduruğundan ağırdır boynuma;
Düşüncesi özgür, bilgisi özgür, vicdanı özgür bir şairim.

KÂRÎLERİME[1]

Size, ey bilmediğim, görmediğim kârîler,
Size ithâf ile neşreyliyorum bunları ben,
Size ithâf ile; zîrâ, ne için ketmedeyim,
O sizin görmediğim, bilmediğim gözleriniz
Safha-i şi'rime ibzâl-i nigâh eylerken
Belki bir noktada birden durarak, velvelesiz,
Gösterişsiz iki üç katrecik îsâr eyler...
Ben bu ümmîd ile teşyî'-i hayât etmedeyim.

İki üç katre-i şefkat... Bu tesellî yetişir;
Şu cedel-gâh-ı mukassîde bütün hüsrânla,
Bütün âlâm ü fecâyi'le geçen günlerimin
İki üç katredir ancak silecek mâtemini.
Siz ki en doğru gören bir nazar-ı vicdânla
Tâ uzaktan bana bakmaktasınız, müstağnî
Tuhfe-i mahmedetimden... Ne samîmiyyettir
O bakış çehre-i eş'ârıma sâkin sâkin!

Kârî: Okur. **İthâf:** Sunma, armağan etme. **Ketmetmek:** Saklamak. **Safha:** Yüz, sayfa, evre. **İbzâl:** Bol bol kullanma, cömertçe verme. **Nigâh:** Bakma. **Katre:** Damla. **Îsâr etmek:** Dökmek, saçmak, vermek. **Ümmîd:** Umut. **Teşyî':** Uğurlama, geçirme. **Şefkat:** Sevecenlik. **Cedel-gâh:** Kavga yeri, çekişme dünyası, dünya. **Mukassî:** Sıkıntılı, kasvetli. **Hüsrân:** Zarar, yokluk, elde edemeyiş, mahrumiyet acısı. **Âlâm:** Acılar, sızılar, elemler. **Fecâyi':** Çileler, üzgüler, yıkımlar, facialar. **Nazar:** Bakış, göz. **Müstağni:** Çekimser, gözü gönlü tok, nazlı. **Tuhfe:** Armağan, hediye. **Mahmedet:** Övgü, övme. **Eş'âr:** Şiirler.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 451, 21 Teşrinievvel 1315/2 Kasım 1899, s. 134. Bu şiir dergide, "Bir Mukaddime" başlığı ve "*Rübâb-ı Şikeste* namıyla derdest-i neşr olan mecmûa-i eş'âr için (*Rübâb-ı Şikeste* adıyla yayımlanan şiir kitabı için)." notuyla yayımlanmıştır. (e. n.)

OKURLARIMA

Size, ey bilmediğim, görmediğim okurlarım,
Size adayarak yayımlıyorum bunları,
Size adayarak; çünkü neden saklayayım,
O sizin görmediğim, bilmediğim gözleriniz,
Uzun uzun bakarken şiirlerimin yüzüne
Belki bir noktada birden durarak, sessizce,
Gösterişsiz iki üç damlacık akıtır...
Ben işte bu umutla yaşayıp gitmedeyim

İki üç sevecen damla... Yetişir bu avunma;
Şu sıkıntılı çekişme dünyasında hep yoklukla,
Hep acılarla, üzgülerle geçen günlerimin
İki üç damladır ancak silecek yasını.
Siz ki, en doğru gören bir vicdan gözüyle
Ta uzaktan bana bakmaktasınız, gönlü tok,
Övgümün armağanına... Ne içtendir
O bakış şiirlerimin yüzüne böyle sessizce!

Hepsi bunlar, bu yazılmış, unutulmuş şeyler
O samîmiyyete meczûb olarak toplanıyor;
Kim bilir, belki içinden biri âlâmınızın,
—Evet, âlâmınızın; çünkü elemden hâlî
Yaşayan yok... Buna bîçâre beşer katlanıyor!—
Belki bir ma'kes-i nâçîzi olur; en âlî
Yaşayanlar bile hissetmede en müstahkar
Yaşayanlar gibidir... Aynı çamurdan bu yığın!

19 Teşrinievvel 1315

Meczûb: Kapılmış, kendinden geçmiş, çılgın. **Hâlî:** Boş. **Bîçâre:** Çaresiz, umarsız. **Beşer:** İnsan, insanoğlu. **Ma'kes:** Yansıyan yer, yansıtan ayna. **Nâçîz:** Değersiz, önemsiz, küçük. **Âlî:** Yüksek. **Müstahkar:** Aşağılanmış, düşkün, bayağı.

Hepsi bunlar, bu yazılmış, unutulmuş şeyler
Hep o içtenliğe kapılarak toplanıyor;
Kim bilir, belki onlardan biri, acılarınızın,
—Evet, acılarınızın; çünkü acı çekmeden
Yaşayan yok... Buna insan umarsız katlanıyor!—
Belki küçük bir aynası olur. En yukarıda
Yaşayanlar bile duyar en aşağıda
Yaşayanlar gibi... Aynı çamurdan bu yığın!

31 Ekim 1899

SÜHÂ VE PERVÎN[1]

"Hayâl-Hakîkat"

(Bulutlu bir semâ-yı nîsân altında, sâkin ve muattar bir çam ormanı... Geniş, uzun bir yol ki döne döne, gûyâ araya araya mâî, durgun bir denizin leb-i reyyân-ı bî-pâyânını buluyor... Korunun biraz kuytu, biraz karanlık her noktası ya bir fikr-i mütecessise melce-i tefekkür, ya iki rûh-ı mütehassire mev'id-i telâkî... Herkes, her taraf, her şey sâkit... Kadın erkek bazen bir iki, birkaç vücûd ağır ağır yoldan geçerek ağaçlıkta gâib oluyor.. Sühâ ile Pervîn yola en yakın bir gölgelikte, birbirinin âgûş-ı iştiyâkında...)

SÜHÂ

(Müstağrak, esîrî bir tabîat... Açık sarı, uzun, târumâr saçlarının dağılıp örttüğü beyâz alnında dâimî bir çîn-i infiâl ile ağlar gibi bakan mâî gözlerini dalların arasından karlı bir şâhika gibi görünen bulut parçasına dikmiş... Devâm ile:)

— Uzak değil, şu küçük zirve-i sefîde kadar;
Şu parlayan tepecik yok mu?.. Âh, bir sarsar,
Anîf sadme-i gûlânesiyle bir kuvvet,
Dururken öyle, habersizce, sanki bî-hareket
Alıp götürse bizi...

Semâ: Gök. **Sâkin:** Sessiz, durgun. **Muattar:** Kokulu. **Gûyâ:** Sanki. **Mâî:** Mavi. **Leb:** Dudak. **Reyyân:** Suya doymuş, suya kanmış, sarhoş. **Bî-pâyân:** Sonsuz. **Mütecessis:** Meraklı. **Melce:** Sığınak. **Mütehassir:** Özlemiş olan, hasret çeken. **Mev'id-i telâkî:** Buluşmak için sözleşilen yer, görüşme yeri. **Sâkit:** Susmuş, sessiz. **Âgûş:** Kucak. **İştiyâk:** Özleme. **Müstağrak:** Dalgın. **Esîrî:** Havai, dilediği gibi davranan, uçarı. **Târumâr:** Dağınık, karışık. **Çîn:** Kıvrım, büklüm, kırışıklık, çatıklık. **İnfiâl:** Gücenme, kırılma, etkilenme. **Şâhika:** Doruk, tepe. **Sefîd:** Ak. **Sarsar:** Kasırga, rüzgâr. **Anîf:** Sert, Kaba. **Sadme:** Vuruş, çarpış. **Bî-hareket:** Hareketsiz. **Gûlâne:** Şeytanca, hortlakça, gulyabanice, olağanüstü bir çabayla.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 341, 11 Eylül 1313/23 Eylül 1897, s. 38-39. Bu şiir dergide, "Hayâl ve Hakîkat" başlığıyla çıkmıştır. (A. B.)

"Hayal-Gerçek"

(Bulutlu bir nisan göğü altında, sessiz ve kokulu bir çam ormanı... Geniş ve uzun bir yol ki döne döne, sanki araya araya mavi, durgun bir denizin suya karışmış sonsuz dudağını buluyor. Korunun biraz kuytu, biraz karanlık olan yer yanı ya bir meraklının düşüncesine bir sığınak ya da birbirlerini özlemiş iki ruhun sözleştiği buluşma yeri... Herkes, her yan, her şey sessiz... Kadın erkek bazen bir iki, birkaç vücut ağır ağır yoldan geçerek ağaçlıkta kayboluyor. Süha ile Pervin yola en yakın bir gölgelikte özlemle kucak kucağalar..)

SÜHA

(Dalgın, havai bir yaradılış. Açık sarı, uzun, karışık saçlarının dağılıp örttüğü ak alnında hep bir gücenme kırışığı ile ağlar gibi bakan mavi gözlerini dalların arasından karlı bir dağ tepesi gibi görünen bulut parçasına dikmiş... Devamla:)

— Uzak değil, şu küçük, ak doruğa kadar;
Şu parlayan tepecik yok mu?.. Âh bir rüzgâr,
Gulyabanice sert vuruşuyla bir kuvvet,
Dururken öyle, habersizce, hareketsiz sanki
Alıp götürse bizi...

PERVÎN

(Esmer ve nermîn câzibe-i hüsniyle meyyâl-i huzûz bir vücûd... Parlak, mütebessim enzâr-ı tehekkümünü âşıkının solgun çehresine serperek:)

— Şâirâne hulyânız;
Fakat niçin? Bu maîşet fenâ mı?..

SÜHÂ

— Hoş; yalnız
Bütün bu toprağa mensûb olanların hâli!
Ben isterim ki garâmım açınca şeh-bâli
Nihâyet olmasın artık fezâ-yı nüzhetime;
Ben isterim ki semâvî olan muhabbetime
Semâ kadar açık olsun hudûd-ı zevk ü emel;
Sizin şu elleriniz kıymetinde bir çift el;

(Parmaklarının ucunu tutup öper.)

Bu eller işte... Bu nâzik, bu pembe elleriniz
Hayâl ü rûhuma açsın derin, nihâyetsiz
Bir âsumân-ı müzehheb, bir âsumân-ı huzûz.

(Sokularak)

Vücûdunuzdan uçan nûr içinde ben mahfûz,
Bütün şu âleme gülmek... Şeb-i taayyüşde,
Şeb-i siyâh-ı taayyüşde muzdarib...

Nermîn: Yumuşak. **Câzibe:** Çekim. **Hüsn:** Güzellik. **Meyyâl:** Eğilimli, düşkün. **Huzûz:** Hazlar, zevkler. **Vücûd:** Varlık. **Mütebessim:** Gülümser. **Enzâr:** Bakışlar. **Tehekküm:** Kinayeli alay, istihza, eğlenme. **Maîşet:** Yaşayış, ömür, geçim. **Mensûb:** Bağlı. **Garâm:** Aşk. **Şeh-bâl:** Kanat. **Fezâ:** Uzay. **Nüzhet:** Eğlence, eğlenceli yerleri dolaşma, sevinç. **Semâvî:** Göksel. **Emel:** İstek, umut. **Âsumân:** Gök. **Müzehheb:** Yaldızlı. **Mahfûz:** Saklı. **Şeb:** Gece: **Taayyüş:** Yaşama, geçinme. **Muzdarib:** Çırpınan, acı çeken.

PERVİN

(Güzelliğinin eşmer ve yumuşak çekimiyle zevke düşkün bir varlık... Parlak, gülümser, alaycı bakışlarını sevgilisinin solgun yüzünde dolaştırarak:)

— Pek şairane hulyanız;
Fakat niçin? Bu yaşayış kötü mü?..

SÜHA

— Hoş, yalnız
Bu toprağa bağlı olanların durumu böyle!
Ben isterim ki aşkım açınca kanadını,
Gezip tozduğum uzayın sonu olmasın;
Ben isterim ki göksel olan sevgime
Gök kadar açık olsun sınırı zevk ve isteğin.
Sizin şu elleriniz değerinde bir çift el;

(Parmaklarının ucunu tutup öper.)

Bu eller işte... Bu nazik, pembe elleriniz
Hayal ve ruhuma açsın derin ve sonsuz
Bir yaldızlı gök, hoş, tatlı bir gök.

(Sokularak)

Saklansam vücudunuzdan uçan ışık içinde
Bütün şu evrene gülsem... Şu geçim gecesinde,
Yaşamanın şu kara gecesinde çırpınarak...

PERVÎN

(Mütegâfil)

— Müjde!
Bulutlar ayrılıyor... Oof, neydi kaç gündür
Güneş görünmedi hîç.

SÜHÂ

(Dudaklarında nezâketli bir tebessüm resmetmeye çalışarak:)

— Emredin, çıkar görünür!

(Sonra ciddî)

Ne söylüyordum? Evet, pîş-i nâzınızda sizin
Şu hây u hûy-ı hayâtı, baîd bir denizin
Telâtumundaki mübhem sürûda benzeterek,
Onunla şöyle uzaktan, güzelce eğlenmek...
Bu en büyük emelimdir;

(Daha ziyâde takarrüble)

— Bu en büyük emelim
Bugün siz olmasanız bir hayâl olur, güzelim!

PERVÎN

(Sühâ'nın titreyen ellerini ca'lî bir şefkatle sıkar.)

— Çocuk!..

Mütegâfil: Bilmez, anlamaz görünen, tanımazlıktan gelen, aldırış etmeyen. **Tebessüm:** Gülümseme. **Pîş:** Ön. **Hây u hûy:** Gürültü patırtı, hayhuy. **Baîd:** Uzak. **Telâtum:** Çalkantı, dalgalanma. **Mübhem:** Belirsiz. **Sürûd:** Şarkı, türkü. **Takarrüb:** Yaklaşma. **Ca'lî:** Yapmacık. **Şefkat:** Sevecenlik.

PERVİN

(Aldırış etmeyerek)

— Müjde!
Bulutlar ayrılıyor... Off, neydi kaç gündür,
Güneş görünmedi hiç.

SÜHA

(Dudaklarında nazik bir gülümseyiş çizmeye çalışarak:)

— Emredin, çıkar görünür!

(Sonra ciddi)

Ne söylüyordum? Evet, şu nazınız önünde sizin,
Şu hayatın gürültülerini uzak bir denizin
Çalkantısındaki belirsiz şarkıya benzeterek,
Onunla şöyle uzaktan, güzelce eğlenmek...
Bu en büyük dileğimdir;

(Daha çok yaklaşarak)

— Bu en büyük dileğim,
Bugün siz olmasanız bir hayal olurdu güzelim!

PERVİN

(Süha'nın titreyen ellerini yapmacık bir sevecenlikle sıkar.)

— Çocuk

SÜHÂ

— Çocuk muyum?

(Mes'ûd ve meshûr)

Âh işte güldünüz; gülünüz!
Bugün hayâtımı tecdîd eden tenezzülünüz
İlelebed beni tıflâne şâd-kâm edecek
Bir iltifât-ı kaderdir...

PERVÎN

— Çocuksunuz gerçek!

(Karşılarında son şuâ'-ı şems ile tenevvüre başlayan sehâbeleri işâret eder.)

Bakın, şu penbe bulutlarda bir edâ-yi visâl:
"Yeter çocukluğa rağbet" diyor, hevâ-yi visâl
Sıcak deniz gibi etrâfımızda çalkanıyor;
İçim tabîatı gördükçe böyle kıskanıyor...
Niçin sevişmiyoruz?

SÜHÂ

(Müteaccib ve müteheyyic)

— Biz sevişmiyorsak eğer
Kalır gözümde sevişmek ilelebed münker!
Sevişmemekse bu, sevmekten ihtirâz edelim;
O çünkü pek hatar-engîz, o çünkü pek mü'lim
Bir ihtisâs olacak; ben tahammül eyleyemem.

Mes'ûd: Mutlu. **Meshûr:** Büyülenmiş. **Tecdîd:** Yenileme. **Tenezzül:** Alçak gönüllülük. **Tıflâne:** Çocukça. **Şâd-kâm:** Sevinçli. **Şuâ':** Işın. **Şems:** Güneş. **Tenevvür:** Aydınlanma. **Sehâbe:** Bulut. **Penbe:** Pembe, pamuk. **Edâ:** Davranış, naz, ödeme. **Visâl:** Kavuşma. **Müteaccib:** Şaşırmış, şaşkın. **Müteheyyic:** Coşkulu, heyecanlı. **İhtirâz etmek:** Sakınmak, korkmak. **Hatar-engîz:** Tehlikeli. **Mü'lim:** Üzücü, tasalandırıcı. **İhtisâs:** Duygulanma, içlenme.

SÜHA

— Çocuk muyum?

(Mutlu ve büyülenmiş)

Ah, işte güldünüz; gülünüz!
Bugün hayatımı yenileyen alçak gönüllülüğünüz,
Ölünceye kadar beni çocukça sevindirecek
Bir gönül alışıdır yazgının...

PERVİN

— Çocuksunuz gerçek!

(Karşılarında güneşin son ışıklarıyla aydınlanan bulutları gösterir.)

Bakın, şu pembe bulutlarda bir kavuşma davranışı,
"Yeter çocukluğu isteme!" diyor; kavuşma havası
Sıcak deniz gibi yöremizde çalkalanıyor;
Doğayı gördükçe böyle içim kıskanıyor...
Niçin sevişmiyoruz?

SÜHA

(Şaşkın ve coşkulu)

— Biz sevişmezsek,
Sonsuza dek yadsınmış olur gözümde sevişmek.
Sevişmemekse bu, sevmekten sakınalım;
Çünkü o pek tehlikeli, çünkü o pek üzücü
Bir duygulanma olacak; ben buna dayanamam.

(Tevakkuftan sonra)

Fakat niçin bu şikâyet, bu gizli gizli sitem?
Sevişmemek... Bana îzâh edin şu nükteyi siz;
Sevişmemek... Müteneffir mi ya'nî?

PERVÎN

— Yok, hissiz;
Biraz harâreti eksik bahâr-ı aşkımızın.
Bizim muhabbetimiz bir çocuk ki hep dalgın;
Değil mi?

(Gözlerini kırparak, bütün kadınlığıyla)

Hep müteennî... Biraz acûl olsa!

SÜHÂ

(Nazarıyla gökte küçük bir bulutun âheste cevelânını ta'kîb eder.)

— Şu nazlı tıfl-ı semâvî kadar melûl olsa...
Melâli çehre-i eşyâya pek yaraştırırım.
Menâzırımda hazîn bir hayâl araştırırım.
Denir ki hüzn ile rûhumda bir karâbet var;

(Mütefelsif)

Pek âşikâre, bu bir hastalık; fakat ne zarar!
Hayâtı bence teessürdür eyleyen isbât,
Taayyün eyleyemez nevm içinde reng-i hayât.

Tevakkuf: Duraklama. **Müteneffir:** Tiksinmiş, nefret etmiş. **Müteennî:** Ağır davranan, ağırbaşlı. **Acûl:** Aceleci, tez canlı. **Nazar:** Bakış. **Âheste:** Yavaş. **Cevelân:** Dolaşma. **Ta'kîb:** İzleme, takip. **Tıfl:** Çocuk. **Semâvî:** Göksel, gökle ilgili. **Melûl:** Üzgün, tasalı, bıkkın, bezgin. **Melâl:** Usanç, üzüntü. **Menâzır:** Görünümler, görünenler. **Hazîn:** Acıklı, dokunaklı. **Karâbet:** Yakınlık, akrabalık. **Mütefelsif:** Filozofça, felsefe yaparak. **Âşikâre:** Açıkça, çok açık. **Teessür:** Üzülme, içlenme, duygulanma. **İsbât:** Kanıtlama, doğrulama. **Nevm:** Uyku. **Taayyün:** Belirlenme, belirme.

(Durakladıktan sonra)

Fakat niçin bu yakınma, bu gizli sitem?
Sevişmemek... Bana açıklayın şu nükteyi siz;
Sevişmemek... Tiksinmek mi yani?

PERVİN

— Yok, duygusuz;
Biraz ateşi eksik aşk baharımızın.
Bizim sevgimiz bir çocuk gibi hep dalgın,
Değil mi?

(Gözlerini kırparak bütün kadınlığıyla:)

Hep ağırbaşlı... Biraz tez canlı olsa!

SÜHA

(Bakışıyla gökte küçük bir bulutun yavaşça gidişini izler.)

— Şu nazlı gök çocuğu kadar üzgün olsa...
Üzgünlüğü ben eşyaya pek yaraştırırım,
Gördüklerimde acıklı bir hayal araştırırım.
Dense yeridir: Acıya ruhumda bir yakınlık var.

(Filozofça)

Apaçık, bu bir hastalık, fakat ne zarar!
Bence yaşamayı kanıtlayan üzüntüdür,
Yoksa, belirmez uykuda rengi yaşamanın.

(Birden tahavvülle)

Fakat, bilir misiniz? Ben hakîkaten mübrim
Bir ihtiyâc-ı teessürle dâimâ severim;
Emellerimde soluk bir hazân tezehhür eder.
Ne isterim meselâ: Bî-hudûd bir meşcer ,
Fakat ağaçları hep ser-şikeste, hep uryân;
İçinde bir derecik, bir şelâle-i giryân;
Yosunlarında, uçan kuşlarında, her şeyde
Takattur etmeli âvâre, mest ü lerzende
Bir ibtikâ-yi hazânîsi aşk-ı sehhârın...

(Mağlûb-ı hayâl... Yavaş yavaş kendinden uzaklaşan mâ'şûkasına doğru tehâlükle:)

Sizinle ben o mükedder, o solgun eşcârın
Adım adım uzanan ra'şe-i zılâlinde
Birer hayâlet-i pûşîde-çehre hâlinde
Gezip dolaşmalıyız; nâgehân bu esnâda
Güneş gurûb ederek, tâ uzakta, tenhâda
Fısıldaşan iki serv-i siyâha son lemeât
Sükûn içinde verirken bir ısfırâr-ı memât,
Yavaş yavaş azalan tâb-ı tal'atıyla kamer
Çıkıp görünmeli bir hasta kız kadar muğber.
Semâ dalar o zamân bir perili rü'yâye,
Serer zemîne ağaçlar sedefli bir sâye;

Tahavvül: Değişme. **Mübrim:** Zorlayan, kaçınılmaz. **Teessür:** Üzülme. **Hazân:** Güz. **Tezehhür:** Çiçeklenme. **Bî-hudûd:** Sınırsız. **Meşcer:** Koru, ağaçlık. **Ser-şikeste:** Başı kırık. **Giryân:** Ağlayan. **Takattur:** Damlama. **Mest:** Sarhoş. **Âvâre:** Başıboş, aylak. **Lerzende:** Titrek. **İbtikâ:** Ağlama. **Sehhâr:** Büyüleyen. **Ma'şûka:** Sevgili. **Tehâlük:** Atılma, can atma. **Mükedder:** Üzüntülü, tasalı. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Ra'şe:** Titreme. **Zılâl:** Karanlık. **Pûşîde:** Örtülü, örtük. **Nâgehân:** Ansızın. **Gurûb etmek:** Batmak. **Lemeât:** Işıklar, parıltılar. **Isfırâr:** Sararma, solma. **Memât:** Ölüm. **Tâb:** Parlaklık. **Tal'at:** Yüz. **Kamer:** Ay. **Muğber:** Küskün, tozlu. **Sâye:** Gölge.

(Birden değişerek)

Fakat, bilir misiniz? Ben gerçekten kaçınılmaz
Bir üzülme ihtiyacıyla hep severim;
Dileklerimde soluk bir güz çiçeklenir.
Ne isterim: Örneğin, sınırsız bir ağaçlık,
Ama ağaçları hep çıplak, başları hep kırık;
İçinde bir derecik, ağlayan bir çavlan;
Yosunlarında, uçan kuşlarında, her şeyde
Damlamalı avare, sarhoş ve titrek
Güz ağlayışı bir büyüleyici aşkın...

(Hayaline yenilmiş... Yavaş yavaş kendinden uzaklaşan sevgilisine doğru atılarak:)

Sizinle ben o üzgün, o solgun ağaçların
Adım adım uzanan titrek karanlığında
Yüzü örtülü birer hayalet gibi
Gezip dolaşmalıyız; bu sırada ansızın
Güneş batarken ta uzakta, ıssızlıkta
Fısıldaşan iki kara serviye son ışıkları
Sessizce verirken bir ölüm sarılığı,
Yavaş yavaş ay, parlaklığı azalan yüzüyle
Çıkıp görünmeli bir hasta kız kadar küskün.
Gök dalar o zaman bir perili düşe,
Serer yere ağaçları bir sedefli gölge;

Ufukta nâir ü nâim sitâreler görünür,
Leb-i tabîate bir bûse-i hafî sürünür;
Vücûda öyle rehâvet gelir ki yerde bile
Yürür kıyâs olunur bir kanat temâsiyle.
Bu sâye-zâr-ı serâirde böyle yapyalnız
Yürür, yürür, yürüyorken habersiz ayrılırız.

PERVÎN

(İpek örtüsünün saçaklarıyla meşgûl parmaklarını çıtlatarak:)

— O ayrılış da niçin sanki... Cebreden var mı?

(Bir dalın üzerinde bir çift kumru gösterir.)

Bakın şu kuşlara, ayrılmak istiyorlar mı?
Bütün cihân kavuşurken...

(Bundan sonra Pervîn hep Sühâ'yı bırakarak yoldan geçenlerle iştigâl eder; bakanlara güler; birçokları karşısında dolaşmaya başlarlar; Pervîn onlarla eğlenir.)

SÜHÂ

— Evet, biz ayrılırız;
Ve hep cihândan uzak, ayrı, bir zamân kalırız.
Bu iftirâkı, bunun telhî-i lezîzini siz
Tahayyül etmeye bilmem ki muktedir misiniz?

(Ta'rîf eder:)

Nâir: Parlayan. **Nâim:** Uyuyan. **Sitâre:** Yıldız. **Leb:** Dudak. **Bûse:** Öpücük. **Hafî:** Gizli. **Rehâvet:** Gevşeklik. **Kıyâs olunmak:** Karşılaştırılmak, benzetilmek, sanılmak. **Sâye-zâr:** Gölgelik. **Serâir:** Gizler, sırlar. **Cebretmek:** Zorlamak. **İştigâl etmek:** Uğraşmak. **İftirâk:** Ayrılık. **Telhî:** Acılık. **Tahayyül etmek:** Hayal etmek, tasarlamak. **Muktedir:** Güçlü, gücü yeter. **Ta'rîf etmek:** Tanımlamak.

Ufukta parlayan ve uyuyan yıldızlar görünür,
Doğanın dudağına bir gizli öpücük sürünür;
Vücuda öyle bir gevşeklik gelir ki, yerde bile
Yürüyor sanır insan bir kanadın dokunuşuyla.
Bu gizemli gölgelikte böyle yapayalnız
Yürür, yürür, yürüyorken habersiz ayrılırız.

PERVİN

(İpek örtüsünün saçaklarıyla uğraşan parmaklarını çıtlatarak:)

— O ayrılış da niçin sanki... Zorlayan mı var?

(Bir dalın üstündeki bir çift kumruyu gösterir.)

Bakın şu kuşlara, ayrılmak istiyorlar mı?
Herkes birbirine kavuşurken...

(Bundan sonra Pervin hep Süha'yı bırakarak yoldan geçenlerle ilgilenir, bakanlara güler; birçokları önünde dolaşmaya başlar, Pervin onlarla eğlenir.)

SÜHA

— Evet, biz ayrılırız;
Ve dünyadan uzak, ayrı, bir süre öyle kalırız.
Bu ayrılığı, bunun tatlı acılığını siz
Bilmem ki hayal edebilir misiniz?

(Tanımlar:)

Uzakta birbirimizden, uzakta her şeyden,
Uzakta benliğimizden de... Âh, rûhun ben
Bu inceliklerinin karşısında gaşyolurum;
Bu incelikleri teşrîh eder, neler bulurum.
Sizin de böyledir elbet hayâl-i sevdânız,
Değil mi, sevgili?

PERVÎN
(Soğuk)
— Pek şâirâne hulyânız!

SÜHÂ
(Samîmî bir i'tirâf ile)
— Evet, hakîkati hulyâya hep fedâ ederim,
Zamân olur ki vücûdumdan ayrılır, giderim...
Bu hastalık beni bir tıfl iken tutup ezdi,
Zamân olurdu ki fikrim tahammül etmezdi.
Fakat ne olsa budur en safâlı eğlencem;
Geçer bütün bütün esrâr önünde ba'zı gecem...
Deminki levhayı siz şimdi bir hayâl ediniz;[1]
Bütün o vahşet-i giryân içinde biz, ikimiz
Uzaklaşıp gidiyorken, yosunlu bir kabrin
Başında birleşerek, —âh o kabr, o kabr-i hazîn;
Benim bekâret-i rûhumdur onda nâim olan!—
O nâim-i ebedînin sükûn-ı hâbından
Bir ihtizâr-ı nihânî duyar, teheyyüc eder,
Ve ağlarız... Bu coşan girye-i huzûr-âver,

Gaşyolmak: Kendinden geçmek. **Teşrîh etmek:** Açımlamak, yorumlamak. **Hulyâ:** Kuruntu, hayal. **Tıfl:** Çocuk. **Safâlı:** Zevkli, keyifli, sevinçli. **Esrâr:** Gizler, sırlar. **Levha:** Tablo, manzara **Vahşet:** Vahşilik, ıssızlık. **Kabr:** Mezar. **Nâim:** Uyuyan. **Sükûn:** Dinginlik, sessizlik. **Hâb:** Uyku. **İhtizâr:** Can çekişme. **Nihânî:** Gizli. **Teheyyüc etmek:** Heyecanlanmak, coşmak. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Huzûr-âver:** Huzur (esenlik) getiren.

1 Bu dize atlanmış olduğundan çevirisi tarafımızdan yapılmıştır. (e. n.)

Uzakta birbirimizden, uzakta her şeyden,
Uzakta benliğimizden de... Ah, ruhun ben
Bu incelikleri karşısında kendimden geçerim;
Bu incelikleri açıp yorumlar, neler bulurum.
Sizin de böyledir elbet aşkınızın hayali,
Değil mi, sevgili?

PERVİN
(Soğuk)
— Pek şairce hulyanız!

SÜHA
(İçten bir itirafla)
— Evet, gerçeği hulyaya hep feda ederim,
Zaman olur ki vücudumdan ayrılır, giderim...
Bu hastalık beni ta çocukken tutup ezdi,
Zaman olurdu ki düşüncem artık dayanmazdı.
Öyleyken budur en zevkli eğlencem,
Geçer tümüyle gizem içinde kimi gecem...
Deminki manzarayı siz şimdi bir hayal ediniz;
Bütün o ağlayan ıssızlık içinde biz, ikimiz
Uzaklaşıp gidiyorken, yosunlu bir mezarın
Başında birleşerek, — ah, o mezar, o acıklı mezar;
Benim ruhumun bakirliğidir orada uyuyan!—
O sonsuz uykuya dalanın sessizliğinde biz
Bir gizli can çekişme duyar, heyecanlanırız,
Ve ağlarız... Bu coşan, esenlik getiren ağlama,

Benim'çin işte budur aşka en güzel timsâl,
Gözümde bundan ibârettir işte aşk u visâl!
Sizin de öyledir elbet hayâl-i sevdânız,
Değil mi, rûhum?

PERVÎN

(Erkek kadın, şevk-engîz terennümleriyle yaklaşan birkaç yabancıya meclûb u muhteris gülümser; sonra Sühâ'ya dönerek, dâimâ bârid ve mütehekkim:)

— Evet, şâirâne hulyânız;
Fakat ne çâre ki ben şimdi şi're muğberim...

GELENLER

(Mest ü münhemik... Bir âgûş-ı telâkî gibi açılıp halkalanarak Pervîn'e:)

— Güzel çocuk, bize gelmez misin?

PERVÎN

(İsti'câl eder... Ve câmid bir kütle-i tahayyür hâlinde bakakalan Sühâ'yı bîgâne bir nazarı altında ezerek koşar.)

— Şitâb ederim!

Timsâl: Simge, örnek. **Visâl:** Kavuşma. **Şevk-engîz:** İstek yaratan, şevklendiren, sevinçli. **Terennüm:** Şarkı söyleme. **Meclûb:** Tutkun, başka yerden getirilmiş. **Muhteris:** Tutkulu. **Bârid:** Soğuk. **Mütehekkim:** Alaycı, alaylı. **Muğber:** Küskün, gücenik. **Mest:** Sarhoş. **Münhemik:** İstekli, düşkün. **Âgûş:** Kucak. **Telâkî:** Buluşma, birleşme. **İsti'câl:** Acele davranma, sabırızlanma. **Câmid:** Donuk, donmuş. **Tahayyür:** Şaşma, şaşkınlık. **Bîgâne:** İlgisiz, yabancı. **Nazar:** Bakış. **Şitâb etmek:** Koşmak, acele etmek.

Benim için budur işte aşkın en güzel simgesi.
Gözümde budur işte sevgi ve kavuşma!
Sizin de öyledir elbet aşkınızın hayali,
Değil mi ruhum?

PERVİN

(Sevinçli şarkılar söyleyerek yaklaşan erkekli kadınlı birkaç yabancıya tutkun ve tutkulu bir biçimde gülümser; sonra Süha'ya dönerek hep soğuk ve alaylı:)

— Evet, pek şairce hulyanız;
Fakat ne yazık ki ben şimdi şiire dargınım...

GELENLER

(Sarhoş ve istekli... Bir buluşma kucağı gibi açılıp halkalanarak, Pervin'e:)

— Güzel çocuk, bize gelmez misin?

PERVİN

(Acele eder... Ve donmuş bir şaşkınlık kütlesi halinde bakakalan Süha'ya aldırmayan bir bakışla ezerek koşar.)

— Hemen gelirim!

ZEKÂ[1]

Zekâ tefelsüfe mâildi... Muttasıl düşünür,
Okur, okur ve o hatmettiği resâilden
Birer hülâsa-i hikmet yapardı; sonra gelen,
Gelen geçen ne kadar âşinâsı varsa tutup
Mütâlaâtını söyler: Falân nasıl düşünür,
Nasıl yazar, nasıl icmâl ü ictihâd eyler,
Bütün bu şeyleri tekrâr ederdi... Gâh unutup
Gurûr-ı hikmeti, şâirlenirdi; ben ekser
Onun bu hâlini tercîh eder de beklerdim
Ki bir neşîde sünûh eylesin hayâlinden.
O gün o şi'rini elbet gelir okurdu bana:

"Bu şi'ri fikrime kimdir bilir misin mülhim?
Hakîkat... Âh hakîkat! Onun zılâlinden
Vücûda gelmişe benzer hayât, rûh, zekâ.
Ne der güzelliği ta'rîf ederken Eflâtûn:
Güzel, hakîkatin enmûzec-i letâfetidir...
Bu söz, bu işte hakîkatlerin hakîkatidir.

Tefelsüf: Felsefe yapma, filozoflaşma. **Mâil:** Eğilimli, istekli. **Muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **Hatmetmek:** Okuyup bitirmek **Resâil:** Kitapçıklar, dergiler, broşürler. **Hülâsa:** Özet. **Hikmet:** Felsefe, bilgelik. **Âşinâ:** Tanıdık, bildik, tanış. **Mütâlaât:** Düşünceler, okumalar. **İcmâl:** Özet, toplama, kısaltma. **İctihâd:** Çabalama, çalışma, görüş. **Ekser:** Çoğunca, çoğu zaman. **Neşîde:** Şiir, koşuk. **Sünûh:** Ortaya çıkma, içe doğma. **Mülhim:** İlham eden. **Zılâl:** Gölgeler. **Enmûzec:** Örnek. **Letâfet:** Hoşluk, güzellik.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 375, 7 Mayıs 1314/19 Mayıs 1898, s. 167.

ZEKÂ

Zekâ filozoflaşmaya düşkündü... Düşünür durmadan,
Okur, okur ve bitirdiği kitaplardan
Birer hikmet özeti çıkarırdı; sonra
Gelip geçen ne kadar tanıdığı varsa tutup
Okuduklarını anlatır: Falan nasıl düşünür,
Nasıl yazar, nasıl özet çıkarır, nasıl çabalar,
Bütün bunları tekrar ederdi... Bazen unutup
Bilgeliğin gururunu şairleşirdi. Ben ise çoğunca
Onun bu davranışını yeğ tutar, beklerdim ki
Bir şiir doğuversin hayalinden.
O gün o şiirini elbet gelir okurdu bana:

"Bu şiiri kimdir ilham eden bilir misin?
Hakikat... Ah hakikat! Onun gölgelerinden
Oluşmuşa benzer hayat, ruh ve zekâ.
Ne der güzelliği tanımlarken Eflatun:
Güzel, hakikatin hoşluk örneğidir...
Bu söz işte hakikatlerin hakikatidir.

Hakîkat, âh, hakîkat, onunladır meşhûn
Bütün şu âlem-i câmid; o bir nefes gibidir
Ki her vücûd-i cemâdîye bir hayât verir;
O bence rûh-ı şüûn-âferîn-i hilkattir.
Oku, önündeki manzûme bir hakîkattir;
Hayâle benzetiyorsun, ya anlamazsın ki...
Bu bir hakîkat-i mü'lim, hakîkat-i mübkî!
Şiir demem, ne için yazdığım neşîdelere?
Ya şi'ri bir tutuyorlar hayâl-i bâtıl ile;
Benim hakîkate hasrettiğim büyük esere
Geçende —şi'r!— diyorlardı birtakım cehele..."

Yolunda bir de harâretli nutk edip îrâd
"Şiir değil!" diye bühtân ederdi ber-mu'tâd
Hayâl ü hiss ile mâlî güzîde bir gazele...
Evet, bu dâr-ı hakâyıkta her eser mutlak
Şikâr-ı nâhun-i tenkîd olur; Zekâ'nın da
Günün birinde bütün sânihâtı yoklanacak,
Ve hep o felsefe hulyâları meyânında
Hayâtının kalacaktır yegâne mâ-hasali
Hayâl ü hiss ile mâlî güzîde bir gazeli!..

Meşhûn: Dolu. **Câmid:** Donmuş. **Cemâdî:** Cansızlar, donmuşlar. **Şüûn-âferin:** Olayları doğuran, işleri yapan. **Hilkat:** Yaradılış, yaratma. **Mü'lim:** Acı, sızı, üzüntü veren. **Mübkî:** Ağlatıcı, ağlayan. **Neşîde:** Manzume, şiir. **Bâtıl:** Boş, çürük. **Hasretmek:** Ayırmak, adamak, tahsis etmek. **Cehele:** Bilgisizler, cahiller. **Nutk îrâd etmek:** Söylev çekmek. **Bühtân etmek:** İftira etmek, kara çalmak. **Ber-mu'tâd:** Alışıldığı üzere, her zamanki gibi. **Mâlî:** Dolu. **Güzîde:** Seçkin. **Dâr:** Yuva, ev. **Şikâr:** Av. **Nâhun:** Tırnak, pençe. **Sânihât:** İçe doğan şeyler, ilhamlar, esintiler. **Meyânında:** Arasında. **Mâ-hasal:** Ürün, ortaya çıkan, elde edilen, sonuç.

Hakikat, ah hakikat; onunla doludur
Bütün şu donmuş dünya; o bir soluk gibidir.
Her cansız varlığa o hayat verir;
O bence olayları doğuran yaradılışın ruhudur.
Oku, önündeki şiir bir hakikattir;
Hayale benzetiyorsun, anlamıyorsun ki...
Bu acı veren bir hakikat, ağlatan bir hakikattir!
Niçin şiir demiyorum yazdığım manzumelere?
Şiiri boş hayalle bir tutuyorlar da ondan.
Benim hakikate ayırdığım büyük esere
Geçende 'şiir' diyordu bazı bilgisizler..."

Yolunda bir de ateşli söylev çekip
"Şiir değil" diye iftira ederdi hep,
Hayal ve duyguyla dolu seçkin bir gazele.
Evet, bu hakikatler yurdunda her eser kesinlikle
Eleştirinin pençesinde av olur; Zekâ'nın da
Günün birinde bütün esintileri yoklanacak,
Ve hep o felsefe kuruntuları arasında
Kalacaktır hayatının biricik ürünü olarak
Hayal ve duyguyla dolu seçkin bir gazeli!

BALIKÇILAR[1]

— Bugün açız yine evlâdlarım, diyordu peder,
Bugün açız yine; lâkin yarın, ümîd ederim,
Sular biraz daha sâkinleşir... Ne çâre, kader!

— Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim,
Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta...
— Olur;
Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen baban, iki miskîn, biz artık ölmeliyiz...
Çocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: — Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?..
Hâlâ
Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sâhili binlerce dalgalar, asabî.

— Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakın yedek biraz ip, mantar almadan gitme...
Açınca yelkeni hîç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu kaydetme,
Dokunma keyfine; yalnız tetik bulun, zîrâ
Deniz kadın gibidir: Hîç inanmak olmaz ha!

Evlâd: Çocuklar. **Peder:** Baba. **Nazar:** Bakış. **Kaydetmek:** Umursamak, aldırmak.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899, s. 183-184. Bu şiiri yazarken Pierre Loti'nin (1850-1923) *İzlanda Balıkçısı* romanından ve François Coppée'nin (1842-1907) "L'épave" şiirinden esinlendiği öne sürülüyor. Ayrıca, "Hasta Çocuk", "Vâlide", "Vagonda", "Küçük Aile", "Tecdîd-i İzdivâc", "Ramazan Sadakası", "Verin Zavallılara", "Sarhoş", "Asker Geçerken" başlıklı şiirlerinin de Coppée'den etkiler taşıdığı belirtiliyor. Bkz: Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 91-99. (A. B.)

BALIKÇILAR[1]

— Bugün açız yine evlatlarım, diyordu peder,
Bugün açız yine; fakat yarın ümit ederim,
Sular biraz daha sakinleşir... Ne çare, kader!

— Hayır, sular ne kadar coşkun olsa da ben giderim,
Diyordu oğlu, yarın sen biraz annemle otur;
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta...
— Olur;
Biraz da sen çalış oğlum; biraz da sen çabala;
Annen baban, iki zavallı, biz artık ölmeliyiz...
Çocuk düşündü, sızlanır bir bakışla: — Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?..
Hâlâ
Dışarıda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sahili binlerce dalgalar, asabi.

— Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakın biraz yedek ip, mantar almadan gitme...
Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu dert etme,
Dokunma keyfine; yalnız tetikte bulun, zira
Deniz kadın gibidir: Hiç inanmak olmaz ha!

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Deniz dışarda uzun sayhalarla bir hırçın
Kadın gürültüsü neşreyliyordu ortalığa.

— Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?
— O gitmek istedi; "Sen evde kal!" diyor...
— Ya sakın
O gelmeden ben ölürsem?..
Kadın bu son sözle
Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan gözle
Soluk dudaklarının ihtizâz-ı hâsirine
Bakıp sükût ediyorlardı; başlarında uçan
Kazâyı anlatıyorlardı böyle birbirine.
Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab, cûşân
Bir ihtilâc ile etrâfa ra'şeler vererek
Uğulduyordu...
— Yarın yavrucak nasıl gidecek?

Şafak sökerken o, yalnız, bir eski tekneciğin
Düğümlü, ekli, çürük ipleriyle uğraşarak
İlerliyordu; deniz aynı şiddetiyle şırak –
Şırak dövüp eziyor köhne teknenin şişkin
Siyâh kaburgasını... Âh açlık, âh ümîd!
Kenârda, bir taşın üstünde bir hayâl-i sefîd
Eliyle engini gûyâ işâret eyleyerek
Diyordu: "Haydi, nasîbin o dalgalarda, yürü!"

Yürür zavallı kırık teknecik, yürür; "Yürümek,
Nasîbin işte bu!.. Hâlâ gözün kenârda... Yürü!"
Yürür, fakat suların böyle kahr-ı hiddetine
Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?..

Sayha: Çığlık, haykırma, nara. **Neşreylemek:** Yaymak. **İhtizâz:** Titreşim. **Hâsir:** Hasara uğrayan, zarar gören. **İhtizâz-ı hâsir:** Hasara uğramaktan ileri gelen titreyiş. **Sükût:** Susma, sessizlik. **Pür-gazab:** Öfke dolu. **Cûşân:** Coşan, coşkun. **İhtilâc:** Çırpınma. **Ra'şe:** Titreme, ürperme. **Hayâl-i sefîd:** Ak görüntü. **Gûyâ:** Sanki. **Nasîb:** Pay, kısmet. **Kahr:** Kahır, mahvetme, acı.

Deniz dışarda uzun çığlıklarla bir hırçın
Kadın gürültüsü yayıyordu ortalığa.

— Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?
— O gitmek istedi; "Sen evde kal!" diyor...
— Ya sakın
O gelmeden ben ölürsem?..
Kadın bu son sözle
Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan gözle
Soluk dudaklarının hüsranlı titreyişine
Bakıp susuyorlardı, başlarında uçan
Kazayı anlatıyorlardı böyle birbirlerine.
Dışarıda fırtına gittikçe öfkeli, kudurgan
Bir çırpınışla etrafa ürpertiler vererek
Uğulduyordu...
— Yarın yavrucak nasıl gidecek?

Şafak sökerken o, yalnız, bir eski tekneciğin
Düğümlü, ekli, çürük ipleriyle uğraşarak
İlerliyordu; deniz aynı şiddetiyle şırak –
Şırak dövüp eziyor eski teknenin şişkin
Siyah kaburgasını... Ah açlık, ah ümit!
Kıyıda, bir taşın üstünde bir beyaz hayal
Eliyle engini güya işaret eyleyerek
Diyordu: "Haydi, nasibin o dalgalarda, yürü!"

Yürür zavallı kırık teknecik, yürür; "Yürümek,
Nasibin işte bu!.. Hâlâ gözün kıyıda... Yürü!"
Yürür, fakat suların böyle ezici hiddetine
Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?..

Deniz ufukta, kadın evde muhtazır... Ölüyor:
Kenârda üç gecelik bâr-ı intizâriyle,
Bütün felâketinin darbe-i hasâriyle,
Tehî, kazâ-zede bir tekne karşısında peder
Uzakta bir yeri yumrukla gösterip gülüyor;
Yüzünde giryeli, muzlim, boğuk şikâyetler...

Muhtazır: Can çekişen. **Bâr:** Yük. **İntizâr:** Bekleyiş. **Darbe:** Vuruş. **Hasâr:** Zarar, hasar, ziyan. **Tehî:** Boş. **Kazâ-zede:** Kazaya uğramış, kaza görmüş. **Muzlim:** Kara, uğursuz, karanlık. **Girye:** Ağlama, gözyaşı.

Deniz ufukta, kadın evde can çekişiyor... Ölüyor:
Kıyıda üç gecelik bekleyiş yüküyle,
Bütün felaketinin hasar darbesiyle,
Boş, kazazede bir tekne karşısında baba
Uzakta bir yeri yumrukla gösterip gülüyor;
Yüzünde ağlamalı, karanlık, boğuk şikâyetler...

NESRÎN[1]

— Şimdi ben doğrusu evvelki çocukluklardan
Nâdimim; gönlümü israf ü tebâh ettiğimi
Bin merâretle bugün anlıyorum; bir vicdân
Bana ihsâs ediyor işte bitip gittiğimi;
Ben ki bitmez sanıyordum bu hayâtın şevki...

— Etme, Nesrîn, bana zehretme şu bir dem zevki!

Kız bu son âşığının kaç gecedir en coşkun
Bir muhabbetle alevler saçan âgûşunda
Hep bu şekvâ-yi nedâmetle —muazzeb, solgun—
İnlemiş; sonra "Bunun neşve-i bî-hûşunda
Bir tesellî bulurum belki..." hayâliyle bütün
Cism-i bî-tâbını bezletmiş idi:

— Bak her gün,
Her zamân ben seninim, hep sana münkâdım ben.
Lâkin artık yetişir: Aşk, o benim menfûrum,
O benim zehr-i hayâtım... Bana hep sevmekten
Bahsederler; bunu artık çekemem, ma'zûrum!

Nesrîn: "Yaban gülü, Mısır gülü, Van gülü, ağustos gülü," anlamlarına gelen kadın adı. **Nâdim:** Pişman. **Tebâh:** Bozuk, harap, çürük, yıkma. **Merâret:** Acılık, tatsızlık. **İhsâs etmek:** Duyurmak. **Şevk:** İstek, keyif. **Dem:** An, soluk, içki. **Âgûş:** Kucak, göğüs. **Şekvâ:** Şikâyet, sızlanma. **Nedâmet:** Pişmanlık. **Muazzeb:** Acı çeken, sıkıntı gören. **Neşve:** Sevinç, neşe, keyif. **Bî-hûş:** Şaşkın, sarhoş, kendinden geçmiş, deli. **Bâ-tâb:** Bitkin, yorgun. **Bezletmek:** Bol bol vermek. **Münkâd:** Boyun eğmiş. **Menfûr:** Tiksinilen, iğrenç. **Zehr:** Ağu, zehir. **Ma'zûr:** Özürlü, özürü olan.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 368, 19 Mart 1314/31 Mart 1898, s. 50-51. Ruşen Eşref'in açıkladığına göre, Fikret'e "Nesrîn'i sokakta görüp de pek acıdığı bî-kes (kimsesiz) bir kız yazdırmış." Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919. (A. B.)

NESRİN

— Şimdi ben doğrusu önceki çocukluklardan
Pişmanım; gönlümü savurup yıktığımı
Bin türlü acıyla bugün anlıyorum; bir vicdan
Bana duyuruyor işte bitip gittiğimi;
Oysa ben bitmez sanıyordum bu yaşama sevinci.

— Yapma Nesrin, bana zehretme şu bir anlık zevki!

Kız bu son âşığının kaç gecedir en coşkun
Bir sevgiyle alevler saçan kucağında
Hep bu pişmanlığın sızlanışıyla acılı, solgun
İnlemiş; sonra "Bunun şaşkın sevincinde
Bir avunma bulurum belki..." hayaliyle
Bitkin vücudunu cömertçe vermişti:

— Bak her gün,
Her zaman ben seninim, hep sana boyun eğmişim ben.
Fakat artık yetişir: Aşk, o benim tiksindiğim,
O benim hayatımın zehri... Bana hep sevmekten
Söz açarlar; özrüm var, bunu artık çekemem!

Diye hem aşkını ithâm ederek, hem nevmîd
Bir verem hastası hâlinde müselsel ve medîd
İştikâlarla berâber yine ondan ebedî
Bir şifâ bekleyerek, kaç gecedir pür-nefret
Bir telezzüz, acı bir zevk ile eğlenmişti.
Şimdi artık bu maîşette büyük bir zillet,
Bir sefâlet görüyor; ağlayabilmek... Heyhât!
Çoktan olmuş ona bîgâne bu mat'ûn-ı hayât.

— Ağlasam, âh azıcık ağlayabilsem, ömrüm
Bütün âlâm ile ekdâr ile geçsin, aramam.
Ağlasam, belki biraz yağsa o rahmet, görürüm
Şu bulutlarla sönen günde açık bir akşam.
Fakat efsûs!..
Evet, efsûs ki bîçâre, senin
Ebediyyen kalacak böyle mülevves bedenin,
Ebediyyen kalacak böyle mülevves rûhun.

— Ağlamak... Hîç o saâdet bana kısmet mi olur?
Ben ki bâzîçesiyim her emel-i mekrûhun,
Bana ölmek yaraşır, başka saâdet mi olur?
Âh ben, ben ki henüz gonce iken solmuş gül
Gibiyim, öyle mülevves, bana ölmek bile zül!

Nevmîd: Umutsuz. **Müselsel:** Zincirleme, aralıksız. **Medîd:** Uzun. **İştikâ:** Şikâyet etme, sızlanma. **Ebedî:** Sonsuz. **Pür-nefret:** Nefret dolu, iğrenç. **Telezzüz:** Hoşlanma, tat alma. **Maîşet:** Yaşama, geçinme. **Zillet:** Aşağılık, horluk, alçalma. **Sefâlet:** Yoksulluk, düşkünlük. **Bîgâne:** İlgisiz, yabancı. **Mat'ûn:** Ayıplanmış, yaralı, vebaya tutulmuş. **Âlâm:** Acılar, elemler, sızılar. **Ekdâr:** Üzüntüler, kederler, acılar. **Efsûs:** Eyvâh, yazık. **Bîçâre:** Çaresiz, zavallı. **Mülevves:** İğrenç, pis, karışık. **Bâzîçe:** Oyuncak, eğlence. **Emel:** Umut, istek. **Mekrûh:** İğrenç, tiksinç. **Zül:** Alçalma, horluk.

Diye hem aşkını suçlayarak, hem umutsuz
Bir veremli gibi aralıksız ve uzun
Sızlanışlarla, yine ondan sonsuz
Bir şifa bekleyerek, kaç gecedir iğrenç
Bir tad almış, acı bir zevkle eğlenmişti.
Artık bu yaşantıda büyük bir alçalış, şimdi
Bir düşkünlük görüyor; ağlayabilse... Yazık!
Çoktan yabancı olmuş ona lanetli hayat.

— Ağlasam, ah azıcık ağlayabilsem, hayatım
Hep acılarla, üzüntülerle geçsin, aldırmam.
Ağlasam, belki biraz yağsa o yağmur, görürüm
Şu bulutlarla sönen günde açık bir akşam.
Fakat yazık!..
Evet, yazık ki çaresiz, senin
Sonsuza dek kalacak böyle pis gövden,
Sonsuza dek kalacak böyle pis ruhun.

— Ağlamak... Hiç o mutluluğa kavuşabilir miyim?
Ben ki oyuncağıyım her türlü iğrenç isteğin;
Bana ölmek yaraşır, bundan başka mutluluk mu olur?
Ah ben, ben ki henüz gonca iken solmuş gül gibiyim;
Böyle kirlenmiş iken ölmek bile bir alçalmadır.

Tâ çocuklukta penâh ettiği âgûş-i vefâ
— Doymadan germî-i nûşînine bîçâre sabî—
Ebediyyen soğuyup, en acı, en rûh-gezâ
Bir maîşet onu velyetti... Bu bir hayye gibi
Çocuğun mâil-i ulviyyet olan tıynetini
Sanki tesmîm ederek, cevher-i sâfiyyetini
Bir kömür hâline koymuş, ona artık yaşamak
Bir felâket gibi olmuştu; reh-i âmâli
Bu soğuk terbiyenin karları altında uzak,
Pek uzak, hem bütün âsâr-ı şereften hâlî
Bir beyâbâna açılmakta idi; belki yarın
Bir güzel göz, iki dikkatli nazar, bir dalgın
Vaz'ı giryân-ı garîbâne, kızın bâkir ü tâm
Ne kadar duygusu kaldıysa tutup mahvedecek;
Sonra bîçâre kadın —dul, beceriksiz, bed-nâm—
Bir çürük meyve kadar hâr u mülevves, bitecek...

İşte Nesrîn daha bir gonce-i nev-hande iken
Geçti, makhûr-ı kazâ, hep bu dikenliklerden.
Şimdi artık yaşamaktan bile nefret duyuyor;
Şimdi artık bütün âmâlini tahlîl etsen
Bir yudum zehr olacak; bir acı vahşet duyuyor
En safâ bulduğu, en sevdiği âlemlerden...

Penâh: Sığınak, sığınma. **Âgûş:** Kucak. **Germî:** Sıcaklık, hararet. **Nûşîn:** Tatlı. **Sabî:** Çocuk. **Rûh-gezâ:** Ruh ısıran, iç sızlatan. **Maîşet:** Geçim, yaşama. **Velyetmek:** İzlemek, ardından gitmek. **Hayye:** Yılan. **Ulviyyet:** Yücelik, yükseliş. **Tıynet:** Maya, yaradılış. **Mâil:** Eğik, eğimli, istekli. **Tesmîm etmek:** Zehirlemek. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Reh:** Yol. **Âmâl:** Umutlar, dilekler, emeller. **Âsâr:** Eserler. **Hâlî:** Boş. **Beyâbân:** Çöl. **Nazar:** Göz, bakış. **Vaz':** Koyma, duruş, tavır. **Giryân:** Ağlayan. **Bed-nâm:** Adı kötüye çıkmış, kötü tanınmış, lekeli. **Hâr:** Hor, aşağı. **Nev-hande:** Yeni açılmış, yeni gülen (gülmüş). **Makhûr:** Kahrolmuş, yenilmiş. **Vahşet:** Yabanlık, ürküntü, korku.

Ta çocuklukta sığındığı o vefa dolu kucak
— Doymadan tatlı sıcaklığına onun yavrucak—
Sonsuza dek soğuyup en acı, en iç sızlatan
Bir yaşayış onu izledi... Bu bir yılan gibi,
Çocuğun yücelmeye istekli mayasını
Sanki zehirleyerek, o temiz cevherini
Bir kömüre çevirmiş, ona artık yaşamak
Bir yıkım olmuştu. Umutlarının yolu
Bu soğuk eğitimin karları altında uzak,
Pek uzak, üstelik her türlü onurdan yoksun
Bir çöle açılmaktaydı. Belki yarın
Bir güzel göz, iki dikkatli bakış, bir dalgın
Duruş, garipçe ağlayış kızın tam ve temiz
Ne kadar duygusu kaldıysa hepsini tutup yok edecek;
Sonra zavallı kadın — dul, beceriksiz, lekeli—
Bir çürük yemiş kadar aşağı ve kirli, bitecek...

İşte Nesrin daha yeni açmış bir gonca iken
Geçti, kaza kurbanı olarak, hep bu dikenliklerden.
Şimdi artık yaşamaktan bile tiksiniyor;
Şimdi artık bütün isteklerini çözümlesen
Bir yudum ağu olacak, bir acı ürküntü duyuyor
En sevdiği, en sevdiği eğlencelerden.

Bir sabâh, evde, bütün bir şeb-i tâkat-şikenin
Taab-ı nekbeti altında ezilmiş, gam-gîn,
Otururken, kapıdan örtülü dilber bir kız
Korkarak girdi:

— Hanım, ben hamarat bir çocuğum;
Nineciğim öldü, babam yok; bana bir vicdânsız
Para teklîf ediyor... Ben size kurbân olurum,
Beni reddetmeyiniz, saklayınız... Hizmetten
Hîç yorulmam... Beni tahlîs ediniz zilletten...

— Öf hâin!..

Bu teheyyüc, bu temennî, bu sıcak
Yaşlar altında vakûrâne yanan vech-i güzîn
Kadının rûhuna bir aks-i tesellî saçarak
Gözlerinden iki yaş düştü... O akşam Nesrîn,
Yeni bir âşığı reddeyledi; bir leyl-i huzûr
Çekti mâzîsine bir sütre-i nisyân, pür-nûr.

15 Mart 1313

Şeb: Gece. **Tâkat-şiken:** Gücünü kıran, takati tüketen, dermansız bırakan. **Taab:** Yorgunluk, sıkıntı, eziyet. **Nekbet:** Bahtsızlık, düşkünlük, yıkım, felaket. **Gam-gîn:** Tasalı, üzgün. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Nine:** Anne. **Tahlîs etmek:** Kurtarmak. **Zillet:** Düşkünlük, aşağılık, şerefsizlik. **Teheyyüc:** Coşma, heyecanlanma. **Vakûrâne:** Ağırbaşlılıkla. **Vech:** Yüz. **Güzîn:** Seçkin. **Aks:** Yansıma, yankı, yansı. **Leyl:** Gece. **Huzûr:** Gönül rahatlığı, dirlik, erinç. **Mâzî:** Geçmiş. **Sütre:** Örtü. **Nisyân:** Unutma, unutuş. **Pür-nûr:** Işık dolu, aydınlık.

Bir sabah, evde, bütün gücünü kıran bir gecenin
Sıkıntılı yorgunluğu altında ezilmiş, üzgün
Otururken, kapıdan, örtülü bir güzel kız
Korkarak girdi.

— Hanım, ben hamarat bir çocuğum;
Anneciğim öldü, babam yok; bana bir vicdansız
Para teklif ediyor... Ben size kurban olurum,
Beni geri çevirmeyiniz, saklayınız... Hizmetten
Hiç yorulmam... Beni kurtarınız düşmekten...

— Öf hain!...

Bu coşku, bu dilek, bu sıcak
Yaşlar altında ağırbaşlılıkla yanan seçkin yüz
Kadının ruhuna bir avunma yansısı saçarak
Gözlerinden iki damla yaş düştü... O akşam Nesrin
Yeni bir âşığı geri çevirdi. Bir huzur gecesi
Çekti geçmişine bir unutma örtüsü, ışık dolu...

27 Mart 1897

SEZÂ[1]

Garîbdir, ne zamân geçse pîş-i çeşmimden
Ufukta bir mütemevvic bulut, ya bir yelken
Sezâ gelir o geniş cebhesiyle hâtırıma,
Sezâ... O neş'eli, rikkatli bir tabîattı;
Bakarsınız mütelevvin, bakarsınız ciddî.
Demin getirdi küçük bir vesîle hâtırıma
Sezâ'cığın yine bir ser-güzeşt-i agrebini.
O bir sabâh bularak bir çamın dibinde beni;
— Benimle şimdi gelirsen, demişti, zannederim,
Pek istifâdeli bir gün geçirmeyiz ammâ
Epeyce eğleniriz...
— Pek güzel, Sezâ, giderim.
Evet, bugünkü gibi hâtırımdadır hâlâ:
Yeşil dikenler içinden, yosunlu bir yardan
Sukût eder gibi indik kenâr-ı deryâye.
Yağardı sâhili tezyîn eden ağaçlardan
Sedefli kumlara titrek, rakîk bir sâye.
Bu gölgelikti Sezâ'nın sedîr-i müntehabi,
Hayâlini buradan mezcederdi dalgalara.
Uzakta, Heybeli'nin tâ ucunda, martı gibi
Küşâde-bâl-i tenezzühtü bir beyâz kotra.

Garîb: Garip, tuhaf. **Pîş:** Ön. **Çeşm:** Göz. **Mütemevvic:** Dalgalı. **Cebhe:** Alın, yüz, cephe. **Rikkat:** İncelik, yürek yumuşaklığı. **Tabîat:** Doğa, huy, yaradılış. **Mütelevvin:** Renkli, boyalı, uçarı, kararsız. **Vesîle:** Bahane, sebep. **Ser-güzeşt:** Serüven, baştan geçen şeyler, macera. **Agreb:** En tuhaf, çok garip. **Sukût etmek:** Düşmek. **Tezyîn etmek:** Bezemek, süslemek. **Rakîk:** İnce. **Sâye:** Gölge, yardım. **Müntehab:** Seçilen. **Mezcetmek:** Karıştırmak, kaynaştırmak, katmak. **Küşâde-bâl:** Kanat açmış. **Tenezzüh:** Gezinme. **Kotra:** Genellikle tek direkli, ince gövdeli, hafif spor yelkenlisi.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 301, 5 Kânunuevel 1312/17 Aralık 1896, s. 230.

SEZA

Tuhaftır, ne zaman geçse gözümün önünden
Ufukta bir dalgalı bulut ya da bir yelken
Seza gelir o geniş alnıyla hatırıma.
Seza... O neşeli, ince bir yaradılıştı;
Bir bakarsınız uçarı, bir bakarsınız ciddi.
Demin getirdi küçük bir sebep hatırıma
Seza'cığın yine çok garip bir serüvenini.
O, bir sabah bularak bir çamın altında beni;
— Benimle şimdi gelirsen, demişti sanırım,
Pek yararlı bir gün geçirmeyiz ama
Epeyce eğleniriz...
— Pek güzel, Seza, gelirim.
Evet, bugünkü gibi belleğimdedir hâlâ;
Yeşil dikenler içinden, yosunlu bir yardan
Düşer gibi indik deniz kıyısına.
Yağardı sahili süsleyen ağaçlardan
Titrek, ince bir gölge sedefli kumlara.
Bu gölgelikti seçtiği yatak Seza'nın;
Hayalini buradan dalgalara karıştırırdı.
Uzakta, Heybeliada'nın ta ucunda, martı
Gibi kanat açmış geziyordu bir ak kotra.

Güneş, tulû'a henüz başlamış kadar mahmûr,
Pamuk bulutların üstünde eyliyordu huzûr;
Bu yanda çamları örten buhâr-ı berrâkın
Kebûd-i girye-nümûdunda bir yığın zerrât
Bir iltimâ' ile titredi; şimdi âfâkın
Sükûn-i pür-darabânında muhtefiydi hayât.
Uzak yakın bütün eşyâ, bütün bu sâhiller
Güler gibiydi, fakat bir hazîn tebessümle;
Olurdu ra'şe-nümâ reng-i infiâl-i seher,
Sedefli kumları bûs eyleyen köpükte bile.
Sükûn-i manzaradan sanki hisse-yâb olarak
Sezâ epeyce zamân kaldı öyle müstağrak;
Yüzünde aksi nümâyândı bir mülâhazanın.
Dedim:
— Bugün yine dalgınlığın pek üstünde.
— Hayır, şu gördüğümüz kotracık bizim adanın
Biraz hizâsını geçsin, biraz bükülsün de...
Cevâb-ı nâkısı rîzân olup dehânından
Sükûta vardı yine. Kotra döndü, geçti; Sezâ
Elinde bir çalı, söz çıkmıyor lisânından,
Önünde kumları çizmekle oynuyor hâlâ.
— O kotra geçti, Sezâ...
— Hangi kotra?

Tulû': Doğma, doğuş. **Mahmûr:** Uykulu, baygın, sersem. **Huzûr:** Hazır bulunma. **Berrâk:** Saydam, duru. **Kebûd:** Mavi, gök rengi. **Girye-nümûd:** Ağlayış gösteren, ağlamaklı. **Zerrât:** Zerreler. **İltimâ':** Parlama, parıltı. **Âfâk:** Ufuklar. **Pür-darabân:** Çarpıntı dolu, çarpıntılı. **Muhtefi:** Saklı, gizlenmiş. **Ra'şe:** Titreme, ürperme. **Nümâ:** Gösteren. **İnfiâl:** Gücenme, kızma. **Seher:** Tan ağartısı. **Bûs eylemek:** Öpmek. **Hisse-yâb:** Pay alan. **Müstağrak:** Dalmış, batmış. **Nümâyân:** Görünen. **Mülâhaza:** Düşünce, görüş. **Nâkıs:** Eksik. **Rîzân:** Dökülen. **Dehân:** Ağız. **Sükûta varmak:** Susmak.

Güneş, doğmaya henüz başlamış kadar uykulu,
Pamuk bulutların üstünde duruyordu.
Bir yanda çamları örten saydam buğunun
Ağlamaklı maviliğinde bir yığın zerrecik
Bir parıltıyla titrerdi. Şimdi ufukların
Çarpıntılı sessizliğinde saklıydı hayat.
Uzak yakın bütün eşya, bütün bu kıyılar
Güler gibiydi, ama acı bir gülümseyişle;
Titreşirdi tan ağartısının gücenik rengi,
Sedefli kumları öpen köpükte bile.
Görünümün dinginliğinden sanki payını alarak
Seza uzun zaman öyle dalgın kaldı.
Yüzünde yansıyordu düşüncesi.
Dedim ki:
— Bugün yine dalgınlığın pek üstünde.
— Hayır, şu gördüğümüz kotracık bizim adanın
Biraz hizasını geçsin, biraz bükülsün de...
Diye eksik cevabı ağzından dökülürken
Susup kaldı yine. Kotra döndü, geçti; Seza
Elinde bir çalı, çıt çıkmıyor ağzından,
Önündeki kumları çizmekle oynuyor hâlâ.
— O kotra geçti Seza...
— Hangi kotra?

Ben, hayrân,
Refîkimin yüzüne öyle bakmışım nigerân.
O gün gurûba kadar, sonra her zamân, her gün
Bu kotra bahsini açtık, gülüştük, eğlendik;
"O hangi kotra, cânım?" derdik... Âh evet, daha dün
Bu bahsi tâzelemiş, tatlı tatlı gülmüş idik...

Bugün zavallı Sezâ sâkin-i cinân artık;
O kotra bahsi bir efsâne, bir yalan artık!

Refîk: Arkadaş. **Nigerân:** Bakan, bakakalan. **Gurûb:** Günbatımı. **Bahs:** Konu, bahis. **Sâkin:** Oturan, dingin duran. **Cinân:** Cennetler.

Ben, şaşkın,
Arkadaşımın yüzüne öyle bakakalmışım.
O gün güneş batana dek, sonra her zaman, her gün
Bu kotra konusunu açtık, gülüştük, eğlendik.
"O hangi kotra, canım?" derdik. Ah, evet, daha dün
Bu konuyu tazelemiş, tatlı tatlı gülmüştük...

Bugün zavallı Seza cennette yatıyor artık;
O kotra konusu bir efsane, bir yalan artık!

HASTA ÇOCUK[1]

— Bugün biraz daha râhattı, çok şükür...
— Elbet;
Geçer, bu korkulacak şey değil.
— Fakat nevbet
Zavallı yavrucuğun hâlini harâb ediyor:
Vücûdu âteş içinde, dalıp dalıp gidiyor.
İlâcların da mı te'sîri kalmamış acabâ?
Sekiz gün oldu...
— Merâk etmeyin hanım, hummâ...
— Hayır, Hudâ'ya emânet, neden merâk edeyim?
Fakat kuzum, ne kadar olsa ben de vâlideyim!
Sekiz gün oldu, harâret devâm edip duruyor,
Bakın, nabızları bîçârenin nasıl vuruyor.
Sarardı, korkuyor insân bakınca ellerine,
— Üzülmeyin siz efendim, gelir çabuk yerine;
Çocuktur o...
— Gece pek çok sayıklıyor.
— Ne zarar!
— İlâc verir misiniz?
— İstemez...
Kadın ağlar...
Zavallı anne şu bir tek hediyye-i ömrün
Saâdetiyle garîk-i sürûr iken daha dün,
Bugün başında nigeh-bân-ı pür-teessürdür.
Mezâr gibi oda samt ü sükûn ile pürdür.

Nevbet: Nöbet, ateş. **Harâb:** Yıkık, bitkin. **Hummâ:** Ateşli hastalık. **Hudâ:** Tanrı. **Ömr:** Hayat. **Garîk-i sürûr:** Sevince boğulmuş. **Nigeh-bân:** Bekçi, gözcü. **Pür-teessür:** Üzüntü dolu. **Samt:** Susma. **Sükûn:** Sessizlik, dinginlik. **Pür:** Dolu.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 257, 1 Şubat 1311/13 Şubat 1896, s. 354. Fikret, arkadaşı Ruşen Eşref'e bu şiiri, Aksaray'da iken oğlu Halûk'un hastalanması üzerine yazdığını, söylemiştir. Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919, s. 108. Mehmet Kaplan ise bunu doğru bulmakla birlikte, şiirin Fransız şair Farançois Coppée'den de bazı etkiler, esintiler aldığını ileri sürmektedir. Bkz. Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 93. (A. B.)

HASTA ÇOCUK[1]

— Bugün biraz daha rahattı, çok şükür...
— Elbet;
Geçer, bu korkulacak şey değil.
— Fakat nöbet
Zavallı yavrucuğun halini harap ediyor:
Vücudu ateş içinde, dalıp dalıp gidiyor.
İlaçların da mı tesiri kalmamış acaba?
Sekiz gün oldu...
— Merak etmeyin hanım, humma...
— Hayır, Tanrı'ya emanet, neden merak edeyim?
Fakat kuzum, ne kadar olsa ben de anneyim!
Sekiz gün oldu, ateş devam edip duruyor,
Bakın, nabızları zavallının nasıl vuruyor.
Sarardı, korkuyor insan bakınca ellerine,
— Üzülmeyin siz efendim, gelir çabuk yerine;
Çocuktur o...
— Gece pek çok sayıklıyor.
— Ne zarar!
— İlaç verir misiniz?
— İstemez...
Kadın ağlar...
Zavallı anne şu bir tek hediyesi ömrünün
Saadetiyle onun boğulmuşken sevince daha dün,
Başında üzüntüyle beklemektedir bugün,
Sessiz sedasız mezar gibi bir oda, ölgün.

---

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Nedir iniltisi hâricde bâd-ı sermânın?
Bükâsı hastaya âid midir şu bârânın?
Teessürât-ı beşerden gelir mi dehre melâl?
"Zehî tasavvur-ı bâtıl, zehî hayâl-i muhâl!"
— Ninem...
— Ne var güzelim?
— Kaldırın şu perdeleri;
Kefen midir nedir onlar?..
Yine sudâ'-ı seri
Yatakta hastayı çıldırtıyor, sayıklatıyor;
Kadın bu sözleri duydukça ağlayıp yatıyor.
Zavallı annecik ümmîd ü bîm içinde tebâh;
Önünde gözlerinin bir yığın türâb-ı siyâh;
Görür o toprağa üftâde nûr-ı dîdesini,
Mezâr iniltisidir zanneder boğuk sesini
Kılar yetîmi için Hâlık'ından istimdâd,
Yetîmeler gibi eyler için için feryâd.
Bu dul kadın bir o mahsûl-i ömr için yaşıyor;
Onun kemâline âid ümîdler taşıyor.

— Ninem!
— Nedir meleğim?
— Ağlıyor çocuklar, bak...
Bırak, bırak beni arsız çocuk!.. Ninem, toprak!

Hâric: Dışarı. **Bâd:** Yel, rüzgâr. **Sermâ:** Kış, soğuk. **Bükâ:** Ağlama. **Bârân:** Yağmur. **Teessürât:** Üzüntüler. **Beşer:** İnsan. **Dehr:** Dünya. **Melâl:** Sıkıntı. **Zehî:** Ne güzel. **Bâtıl:** Boş. **Muhâl:** İmkânsız. **Zehî tasavvur-ı bâtıl, zehî hayâl-i muhâl:** Ne güzel bir boş düşünce, ne güzel bir olmayacak hayal. **Nine:** Anne. **Sudâ'-ı ser:** Baş ağrısı. **Ümmîd ü bîm:** Umut ve korku. **Tebâh:** Harap, bitkin, yıkılmış. **Türâb-ı siyâh:** Kara topraklar. **Üftâde:** Düşmüş. **Nûr-ı dîde:** Gözün ışığı, göz nuru, pek sevgili kimse. **Yetîme:** Öksüz kız. **Hâlık:** Yaradan, Tanrı. **İstimdâd:** Yardım isteme. **Kemâl:** Olgunlaşma, yetişme. **Mahsûl-i ömr:** Evlat, ömür mahsulü.

Nedir iniltisi dışarıda soğuk rüzgârın?
Gözyaşları hastaya mı aittir şu yağmurun?
İnsanlığın acılarından gelir mi dünyaya melal?
"Ne güzel boş düşünce, ne güzel imkânsız bir hayal!"
— Annem...
— Ne var güzelim?
— Kaldırın şu perdeleri;
Kefen midir nedir onlar?..
Yine baş ağrısı
Yatakta hastayı çıldırtıyor, sayıklatıyor;
Kadın bu sözleri duydukça ağlayıp yatıyor.
Zavallı annecik umut ve korku içinde bitkin;
Önünde bir yığın kara toprak gözlerinin;
Görür o toprağa düşmüş gözbebeğini,
Mezar iniltisidir zanneder boğuk sesini
Diler yetimi için Yaradan'ından imdat,
Yetim kızlar gibi eyler için için feryat.
Bu dul kadın o bir evladı için yaşıyor;
Onun büyümesine dair ümitler taşıyor.

— Annem!
— Nedir meleğim?
— Ağlıyor çocuklar, bak...
Bırak, bırak beni arsız çocuk!.. Annem, toprak!

— Sayıklıyor yine, yâ Rabbi sen esirge bizi;
Bağışla yavrumu, onsuz bırakma lânemizi!

Zavallı anne soluk bir likâ-yı şefkattir;
Bugün sekiz gün, o mehcûr-ı hâb u râhattır
Yegâne şevk-i fuâdı yatakta bî-dermân,
Onun ümîd-i halâsıyla rûhu pür-helecân.
Tutup hayâlini âgûş-ı iktirâbında,
Gezer bütün gece etrâf-ı câme-hâbında.
Bu kim bilir ne kadar böyle ber-devâm olacak,
O yaşlı gözlerine uykular harâm olacak;
Çocuk açılmayacak belki uykusundan hîç...

— Sakın hanım, bu fenâ hissi etmeyin tervîc;
Bakın, havâ ne güzel açtı, incilâ buldu;
Deminki velvele, şiddet sükûn-pezîr oldu.
Bulur çocuk da şifâlar, olursunuz mesrûr;
Hudâ büyüktür, eder mâtemi mübeddel-i sûr...

Çocuk, o şimdi kavî bir civân, fakat mâder,
Zavallı, üstüne hâlâ çocuk gibi titrer.

Lâne: Yuva, ev. **Likâ:** Surat, yüz. **Mehcûr:** Uzaklaşmış, ayrılmış. **Hâb:** Uyku. **Mehcûr-ı hâb ü râhat:** Uyku ve rahattan yoksun. **Yegâne:** Biricik. **Şevk:** Keyif, istek, neşe, sevinç. **Fuâd:** Yürek, gönül. **Bî-dermân:** Dermansız, güçsüz, bitkin. **Halâs:** Kurtulma, iyileşme. **Pür-helecân:** Helecan dolu, yüreği çarparak. **Ber-devâm:** Süren, sürüp giden. **Âgûş:** Kucak. **İktirâb:** Tasalı, kaygılı olma, korkma. **Câme-hâb:** Yatak. **Tervîc:** Değerini arttırma, destekleme. **İncilâ bulma:** Parlama, parlaklaşma. **Sükûn-pezîr:** Sessizlik kabul eden. **Velvele:** Gürültü, bağrışma. **Mesrûr:** Sevinmiş, meramına ermiş. **Mübeddel:** Değiştirilmiş, karşılığında verilmiş. **Sûr:** Düğün. **Mübeddel-i sûr etmek:** Düğüne, şenliğe dönüştürmek. **Kavî:** Güçlü, sağlam. **Civân:** Genç. **Mâder:** Anne.

— Sayıklıyor yine, ya Rabbi sen esirge bizi;
Bağışla yavrumu, onsuz bırakma evimizi!

Zavallı annenin şefkatli yüzü solgun;
Bugün sekiz gün, o uykusuz ve yorgun
Yegâne gönül neşesi yatakta yoktur derman,
Onun kurtuluş umuduyla ruhu dolu heyecan.
Tutup hayalini kederli kucağında,
Gezer bütün gece yatağının etrafında.
Bu kim bilir ne kadar böyle devam edecek,
O yaşlı gözlerine uykular haram olacak;
Çocuk uyanmayacak belki uykusundan hiç...

— Sakın hanım, bu fena his bulmasın revaç;
Bakın, hava ne güzel açtı, aydınlık oldu;
Deminki velvele, şiddet sükûn buldu.
Bulur çocuk da şifalar, olursunuz mutlu;
Tanrı büyüktür, dönüştürür elbet matemi sevince...

Çocuk, o şimdi sağlam bir genç, fakat anne,
Zavallı, hâlâ çocuk gibi titrer onun üstüne.

TECDÎD-İ İZDİVÂC[1]

Evlendiler, seviştiler ammâ muvakkaten;
Sevdâ sukûta başladı beş hafta geçmeden.
Evlendiler, niçin?.. Bunu bir kız nasıl bilir?
Evlenmesiyle mâderi olmuştu müftehir;
Zevcin de verdi neş'e düğün akrabâsına,
Lâkin dokundu kendi hayâl ü hevâsına.
Tahdîd idi, onun nazarında, hayâtını
Bir şahsa hasrediş emel ü irtibâtını...
Evlendiler, seviştiler ammâ muvakkaten;
Sevdâ sukûta başladı beş hafta geçmeden.

Endîşeden gönülleri hâlî değildi hîç;
Olmuştu bir şitâ bu gönüllerde mündemiç.
Bîgâne bir kadınla bir erkekti hânede;
Dargın bir ihtirâm idi cârî meyânede;
Ba'zen ısındırırsa da nevvâre-i heves
— Benzer mi aşk-ı hâlise bir şevk-ı muktebes? —
Olmazdı müntefî o bürûdet bütün bütün;
Gittikçe yâda gelmemeye başladı düğün.
Bir şeb getirdi hâtime bezm-i muhabbete,
Çıktı sabâhı tıfl-ı muhabbet seyâhate...

Tecdîd: Yenileme. **İzdivâc:** Evlenme, evlilik. **Muvakkaten:** Geçici olarak. **Sukût:** Düşme. **Mâder:** Anne. **Müftehir:** İftihâr eden, övünç duyan. **Zevc:** Koca. **Hevâ:** Arzu, istek. **Tahdîd:** Sınırlama. **Nazar:** Bakış, göz. **Hasrediş:** Adama, ayırma. **Hâlî:** Boş. **Şitâ:** Kış. **Mündemic:** Toplanmış, yerleşmiş. **Bîgâne:** İlgisiz, yabancı. **İhtirâm:** Saygı. **Cârî:** Geçen, geçerli. **Meyâne:** Ara. **Nevvâre:** Ateş. **Hâlis:** Temiz, saf. **Şevk:** İstek, sevinç, ışık. **Muktebes:** Aktarılmış, alınmış, yapmacık. **Müntefî:** Ortadan kalkmış, yok olmuş. **Bürûdet:** Soğukluk. **Şeb:** Gece. **Hâtime:** Son, bitiş. **Bezm:** Meclis, eğlence yeri. **Muhabbet:** Sevgi, sevişme, aşk. **Tıfl:** Çocuk, bebek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 275, 6 Haziran 1312/18 Haziran 1896, s. 229-230.

EVLİLİĞİ YENİLEME

Evlendiler, seviştiler ama çok sürmedi;
Sevgi sönmeye başladı beş hafta geçmeden.
Evlendiler, niçin?.. Bir kız nasıl bilir bunu?
Evlenmesiyle annesi kıvanç duymuştu;
Düğün sevinç verdi kocanın da akrabasına,
Ama dokundu kendi hayal ve isteğine.
Sınırlamaktı hayatını, onun gözünde,
Bir kişiye bağlamak umut ve ilgisini...
Evlendiler, seviştiler ama çok sürmedi;
Sevgi sönmeye başladı beş hafta geçmeden.

Gönülleri hiç kurtulmamıştı tasadan;
Bir kış bu gönüllere yerleşip kalmıştı.
Sanki yabancı bir kadınla bir erkekti evde;
Aralarında ancak dargın bir saygı vardı.
Bazen isteğin ateşi onları ısıtsa da
— Benzer mi hiçbir yapmacık heves temiz aşka? —
Soğukluk kalkmazdı ortadan bütünüyle.
Gitgide anılmamaya başladı düğün de.
Bir gece bu sevgi ocağını büsbütün söndürdü,
Çıktı sabahleyin yolculuğa sevginin çocuğu...

Birkaç zamân da öyle güzâr etti günleri;
Dönmüştü bir mezâra evin gerçi her yeri,
Bir yolcunun kudûmü idi orda muntazar:
Gün doğmadan meşîme-i şebden neler doğar!..
Kaç hafta geçti bilmiyorum, bir seher yine
Gösterdi zevce oğlunu, hiddetli zevcine:
"Bak yavrumuz!.." O dem kadının doldu gözleri,
Zevcin de hande-rîz-i gurûr oldu gözleri;
Pîşinde ettiler beşiğin, gark-ı ibtihâc,
Bir bûse-i medîd ile tecdîd-i izdivâc.

Güzâr etmek: Geçmek. **Kudûm:** Geliş, ayak basma. **Muntazar:** Beklenilen, beklenen. **Meşîme:** Dölyatağı, ana rahmi, çocuk sonu. **Seher:** Tan yeri ağarmadan öncesi, sabah. **Zevce:** Eş, karı. **Zevc:** Koca. **Hande-rîz:** Gülen, gülüp duran. **Pîş:** Ön. **Gark:** Batma, dalma. **İbtihâc:** Sevinme. **Gark-ı ibtihâc:** Sevince batma, çok sevinme. **Bûse:** Öpme, öpücük. **Medîd:** Uzun.

Birkaç zaman da öyle geçti günleri;
Bir mezara dönmüştü gerçi evin her yeri,
Bir yolcunun gelişi bekleniyordu orada yine de:
Gün doğmadan gecenin karnından neler doğar!..
Kaç hafta geçti bilmiyorum, bir sabah yine
Gösterdi kadın oğlunu öfkeli eşine:
"Bak yavrumuz!.." O sıra kadının doldu gözleri;
Kocanın da gururla güldü gözleri.
Beşiğin önünde, sevinç içinde,
Evliliği tazelediler bir uzun öpücükle.

KÜÇÜK ÂİLE[1]

Son gonce-i sevdâsını dökmüştü nihâlân,
Son katre-i gevherle bezenmişti çemenler...
Ya'nî bu çocuk doğduğu gün, pembe vü uryân,
Kış en acı bir fakr ile gelmişti berâber;
Olmuştu küçük âilenin kalbi mükedder.

Ev bir yeni mihmâna tahammül edemezdi,
Bir fazla tabak sofrayı bir dağ gibi ezdi.

— Lâkin bu teessür ne için, ey eb-i müşfik?
Yavrun sana bir hiss-i übüvvet de mi vermez:
Olmaz mı şu dilber, şu yumuk dest-i muazzez
Tezyîd-i mesâîne bugün bir yeni sâik?

Şefkatli peder hiss-i übüvvetle çalıştı,
Bir şevk ile, bir şevk ü harâretle çalıştı...

Son gonce-i sevdâsını dökmüştü nihâlân,
Son katre-i gevherle bezenmişti çemenler...
Lâkin bu sefer kış, o soğuk zâir-i sekrân
Bulmuştu küçük âileyi şâd ü mübeşşer,
Bir sofrada, birkaç da misâfirle berâber.

Gonce: Gonca. **Nihâlân:** Dallar. **Katre:** Damla. **Gevher:** İnci. **Fakr:** Yoksulluk. **Mükedder:** Üzgün, üzüntülü. **Mihmân:** Konuk. **Teessür:** Üzüntü. **Eb:** Baba. **Müşfik:** Sevecen, şefkatli. **Übüvvet:** Babalık. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Dest:** El. **Muazzez:** Sevgili, aziz. **Tezyîd:** Artırma. **Mesâî:** Çalışma. **Sâik:** Etken, sebep. **Şevk:** Aşırı istek, sevinç, ışık. **Harâret:** Ateş, coşkunluk, şevk. **Zâir:** Ziyaretçi. **Sekrân:** Sarhoş. **Şâd:** Sevinçli, mutlu. **Mübeşşer:** Muştulu, müjde verilmiş.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 313, 27 Şubat 1312/11 Mart 1897, s. 7.

KÜÇÜK AİLE

Âşığının son goncasını da dökmüştü dallar,
Son inci damlasıyla çimenler bezenmişti...
Yani bu çocuğun doğduğu gün, pembe ve çıplak,
Kış da bir acı yoksullukla birlikte gelmişti;
Üzüntüyle dolmuştu küçük ailenin yüreği.

Ev bir yeni konuğa daha dayanamazdı,
Bir fazla tabak sofrayı bir dağ gibi ezdi.

— Ama bu üzüntü ne için ey sevecen baba?
Yavrun bir babalık duygusu da mı vermiyor sana?
Şu güzel, şu yumuk, şu sevgili eller
Çalışmanı artırmaya bugün yeni sebep olamaz mı?

Sevecen baba, babalık duygusuyla çalıştı,
Büyük bir istekle, sevinç ve ateşle çalıştı...

Aşkının son goncasını da dökmüştü dallar,
Son inci damlasıyla bezenmişti çimenler...
Fakat bu kez kış, o soğuk, inleyen sarhoş
Küçük aileyi sevinçli ve muştulu bulmuştu
Bir sofrada, birkaç da konukla birlikte.

KEN'ÂN[1]

On beş sene evvel şu küçük hânede, sessiz,
Bir köylü kadın, bir de onun yavrucağıyla
Merkebciği sâkindi... Çocuk sıska ve âciz,
Lerzân harekâtıyla, mukavves bacağıyla
Akrânına eğlence olur, hırpalanırdı;
Halkın nazarından kaçınırdı, utanırdı.

Ken'ân... Bu soluk çehre, bu ucûbe-i fıtrat,
Şeklindeki noksân ile dûnunda cihânın,
Kalbindeki cevherle fakat cevher-i gayret,
Hep kendini tezyîf ile memnûn cühelânın
Fevkinde idi; sanki bulup cismini şânsız
İnsânlığı toplanmış idi rûhuna yalnız.

Ken'ân büyüdü, hayli de gürbüzledi; lâkin
Hâlâ ona ma'tûf idi evvelki nazarlar.
Bîçâre gezer tek başına sâkit ü sâkin,
En müşkili, kızlar da görürlerdi muhakkar.
Hep şerm ü hakâret dolaşırdı üzerinde,
Bir gonca açılmazdı zemîn-i güzerinde.

Merkeb: Eşek. **Lerzân:** Titrek. **Harekât:** Hareketler, davranış. **Mukavves:** Eğri, bükük, kavisli. **Akrân:** Yaşıt, taydaş. **Nazar:** Bakış, göz. **Ucûbe:** Garip, şaşılası, çarpık. **Fıtrat:** Yaradılış, doğa. **Dûn:** Aşağı, altında. **Cihân:** Dünya, herkes. **Tezyîf:** Alay etme, eğlenme, aşağılama. **Cühelâ:** Bilgisizler. **Fevk:** Üst, yukarı. **Cism:** Cisim, gövde, vücut. **Şânsız:** Ünsüz, sansız, gösterişsiz. **Ma'tûf:** Eğilmiş, çevrilmiş, yöneltilmiş. **Nazar:** Bakış. **Bîçâre:** Çaresiz, zavallı. **Sâkit:** Sessiz, suskun. **Müşkil:** Güç, zor. **Muhakkar:** Aşağılanmış, horlanmış. **Şerm:** Utanma. **Zemîn:** Yer. **Güzer:** Geçiş, geçme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 321, 24 Nisan 1313/6 Mayıs 1897, s. 138.

KENAN

On beş yıl önce şu küçücük evde, sessiz,
Bir köylü kadın, bir de onun yavrucağıyla
Eşekçiği otururdu. Çocuk sıska ve güçsüz,
Titrek davranışıyla, bükük bacağıyla
Yaşıtlarına eğlence olur, hırpalanırdı;
Halkın bakışından kaçınırdı, utanırdı.

Kenan... Bu soluk yüz, bu garip yaratık,
Biçimce eksikliğiyle altında herkesin,
İçindeki cevherle, çaba cevheriyle ama
Hep onu aşağılayıp sevinen bilgisizlerin
Üstündeydi; sanki gövdesini unutarak
Yalnızca insanlığı toplamıştı ruhuna.

Kenan büyüdü, oldukça gürbüzledi, ama
Hâlâ ona çevrikti önceki gibi bakışlar.
Zavallı gezer sessiz ve durgun, tek başına,
En kötüsü kızlar da gözleriyle onu aşağılar.
Hep utanç ve alçalma dolaşırdı üzerinde,
Bir tomurcuk açılmazdı geçtiği yerde.

Harb oldu, bütün köydeki şübbân-ı hamiyyet
Serhadde şitâb eyledi... Ken'ân da berâber;
Bir gün pusuda bir avuç erbâb-ı celâdet
Bir fırka harâb eyledi... Ken'ân da berâber.
Ken'ân köyüne yaralı dönmüş geliyordu,
Pîşinde bir âvâze-i şân yükseliyordu!

Şübbân: Gençler, delikanlılar. **Hamiyyet:** Ulusal onur, yurtseverlik. **Serhad:** Sınır boyu. **Şitâb eylemek:** Koşmak. **Erbâb-ı celâdet:** Yiğitler, kahramanlar. **Fırka:** Tümen. **Harâb eylemek:** Yıkmak, yok etmek, yenmek. **Pîş:** Ön. **Âvâze:** Ün, san, yüksek ses. **Şân:** Ün, san, gösteriş.

Savaş oldu, köydeki tüm yurtsever gençler
Koştu sınırlara... Kenan da birlikte;
Bir gün pusu kuran bir avuç yiğit
Bir tümeni dağıttı... Kenan da birlikte.
Kenan köyüne yaralı dönmüş geliyordu,
Önünde bir şanlı ün yükseliyordu!

HASAN'IN GAZÂSI[1]

Uzakta şöyle beş on köhne dam, beş on bacadan
İbâret; eski, fakat şâirâne, âsûde,
Yeşil bir ormana hem-sâye bir küçük belde...

Ağaçların arasından ufuk sararmakta;
Küşâde-sîne bulutlarla süslenen gökten
Leb-i vedâi nehârın zemîne bûse-fiken.

Sağında bir kuru hendek, solunda bir çalılık,
Şu ince yol —ki açılmış geniş adımlarla—
Bu âsiyâba olur müntehî sapınca sola...

Bu yol bugün daha bir sâat önce mahşerdi:
Büyük küçük ne kadar halkı varsa köyceğizin
—Başında bir iki pîr-i imâme-dâr ü güzîn—

Tahaşşüd eyledi, teşyî' için gönüllüleri,
O kahramân, o gazanfer yürekli efrâdı;
Bu muhterem vatanın ber-güzîde evlâdı

Gazâ: Kutsal savaş, din uğruna savaş. **Âsûde:** Rahat, dingin, sessiz. **Hem-sâye:** Komşu. **Küşâde-sîne:** Göğsü açık, bağrı açık. **Leb:** Dudak. **Nehâr:** Gündüz. **Bûse-fiken:** Öpücük konduran, öpen. **Âsiyâb:** Su değirmeni, değirmen. **Müntehî:** Son, sona eren, biten. **Pîr:** İhtiyar, yaşlı. **İmâme-dâr:** Sarıklı. **Güzîn:** Seçkin. **Tahaşşüd:** Birikme, yığılma, toplanma. **Teşyî':** Uğurlama. **Gazanfer:** Arslan, kahraman ve cesur kimse. **Efrâd:** Fertler, erat, askerler. **Ber-güzîde:** Seçme, seçilmiş.

---

1 *Servet-i Fünûn Cerîde-i Musavvere'sinin Evlâd-ı Şühedâ ve Ma'lûlîn-i Guzât-ı Osmaniye Menfaatine Mahsûs Nüsha-i Mümtâze*, İstanbul, Âlem Matbaası, 1313/1897, s. 149-158. Bu şiir, 1313 (1897) Osmanlı-Yunan savaşıyla ilgilidir. Altı ay kadar süren savaş zaferle sonuçlanmıştır. Fikret'in "Teşyî'den Avdette", "Yenişehir Gâzîlerine", "İki Bayram" başlıklı şiirlerinin de aynı savaşla ilgili oldukları sanılıyor. (A. B.)

HASAN'IN GAZASI[1]

Uzakta şöyle beş on eski ev, beş on bacadan
İbaret; eski fakat şairane, huzur içinde sade,
Yeşil ormana komşu bir küçük belde...

Ağaçların arasından ufuk sararmakta;
Sinesi açık bulutlarla süslenen gökten
Veda dudağıdır gecenin inip yeri öpen.

Sağında bir kuru hendek, solunda bir çalılık,
Şu ince yol —ki açılmış geniş adımlarla—
Bu değirmene varır sonu sapınca sola...

Bu yol bugün daha bir saat önce mahşerdi:
Büyük küçük ne kadar halkı varsa köyceğizin
—Başında bir iki ihtiyar, sarıklı ve seçkin—

Toplandı uğurlamak için gönüllüleri,
O kahraman, o aslan yürekli eratı;
Bu muhterem vatanın seçkin evladı

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Küşâde bir alemin al temevvücâtında
Bir ibtisâm-ı zafer, şanlı bir seher görerek,
—Kiminde bir yatağan, ba'zısında bir değnek, —

Hudûda, harbe, o meydân-ı kâr ü zâre kadar
Yorulmadan gidecekler, yorulmadan... Hattâ
Yorulmadan edecekler cinâne isti'lâ.

"Cinâne, cennet ü dîdâra bî-melâl ü taab
Kavuşmak... Âh, bu her gün nasîb olur şey mi?
Gazâ, gazâ! Bize Hakk'ın ne mutlu bir keremi!

Evet, yiğitler, evet... Siz fedâ-yı nefs ediniz;
Vatan yolunda fedâ-yı hayât eden ölmez...
Kadınlar, ağlamayın, cenge her giden ölmez!.."

Diyordu vak' u salâbetle muhterem bir pîr.
Bu hutbe sanki bir âvâze-i semâvîydi,
Bütün yürekleri müstağrak-ı sükûn etti.

Sükûn içinde vedâ' ettiler çocuklarına
O sâl-dîde pederler, rahîm vâlideler;
Döküldü bir iki mahfî sirişk-i hasret-eser;

Küşâde: Açılmış. **Alem:** Bayrak, sancak. **Al:** Kırmızı. **Temevvücât:** Dalgalanmalar. **İbtisâm:** Gülümseme. **Kâr ü zâr:** Kavga, dövüş, savaş. **Cinân:** Cennetler, bahçeler. **İsti'lâ:** Yükselme, yüksek mertebelere çıkma. **Dîdâr:** Yüz, Allah'ın tecellisi (görünüşü). **Bî-melâl ü taab:** Sıkıntısız ve zahmetsiz, acısız, eziyetsiz. **Kerem:** Soyluluk, cömertlik, bağış. **Fedâ-yı nefs:** Özveri, esirgemezlik, kendini feda. **Vak' u salâbetle:** Vakar ve metanetle. **Hutbe:** Öğüt. **Âvâze:** Yüksek ses. **Semâvî:** Göksel, tanrısal. **Müstağrak:** Batmış, dalmış, dalgın. **Sâl-dîde:** Güngörmüş, yaşlı, deneyimli. **Peder:** Baba. **Rahîm:** Acıyan, merhametli. **Vâlide:** Anne. **Mahfî:** Gizli. **Sirişk:** Gözyaşı. **Hasret-eser:** Özlem belirten.

Açılmış bir sancağın al dalgalarında
Bir zafer tebessümü, şanlı bir seher görerek,
—Kiminde bir yatağan, kiminde bir değnek, —

Hududa, harbe, o cenk meydanına kadar
Yorulmadan gidecekler, yorulmadan... Kesinlikle
Yorulmadan yükselecekler cennetlere.

"Cennetlere, cennete ve Tanrı'ya sıkıntısız ve zahmetsiz
Kavuşmak... Ah, bu her gün nasip olur şey mi?
Gaza, gaza! Bize Hakk'ın ne mutlu bir keremi!

Evet, yiğitler, evet... Siz kendinizi feda ediniz;
Vatan yolunda hayatını feda eden ölmez...
Kadınlar, ağlamayın, cenge her giden ölmez!.."

Diyordu vakarlı ve metanetli muhterem bir ihtiyar.
Bu konuşma sanki göklerden gelen bir sesti,
Bütün yürekleri içli bir huzura gark etti.

Huzur içinde veda ettiler çocuklarına
O güngörmüş babaları, merhametli anneleri;
Döküldü bir iki gizli gözyaşı hasret eseri;

Ve bir ketîbe-i raksân-ı sûr u neş'e gibi
Gönüllüler yola doğruldu, hande-kâr-ı ümîd;
Alınlarında fürûzân eşi"a-i hûrşîd.

*

Hasan, o kaç gecedir tarlasında kalmıştı;
Bugün gelip de haberdâr olunca işlerden:
"Bütün gönüllü yazılmış bizimkiler, bir ben

Köyün yabancısı, bir ben uzak o devletten!
Niçin? Benim nerem eksik? Çolak mı, hasta mıyım?
Soyumda hepsi şehîd: İşte amcam, işte dayım.

Ne sandılar beni, bir torba ot kadar cânsız!
Köyün çocukları hep cenge gitsin oynaşarak,
Kadın mıdır ki Hasan evde bekleyip yatacak?.."

Demiş ve kimseye sezdirmeden, dağarcığını
Omuzlayıp yola düşmüştü, pür-neşât-i merâm...
Zemîne toz gibi rîzândı rûh-i esmer-i şâm.

**

Hasan genişleterek muttasıl adımlarını,
Dönüp dönüp bakıyor arkasında bî-hareket
Uzaklaşan köye; nâ-gâh bir leb-i hasret

Ketîbe: Asker, askeri birlik, alay. **Raksân:** Oynayan. **Sûr:** Düğün, şenlik. **Hande-kâr:** Gülen, gülücü. **Fürûzân:** Parlak. **Eşi"a:** Işıklar, ışınlar. **Hûrşîd:** Güneş. **Devlet:** Mutluluk, baht, makam, nimet. **Cenk:** Savaş. **Pür-neşât:** Sevinç dolu, sevinçli. **Merâm:** İstek, niyet, dilek. **Zemîn:** Yer. **Rîzân:** Dökülen, akan. **Şâm:** Akşam. **Muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **Bî-hareket:** Hareketsiz. **Nâ-gâh:** Ansızın. **Leb:** Dudak.

Ve sevinçli, coşkulu dans eden bir bölük gibi
Gönüllüler yola doğruldu, umut gülüşü ile;
Alınlarında parlayan güneş ışınları ile.

*

Hasan, o kaç gecedir tarlasında kalmıştı;
Bugün gelip de haberdar olunca işlerden:
"Bütün gönüllü yazılmış bizimkiler, bir ben

Köyün yabancısı, bir ben uzak o nimetten!
Niçin? Benim nerem eksik? Çolak mı, hasta mıyım?
Soyumda hepsi şehit: İşte amcam, işte dayım.

Ne sandılar beni, bir torba ot kadar ruhsuz!
Köyün çocukları hep savaşa gitsin oynaşarak,
Kadın mıdır ki Hasan evde bekleyip yatacak?.."

Demiş ve kimseye sezdirmeden, dağarcığını
Omuzlayıp yola düşmüştü, sevinciyle niyetinin...
Zemine toz gibi akıyordu esmer ruhu akşamın.

**

Hasan genişleterek durmadan adımlarını,
Dönüp dönüp bakıyor arkasında hareketsiz duran
Uzaklaşan köye; bir hasret dudağı o an

Gülümsüyor; o zamân bir soğuk, hayâlî el
Tutup çevirmek için sanki zorluyor başını.
Hasan, zavallı, silerken yeniyle gözyaşını.

Birer birer geçiyor pîş-i iştiyâkından,
Güzel nişânlısı, kardeşleriyle vâlidesi;
Değirmenin ona "Dön, dön!" diyor yavaşça sesi.

Hayır, o dönmeyecek; bak şu karşı dağlardan
Esen havâ ne kadar şânlı müjdeler veriyor;
Hayâli pîşine bir levha-i zafer seriyor:

Köy arkadaşları, hep ellerinde martiniler,
Atılmış on kişi yüzlerce düşmânın peyine
Sürüp, kırıp gidiyor... Sanki bir avuç iğne

Hasancığın deliyor ince ince her yanını;
"Niçin? diyordu, niçin? Ben çolak mı, hasta mıyım?"
Bu infiâl onu koşturdu öyle birkaç adım.

Namâz-gâhın önünden geçerken irkilerek
Durup hemen iki rek'at namâz edâ etti;
Kapandı secdeye, sûzişli bir duâ etti.

Pîş: Ön. **İştiyâk:** İsteme, özleme. **Pey:** Arka. **Levha:** Tablo, manzara. **İnfiâl:** Gücenme, darılma, öfke, etki. **Namâz-gâh:** Namaz yeri, üstü açık mescit. **Namâz edâ etmek:** Namaz kılmak. **Sûzişli:** Yanık.

Gülümsüyor; o zaman bir soğuk, hayalî el
Tutup çevirmek için sanki zorluyor başını.
Hasan, zavallı, silerken yeniyle gözyaşını.

Birer birer geçiyor özlemle gönlünden,
Güzel nişanlısı, kardeşleriyle annesi;
Değirmenin ona "Dön, dön!" diyor yavaşça sesi.

Hayır, o dönmeyecek; bak şu karşı dağlardan
Esen hava ne kadar şanlı müjdeler veriyor;
Hayali önüne bir zafer manzarası seriyor:

Köy arkadaşları, hep ellerinde martiniler,
Düşmüş on kişi yüzlerce düşmanın peşine
Sürüp, kırıp gidiyor... Sanki bir avuç iğne

Hasancığın deliyor ince ince her yanını;
"Niçin?" diyordu, "niçin? Ben çolak mı, hasta mıyım?"
Bu öfke onu koşturdu öyle birkaç adım.

Namazgâhın önünden geçerken irkilerek
Durup hemen iki rekat namaz eda etti;
Kapandı secdeye, içli bir dua etti.

Yüzünde şimdi bir ümmîd-i münbasit gülüyor;
Omuzda torbacığı, sağ elinde bir değnek
Hasan Çavuş gidiyor cenge türkü söyleyerek!

*

Kızıl şerîtlere müstağrak, işte on gündür
Hasan tüfek taşıyor; her adımda: Bir... İki... Üç...
Bu bir terâne ki dilden düşürmek artık güç!

Silâh oyunları zâten köyünde bildiği şey;
Nizâm-perver, itâatli, tendürüst, çevik,
Kanında var yiğidin belli işte askerlik.

*

Hasan bu on günü pek neş'esiz geçirmişti;
O istiyordu ki serhadde vâsıl olduğu gün
Emelli gözleri bir ceng, bir duman görsün.

Silâh omuzda, gezer dağda gâh bir başına,
Bütün tetikliği üstünde, hasm önünde gibi,
—Görünse çeşmine bir düşman, âh yâ Rabbî!—

Bu ârzû onu meşgûf-i hasret ettikçe
Görürdü tozlu, müşevveş, acîb rü'yâlar;
İçinde rengi bozuk, bî-hutût sîmâlar.

Münbasit: Yayılan, saçılan, sevinçli, ferah. **Müstağrak:** Dalmış, batmış, dalgın. **Terâne:** Ezgi, makam, ahenk, nağme. **Nizâm-perver:** Düzensever, düzenli. **Tendürüst:** Sağlam, sağlıklı, dinç. **Serhad:** Sınır boyu. **Vâsıl olmak:** Kavuşmak, ulaşmak. **Hasm:** Düşman. **Çeşm:** Göz. **Meşgûf:** Tutkun, âşık. **Müşevveş:** Karışık, düzensiz, belirsiz. **Acîb:** Tuhaf, şaşırtıcı. **Bî-hutût:** Çizgisiz, çizgileri olmayan. **Sîmâ:** Yüz, çehre, şahıs.

Yüzünde şimdi yayılmış bir ümit gülüyor;
Omuzda torbacığı, sağ elinde bir değnek
Hasan Çavuş gidiyor cenge türkü söyleyerek!

*

Kızıl şeritlere gark olmuş, işte on gündür
Hasan tüfek taşıyor; her adımda: Bir... İki... Üç...
Bu bir terane ki dilden düşürmek artık güç!

Silah oyunları zaten köyünde bildiği şey;
Düzenli, itaatli, sağlıklı, çevik,
Kanında var yiğidin belli işte askerlik.

*

Hasan bu on günü pek neşesiz geçirmişti;
O istiyordu ki serhade vardığı gün
İstekli gözleri bir cenk, bir duman görsün.

Silah omuzda, gezer dağda kâh bir başına,
Her an tetikte, düşman önünde gibi,
—Görünse gözüne bir düşman, ah ya Rabbi!—

Bu arzu onu hasretle yaktıkça
Görürdü tozlu, karışık, tuhaf rüyalar;
İçinde rengi bozuk, belirsiz simalar.

Nihâyet işte adüv, işte harb... Dağlarda
Süyûl-i âteş ü hûn dalga dalga çalkanıyor;
Barut dumanları altında her taraf mosmor.

"Şu karşı sırtı da tutmak nasîb olursa bugün,
Yarın şehirdeyiz artık," diyordu zâbitler;
"Fakat hücûma dayanmaz, yoruldu pek asker..."

O gün Hasan bölüğün tâ önünde on sâat!
Bilâ-tevakkuf avuçlarla kurşun atmıştı;
Nedir gazâ?.. Bunu görmüş, bu zevki tatmıştı.

Sabâh olup da hücûm emri, müjde-i zaferi
Bütün taburlara ismâ' edince, her yandan
Hurûşa başladı bir nehr-i âteşîn-cereyân.

Hasan ilerde giden bir bölük fedâînin
Önünde sâil idi; gözlerinde hûn-âlûd
Bir iltimâ'-i beşâşetle eyliyordu suûd.

Yiğitlerin çoğu, şiddetle düşmanın tepeden
Zemîne döktüğü nîrân içinde, hande-künân,
Şehîd olup düşüyor, cümlesinde şevk-i cinân

Adüv: Düşman. **Süyûl:** Seller. **Hûn:** Kan. **Zâbit:** Subay. **Bilâ-tevakkuf:** Durmadan. **İsmâ' etmek:** İşittirmek, duyurmak. **Hurûş:** Coşma, gürleme, bağırma. **Âteşîn:** Ateşli, ateşten. **Cereyân:** Akım, akış, akan. **Sâil:** Saldıran. **Hûn-âlûd:** Kana bulaşmış. **İltimâ':** Parıldama. **Beşâşet:** Güleryüzlülük, sevinç. **Suûd:** Yukarı çıkma, yükselme. **Nîrân:** Ateşler, cehennem. **Hande-künân:** Gülerek, güle güle. **Cinân:** Cennetler. **Şevk:** İstek, sevinç.

Nihayet işte düşman, işte savaş... Dağlarda
Ateş ve kan selleri dalga dalga çalkanıyor;
Barut dumanları altında her taraf mosmor.

"Şu karşı sırtı da tutmak nasip olursa bugün,
Yarın şehirdeyiz artık," diyordu komutanlar;
"Fakat hücuma dayanmaz, pek yoruldu asker..."

O gün Hasan bölüğün ta önünde on saat!
Durmaksızın avuçlarla kurşun atmıştı;
Nedir gaza?.. Bunu görmüş, bu zevki tatmıştı.

Sabah olup da hücum emri, zafer müjdesini
Bütün taburlara duyurunca, her yandan
Gürlemeye başladı bir nehir ki ateş gibi akan.

Hasan ileride giden bir bölük fedainin
Önünde saldırmakta idi; kanlı gözlerinde
Bir sevinç parıltısı yükselmede.

Yiğitlerin çoğu, şiddetle düşmanın tepeden
Yere döktüğü ateşler içinde, gülüyor,
Cümlesinde cennet şevki, şehit olup düşüyor

Bir inhimâk-ı şehâdetle ân-be-ân meşhûd.
Adüv, bu savleti gördükçe sanki imrenerek
Bütün kuvâ-yı hayâtıyla istiyor yürümek;

Fakat bizimkilerin satvet-i muhâcemesi
Bırakmıyor ki atılsın o bir adım ileri...
Duyuldu bizde nihâyet zafer terâneleri!

Hasan'dı bayrağı rekz eyleyen o gün tepeye;
Zavallı, tabyaya birlikte yaklaşırlarken
Şehîd olan çavuşun dest-i ra'şe-nâkinden

Bu şânlı râyeti kapmış düşürmemişti yere;
Fakat ne çâre ki bir kurşunuyla hasm-ı zebûn
Düşürdü hâke o şîr-i gazâyı, garka-i hûn.

**

Hasan bu hâle inanmazdı: Bir cılız kurşun
Demir vücûdunu sersin hazîz-i ihmâle!
Bakıp bakıp yarasından akan dem-i ale

Gülümsüyordu soğuk bir sükûn-i vahşetle,
Önünde şimdi bütün heybetiyle bir ordu
Parıldıyor, bir uğultuyla ortalık memlû:

İnhimâk: Düşkünlük, çok isteme. **Şehâdet:** Şehitlik. **Ân-be-ân:** Andan ana, her an. **Meşhûd:** Gözle görülen. **Adüv:** Düşman. **Savlet:** Saldırma. **Kuvâ:** Kuvvetler. **Satvet:** Sıçrama, üstüne atılma, sindirme. **Muhâceme:** Hücum, saldırı. **Rekz eylemek:** Dikmek, yere saplamak. **Dest:** El. **Ra'şe-nâk:** Titreyen, ürken, titrek. **Râyet:** Sancak, bayrak. **Zebûn:** Zayıf, güçsüz. **Hâk:** Yer, toprak. **Şîr:** Arslan. **Garka-i hûn:** Kana bulanmış. **Hazîz:** Alçak yer, dip, vadi, çöküş. **Dem-i al:** Al kan. **Memlû:** Dolu.

Bir şehadet tutkusuyla anbean görülen.
Düşman, bu saldırıyı gördükçe sanki imrenerek
Bütün takatıyla istiyor yürümek;

Fakat bizimkilerin ezici hücumları
Bırakmıyor ki atılsın o bir adım ileri...
Duyuldu bizde nihayet zafer teraneleri!

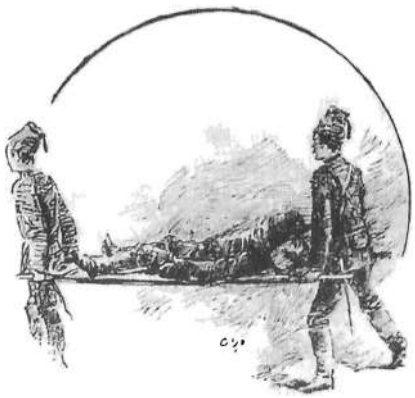
Hasan'dı bayrağı diken o gün tepeye;
Zavallı, tabyaya birlikte yaklaşırlarken
Şehit olan çavuşun tireyen elinden

Bu şanlı bayrağı kapmış düşürmemişti yere;
Fakat ne çare ki bir kurşunuyla alçak düşman
Düşürdü toprağa o gaza aslanını, her yer kan.

**

Hasan bu hale inanmazdı: Bir cılız kurşun
Demir vücudunu sersin ihmal çukuruna!
Bakıp bakıp yarasından akan al kana

Gülümsüyordu soğuk bir dehşet sakinliğiyle,
Önünde şimdi bütün heybetiyle bir ordu
Parıldıyor, bir uğultuyla ortalık dolu:

Kovan, kaçan, boğuşan, öldüren, ölen, ezilen...
Mehîb mahşer-i heycâ!.. Zavallı yaralı, sen
Bu harbi seyredecek miydin öyle hâricden?..

Zavallı yaralı, harbin safâlı vaktinde,
Tenezzül eyledi bir sedyenin iânetine
Demin huşû'-ı mezelletle pây-ı savletine

Mesîr olan tepeden ordugâha inmek için.
Hazîn nazarları etrâfa şekve-rîz-i fütûr,
Fakat bugünkü gazâsıyla müftehir, mağrûr!

*

Uzakta köy üç ay evvelki vaz'-ı sâfıyla
Gunûde ormanın âgûş-i lerze-dârında;
Biraz soluk çalılıklar yolun kenârında,

Havâ biraz daha râkid, semâ biraz daha boş,
Dumanlar ortada güçlükle eyliyor pervâz;
Hülâsa yaz, Hasan'ın pek ziyâde sevdiği yaz.

O şimdi yarasının aks-i tâb-dârı gibi
Gurûba karşı geniş sînesinde berk-efşân
Madalyanın lemeâtıyla sanki dalgalanan

Mehîb: Korkunç, heybetli. **Mahşer:** Büyük kalabalık, kıyamet günü. **Heycâ:** Kavga, dövüş. **İânet:** Yardım. **Huşû':** Bir şeyin heybet ve cezbesine kapılma, tevazu. **Mezellet:** Alçaklık, bayağılık. **Pây:** Adım, ayak. **Savlet:** Saldırma, atılma. **Mesîr:** Gezilen, görülen yer. **Ordugâh:** Ordunun konakladığı yer. **Nazar:** Bakış, göz. **Şekve-rîz:** Şikâyet saçan, yakınan. **Fütûr:** Bezginlik, usanç, bıkma, keder. **Müftehir:** İftihar eden, kıvançlı, övünçlü. **Vaz':** Koyma, konulma, vaziyet, konum. **Gunûde:** Uyumuş, uyuklamış. **Âgûş:** Kucak. **Lerze-dâr:** Titrek. **Râkid:** Durgun. **Pervâz:** Uçma, uçuş. **Aks:** Yansı, yankı. **Tâb-dâr:** Parlak, ışıklı. **Gurûb:** Gün batımı. **Sîne:** Bağır, göğüs, yürek. **Berk-efşân:** Şimşek saçan. **Lemeât:** Işıklar, parıltılar.

Kovan, kaçan, boğuşan, öldüren, ölen, ezilen...
Korkunç savaş mahşeri!.. Zavallı yaralı, sen
Bu savaşı seyredecek miydin öyle hariçten?..

Zavallı yaralı, harbin şenlikli vaktinde,
Tenezzül eyledi bir sedyenin yardımına
Demin zilletle boyun eğen saldırısına

Seyir tepesinden ordugâha inmek için.
Hazin bakışları etrafa saçmakta keder,
Fakat bugünkü gazasıyla gururlu, iftihar eder!

*

Uzakta köy üç ay evvelki saf haliyle
Uyuyor ormanın titrek kucağında;
Biraz soluk çalılıklar yolun kenarında,

Hava biraz daha durgun, gökyüzü biraz daha boş,
Dumanlar ortada güçlükle uçuyor;
Özetle yaz, Hasan'ın pek çok sevdiği yaz.

O şimdi yarasının parlak yansıması gibi
Guruba karşı geniş göğsünde şimşekler saçan
Madalyanın parıltılarıyla sanki dalgalanan

Nigâh-ı şevk-ı tufûlânesiyle, müstağrak,
Köyün likâ-yı hamûşunda bir peyâm arıyor;
Bir âşinâyî-i dîrîne, bir selâm arıyor.

Ve bir madalyalı gâzî mehâbetiyle vakûr,
Ağır ağır yürüyor... Nâgehân tevakkufle
Fezâya fırlatıyor bir nigâh-ı pür-şu'le.

Bu şânlı avdeti gûyâ selâmlıyor öteden:
Değirmenin açılan kollarında bir şefkat,
Ağaçların eğilen dallarında bir hürmet!..

Nigâh: Bakış. **Tufûlâne:** Çocukça. **Müstağrak:** Batmış, dalmış, dalgın. **Likâ:** Görme, yüz. **Hamûş:** Susmuş, sessiz. **Peyâm:** Haber, mesaj. **Âşinâyî:** Aşinalık, ahbaplık. **Dîrîne:** Eski. **Mehâbet:** Ululuk, görkem, heybet. **Vakûr:** Ağırbaşlı. **Nâgehân:** Birdenbire, ansızın. **Tevakkuf:** Durma. **Fezâ:** Uzay, gökyüzü. **Pür-şu'le:** Alev dolu, ateşli. **Avdet:** Geri dönme, dönüş.

Çocukça neşeli bakışıyla, dalmış,
Köyün suskun yüzünde bir haber arıyor;
Eski bir tanıdık, bir selam arıyor.

Ve bir madalyalı gazi heybetiyle vakur,
Ağır ağır yürüyor... Duruyor birdenbire
Fırlatıyor alevli bir bakış gökyüzüne.

Bu şanlı dönüşü güya selamlıyor öteden:
Değirmenin açılan kollarında bir şefkat,
Ağaçların eğilen dallarında bir hürmet!..

KAMÎS-İ YÛSUF[1]

"Vaktâ ki kâfile Mısır'dan ayrıldı, sanki rûzgâr ol gömleğin kokusunu aldı ve derhâl Ken'ân iline götürdü ki hemân ol vakit Ya'kûb Aleyhisselâm 'Yûsuf'un kokusu geliyor, âh bana ateh getirdi demeseydiniz!' deyu buyurdu."

—*Kısas-ı Enbiyâ*; cild I—

Kavurmuş âteş-i seyyâl-i girye dîdesini;
Döküp zamân zamân ecfân-ı hûn-çekânından
Uzak ufuklara bir iştiyâk-ı pür-helecân,
Okur neşîde-i derd-i herem-resîdesini.
Çölün samût ü mukassî leyâl-i târında
Eser riyâh ona enfâs-ı kudsiyân gibidir,
Meşâm-ı rûhuna bir nükhet-i samîme verir.
Sanır ki Yûsuf'u gelmiş, gezer civârında.

"Onun şemîmi, onun, Yûsuf'un harâreti bu!
Şu hâl-i za'fımı ta'yîb edersiniz sizler,
Ve dersiniz ki: 'Muhakkak, ateh getirdi peder!'
Fakat emîn olunuz, Rabb'imin inâyeti bu,
Yakında Yûsuf'u görmek benim nasîbimdir..."

Kamîs: Gömlek. **Ateh getirmek:** Bunamak. **Seyyâl:** Akan, akıcı. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Dîde:** Göz. **Ecfân:** Göz kapakları, kirpikler. **Hûn-çekân:** Kan damlayan. **İştiyâk:** Özlem. **Pür-helecân:** Yüreği çarparak. **Neşîde:** Şiir, manzume. **Herem-resîde:** Eski, yıllanmış, yaşlı. **Samût:** Susan, az konuşan. **Mukassî:** Sıkıntılı, kasvetli. **Leyâl:** Geceler. **Târ:** Karanlık. **Riyâh:** Yeller, rüzgârlar. **Enfâs:** Nefesler, soluklar. **Kudsiyân:** Melekler. **Meşâm:** Burun. **Nükhet:** Koku. **Samîme:** İç, öz, içten. **Civâr:** Yöre, çevre. **Şemîm:** Güzel koku. **Harâret:** Ateş, sıcaklık. **Za'f:** Zayıflık, güçsüzlük. **Ta'yîb:** Ayıplama, kınama. **Peder:** Baba. **İnâyet:** İyilik, lütuf, sunu, kayırma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 386, 23 Temmuz 1314/4 Ağustos1898, s. 343.

"Ne zaman ki kafile Mısır'dan ayrıldı, sanki rüzgâr o gömleğin kokusunu aldı ve hemen Kenan iline götürdü, o sıra Yakup (ona selam olsun), 'Yusuf'un kokusu geliyor, ah bana bunadı demeyiniz!' diye buyurdu."

—*Kısas-ı Enbiyâ*; cild I—

Kavurmuş gözünü akan gözyaşının ateşi;
Zaman zaman kan damlayan kirpiklerinden
Uzak ufuklara özlemle yüreğini oynatan,
Okur, yıllar sürmüş derdinin şiirini.
Çölün sessiz, sıkıntılı, karanlık gecelerinde
Esen yel ona meleklerin soluğu gibi gelir,
Burnuna içten, güzel bir koku getirir.
Sanır ki Yusuf'u gelmiş de gezinir çevresinde.

"Onun güzel kokusu, Yusuf'un sıcaklığı bu!
Şu düşkün durumumu sizler ayıplarsınız
Ve 'Herhalde bunadı baba!' dersiniz.
Oysa inanınız, Tanrımın bir iyiliği bu,
Yakında Yusuf'u görmek bana nasip oldu..."

O yanda kâfile-i müjde-âver-i ihvân
Kamîs-i Yûsuf'u hâmil, mübeşşir ü şâdân,
Yürür şitâb ile; her gün biraz yakın getirir
O tâze nükhet-i cân-bahşı pîr-i mehcûra.
Günün birinde —ki bir tûde ebr-i nâmiye-bâr
Verip havâlî-i Ken'ân'a incilâ-yı bahâr
Dökerdi rahmet ü behcet o hâk-i meftûre,—
Erişti kâfile-i müjde-âver-i ihvân.
Sürünce gömleği Ya'kûb uyûn-i bî-ferine
Önünde geldi bütün arz u âsumân yerine;
Bütün tabîat o dem kıldı secde-i şükrân!

12 Temmuz 1314

Müjde-âver: Müjde getiren, muştucu. **İhvân:** Dostlar, yoldaşlar. **Hâmil:** Taşıyan. **Mübeşşir:** Müjdeleyen, muştucu. **Şâdân:** Sevinçli, mutlu. **Şitâb:** Koşma. **Nükhet:** Güzel koku. **Cân-bahş:** Can veren. **Pîr:** Yaşlı. **Mehcûr:** Bırakmış, ayrılmış, unutulmuş. **Tûde:** Yığın, küme. **Ebr:** Bulut: **Nâmiye-bâr:** Hayat verici, can katan. **Havâlî:** Çevre, yöre. **İncilâ:** Parlama, görünme. **Rahmet:** Yağmur. **Behcet:** Sevinç, güzellik, şirinlik. **Hâk:** Yer, toprak. **Meftûr:** Bezgin, umutsuz, yaratılmış. **Uyûn:** Gözler, pınarlar. **Bî-fer:** Işıksız, güçsüz, süssüz. **Arz:** Yer, toprak, dünya. **Âsumân:** Gök, gökyüzü. **Şükrân:** İyilik bilme, gönül borcu, teşekkür etme.

Öte yanda yoldaşların müjde getiren kafilesi,
Yusuf'un gömleğini taşıyarak, muştucu ve mutlu,
Yürüdü koşarak; her gün biraz daha yakına iletti
O can veren kokuyu o unutulmuş ihtiyara.
Günün birinde —canlandırıcı bir bulut kümesi
Kenan'ın çevresine bahar parlaklığı verdi,
Dökerken yağmur ve güzellik o umutsuz toprağa,—
Erişti dostların müjde getiren takımı.
Sürünce gömleği Yakup güçsüz gözlerine,
Önünde bütün yer gök oturdu yerli yerine;
Bütün doğa o zaman teşekkürle secdeye vardı!

24 Temmuz 1898

VÂLİDE[1]

Şikeste reng-i sefâlet, mükedder ü mağmûm,
Yüzünde gölgesi meşhûd çektiği mihenin;
Yegâne zînet-i âgûşu bir güzel ma'sûm,
Soluk dudakları la'net-güzâr-ı tâli'-i şûm...
Dokundu gönlüme hâli şu hasta vâlidenin!

Harâb cismi azâb-ı marazla bî-dermân,
Garîb gönlü yanık âteş-i zarûretle;
Fakat bulur yine rûhuyla iştigâle zamân;
Olunca tıfl-ı melek-çehre leb-küşâ-yi figân
Kapar dehânını gül-bûse-i muhabbetle.

Çocuk o vaz'-ı yetîmânesiyle bir dürr-i nâb,
Kadın o hâl-i harâbiyle bir şikeste sedef;
Çocuk da, mâder-i müşfik de gark-ı eşk ü türâb;
Eder bu levha en âvâre kalbi rikkat-yâb,
Verir bu manzara en kaydsız mizâca esef.

Şikeste: Kırık, yenik, bozulmuş. **Mükedder:** Üzgün, kederli. **Mağmûm:** Tasalı, gamlı. **Meşhûd:** Görülen, tanık olunan. **Mihen:** Çileler, mihnetler, sıkıntılar. **Zînet:** Süs, bezek. **Âgûş:** Kucak. **La'net-güzâr:** İlençli, lanet eden. **Tâli'-i şûm:** Talihsizlik, kara baht. **Şûm:** Uğursuz, şom. **Cism:** Beden, vücut. **Bî-dermân:** Devasız, çaresiz, takatsiz. **Zarûret:** Zorunluluk, maddi sıkıntı, yoksulluk. **Tıfl:** çocuk. **Melek-çehre:** Melek yüzlü. **Leb-küşâ:** Dudağı açık, açık dudak, konuşan. **Figân:** Ağlayıp sızlama, inleme. **Dehân:** Ağız. **Gül-bûse:** Gül gibi güzel ve tatlı öpücük. **Vaz':** Durum, vaziyet, konum. **Yetîm:** Tek, eşsiz, yetim, öksüz. **Dürr:** İnci. **Nâb:** Katıksız, saf, saydam. **Mâder:** Anne. **Müşfik:** Sevecen, şefkatli. **Gark:** Batma, dalma. **Eşk:** Gözyaşı. **Türâb:** Toprak. **Levha:** Tablo, manzara. **Âvâre:** Aylak, başıboş, ilgisiz. **Rikkat-yâb:** Acıyan, incelik gösteren, duygulandıran. **Mizâc:** Huy, doğa, yaradılış. **Esef:** Üzüntü, kaygı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 279, 4 Temmuz 1312/16 Temmuz 1896, s. 292.

ANNE

Bozulmuş yoksulluktan rengi, üzgün ve tasalı.
Yüzünde gölgesi görülüyor çektiği çilenin;
Kucağının biricik süsü bir güzel yavrucuk,
Kara bahtına ileniyor soluk dudakları.
Dokundu gönlüme durumu şu hasta annenin!

Yıkık vücudu bitkin hastalığın acısıyla
Garip gönlü yoksulluğun ateşiyle yanık,
Öyleyken sevdiğiyle uğraşmaya zaman bulur;
Melek yüzlü çocuk dudaklarını açıp bağırınca,
Sevginin gül öpücüğüyle onun ağzını kapar.

Çocuk, saf bir inci, o babasız durumuyla,
Kadın, o bitkin durumuyla bir kırık sedef;
Çocuk da sevecen anne de bulaşmış toza gözyaşına;
Bu tablo dokunur en umursamaz yüreğe,
Bu görünüş üzer en ilgisiz yaradılışı bile.

Zavallı, bağrına bastıkça tıfl-ı uryânı
Bakan gurûruna zanneylemez ki sâiledir;
Gözünde yavrusunun nazra-i perîşânı,
Lisân-ı hâli olup tercümân-ı vicdânı
Diyor ki: "Vâlidelik en safâlı gâiledir!"

Tıfl: Çocuk. **Uryân:** Çıplak **Sâile:** Dilenci kadın. **Nazar:** Bakış. **Safâ:** Eğlence, keyif. **Gâile:** Sıkıntı, dert, bela.

Zavallı, bağrına bastıkça o çıplak çocuğu,
Kurumuna bakan sanmaz ki o bir dilencidir;
Gözünde yavrusunun acınası bakışı,
Kadının durumu dile getirip vicdanını
Diyor ki: "Annelik en sevinçli sıkıntıdır!"

VERİN ZAVALLILARA![1]

–Balıkesir musâbîni için–

Harâb-ı zelzele bir köy: Şu yanda bir çatının
Çürük direkleri dehşetle fırlamış; öteden
Çamur yığıntısı şeklinde bir zemîn katının
Yıkık temelleri manzûr; uzakta bir mesken
Zemîne doğru eğilmiş, hemen sukût edecek;
Önünde bir kadın... Of, artık istemem görmek!

Bu levha kalbimi tahrîk içinse, kâfîdir;
Tasavvur eyleyemem bir yürek, velev münkir,
Velev haşîn ü mülevves ki böyle bir hâli
Görüp de sızlamasın!.. Şimdi siz bu timsâli,
Bu levh-i mâtemi her türlü dehşetiyle alın,
Şu muhterem vatanın bir kenâr-ı bâridine;
Bütün o manzara-i cân-şikâfı bir de kalın
Ridâ-yi berf ile örtün ki titresin de yine
—İçinde saklayarak sûziş-i felâketini—
Yabancı gözlere göstermesin sefâletini...

Musâbîn: Felakete uğrayanlar, felaketzedeler. **Harâb-ı zelzele:** Depremle yıkılmış. **Manzûr:** Görünen. **Zemîn:** Yer, yeryüzü. **Sukût:** Aşağı inme, düşme. **Levha:** Tablo, manzara. **Kâfî:** Yeter. **Münkir:** İnkâr eden, Tanrı'yı tanımayan. **Haşîn ü mülevves:** Sert ve kirli, kaba ve pis. **Timsâl:** Resim, örnek, görüntü. **Levh-i mâtem:** Yas tablosu (manzarası). **Bârid:** Soğuk. **Manzara-i cân-şikâf:** Gönül parçalayan, iç sızlatan görüntü. **Ridâ:** Örtü. **Berf:** Kar. **Sûziş:** Yanma, yürek yangını, acı. **Sûziş-i felâket:** Felaket yangını (acısı).

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 365, 26 Şubat 1313/10 Mart 1898, s. 4.

VERİN ZAVALLILARA!

–Balıkesir depremine uğrayanlara–

Depremden yıkık bir köy: Şu yanda bir çatının
Çürük direkleri korkuyla fırlamış; öte yanda
Çamur yığıntısı biçiminde bir zemin katının
Yıkık temelleri görünür. Bir konutun, uzakta,
Beli yere eğilmiş; neredeyse düştü düşecek;
Önünde bir kadın... Of, artık istemem görmek!

Bu tablo bile yeter yüreğimi kabartmaya,
Bir yürek düşünemem, inanmamış da olsa,
Çok kirli ve katı da olsa, böyle bir durumu
Görüp de sızlamasın... Şimdi siz bu örneği,
Bu yas tablosunu her türlü dehşetiyle alın,
Şu saygıdeğer yurdun bir soğuk köşesine;
Bütün o gönül paralayan görünüşü, bir de kalın,
Kardan örtüyle örtün ki titresin de yine
—İçinde saklayarak yıkımının yangınını—
Yabancı gözlere göstermesin yoksulluğunu...

Nasıl tahammül eder sonra karşısında bunun,
Bunun, bu sahne-i pür-ye's ü girye-meşhûnun
Biraz hamiyyet ü rikkatle sızlayan dil-i pâk?..

Derin, iniltili çarpıntılarla sîne-i hâk
Teessürâtını söyler bu levh-i âlâma;
Sizin [de] kalbiniz elbet acır, değil mi? Verin,
Verin şu dullara, yoksul kalan şu eytâma,
Verin enînine gâyet, şu bir yığın beşerin!

20 Şubat 1313

Pür-ye's: Üzüntü, umutsuzluk dolu. **Girye-meşhûn:** Gözyaşı dolu. **Sahne-i pür-ye's-i girye-meşhûn:** Gözyaşı dolu umutsuzluk sahnesi. **Hamiyyet:** Yurdunu, ailesini, ulusunu koruma çabası, yurtseverlik. **Rikkat:** İncelik, acıma. **Dil-i pâk:** Temiz yürek. **Sîne:** Göğüs. **Hâk:** Toprak. **Teesssürât:** Üzüntüler. **Levh:** Levha, tablo, manzara. **Âlâm:** Acılar, elemler. **Eytâm:** Yetimler. **Enîn:** İnleme, inilti. **Gâyet:** Son. **Beşer:** İnsan.

Nasıl dayanır sonra karşısında bunun,
Bunun, üzüntü ve gözyaşıyla dolu bu sahnenin
Birazcık ulus sevgisiyle sızlayan bir gönül?..

Derin, iniltili çarpıntılarla göğsü toprağın
Üzüntülerini söyler bu acılar tablosuna;
Sizin de içiniz acır elbet, değil mi? Verin,
Verin şu yoksul kalan öksüzlere, şu dallara,
Son verin inleyişine, şu bir yığın insanın!

4 Mart 1898

RAMAZÂN SADAKASI[1]

— Köprü'de—

Soğuk, soğuk... Acı bir nevha-yi teşekkisi
Yolunda kalb-i hayâtın, gelir enîn-i riyâh;
Soğuk, soğuk... Denizin lerze-dâr-ı girye sesi
Eder yüreklere târî bir ihtizâz-ı cenâh.
Delik paçavralar altında bir küçük seyyâh...

"Efendiler, ne olur, ben fakîrim işte..." Sükût;
"Efendiler, acıyın..." Pür-vakâr ü bî-ârâm
Efendiler geçiyor; yavrucak soluk, mebhût
Nazarlarında hazîn bir edâ-yı istirhâm,
Çolak eliyle verir her geçen hayâle selâm.

"Efendiler, ramazândır... mübârek akşamdır..."
Zavallı tıfl-ı sefâlet, zavallı ömr-i tebâh!
"Efendiler, acıyın, ben garîbim işte..." Hayır,
Akın akın geçen erbâb-ı i'tizâz ü refâh
Eder bu kirli, bu yırtık sadâdan istikrâh.

Köprü: Galata Köprüsü. **Nevha:** Yüksek sesle ağlama. **Teşekkî:** Şikâyet etme, sızlanma, yakınma. **Enîn:** İnleme, inilti. **Riyâh:** Yeller, rüzgârlar. **Lerze-dâr:** Titrek. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Lerze-dâr-ı girye:** Ağlamaktan titreyen. **Târî:** Birdenbire, ansızın. **İhtizâz:** Titreşim, titreme. **Cenâh:** Kanat. **Sükût:** Susma, sessizlik. **Pür-vakâr:** Ağırbaşlı, vakarlı. **Bî-ârâm:** Dinlenmeden, durmaksızın. **Mebhût:** Sersem, şaşkın. **Nazar:** Bakış. **Edâ-yı istirhâm:** Yalvarma havası, tavrı. **Tıfl:** Çocuk. **Ömr-i tebâh:** Yıkılmış, tükenmiş, bozuk hayat. **Erbâb:** Sahipler, efendiler. **İ'tizâz:** Kendini değerli tutma. **Erbâb-ı i'tizâz ü refâh:** Bolluk ve rahatlık içinde yaşayan kimseler. **İstikrâh:** İğrenme, tiksinme.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 359, 15 Kânunusani 1313/27 Ocak 1898, s. 322. Ruşen Eşref, bu şiiri Fikret'in İstanbul'da, "soğuk ve yağmurlu bir akşam Köprü'den geçerken gördüğü," bir dilenci kız çocuğunun üzerinde bıraktığı etkiyle yazdığını açıklıyor. Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın] *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, 1919, s. 104. Öte yandan, Mehmet Kaplan da François Coppée'nin *Intimités*'sinin XIII. parçası ve "Une Aumone (Sadaka)" başlıklı şiiri ile "Ramazan Sadakası" arasında bazı yakınlıklar buluyor. Bkz. Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 94. (A. B.)

RAMAZAN SADAKASI

— Köprü'de—

Soğuk, soğuk... Yakınarak acı bir ağlayış gibi
Hayatın yüreğinden rüzgârların iniltisi gelir;
Soğuk, soğuk... Denizin ağlayan titrek sesi
Ansızın yüreklere bir kanat titreyişi verir.
Yırtık paçavralar altında bir küçük yolcu...

"Efendiler, ne olur, ben yoksulum işte..." Sessizlik;
"Efendiler, acıyın..." Durmaksızın, ağırbaşlı,
Efendiler geçiyor; yavrucak şaşkın, soluk
Bakışlarında acı bir yalvarma havası,
Çolak eliyle selam verir her geçen hayale.

"Efendiler, ramazandır... Kutsal akşamdır..."
Zavallı yoksulluk yavrusu, zavallı yıkılmış hayat!
"Efendiler acıyın, ben kimsesizim işte..." Hayır,
Akın akın geçen karnı tok, sırtı pek kişiler
Bu kirli, bu yırtık sesten iğrenirler.

Soğuk, soğuk... Asabî darbelerle bir yağmur
Ufukta parçalanan bir sehâba hiddetle
Gelip likâ-yı zelîl-i hayâtı kamçılıyor.
Soğuk, soğuk... Bu tahammül-gezâ bürûdetle
Çocuk harâb olacak; âh, ey saâdetle

O süslü haclelerin sîne-i muattarına
Koşanlar! İşte bir insân ki inliyor nefesi;
Bakın şu sıska, şu çıplak, şu eğri kollarına;
Bu artık işleyemez; hisse-i mesâîsi
Sizindir işte, verin, susturun bu hasta sesi!

Asabî: Sinirli. **Sehâb:** Bulut. **Likâ:** Surat, yüz. **Zelîl:** Hor, alçak. **Tahammül-gezâ:** Tahammül ısıran, dayanmayı güçleştiren, dayanılmaz. **Bürûdet:** Soğuk, soğukluk. **Harâb:** Yıkılacak durumda, bitkin, perişan. **Hacle:** Gelin odası, gerdek. **Muattar:** Güzel kokulu. **Hisse:** Pay. **Mesâî:** Çalışmalar, çalışma.

Soğuk, soğuk... Sinirli vuruşlarla bir yağmur
Kızarak ufukta parçalanan bir buluta
Gelip hayatın alçak yüzünü kamçılıyor.
Soğuk, soğuk... Bu dayanılmaz soğukta
Çocuk harap olacak; ah, ey mutlulukla

O süslü gelin odalarının güzel kokulu göğsüne
Koşanlar! İşte bir insan ki inliyor nefesi;
Bakın şu sıska, şu çıplak, şu eğri kollarına;
Bunlar artık işleyemez; onların çalışma payı
Sizindir işte, verin, susturun bu hasta sesi!

SAHÂİF-İ HAYÂTIMDAN[1]

Bunu şi'rim de söylüyor belki:
Ben hakîkattan ihtirâz ederim;
Âsumân füshat-i kebûduyla,
Deniz emvâc-ı pür-sürûduyla,
Gece esrâr-ı bî-hudûduyla
Beni terhîb eder; o füshattan
Sıkılır sanki rûh-ı pür-hazerim;
Sanki her dalga bir lisânla bana
Haykırır nâ-şinîde bir ma'nâ,
Sanki leylin zılâl-i hamûşu
Cânlanır pîş-i irtiâbımda...
Ne mükedder mizâc-ı ahvel ki
En mülevven dem-i şebâbımda
Görerek boş hayât-ı pür-cûşu
Beni gâfil yaşattı hilkatten,
Tuttu âvâre her saâdetten.

İhtirâz etmek: Çekinmek. **Füshat:** Genişlik, açıklık. **Kebûd:** Mavi, gök rengi. **Emvâc:** Dalgalar. **Pür-sürûd:** Şarkı söyleyen, şarkılı. **Esrâr:** Gizemler, sırlar. **Bî-hudûd:** Sınırsız. **Terhîb etmek:** Korkutmak. **Pür-hazer:** Çekingen. **Nâ-şinîde:** Duyulmamış, işitilmemiş. **Leyl:** Gece. **Zılâl:** Gölgeler. **Hamûş:** Uyuyan. **Pîş:** Ön. **İrtiâb:** Ürkeklik, korkma, çekinme. **Mükedder:** Kederli, üzüntülü, bulanık. **Mizâc:** Huy, yaradılış, doğa. **Ahvel:** Şaşı, yanlış gören. **Mülevven:** Renkli. **Şebâb:** Gençlik. **Pür-cûş:** Coşkulu, çoşku dolu, dalgalı. **Âvâre tutmak:** İşinden alıkoymak, avare etmek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 371, 9 Nisan 1314/21 Nisan 1898, s. 102-103.

Bunu şiirim de söylüyor belki:
Ben gerçekten çekinirim;
Gök geniş maviliğiyle,
Deniz şakıyan dalgalarıyla
Gece sınırsız gizemleriyle
Beni korkutur. O genişlikten
Sıkılır sanki çekingen ruhum;
Sanki her dalga bana bir dille
Duyulmamış bir anlamı haykırır,
Sanki sessiz gecenin gölgeleri
Canlanır ürkekliğim önünde...
Ne üzgün, ne şaşkın yaradılış ki
Gençliğimin en renkli çağında
Boş görerek coşku dolu hayatı
Beni habersiz yaşattı yaradılıştan,
Alıkoydu her çeşit mutluluktan.

Şu hazîn fıtrat-ı garîbemle
Ben o seyyâha benzerim ki mehîb
Çölde şemsin şuâ'-ı sûzânı
Yakarak gözlerinde elvânı,
Görmez artık selâmet imkânı;
O zamân her yanında bir boşluk
Duyarak, bir edâ-yı mâtemle
—Dest-i lerzânı pîş-i çeşminde—
Oturup nîm-mürde vü zinde
Bir tecellîye muntazır, düşünür;
Bu tecellî, ki mevt-i hâildir,
Ona bir şi'r içinde serhoşluk
Vererek, neşve-i ümîd ile pür
Bir cihân gösterir ki muğfildir...
Âh ey gaflet, ey serâb-ı nasîb,
Seni mümkün mü etmemek ta'kîb!

4 Nisan 1314

Hazîn: Acıklı, dokunaklı. **Fıtrat:** Yaradılış. **Mehîb:** Görkemli, büyük. **Şems:** Güneş. **Şuâ':** Işın, ışık. **Sûzân:** Yakan. **Elvân:** Renkler. **Selâmet:** Esenlik. **Edâ:** Tavır, tutum, davranış. **Dest:** El. **Lerzân:** Titrek. **Pîş:** Ön. **Nîm-mürde:** Yarı ölmüş. **Zinde:** Diri, canlı. **Tecellî:** Görünme, belirme, yazgı, kader. **Muntazır:** Bekleyen. **Mevt:** Ölüm. **Hâil:** Korkunç. **Neşve:** Sevinç, neşe. **Pür:** Dolu. **Muğfil:** Aldatan, yanıltan. **Serâb:** Ilgım, serap, yalgın.

Şu acıklı, garip yaradılışımla
Ben öyle bir gezgine benzerim ki
Çölde kavurucu ışığı güneşin
Yakınca gözlerindeki renkleri,
Görmez artık kurtuluş yolunu,
O zaman her yanında bir boşluk
Duyar, bir yaşlı gibi davranarak
—Gözünün önünde titrek eli—
Oturup yarı ölü, yarı diri
Başına geleceği bekler, düşünür;
Bir yazgı ki korkulu ölümdür,
Ona bir şiir içinde sarhoşluk
Vererek, umudun sevinciyle dolu
Bir dünya gösterir, aldatır onu...
Ah ey gaflet, ey kısmetin serabı,
Senin ardından gitmemek elde mi?

16 Nisan 1898

TEFELSÜF[1]

Evet, nasıl veriyorsam bu nazma şimdi emek,
Şu cümlelerde, şu nesc-i rakîk-i san'atte
Nasıl bu cehdimi kâbilse anlamak, görmek,
Nasîb-i ömrüm olan nekbet ü saâdet de·
Gelir vücûda bütün kedd-i ihtiyârımla.

İçimden eğlenirim ba'zı iğbirârımla:
Benim yapan bu hayât-ı melûl ü mes'ûdu,
Benim veren o ruhâm-ı hakîre keyfimce
Şu vaz'-ı dilberi, yâhûd bu şekl-i merdûdu,
Benim elimde benim benliğim de bâzîçe...

26 Mayıs 1315

Tefelsüf: Filozoflaşma, filozof gibi sözler söyleme. **Nazım:** Koşuk, şiir. **Nesc:** Doku. **Rakîk:** İnce. **Cehd:** Çaba. **Nekbet:** Yıkım, felaket, bahtsızlık, düşkünlük. **Kedd:** Çalışma, uğraşma, emek, iş. **İhtiyâr:** İstek, seçme, katlanma. **İğbirâr:** Küskünlük. **Melûl:** Acıklı, üzüntülü. **Mes'ûd:** Mutlu. **Ruhâm:** Mermer. **Vaz':** Duruş, durum, koyma. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Merdûd:** Geri çevrilmiş, reddedilmiş, beğenilmemiş. **Bâzîçe:** Oyuncak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 430, 27 Mayıs 1315/8 Haziran 1899, s. 215.

FİLOZOFLAŞMA

Evet, nasıl veriyorsam şiire şimdi emek,
Şu tümcelerde, sanatın şu ince dokusunda
Nasıl bu çabamı elinizdeyse anlamak, görmek,
Yaşadıkça payıma düşen yıkımı ve mutluluğu da
Öyle kendim seçerim, emeğimle elde ederim.

Kırgınlığımla ara sıra içimden eğlenirim:
Benim yapan bu hayatı acı yahut tatlı
Benim veren o bayağı mermere, keyfime göre,
Şu güzel duruşu yahut şu çirkin biçimi,
Demek bir oyuncak elimde kendi benliğim de...

7 Haziran 1899

RESİM YAPARKEN[1]

Fırçam, kadîd bir ağacın hasta bir dalı,
Destimde müştekî heyecânlarla titriyor;
Gûyâ çiçek diye
Bir hâk-i sebze döktüğü kanlarla titriyor.

On gündür işte uğraşıyor fikr ü san'atım
Bir mevc-i hisse vermek için şekl-i irtisâm;
Seyreylerim bu levhayı artık ale'd-devâm,
Verdim emek diye.

Seyreylerim ve aczine kâil bu san'atın,
Takdîse inhimâk ederim sun'-ı kudreti;
Lâkin zamân olur
Pek rûhsuz bulur da beğenmem tabîati.

Mutlak o gün beğenmek için hasta, münfail,
Bir başka çehre, giryeli bir çehre isterim...
Bundandır işte, şi'r olacak yerde sözlerim.
Ba'zen figân olur!

Kadîd: Kuru. **Dest:** El. **Müştekî:** Yakınan, şikâyetçi. **Gûyâ:** Sanki. **Hâk:** Yer, toprak. **Sebz:** Yeşil. **Mevc:** Dalga. **İrtisâm:** Resmetme, izdüşüm. **Levha:** Tablo, manzara. **Ale'd-devâm:** Sürekli olarak. **Acz:** Beceriksizlik, güçsüzlük. **Kâil:** Söyleyen, boyun eğen, kabul eden. **Takdîs:** Kutsama. **İnhimâk:** Düşkünlük, isteme. **Sun':** Yapma, yaratma. **Kudret:** Güç, Tanrı. **Münfail:** Küskün, gücenmiş. **Çehre:** Yüz. **Giryeli:** Ağlayan, gözyaşlı. **Figân:** İnleme, bağırma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 332, 10 Temmuz 1313/22 Temmuz 1897, s. 311.

RESİM YAPARKEN

Fırçam, kuru bir ağacın hasta bir dalı,
Elimde sızlanan coşkularla titriyor
Sanki çiçek diye
Bir yeşil toprağa döktüğü kanlarla titriyor.

On gündür işte uğraşıyor düşüncemle sanatım
Bir duygu dalgasını resimleştirmek için;
Seyrederim bu tabloyu artık durmadan,
Verdim emek diye.

Seyrederim ve güçsüzlüğünü görerek bu sanatın,
Kutsamak isterim Tanrı'nın yarattığını;
Öyleyken, zaman olur,
Pek ruhsuz bulur da beğenmem doğayı.

Mutlaka o gün beğenmek için hasta, küskün
Bir başka yüz, ağlayan bir yüz isterim...
Bundan ötürü, işte, şiir olacak yerde sözlerim
Bazen inilti olur!

TEFEKKÜR[1]

Zamân olur ki düşünmekten ihtirâz ederim;
Müfekkirem o zamân bir nihâle benzer ki,
Alîl ü ra'şe-nümâ şâh-sâr-ı bî-bergi
Şikest olur küçücük darbesiyle bir kanadın.
O gün, fasîh u muakkad, bütün neşîdelerim
Harâb-ı girye birer levha-i teessürdür.

Bu gözyaşıyla silinmiş nukûş-i hasretten
Bakıp çıkarmaya sa'y eylerim de bir ma'nâ,
Şu gafletimden edip sonra kendim istihyâ
Derim: "Zavallı! Hayâl-i muhâle aldandın;
Çıkar mı reng-i hakîkat ukûs-ı hayretten?"
Bu söz bakılsa bir enmûzec-i tefekkürdür...

Hayır, iâneti yoktur tefekkürün bunda,
Bütün şiirlerimin rûhu bir tekeddürdür
Ki dembedem duyarım kalb-i nâle-meşhûnda.

İhtirâz: Çekinme, sakınma. **Müfekkire:** Düşünme gücü. **Nihâl:** Fidan. **Alîl:** Sakat. **Ra'şe-nümâ:** Titreyen. **Şâh-sâr:** Dallık, ağaçlık. **Bî-berg** Yapraksız. **Şikeste olmak:** Kırılmak. **Fasîh:** Açık, belli. **Muakkad:** Kapalı, art arda gelen terkip ve deyimlerle anlaşılması zor olan şiir veya yazı. **Neşîde:** Şiir. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Levha:** Tablo, resim. **Teessür:** Üzüntü. **Nukûş:** Nakışlar. **Sa'y eylemek:** Çalışmak. **İstihyâ:** Utanma. **Muhâl:** Boş, sonu olmayan. **Ukûs:** Yankılar, yansımalar. **Enmûzec:** Örnek. **İânet:** Yardım. **Tekeddür:** Üzülme, acınma. **Dembedem:** Ara sıra. **Nâle-meşhûn:** İnleyiş dolu, inleyen.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 293, 10 Teşrinievvel 1312/22 Ekim 1896, s. 104.

DÜŞÜNME

Gün olur ki düşünmekten çekinirim;
Düşünme gücüm bir fidana benzer o zaman,
Sakat ve titrek, yapraksız dalı
Kırılır küçücük vuruşuyla bir kanadın.
O gün, açık kapalı bütün şiirlerim
Ağlamaktan bozulmuş birer üzüntü tablosudur.

Bu gözyaşıyla silinmiş özlem nakışlarından
Bir anlam çıkarmaya çalışır çabalarım,
Gafletimden kendim de utanırım sonra,
Derim ki: "Zavallı; boşuna kapıldın kuruntuya;
Gerçeğin rengi çıkar mı şaşırmanın yansımasından?"
Bu söz de, bir bakıma, bir düşünme örneğidir ya...

Hayır, düşünmenin yardımı yoktur burada,
Bütün şiirlerimin özü acınmadır hep,
Arada bir duyarım onu inleyen yüreğimde.

BELKİ, HAYIR!..[1]

Mütelevvin değil fakat me'yûs:
Ben bugün aşk-ı bî-mecâlimle,
Şu sönük iştiyâk-ı bâlimle,
Ya'ni hissen değil hayâlimle
Sana arz-ı muhabbet eyliyorum;
Bil ki cebr-i tabîat eyliyorum.
Bu kadarcık da bir saâdettir;
İşte fırsat, şu yapma sevdâdan
Müstefîd ol, ki bir ganîmettir...
Bir zamân sonra kalb-i şeydâdan
Çıkacaksın bütün bütün, efsûs!
Müstefîd ol, şu berg ü bârımdan,
Bulacaksın yarın bahârımdan
Bir bulut, belki... Bir şükûfe, hayır!

Mütelevvin: Renkten renge giren, kararsız, renkli, uçarı. **Me'yûs:** Umutsuz, karamsar, tasalı. **Bî-mecâl:** Güçsüz. **İştiyâk:** Özleme. **Bâl:** Gönül, yürek. **Hissen:** Duyguca, duyguyla. **Arz:** Sunma, gösterme. **Muhabbet:** Sevgi. **Cebr:** Zorlama, zor, düzeltme. **Müstefîd olmak:** Yararlanmak. **Ganîmet:** Emeksiz kazanç, düşmandan ele geçirilen. **Şeydâ:** Çılgın, deli. **Efsûs:** Yazık, heyhat. **Berg ü bâr:** Yaprak ve yemiş. **Şükûfe:** Çiçek.

1 *Mütâlaa*, sayı 29, 4 Şubat 1312/16 Şubat 1897, s. 1.

BELKİ, HAYIR!..

Uçarı değilim, fakat umutsuzum:
Bugün ben bitkin aşkımla,
Şu sönük gönlün özlemiyle,
Yani duygumla değil hayalimle
Sana sevgimi sunuyorum;
Bil ki bunu da güçlükle yapıyorum.
Bu kadarcık da bir mutluluktur;
İşte fırsat, şu yapmacık sevgiden
Yararlan, o da bir kazançtır...
Bir süre sonra çılgın yürekten
Çıkacaksın büsbütün, ne yazık!
Yararlan şu yaprağımla yemişimden,
Bulacaksın yarın baharımdan
Bir bulut, belki... Bir çiçek, hayır!

Öyle bir ânı kıl tasavvur ki
Yüreğim pür-lehîb-i mihnetle,
Donarak serdî-i muhabbetle,
Acı bir nefha-i bürûdetle
Bozulan âşiyânı andıracak.
O zamân, hâr u münkesir, ancak
Birer efsâne-i şebâne gibi[1]
Söylerim hâtırât-ı sevdâmı;
Şimdi bir nağme, bir terâne gibi
Dinle şi'r-i muhabbet-ârâmı...
Gelecek bir dem-i teneffür ki
İncinip tavr-ı infiâlimden,
Duyacaksın leb-i melâlimden
Bir figân, belki... Bir terâne, hayır!

8 Kânunusani 1312

Pür-lehîb: Alev dolu, ateşli. **Mihnet:** Sıkıntı, eziyet, üzüntü, çile. **Nefha:** Esinti, üfürük, yel, güzel koku. **Bürûdet:** Soğukluk. **Âşiyân:** Yuva. **Hâr:** Aşağılanmış, hor. **Münkesir:** Kırık, kırgın. **Şebâne:** Geceya ait, gecelik. **Hâtırât:** Anılar. **Terâne:** Nağme, ezgi. **Muhabbet-ârâ:** Sevgiyle süslü, sevgiyi süsleyen. **Dem:** Çağ, zaman, an. **Teneffür:** Tiksinme, nefret. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Leb:** Dudak. **Melâl:** Usanç, bıkma, sıkıntı. **Figân:** İnleme, bağırma.

1 Bu dizede, "gecelik, geceya ait" anlamına gelen "şebâne" kelimesi doğru okunmasına rağmen, Osmanlıca yazılışlarının benzerliği dolayısıyla yanlışlıkla "gençler, gençlik" anlamına gelen Arapça "şübbân" kelimesiyle karıştırılmış ve buna göre çeviri yapılmıştır. Bu durumda dize, "Birer gecelik efsane gibi/Birer gece efsanesi gibi" şeklinde çevrilmelidir. (e.n.)

Şöyle bir an düşün, tasarla:
Çilenin aleviyle yanan yüreğim,
Sevginin soğumasıyla donarak,
Acı ve sert bir rüzgârla
Bozulan bir yuvayı andırsın.
Aşağılanmış ve kırılmış olarak,
İşte o zaman, birer gençlik efsanesi gibi
Söylerim anılarını sevgimin.
Şimdi bir şarkı, bir ezgi gibi
Dinle sevgiyi süsleyen şiirimi...
Öyle bir tiksinme ânı gelecek ki,
İncinip küskün davranışımdan,
Duyacaksın, usanmış dudağımdan
Bir inilti, belki... Bir şarkı, hayır!

20 Ocak 1897

ÂŞİYÂN-I DİL[1]

Bir i'tinâ-yı aşk ile bir zevk-i şi'r ile
Yaptımdı kendi kendime bir lâne-i huzûr;
Ezhâr-ı hâtırât ile pür-şemme-i visâl,
Âmâl-i zindegî, o müzehheb tuyûr-i nûr,
Etmişti hep o lânede teşkîl-i âile.

Ba'zen sürûd-i bûse kadar tatlı bir sadâ,
Bir şâirâne zemzeme-i sâf-ı selsebîl
Tekrîr ederdi sem'-i hayâlimde bî-mesîl
Bir aks-i cân-rübâ;

Ba'zen zılâl içinde, sükût-i şebâneden
Sâkit bir ıttırâd-ı teneffüs ki dembedem
İhsâs eder gönüllere bir ra'şe-i adem,
Zâhirdi lâneden.

Âşiyân: Yuva, barınak. **Dil:** Gönül. **İ'tinâ:** Özen. **Lâne:** Yuva. **Ezhâr:** Çiçekler. **Pür-şemme:** Kokulu, güzel kokulu. **Visâl:** Kavuşma. **Âmâl:** Umutlar, dilekler, emeller. **Zindegî:** Canlılık, dirlik. **Müzehheb:** Yaldızlı. **Tuyûr:** Kuşlar. **Teşkîl:** Oluşturma. **Sürûd:** Şarkı, türkü. **Bûse:** Öpücük. **Sadâ:** Ses. **Zemzeme:** Ezgili okuma, nağme, ahenk. **Selsebîl:** Su, tatlı su, cennette bir çeşme. **Tekrîr etmek:** Yinelemek, tekrar etmek. **Sem':** İşitme, dinleme, kulak. **Bî-mesîl:** Benzersiz, eşsiz. **Aks:** Yansı, yankı. **Cân-rübâ:** Gönül kapan, dilber, güzel. **Zılâl:** Gölgeler. **Şebâne:** Geceye ilişkin, gecelik. **Sâkit:** Sessiz, suskun. **Ittırâd:** Birbirini izleme, tekdüzelik. **Dembedem:** Sık sık, zaman zaman, ara sıra. **İhsâs etmek:** Duyurmak. **Ra'şe:** Titreme, ürperme. **Adem:** Yokluk, hiçlik. **Zâhir:** Ortaya çıkan, görünen, açık.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 295, 24 Teşrinievvel 1312/5 Kasım 1896, s. 135.

GÖNÜL YUVASI

Bir sevgi özeniyle, bir şiir beğenisiyle
Yapmıştım kendi kendime bir huzur yuvası;
Anıların çiçekleri, kavuşmanın güzel kokusuyla.
Dinç kalma umutları, o yaldızlı ışık kuşları,
Hepsi bir aile oluşturmuştu o yuvada.

Bazen bir ses, bir öpücüğün şarkısı kadar tatlı,
Saf bir suyun şiirsel ezgisi gibi
Tekrarlar dururdu hayalimin kulağında çekici,
Eşsiz bir yankıyı.

Bazen gölgeler içinde, gecenin suskunluğunda,
Sessiz bir solumanın tekdüzeliği, ara sıra
Duyurur gönüllere yuvadan gelen
Ürpertisini yokluğun.

Ben âşık-ı sükûnu idim âşiyânımın,
Ekser bu hâl-i samtına eylerdim intizâr;
Bir gün o kuşlar uçtu, o ezhârı eyledi
Bir dest-i nâzenîndeki yelpâze târümâr...
Artık sükûnu yok dil-i sevdâ-nişânımın!

Sükûn: Dinginlik, sessizlik. **Âşiyân:** Yuva, ev, barınak. **Ekser:** Çoğunca, çokluk. **Samt:** Susma. **İntizâr:** Bekleme. **Ezhâr:** Çiçekler. **Dest:** El. **Nâzenîn:** Cilveli, oynak, narin, nazlı. **Târümâr:** Karmakarışık, dağınık, darmadağan. **Sevdâ-nişân:** Tutkun, sevgi isteyen.

Ben tutkundum yuvamın dinginliğine,
Çokluk bu suskun durumunu beklerdim onun;
Bir gün o kuşlar uçtu, dağıttı çiçekleri
Bir cilveli kadının elindeki yelpaze...
Artık dinginliği yok sevgi dileyen gönlümün!

KENDİ KENDİME[1]

Bir buçuk, işte bir buçuk sâat
Bir küçük, rûhsuz neşîde için;
Bu kadar sa'y, i'tinâ, zahmet
Topu bir kıt'a, yâ kasîde için.

Âh ey pîş-i istifâdemden
Bî-tevakkuf uzaklaşan mevecât,
Ey mübârek dakîkalar, sizi ben
Böyle gaybeylemekteyim, heyhât!

Bilirim: bir nefeste, bir demde
Koca bir kâinât-ı zinde doğar;
Cânlanır bir hayât, bir hilkat.

Öyle zî-rûh var ki âlemde
Bir buçuk sâatin içinde doğar,
Yaşar, itmâm-ı ömr eder... İbret!

Neşîde: Şiir. **Sa'y:** Çalışma, emek. **İ'tinâ:** Özen. **Kıt'a:** Dörtlük, kıta. **Pîş:** Ön. **Bî-tevakkuf:** Durmadan. **Mevecât:** Dalgalar. **Heyhât:** Ne yazık. **Gaybeylemek:** Kaybetmek. **Dem:** An, nefes, soluk. **Kâinât:** Evren. **Zinde:** Diri, dinç. **Kâinât-ı zinde:** Canlı evren. **Hilkat:** Yaratılış, tabiat. **Zî-rûh:** Canlı. **Âlem:** Dünya. **İtmâm-ı ömr:** Ömrünü tamamlama.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 329, 19 Haziran 1313/1 Temmuz 1897, s. 262. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret* (1919) adlı kitabında bu şiirin yazılışına ilişkin şu bilgiyi veriyor: ""Kendi Kendime" isimli sone şu vakanın hatırasıdır: Fikret'i bir gün eski Hariciye Nazırı, Ayan azasından Gabriyel Narodonkiyan Efendi çağırmış. Fakat o esnada ev sahibi başka bir misafirle meşgul bulunmuş. Şair, bir buçuk saat yapayalnız bir odada beklemeye mecbur kalmış. İntizarın sinirletici sıkıntısını defetmek için, bir buçuk saatin hayatta ne kadar kıymetli olduğunu düşünerek hemen orada o soneyi yazmış." (A. B.)

KENDİ KENDİME[1]

Bir buçuk, işte bir buçuk saat
Bir küçük, ruhsuz şiir için;
Bu kadar çaba, özen, zahmet
Hepi topu bir kıta, ya da kaside için.

Ah ey elimin altından
Durmadan uzaklaşan dalgalar,
Ey mübarek dakikalar, sizi ben
Böyle kaybetmekteyim, heyhat!

Bilirim: bir nefeste, bir demde
Koca bir diri kâinat doğar;
Canlanır bir hayat, bir tabiat.

Öyle canlılar var ki âlemde
Bir buçuk saatin içinde doğar,
Yaşar, tamamlar ömrünü... İbret!

Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

DERD-İ NİHÂN[1]

Hazân, hazân... Yine sen, ey remîde fasl-ı hüzâl!
Şu kırdığın mütehassis, nahîf dallardan
Şu döktüğün müteverrim, zavallı yapraklar,
—Zavallı acz-i hayât!—
Bilir misin nasıl izhâr-ı derd eder, ağlar?..

Bugün nasılsa gam-âlûd sislerinle cibâl,
Yarın da cism-i tabîat kefenlenip kardan
Ölür bütün şu menâzır, donar şu ırmaklar,
Donar; fakat heyhât,
İçin için yine hepsinde bir melâl ağlar!..

20 Teşrinisani 1314

Hazân: Güz. **Remîde:** Ürkmüş, korkmuş. **Fasl:** Mevsim. **Hüzâl:** Zayıflık, güçsüzlük, bitkinlik. **Mütehassis:** Duygulanan, duygulu. **Nahîf:** Zayıf. **Müteverrim:** Veremli. **İzhâr:** Gösterme, açıklama. **Gam-âlûd:** Tasalı, kaygılı, gama bulanmış. **Cibâl:** Dağlar. **Menâzır:** Görünümler, manzaralar. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, üzüntü.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 404, 26 Teşrinisani 1314/8 Aralık 1898, s. 211.

GİZLİ DERT

Güz, güz... Yine sen, ey ürkek güçsüzlük mevsimi!
Şu kırdığın duygulu, zayıf dallardan
Şu döktüğün veremli, zavallı yapraklar
—Acı güçsüzlüğü hayatın!—
Bilir misin nasıl derdini belirtir, ağlar?

Bugün tasalı sisleriyle dağlar nasılsa,
Yarın da doğanın gövdesi öyle kefenlenip karla,
Ölür bütün şu görünümler, donar şu ırmaklar,
Donar, fakat yazık ki,
İçin için yine hepsinde bir üzünç ağlar!..

2 Aralık 1898

RÛH-İ EŞ'ÂRIM[1]

Tekâsüf eyleyerek bir sehâbe hâlinde
Teneffüs-i ezhâr,
Durur semâ-yi hayâlât olan zılâlinde
Bir âşiyân-ı bahâr;

Bir âşiyan-ı bekâret ki bekler eshârın
Nigâh-ı bîdârı,
Başında neş'eli bir ninni söyler enhârın
Sürûd-i serşârı.

Nümûde her köşesinden ukûs-ı gûn-â-gûn,
Zılâl-i reng-â-reng;
Havâ-yı râyiha-dârında lerze-bahş-i derûn
Remîde bir âheng.

Bu câme-hâb-ı rebî'îde bir ten-i şîrîn,
Ten-i hayât-ârâ
Bürehne sîne vü sâid, bürehne sâk u serin,
Bürehne ser-tâ-pâ.

Verir nişâne benim rûh-ı sâf-ı şi'rimden
Ki neşve-dâr-ı şebâb,
Sevâd-ı leyle-i elfâz içinde lem'a-fiken
Nümûne-i mehtâb.

Tekâsüf eylemek: Yoğunlaşmak, sıkılaşmak. **Sehâbe:** Tek bulut. **Ezhâr:** Çiçekler. **Hayâlât:** Hayaller. **Zılâl:** Gölgeler. **Âşiyân:** Yuva. **Bekâret:** Kızlık, el değmemişlik. **Eshâr:** Sabahlar. **Nigâh:** Bakış. **Bîdâr:** Uyanık. **Enhâr:** Nehirler. **Sürûd:** Şarkı. **Serşâr:** Taşkın. **Nümûde:** Görünmüş, gösterilmiş. **Ukûs:** Yansımalar. **Gûn-â-gûn:** Renk renk, türlü. **Reng-â-reng:** Renkli. **Râyiha-dâr:** Kokulu. **Lerze-bahş:** Titreten. **Derûn:** İç, yürek. **Remîde:** Ürkmüş, korkmuş. **Câme-hâb:** Yatak. **Rebî':** Bahar. **Hayât-ârâ:** Hayatı süsleyen. **Bürehne:** Açık, çıplak, yalın. **Sâid:** Kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı. **Sâk:** Baldır, sap. **Ser:** Baş. **Ser-tâ-pâ:** Baştan ayağa. **Neşve-dâr:** Neşeli, sevinçli. **Şebâb:** Gençlik. **Sevâd-ı leyle:** Gecenin karalığı. **Elfâz:** Sözler. **Lem'a-fiken:** Işık atan, parıldayan.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 299, 21 Teşrinisani 1312/3 Aralık 1896, s. 199.

ŞİİRLERİMİN ÖZÜ

Toplaşarak bir bulut biçiminde
Çiçeklerin soluğu,
Durur hayallerin göğü olan gölgelerinde
Bir bahar yuvası.

El değmemiş bir yuva ki bekler sabahların
Uyanık bakışını.
Başında sevinçli bir ninni söyler, ırmakların
Taşkın şarkısı.

Her köşesinden türlü çeşit yansımaları görülen
Renk renk gölgeleri,
Kokulu havasında yüreği titreten
Ürkek bir ezgi.

Bir bahar yatağında sevimli bir ten,
Bir vücut, hayatı süsleyen;
Göğsü ve kolu açık, bacağı ve başı açık
Tepeden tırnağa çıplak.

Örnek verir benim şiirimin katıksız özünden,
Sevindiren gençliği,
Sözlerin kara gecesinde parlayan
Ay ışığı gibi.

VAGONDA[1]

Tenhâ, bulunduğum vagonun bir kenârına
Yığmıştı bâr-ı cismini bir haste-i garâm;
Solgun, çöküк yanaklarının ısfırârına
Âid lebinde şübheli, dalgın bir ibtisâm.

Tarz-ı telebbüsündeki reng-i garîb ile
Belliydi şi're, san'ata meyl-i tabîatı;
Etrâfa atmıyordu fakat bir nazar bile,
Sönmüş demek bütün heves-i şi'r ü san'atı.

Bir lerziş-i alîl ile meyyâl-i intıfâ
Enzârı ağlıyordu bakıp kendi kendine;
Bilmem niçin, yakıştırıyordum hazân-nümâ
Bir çîn-i infiâli cebîn-i bülendine!

Hâricde neşve-i ezelîsiyle nev-bahâr
Serperken âşiyânlara güller, ümîdler,
Bir örtü dizlerinde, bu ma'lûl-i derd-i yâr
Hâr u şikeste müntakil-i hufre-i heder...

Donmuş bütün harâreti cism-i zaîfinin,
Dökmüş olanca berg-i ümîd-i şebâbını;
Solgun bakışlarıyla, semâ-yi kesîfinin
Teşyî' eder gibiydi uzak bir sehâbını.

Bâr: Yük. **Garâm:** Aşk, tutku. **Isfırâr:** Sararma. **Leb:** Dudak. **İbtisâm:** Gülümseme. **Telebbüs:** Giyme, giyinme. **Meyl:** Eğilim. **Nazar:** Bakış. **Lerziş:** Titreyiş. **Alîl:** Sakat, hasta. **Meyyâl:** Eğilimli, istekli. **İntıfâ:** Sönme, gücünü kaybetme. **Enzâr:** Bakışlar, gözler. **Hazân-nümâ:** Güz görünüşlü, üzüntü veren. **Çîn:** Kıvrım, büklüm, kırışık. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Cebîn:** Alın. **Bülend:** Yüksek, yüce. **Neşve:** Sevinç, neşe. **Ezelî:** Öncesiz, başlangıcı olmayan. **Nev-bahâr:** İlkbahar. **Âşiyân:** Yuva. **Ma'lûl:** Sakat. **Hâr:** Aşağılanmış. **Şikeste:** Kırılmış. **Müntakil:** Bir yerden göçen, ölmüş. **Hufre:** Oyuk, çukur, delik. **Heder:** Boşa gitme, yok olma. **Zaîf:** Zayıf. **Berg:** Yaprak. **Şebâb:** Gençlik. **Teşyî' etmek:** Uğurlamak. **Sehâb:** Bulut.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 314, 6 Mart 1313/18 Mart 1897, s. 23.

VAGONDA

Bulunduğum ıssız vagonun bir yanına
Yığmıştı bir aşk hastası vücudunun yükünü;
Solgun, çürük yanaklarının sararmasına
Bağlı bir gülümseme dudağında, dalgın, kuşkulu.

Giyimindeki tuhaf renklerle
Belliydi şiire, sanata olan doğal eğilimi;
Bir göz bile atmıyordu çevresine,
Sönmüştü demek, bütün şiir ve sanat hevesi.

Hasta bir titreyişle sönmeye yüz tutan
Gözleri ağlıyordu bakıp kendi kendine;
Bilmem niçin, yakıştırıyordum, güzü gösteren
Bir küskünlük karışığını o yüksek alnına!

Dışarda ilkbahar öncesiz sevinciyle
Güller, umutlar serperken yuvalara,
Bir örtü dizlerinde, sakat sevgilinin derdiyle,
Ezgin ve kırgın gidiyordu ölümün çukuruna...

Donmuş bütün sıcaklığı zayıf gövdesinde,
Dökmüş gençliğinin tüm umut yapraklarını,
Solgun bakışlarıyla, kapalı gökyüzünde
Uğurlar gibiydi uzaktaki bir bulutu.

BİR AYYÂŞIN KARŞISINDA[1]

"Bırak diyorsunuz, elbet cezâsıdır, çekecek;
"Cezâsı mest-i müdâmın humâr-ı zillettir!.."
Evet, bırakmalıyız, belki bu saâdettir
Ki biz cezâ diyoruz gâfilâne, bilmeyerek.

Onun şu hâli, şu hâl-i sefîl ü pâmâli
Cezâ da olsa, olur karşısında kahkaha-zen;
Ayılmıyor ki utansın cezâ-yi fi'linden...
Onun o künc-i mezellet şerîr-i âmâli.

Bakın gözündeki bî-rengî-i temâşâya,
Nasıl görür bu nazar kâinâtı?.. Bir boşluk;
O sisli hâtıra uğrar mı ev, ayâl, çocuk?

Cezâyı işte bu bîçârelerdir, âh duyan;
Kaçıp sümûm-i sefâlet onun civârından
Gelir bu âile-i bî-günâhı ifnâya!

30 Teşrinisani 1314

Mest-i müdâm: Sürekli içen, durmadan şarap içen. **Humâr:** Sersemlik, içkiden sonraki başağrısı. **Gâfilâne:** Gafilce. **Sefîl:** Yoksul, alçak, düşkün. **Pâmâl:** Çiğnenmiş, ayak altında kalmış. **Kahkaha-zen:** Kahkaha atan. **Fi'l:** Edim, fiil. **Mezellet:** Alçaklık. **Künc:** Köşe, bucak. **Şerîr:** Kötü, yaramaz. **Âmâl:** Umutlar, dilekler, emeller. **Bî-rengî:** Renksiz. **Temâşâ:** Görme, seyretme, gezme. **Nazar:** Bakış. **Ayâl:** Eş, karı, çoluk çocuk. **Sümûm:** Ağular, zehirler. **Bî-günâh:** Günahsız, masum. **İfnâ:** Yok etme, tüketme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 405, 3 Kânunuevvel 1314/15 Aralık 1898, s. 230.

BİR İÇKİCİNİN KARŞISINDA

"Bırak diyorsunuz, cezasıdır, elbet çekecek;
Sürekli içenin cezası alçalış, sersemliktir!"
Evet, bırakmalıyız, belki bu mutluluktur,
Biz ceza diyoruz gafilce, bilmeyerek.

Onun şu durumu, şu yoksul ve düşkün durumu
Ceza da olsa, yine karşısında kahkaha atar;
Ayılmıyor ki utansın yaptığının cezasından...
Onun o alçaklık köşesi, o kötü dilekler.

Bakın gözündeki o renksiz görüşe,
Nasıl görür bu bakış evreni?.. Bir boşluk;
O sisli belleğe uğrar mı hiç ev, karı, çocuk?

Cezayı işte bu zavallılardır, ah çeken;
Kaçıp yoksulluğun ağuları onun yöresinden
Gelir bu günahsız aileyi yok etmeye!

12 Aralık 1898

BERF-İ ZERRÎN[1]

Beyâz berfi sevâd-ı leyâle mezcediniz:
Bu reng-i serd ile manzûr olurdu vech-i semâ;
Kadîd ağaçların altında bir nihâyetsiz
Garîblik duyulur, bir şikâf-ı dîde-nümâ
Saçardı girye-i âteş kenâr-ı âfâkâ.

O jeng-i hüzne bürünmüş duran likâ-yı hazân
Sükûn içinde merâret-nümûn-i hasret iken,
Serin serin eserek bir nesîm-i pür-helecân
—Kopup gelir gibi ne muzdarib gönüllerden—
Getirdi bir acı lerziş gusûn u evrâka;

Sukûta başladı birden bütün o yapraklar:
Yağardı pîş-i nigâhımda bir müzehheb kar.

Berf: Kar. **Zerrîn:** Altın, altından. **Sevâd:** Karalık, siyahlık, karanlık. **Mezcetmek:** Katmak, karıştırmak, kaynaştırmak. **Serd:** Soğuk, sert, kaba. **Manzûr:** Görülen, bakılan, gözde. **Vech:** Yüz, üst. **Semâ:** Gök. **Kadîd:** Kuru. **Şikâf:** Yarık, oyuk, yırtık. **Dîde-nümâ:** Göz gösteren. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Âfâk:** Ufuklar. **Jeng:** Pas, küf, kir. **Likâ:** Yüz. **Merâret-nümûn:** Acılık (tatsızlık) gösteren. **Nesîm:** Hafif rüzgâr. **Pür-helecân:** Yüreği çarparak, çarpıntılı. **Muzdarib:** Acılı, acı çeken, üzgün. **Lerziş:** Titreyiş. **Gusûn:** Ağaç dalları, budaklar. **Evrâk:** Yapraklar. **Pîş:** Ön. **Nigâh:** Bakış, göz. **Müzehheb:** Yaldızlı, altın işlemeli.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 289, 12 Eylül 1312/24 Eylül 1896, s. 39. Dergide "Hazân Yadigârları" alt başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)

ALTIN KAR

Ak karı gecenin karanlığına karıştırınız:
İşte bu renkle görülürdü gökyüzü;
Kurumuş ağaçların altında bir sonsuz
Gariplik duyulur, bir göz çukuru
Ateşten gözyaşı saçardı ufuklara,

Güzün yüzü bürünürdü sıkıntının pasına
Sessizce özlemin acılığını gösterirken,
Serin serin eserek çarpıntılı bir rüzgâr
—Kopup gelir gibi en üzgün gönüllerden—
Bir acı titreyiş getirdi dallarla yapraklara;

Düşmeye başladı birden bütün o yapraklar:
Yağmakta işte gözümün önünde altın kar...

BAHÂR-I MAĞMÛM[1]

Bahâr olsun, bahâr olsun da gönlüm
Biraz def'-i melâl etsin, diyordum;
Cihân tağyîr-i hâl etsin, diyordum...
Bahâr oldu bütün feyziyle, gördüm:
Cihân pür-hande, cennetten nişândır,
Benim gönlüm fakat vakf-ı hazândır.

Bütün rengiyle, âhengiyle gülşen
Garîk-i neş'e, lâkin bence mağmûm;
Tabîat arz eder karşımda meş'ûm,
Soğuk bir levha, bir tasvîr-i medfen.
Evet, mest-i hayât ammâ şu enhâr,
Benim gönlüm değil bundan haberdâr.

Ağaçlıklarla süslenmiş ufuktan
Gelir bir nefha-i serd ü siyeh-reng;
Semâ çeşmimde bir peygûle-i teng,
Döner nezzâre pür-lerziş ufuktan.
Hazîn bir telhî-i nekbet havâda;
Nedir bilmem, ne vardır, mâverâda!..

Mağmûm: Sıkıntılı, üzgün, gamlı, tasalı. **Def'-i melâl:** Sıkıntıyı atma. **Tağyîr:** Değiştirme, başkalaştırma. **Feyz:** Bolluk, gürlük. **Pür-hande:** Gülüş dolu. **Vakf:** Kendini bir işe verme, bağlanma. **Hazân:** Güz. **Gülşen:** Gül bahçesi. **Garîk:** Batmış, boğulmuş. **Meş'ûm:** Uğursuz. **Levha:** Tablo. **Medfen:** Mezar. **Enhâr:** Irmaklar, nehirler. **Nefha:** Esinti. **Serd:** Soğuk, sert, şiddetli. **Siyeh-reng:** Kara, siyah renkli. **Çeşm:** Göz. **Peygûle:** Köşe, bucak. **Teng:** Sıkıntı. **Nezzâre:** Bakanlar. **Pür-lerziş:** Titreyen, titreyiş dolu. **Telhî:** Acılık. **Nekbet:** Uğursuzluk, belâ. **Mâverâ:** Öte, öte dünya.

1 *Mütâlaa*, sayı 37, 8 Nisan 1313/20 Nisan 1897, s. 1.

ÜZGÜN BAHAR

Bahar olsun, bahar olsun da gönlüm
Biraz sıkıntısını atsın, diyordum,
Dünya biraz değişsin, diyordum...
Bahar oldu bütün bolluğuyla, gördüm:
Dünya gülüşle doldu, cennetteki gibi,
Fakat güze bağlı kaldı benim gönlüm.

Bir gül bahçesi bütün rengiyle, ahengiyle
Sevince boğulmuş, ama üzgün bence;
Doğa uğursuzca duruyor karşımda,
Soğuk bir tablo, bir mezar resmi gibi.
Evet, yaşamaktan sarhoş şu ırmaklar, ama
Benim gönlümün yok bundan haberi.

Ağaçlıklarla süslenmiş ufuktan
Bir esinti gelir, soğuk ve kara;
Gözümde gök sıkıntılı bir köşe,
Başlarını çevirir, bakanlar titreyen ufka.
Üzücü, uğursuz bir acılık havada;
Nedir bilmem, ne vardır, ötelerde!

Uzaktan bir sadâ, bir lahn-i giryân,
Bükâ-yı tıfla benzer bir boğuk ses
Edip ka'r-ı sımâh-ı cânı ma'kes
Ne bülbül fark eder gûşum, ne elhân;
Gelen sesler bütün şekvâ-eserdir,
Çiçekler hep açılmış yârelerdir.

Boğarken rûhumu zulmetle sermâ
Bu leyl artık nehâr olsun, diyordum;
Bahâr olsun, bahâr olsun diyordum;
Bahâr olmaz bugün bundan mutarrâ...
Niçin eksilmiyor hâlâ melâlim,
Niçin şâd olmuyor gönlüm, hayâlim?..

Sadâ: Ses. **Lahn:** Ezgi, nağme. **Giryân:** Ağlayan. **Bükâ:** Ağlama. **Tıfl:** Çocuk. **Ka'r:** Çukur, dip, derinlik, son. **Sımâh:** Kulak, kulak deliği. **Ma'kes:** Yansıyan yer, yansıma (yankılanma) yeri. **Gûş:** Kulak, dinleme. **Elhân:** Ezgiler, nağmeler. **Şekvâ-eser:** Yakınma ürünü. **Zulmet:** Karanlık. **Sermâ:** Kış, soğuk. **Leyl:** Gece. **Nehâr:** Gündüz. **Mutarrâ:** Taze, parlak. **Melâl:** Sıkıntı. **Şâd:** Mutlu, sevinçli.

Uzaktan bir ses, inleyen bir ezgi,
Çocuk ağlayışına benzer bir boğuk ses
Can kulağımın derinliğinde yansıyor,
Ne bülbülü seçiyor kulağım, ne de ezgiyi.
Gelen sesler sanki hep yakınmadır,
Çiçekler hep açılmış yaralardır.

Boğarken ruhumu soğukla karanlık,
Bu gece artık gündüz olsun, diyordum;
Bahar olsun, bahar olsun diyordum;
Bugün bahar olmaz bundan daha parlak...
Niçin eksilmiyor hâlâ sıkıntım,
Niçin mutlu olmuyor gönlüm, hayalim?..

EN FERAHLI GÜNÜM[1]

Güneşli sath-ı sükûn-perverinde bir havzın
Uçan hevâm-ı heves-kârı andırır fikrim;
Budur sebeb ki en âsûde nevha-i şi'rim
Verir sadâsını, bir gizli mevc-i pervâzın.

Nasıl kolayca perîşân olursa ebr-i hevâm
Hafîf darbe-i bâliyle bir nesîm-i terin,
Yeter hayâlimi tahdîşe ba'zı en nârin
Bir ihtizâz, ufacık bir teheyyüc-i ilhâm

O gün sahîfe-i şi'rim kalır tehî, uryân,
Bu en ferahlı günümdür: Ne söylerim, ne yazar;
Ne ihtimâl-i taarruz, ne havf-i istihkâr...
Evet, geçer o günüm pür-sükûn-i itmi'nân

Yarınki şi'rime ihzâr için biraz helecân.

21 Mart 1314

Ferahlı: Tasasız, esenlikli. **Sath:** Yüz, yüzey. **Sükûn-perver:** Dinginliği, durgunluğu seven. **Hevâm:** Böcekler. **Heves-kâr:** Hevesli, istekli. **Âsûde:** Rahat, dinç, sessiz. **Nevha:** Ölünün ardından ağlama, feryat. **Sadâ:** Ses. **Mevc:** Dalga. **Pervâz:** Uçan. **Ebr:** Bulut. **Bâl:** Kanat. **Nesîm:** Esinti, yel. **Ter:** Taze, yaş, ıslak. **Tahdîş:** Tırmalama. **İhtizâz:** Titreme. **Teheyyüc:** Coşma. **Sahîfe:** Sayfa. **Tehî:** Boş. **Uryân:** Çıplak. **Taarruz:** Saldırma. **Havf:** Korku. **İstihkâr:** Aşağılanma, küçümseme. **Pür-sükûn:** Dinginlik dolu, dingin. **İtmi'nân:** Güvenlik, güvenç. **İhzâr:** Hazırlama, huzura çağırma. **Helecân:** Yürek çarpıntısı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 369, 26 Mart 1314/7 Nisan 1898, s. 71.

EN TASASIZ GÜNÜM

Güneşli, durgunluğu seven yüzünde bir havuzun
Uçan hevesli böcekleri andırır düşüncem;
Bundan ötürü, en sessiz ağlayışında bile şiirim
Verir sesini gizlice uçan bir dalganın.

Nasıl kolayca dağılırsa böceklerin bulutu
Hafif bir kanat vuruşuyla bir yeni rüzgârın,
Benim de yeter hayalimi tırmalamaya en narin
Bir titreşim, ufacık bir esinin coşkusu

O gün boş, çıplak kalır şiirimin sayfası,
Bugün en tasasız günüm: Ne söyler, ne yazarım,
Ne saldırma ihtimali, ne aşağılanma korkusu...
Evet, dingin ve güvençli geçer o günüm;

Yarınki şiirimi hazırlamak için biraz çarpar yüreğim.

2 Nisan 1898

BEYÂZ YELKEN[1]

Bak şu zevrakçe-i dil-ârâmın
Cünbüş-i iltifât-perverine;
Refref-i bâdbân-ı pür-ferine
Pek muvâfık sükûnu akşamın.
Ooh, ey neş'e, sen kanatlansan
Bu kadar belki dilber olmazsın!

Yaslanıp şöyle dûş-i emvâca
—Sanki meczûb u mest ü müstağrak,
Bir serâb-ı kebûde aldanarak,—
Gidiyor şâirâne, tenhâca;
Âh bilsem, götürdüğü helecân
Hangi sevdâlı kalbe âiddir!

Bu şetâretle işte Marmara'nın
Bir perî-i küşâde-şehperidir;
Şûh pervâne-i müzehheridir
Pâk ü nevvâr olan şu manzaranın.
Gece mersâ-yı nâz olur mutlak
Ona âgûş-i aşkı bir adanın...

Zevrakçe: Küçük kayık. **Dil-ârâ:** Gönül süsleyen, iç açan. **İltifât:** Güler yüz gösterme. **Refref:** Yumuşak kumaş, kuş kanadının tüyü, salkım dallı ağaç. **Bâd-bân:** Yelken. **Pür-fer:** Çok parlak. **Muvâfık:** Uygun. **Sükûn:** Durgunluk, dinginlik. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Dûş:** Omuz. **Emvâc:** Dalgalar. **Müstağrak:** Batmış, bulanmış, dalgın. **Serâb:** Ilgım, serap, yalgın. **Kebûd:** Mavi. **Helecân:** Yürek çarpıntısı. **Şetâret:** Şenlik, sevinç. **Küşâde-şehper:** Kanat açmış, kanadının tüyünü açmış. **Şûh:** Şen ve oynak kadın, açık saçık kadın, kıvrak, civelek. **Müzehher:** Çiçekli, çiçek açmış. **Nevvâr:** Parlak, ışıklı, nurlu. **Mersâ:** Liman. **Âgûş:** Kucak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 281, 18 Temmuz 1312/30 Temmuz 1896, s. 328. Ruşen Eşref'in belirttiğine göre şair, İstanbul'da, "Heybeliada'da kardeşinin evinde pencereden uzaktaki bir kotrayı görerek," bu şiiri yazmış. Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın] *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, 1919. (A. B.)

AK YELKEN

Bak şu iç açan kayıkçığın
Güler yüzlü cümbüşüne;
İnce bezden, parlak yelkenine
Pek uymuş durgunluğu akşamın.
Oh, ey sevinç, sen kanatlansan
Belki bu kadar güzel olmazsın!

Yaslanıp şöyle dalgaların omuzuna
—Sanki sarhoş, dalgın ve âşık
Bir mavi seraba aldanarak—
Gidiyor şairce, tek başına;
Ah bilsem, götürdüğü iç çarpıntısı
Hangi tutkun yüreğindir!

Bu şenlikle işte Marmara'nın
Kanat açmış bir perisidir;
Oynak, çiçekli bir kelebeğidir
Bu temiz ve parlak görünümün.
Nazlı bir liman olur elbet geceleyin
Ona bir adanın aşk kucağı.

Bir vakitler gönül ederdi hayâl
Süt beyâz bir deniz, beyâz kayalar,
Mâî, lâkin hemen beyâza çalar
Bir semâ, sonra bir beyâz sandal,
Biz o sandalda yâr-ı cânımla
Dolaşırdık beyâz seherlerde.

Şimdi yâd ettirir o hulyâmı
Ne zamân geçse pîş-i çeşmimden
Böyle sâf u sefîd bir yelken.
Bana tasvîr eder o sevdâmı
Bir beyâz kuş ki nevha-perverdir
Bir beyâz leyl-i mâh-perverde.

Mâî: Mavi. **Yâr-ı cân:** Sevgili, can dostu. **Yâd ettirmek:** Anımsatmak, hatırlatmak. **Hulyâ:** Kuruntu. **Pîş:** Ön. **Sefîd:** Ak, beyaz. **Nevha:** Ağlama, matem. **Perver:** Seven. **Tasvîr etmek:** Betimlemek, resmetmek, çizmek. **Leyl:** Gece. **Mâh-perverde:** Ayışıklı, mehtaplı, ayla beslenmiş (büyütülmüş).

Bir zamanlar hayal ederdi gönül:
Süt beyaz bir denizle beyaz kayalar,
Mavi ama hemen beyaza çalar
Bir gök, sonra ak bir sandal.
Biz o sandalda can dostumla
Dolaşırdık beyaz sabahlarda.

Şimdi anımsatır o kuruntumu
Ne zaman geçse gözümün önünden
Böyle saf ve beyaz bir yelken.
Bana anlatır o tutkunluğumu
Bir beyaz kuş —ağlamayı seven—
Ay ışığında beyaz bir gecede.

HÂB-I GİRÎZÂN[1]

Şeb-i nîlî-i nisân, pür-tarâvet,
Açıp karşımda bir âgûş-i mükrim
Okur bî-intihâ eş'âr-ı da'vet:
"Gel ey bîçâre fânî, gel, zılâlim,
Firâş-ı sâfıdır dildâr-ı hâbın,
Sükûnet-gâhıdır her ıztırâbın.

Uyur nağmemle efvâc-ı hayâlât;
Uyur dağlar, sular, eşcâr ü ezhâr;
Uyur gehvâre-i sînemde bizzât
Uyur sevdâ, o hırçın tıfl-ı bîdâr;
Uyur fikr-i beşer, tıfl-ı muazzeb,
Uyur hattâ şu pehnâ-yi mükevkeb..."

Evet, her şey uyur, ey leyl-i mes'ûd;
Fakat ben bir ziyâ-yı ra'şe-dârın
Enîs-i hüznü, bî-ârâm ü bî-sûd,
Müebbed beklerim bir subh-ı târın
Tulû'-ı nahsini ümmîd içinde...
İçim bir medfen-i âmâl-i zinde!

Hâb: Uyku. **Girîzân:** Kaçan, firar eden. **Şeb:** Gece. **Nîlî:** Çividî, mavi. **Pür-tarâvet:** Taptaze. **Âgûş:** Kucak. **Mükrim:** İkram eden, eli açık, cömert. **Bî-intihâ:** Sonu gelmeyen, bitmez. **Eş'âr:** Şiirler. **Fânî:** Ölümlü. **Zılâl:** Gölgeler. **Firâş:** Döşek, şilte. **Dildâr:** Sevgili, gönül alan. **Sükûnet-gâh:** Dinme yeri, sessizlik yeri. **Efvâc:** Bölükler, takımlar. **Hayâlât:** Hayaller. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Ezhâr:** Çiçekler. **Gehvâre:** Beşik. **Sîne:** Kucak, göğüs. **Tıfl:** Çocuk. **Bîdâr:** Uyanık, uyumayan, uykusuz. **Muazzeb:** Acı, sıkıntı çeken. **Pehnâ:** Geniş, enli. **Mükevkeb:** Yıldızlı. **Leyl:** Gece. **Mes'ûd:** Mutlu. **Ra'şe-dâr:** Titreyen. **Enîs:** Dost, arkadaş. **Bî-ârâm:** Durup dinlemeyen, rahatsız. **Bî-sûd:** Boş, yararsız. **Subh:** Sabah. **Târ:** Karanlık. **Tulû':** Doğuş. **Nahs:** Uğursuzluk, uğursuz. **Medfen:** Mezar. **Âmâl:** İstekler, umutlar. **Zinde:** Canlı, diri.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 394, 17 Eylül 1314/29 Eylül 1898, s. 52.

KAÇAN UYKU

Mavi nisan gecesi bütün tazeliğiyle
Karşımda kucak açarak cömertçe
Sonu gelmeyen çağrı şiirleri okur.
"Gel ey zavallı ölümlü, gel; gölgelerim
Uykuyu sevenin en temiz döşeğidir,
Bütün acıların dindiği yerdir.

Uyur ezgimle takım takım hayaller,
Uyur dağlar, sular, ağaçlar ve çiçekler,
Uyur beşikteymiş gibi kucağımda aşk,
Uyur o uykusuz, hırçın yumurcak,
Uyur insan düşüncesi, o üzgün yavru,
Uyur hatta şu yıldızlı gökyüzü..."

Evet, her şey uyur, ey mutlu gece,
Fakat ben titreyen bir ışığın
Üzüntü arkadaşıyım; durup dinlenmeden,
Boşuna beklerim karanlık bir sabahın
Uğursuz doğuşunu umut içinde...
İçim canlı dileklerin bir mezarı sanki!

Uyurken böyle mahfûf-ı zılâlin,
Bütün âlem uyurken böyle hâmûş,
Benim tayr-i huzûrum bir melâlin
Gezer dest-i sitem-kârında medhûş;
Ve şekvâlarla hâl-i şîvenimden
Firâr eyler şikâf-ı revzenimden.

17 Nisan 1313

Mahfûf: Çevrilmiş, kuşatılmış. **Zılâl:** Gölgeler. **Hâmûş:** Susmuş. **Tayr:** Kuş. **Dest:** El. **Medhûş:** Şaşırmış korkmuş. **Şekvâ:** Şikâyet, yakınma. **Şîven:** Yas, inleme, sızlanma. **Firâr:** Kaçma. **Şikâf:** Yarık, yırtık. **Revzen:** Pencere.

Uyurken böyle çevrilmiş gölgelerle,
Bütün evren uyurken böyle sessizce,
Benim gönül kuşum bir sıkıntının
Sitemli elinde gezer korkarak
Ve ağlayıp inleyişimden yakınarak
Kaçıp gider penceremin aralığından.

29 Nisan 1897

HAYÂL-İ HODBÎN[1]

Edâlı bir kelebek pîş-i iğbirârımda
Uçar uçar, mütenevvir, zarîf, mest-i şebâb;
Çocukluğumdaki âvâre hırs u şevk ile ben
Peyinde cism-i girânımla eylerim pertâb.
Konar, yakınlaşırım; şimdi tutmak üzreyken
Kaçıp gider; bakarım, dest-i ra'şe-dârımda
Durur kanatlarının bir gubâr-ı zerrîni...

Geçen zamânlarımın ey hayâl-i hodbîni,
Şu ihtizâra yakın hâl-i inkisârımda
Garîk-ı neş'e, melâlimle eğlenirsin sen,
Açıp nigâhıma dilber, safâlı bir mehtâb
Bütün gurûr-ı mesârınla pîş-i ye'simden
Güler, geçer, bırakırsın bir iştiyâk-ı harâb,
Bir iştiyâk-ı muharrib dil-i nizârımda!

Hodbîn: Bencil. **Pîş:** Ön. **İğbirâr:** Gücenme, kırılma. **Mütenevvir:** Parlak, ışıklı. **Mest:** Sarhoş, kendinden geçmiş. **Şebâb:** Gençlik. **Âvâre:** Aylak, uçarı, başıboş. **Hırs:** İstek, öfke. **Şevk:** Sevinç, coşku, istek. **Pey:** Arka, ayak, iz. **Girân:** Ağır, kokmuş, usandırıcı. **Pertâb:** Atılma, sıçrama, koşma. **Dest:** El. **Ra'şe-dâr:** Titrek. **Gubâr:** Toz. **Zerrîn:** Altın, altından. **İhtizâr:** Can çekişme. **İnkisâr:** Kırılma. **Garîk:** Batmış, boğulmuş. **Nigâh:** Bakış. **Dilber:** Güzel. **Mesâr:** Sevinçler. **Ye's:** Umutsuzluk, tasa, üzünç. **İştiyâk:** Özleme. **Harâb:** Yıkık, sarhoş. **Muharrib:** Yıkan, harap eden, yok eden. **Dil:** Gönül. **Nizâr:** Zayıf, düşkün.

1 *Mütâlaa*, sayı 31, 18 Şubat 1312/2 Mart 1897, s. 1.

BENCİL HAYAL

Çalımlı bir kelebek, kırgınlığıma karşı,
Uçar uçar, gençlikle sarhoş, parlak, ince;
Çocukluğumdaki uçarı istek ve sevinçle ben
Koşmaya uğraşırım ardından, ağır gövdemle.
Konar, yakınlaşırım; tam tutmak üzereyken
Kaçıp gider; bakarım, titreyen elimde
Kalıvermiş kanatlarının altın tozu...

Ey bencil hayali geçmiş günlerimin,
Şu can çekişmeye yakın kırıklığımda
Sen sevinir, benim sıkıntımla eğlenirsin;
Sunup bakışıma şen, güzel bir ay ışığı
Sevinçle kurum satarak, üzüntüme
Güler geçersin, yıkık bir özlem bırakırsın,
Yıkıcı bir özlem düşkün gönlümde!

ENÎN-İ GAM[1]

Anîf darbe-i kahrıyla, bâd-i bî-insâf
Birer birer düşürür dallarından evrâkı,
Tulû' eden güneşin her nigâh-ı işrâkı
Eder zavallıların mâtemiyle istihfâf.

Nişîb-i hüznü ezer, inletir firâz-ı mesâr!
Şu hasta sâilenin pîş-i iktirâbından
Gülüp geçen şu müzehher kadınların insân
Revişlerinde sezer bir şemîm-i istihkâr.

Benim de ağlayarak yazdığım şu şi'r-i siyâh,
Lebinde kâriemin handelerle titreyecek
Neler, ne giryeler ölmüştür öyle titreyerek
Dudaklarında neşât u saâdetin, eyvâh!

Niçin bu reng-i tehâlüf likâ-yı hilkatte?
Niçin benim kederim başkasında zevk olsun?
Yazık değil mi, niçin bir tanîn-i şevk olsun
Benim enîn-i gamım bir leb-i meserrette?..

16 Teşrinisani 1314

Enîn: İnleme, inilti. **Anîf:** Kaba, sert. **Kahr:** Zorlama, ezme, üzülme. **Bâd:** Yel, rüzgâr. **Bî-insâf:** İnsafsız, kıyıcı. **Evrâk:** Yapraklar. **Tulû':** Doğuş. **Nigâh:** Bakış. **İşrâk:** Doğma, parlatma, aydınlatma. **İstihfâf:** Küçümseme, hor görme. **Nişîb:** İniş. **Firâz:** Çıkış, yükseliş. **Mesâr:** Sevinçler. **Sâile:** Dilenci kadın. **Pîş:** Ön. **İktirâb:** Tasalı olma, acılı, korkulu. **Müzehher:** Çiçekli, süslü. **Reviş:** Gidiş, yürüyüş, tavır, geçiş. **Şemîm:** Koku, kokulu. **İstihkâr:** Aşağılama. **Leb:** Dudak. **Kârie:** Kadın okur, okuyan kadın. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Neşât:** Sevinç, şenlik. **Tehâlüf:** Aykırılık, uyumsuzluk. **Likâ:** Yüz. **Hilkat:** Yaradılış. **Tanîn:** Çınlama. **Şevk:** İstek, sevinç, keyf. **Meserret:** Sevinme, sevinç.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 403, 19 Teşrinisani 1314/1 Aralık 1898, s. 202-203. Dergide "Evrâk-ı Siyâh" üst başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

TASANIN İNİLTİSİ

Sert ve ezici vuruşuyla insafsız rüzgâr
Birer birer düşürür dallarından yaprakları,
Doğan güneşin her parlak bakışı
Zavallıların yasını küçümser.

Yükselen sevinç boynu bükük tasayı ezer!
Şu hasta, acılı dilenci kadının yanından
Gülüp geçen şu süslü kadınların, insan,
Yürüyüşlerinde bir aşağılama kokusu sezer.

Benim de ağlayarak yazdığım şu kara şiir,
Dudaklarında okurumun gülüşlerle titreyecek;
Neler, ne gözyaşları —yazık ki— öyle titreyerek
Sevinç ve mutluluğun dudaklarında ölür!

Yaradılışın yüzündeki bu renk ayrımı niçin?
Niçin benim acım tat versin başkasına?
Yazık değil mi, niçin bir keyif çınlamış olsun
Benim tasamın iniltisi bir sevinçli dudakta?

28 Kasım 1898

ÖKSÜZLÜĞÜM[1]

Ufukta, işte şu pehnâ-yı lâciverdîde
Ağır ağır yürüyor bir hayâl-i hûn-âlûd;
Lebinde lerze-i şekvâ, gözünde bir memdûd
Nigâh-ı rencîde.

Hayâtımın bu hayâletle bir taalluku var:
İlerledikçe o, kalbimde artıyor helecân;
İlerledikçe o, rûhum gidip izinde arar
Medîd bir hicrân.

Nedir, bu hangi perestîdenin sefâletidir;
Nedir, bu hangi ümîdin sukûtudur, mecrûh?
Ninem, ninem... Bu hazân-dîde zıll-ı berzede-rûh.
Onun hayâletidir!

Pehnâ: Genişlik, engin. **Hûn-âlûd:** Kana bulaşmış, kanlı. **Leb:** Dudak. **Lerze:** Titreme. **Şekvâ:** Yakınma, şikâyet. **Memdûd:** Uzayan, uzamış. **Nigâh:** Bakış. **Rencîde:** İncinmiş, kırgın. **Taalluk:** İlişki, ilgi. **Helecân:** Yürek çırpıntısı. **Medîd:** Uzun. **Hicrân:** Ayrılık acısı. **Perestîde:** Tapılan, sevilen, sevgili. **Sukût:** Düşme. **Mecrûh:** Yaralı. **Hazân-dîde:** Güz görmüş, güze ermiş, yaprakları solmuş. **Zıll:** Gölge. **Berzede-rûh:** Ruhu alınmış (toplanmış).

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 402, 12 Teşrinisani 1314/24 Kasım 1898, s. 185-186. Dergide, "Evrâk-ı Siyâh" üst başlığı ve "Rüştü Necdet Bey'e" ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

ÖKSÜZLÜĞÜM

Ufukta, işte şu koyu mavi enginde
Ağır ağır yürüyor bir hayal, kana bulanmış;
Dudağında yakınma titreyişi, gözünde
Bir uzun, kırgın bakış.

Hayatımın bu görüntüyle bir ilişkisi var:
İlerledikçe o, yüreğimde artıyor çarpıntı,
İlerledikçe o, gönlüm gidip izinde arar
Bir uzun acıyı.

Nedir, bu hangi sevgilinin döküntüsüdür;
Nedir, bu hangi yaralı umudun yıkıntısıdır?
Annem, annem... Bu solmuş, ruhsuz gölge
Onun görüntüsüdür!

Onun hayâletidir, bir muhît-i cûşânın
Siyâh köpükleri üstünde çırpınıp yatıyor;
Siyâh köpükleri üstünde bahr-i nisyânın
Müebbeden batıyor...

Ve ben uzakta, şu me'vâ-yi istirâhatte,
Onun ufûlünü seyreyliyor da ölmüyorum;
Çocuklarımla, çocukluklarımla mesrûrum
Bugün bu sâatte!

8 Teşrinisani 1314

Cûşân: Coşan, coşkun. **Bahr:** Deniz. **Nisyân:** Unutuluş, unutuş. **Müebbed:** Sonsuza dek, sürekli. **Me'vâ:** Yurt, yer, yuva. **Ufûl:** Batma, ölme, kaybolma. **Mesrûr:** Sevinçli.

Onun görüntüsüdür, coşan bir çevrenin
Kara köpükleri üstünde çırpınıp yatıyor;
Kara köpükleri üstünde unutuluş denizinin
Sonsuza dek batıyor...

Ve ben uzakta, şu dinlenme yerinde,
Onun batışına bakıyor da ölmüyorum;
Çocuklarımla, çocukluklarımla seviniyorum,
Bugün bu saatte!

20 Kasım 1898

MEHD-İ ÂMÂLİM[1]

Dedim, o lahd açılırken harîm-i kalbim içinde,
Dedim ki: İşte son ümmîdimin mezâr-ı siyâhı!
Bu son ümmîd-i saâdet —ki eylemişti teverrüm,—
Yüzünde berg-i hazânın o ısfırâr-ı siyâhı,
Dudaklarında şikâyetle titreyen o tebessüm,
Gömüldü kaldı müebbed samîm-i kalbim içinde.

Bugün birer mütehassir, veremli çehre-i muğber
Soğukluğunda içimden doğup ufûl eden âmâl,
Bütün o lahd-i siyâhın zılâl-i girye-verinde
Gelir vücûda, parıldar, söner... Bu lem'a-i pâmâl
Leyâl-i muzlimenin vahdet-i sükûn-eserinde.
Gunûde makberelerden çıkan parıltıya benzer.

5 Kânunusani 1314

Mehd: Beşik. **Âmâl:** Emeller, dilekler, umutlar. **Lahd:** Çukur, mezar, lahit. **Harîm:** Harem dairesi, iç, ocak, avlu: **Teverrüm:** Vereme tutulma, verem olma. **Berg:** Yaprak. **Hazân:** Güz. **Isfırâr:** Sararma. **Müebbed:** Sonsuza dek. **Samîm:** İç, öz, merkez. **Mütehassir:** Özlem çeken. **Çehre:** Yüz. **Muğber:** Gücenik, küskün, tozlanmış. **Ufûl:** Batma, kaybolma. **Zılâl:** Gölgeler. **Girye-ver:** Ağlayan, gözyaşlı. **Lem'a:** Parıltı, parlama. **Pâmâl:** Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş. **Leyâl:** Geceler. **Muzlime:** Karanlık. **Vahdet:** Birlik. **Sükûn-eser:** Dinginlik ürünü, durgun, sessiz. **Gunûde:** Uyumuş, uyuklamış. **Makbere:** Mezar, mezarlık.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 410, 7 Kânunusani 1314/19 Ocak 1899, s. 307.

UMUTLARIMIN BEŞİĞİ

Dedim, o çukur açılırken yüreğimin içinde,
Dedim: İşte son umudumun kara mezarı!
Bu son mutluluk umudu — vereme yakalanmıştı—
Yüzünde güz yaprağının o kara sarılığı,
Dudaklarında yakınmayla titreyen o gülümseme,
Gömüldü kaldı sonsuza dek yüreğimin içinde.

Bugün birer özlemli, veremli küskün yüzün
Soğukluğunda içimde doğup batan dilekler,
Bütün o kara mezarın ağlayan gölgesinde
Çıkar ortaya, parıldar, söner... Bu çiğnenen parıltı
Karanlık gecelerin sessiz birliğinde
Uyumuş mezarlardan çıkan parıltıya benzer.

17 Ocak 1899

UKDE-İ HAYÂT[1]

Lerziş-nümûn olur görürüm şu'le-i bekâ
Bir künc-i muzliminde sehâb-ı hayâtımın;
Âciz reh-güzârımı göstermeden bana
Âvâre iltimâ'ı şehâb-ı hayâtımın.

Şi'rimle gâh zâhir olur hoşça bir sadâ
Târ-ı şikestesinde rübâb-ı hayâtımın;
Ba'zen o târ-ı şi'ri kırar nâhun-i kazâ,
Artık sahâyifinde kitâb-ı hayâtımın

Bir nükte-i sürûra tesâdüf muhâl olur...
Sür'atle geçti subh-ı şebâbı hayâtımın,
Hiç geçmiyor fakat şu hazîn leyle-i siyâh;

Binlerce ankebût-i siyeh-mest ü kec-nigâh
Pîrâmeninde pây-i şitâb-ı hayâtımın
Gûyâ ki ukde-sâz-ı kelâl ü melâl olur!

Ukde: Düğüm, çözülmesi zor mesele. **Lerziş-nümûn:** Titreyiş gösteren, titrek. **Şu'le:** Alev. **Bekâ:** Kalım, ebedilik, ölümsüzlük. **Künc:** Köşe. **Muzlim:** Karanlık. **Sehâb:** Bulut. **Âciz:** Beceriksiz, güçsüz. **Reh-güzâr:** Geçilen yol, geçit. **İltimâ':** Parıldama. **Şehâb:** Alev parçası, kıvılcım. **Gâh:** Bazen. **Zâhir olmak:** Belirmek, ortaya çıkmak. **Târ:** İplik, tel. **Şikeste:** Kırık. **Rübâb:** Saz, rübap. **Nâhun:** Tırnak, uç. **Sahâyif:** Sayfalar. **Sürûr:** Sevinç. **Muhâl:** Olmayacak, boşuna. **Sür'at:** Hız. **Subh:** Sabah. **Şebâb:** Gençlik. **Leyle:** Gece. **Ankebût:** Örümcek. **Siyeh-mest:** Fena halde sarhoş, zilzurna sarhoş. **Kec-nigâh:** Kötü bakışlı, kıskanç. **Pîrâmen:** Çevre. **Pây:** Ayak, adım. **Şitâb:** Koşma. **Gûyâ ki:** Sanki. **Ukde-sâz:** Düğüm yapan, düğümleyen. **Kelâl:** Yorgunluk, bezginlik. **Melâl:** Usanç, sıkıntı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 274, 30 Mayıs 1312/11 Haziran 1896, s. 214.

HAYAT DÜĞÜMÜ

Titrer, görürüm, kalıcılığın alevi
Bir karanlık köşesinde hayat bulutumun;
Ama güçsüzdür, gösteremez bana geçidi
Şaşkın parıltısı hayat kıvılcımının.

Şiirimle bazen tatlı bir ses belirir
Kırık telinde hayat sazımın:
Bazen o şiirin telini kaza tırnağı koparır,
Artık sayfalarında hayat kitabımın

Rastlanmaz bir tek sevinç nüktesine bile...
Hızla geçti gençlik sabahı hayatımın,
Hiç geçmiyor fakat şu acıklı, kara gece

Binlerce örümcek; sarhoş, şaşı ve kara,
Koşan ayağının çevresinde hayatımın
Düğüm olur sanki usanç ve üzünç sazına!

YAŞADIKÇA[1]

Evet, bu dağları aştıkça böyle tırmanarak,
Evet, bu dalgaların sath-ı bî-karârında
Şikeste, güm-şüde, âvâre, hâr u müstağrak,
Yuvarlanıp zedelendikçe... İsterim koşmak!

Önümde bir gece, bir gavr-i lâciverd-i zalâm,
Derinleşir beni pûyân görüp kenârında;
Derinleşir ve güler... Ben, alîl-i bî-ârâm,
Uçan bu gölgeyi teshîre eylerim ikdâm.

O zıll-ı mübhem-i sâir, o mevcler, o cibâl
Birer misâl-i emeldir ki reh-güzârında
Görür bülend ü mutarrâ, edersin isti'câl;
Bütün taab, yine kâbil değil fakat ihmâl:

Sever hayâtı beşer, tâ ser-i mezârında!

Sath: Yüzey. **Bî-karâr:** Kararsız, oynak. **Şikeste:** Kırılmış, kırık. **Güm-şüde:** Yitmiş, yolunu kaybetmiş. **Âvâre:** Aylak, başıboş. **Hâr:** Hor görülen. **Müstağrak:** Dalgın. **Zedelenmek:** Örselenmek, berelenmek. **Gavr:** Çukur, dip, derinlik. **Zalâm:** Karanlık. **Pûyân:** Koşan. **Alîl:** Sakat, kötürüm. **Bî-ârâm:** Durup dinlenmeyen. **Teshîr:** Tutma, yakalama. **İkdâm:** İlerlemeye çalışma. **Zıll:** Gölge. **Mübhem:** Belirsiz. **Sâir:** Dolaşan, yürüyen. **Mevc:** Dalga. **Cibâl:** Dağlar. **Emel:** Umut, dilek. **Reh-güzâr:** Geçit, geçilen yol. **Bülend:** Yüce, yüksek. **Mutarrâ:** Taze, parlak. **İsti'câl:** Acele etme, ivme. **Taab:** Yorgunluk, didinme. **Kâbil:** Olabilir, olanaklı. **İhmâl:** Savsaklama. **Beşer:** İnsan, insanlık. **Ser:** Baş.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 360, 22 Kânunusani 1313/3 Şubat 1898, s. 338.

YAŞADIKÇA

Evet, bu dağları aştıkça böyle tırmanarak,
Evet, bu dalgaların oynak yüzünde
Kırık, yitik, hor, dalgın ve aylak
Yuvarlanıp örselendikçe... İsterim koşmak!

Önümde bir gece, karanlık, lacivert bir çukur
Derinleşir, beni kıyısında koşar görünce;
Derinleşir ve güler... Ben, dinlenmeyen kötürüm,
Bu uçan gölgeyi yakalamaya uğraşır dururum.

O yürüyen belirsiz gölge, o dalgalar, o dağlar
Birer umut gibidir geçtiğin yolda; bakar,
Onları yüksek ve parlak görür, acele edersin;
Yorulursun yine, ama savsaklamak elinde değil!

Sever yaşamayı insanoğlu, mezarının başına kadar!

GAYYÂ-YI VÜCÛD[1]

Ba'zı, kırlarda gezerken görülür nefretle;
Bir çukur yerde birikmiş mütekeddir bir su,
Solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu.

Adacıklar gibi sathında yüzen ebr-i hevâm,
Sazların zıll-ı kesîfinde o bî-hadd, bî-nâm
Kaynaşan mahşer-i müntin, acı bir haşyetle

Titretir kalbi, fakat kurtulamaz gözleriniz
Nazar etmekten o mir'ât-ı sem-âlûde yine,
Sizi bir câzibe almış gibidir pençesine.

Rûhunuzdan ne kadar gelse nidâ-yı nefret
Oradan ayrılamaz dikkatiniz bir müddet,
Oradan dönmeye kuvvet bulamaz gözleriniz...

Gayyâ: Cehennemde bir kuyu, bir dere, belâlı yer. **Vücûd:** Beden, varlık, benlik. **Mütekeddir:** Üzgün, kederli, bulanık. **Sath:** Yüzey, yüz. **Ebr:** Bulut. **Hevâm:** Böcekler, börtü böcek. **Zıll:** Gölge. **Kesîf:** Yoğun, sık. **Bî-had:** Sınırsız. **Bî-nâm:** Adsız. **Müntin:** Kokmuş, bozuk, pis kokulu. **Haşyet:** Korku. **Nazar etmek:** Bakmak. **Mir'ât:** Ayna. **Sem-âlûd:** Ağulu, zehire bulanmış. **Câzibe:** Çekim, alım. **Nidâ:** Ünlem, seslenme, bağırma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 421, 25 Mart 1315/6 Nisan 1899, s. 70. Dergide, "Fâik Âli'ye" [Faik Ali Ozansoy] ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

VÜCUDUN KUYUSU

Arada bir kırlarda gezerken tiksintiyle görülür:
Bir çukur yerde birikmiş bulanık bir su,
Solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu.

Adacıklar gibi üstünde börtü böceğin yüzdüğü
O adsız, sınırsız sazların koyu gölgesinde
Kaynaşan kokmuş mahşer, acı bir korkuyla

Titretir yüreği, ama kurtulamaz gözleriniz
O ağulu aynaya bakmaktan yine de,
Sizi bir çekicilik almış gibidir pençesine.

Ruhunuzdan ne denli tiksinti sesi gelse de
Oradan ayrılamaz dikkatiniz bir süre,
Oradan dönmeye güç bulamaz gözleriniz...

İşte gayyâ-yı vücûd, işte o zulmet, o batak;
Beşerin işte, pür-ümmîd ü heves, kıvranarak
Ka'r-ı târında şinâh ettiği girdâb-ı ufûl...

Rûh-ı sâfı şeb-i a'mâkına ettikçe nüzûl
Çırpınır gayz u teneffürle; fakat bî-ârâm
Edecektir bu nüzûlünde ebedlere devâm.

23 Mart 1315

Zulmet: Karanlık. **Beşer:** İnsan. **Pür-ümmîd:** Umut dolu, umutlu. **Ka'r:** Derinlik, çukur, dip. **Târ:** Karanlık. **Şinâh:** Yüzme. **Girdâb:** Su çevrintisi, büklümbeç, burgaç. **Ufûl:** Batma, yitme, ölme. **Şeb:** Gece. **A'mâk:** Derinlikler. **Nüzûl etmek:** İnmek. **Gayz:** Öfke. **Teneffür:** Tiksinme. **Bî-ârâm:** Durup dinlenmeksizin, durmadan. **Ebed:** Sonsuzluk.

İşte vücudun kuyusu, işte o karanlık, o batak;
İnsanın işte umut ve istekle kıvranarak
Karanlık çukurunda yüzdüğü ölüm burgacı...

Temiz ruhu gecesine indikçe onun
Çırpınır öfke ve iğrenmeyle; öyleyken
Durmadan sürdürür bu inişi sonsuza dek.

4 Nisan 1899

AKŞAM[1]

Sâkin bir akşamın tutuk-ı erguvânını
Yırtarken ihtirâz ile dest-i siyâh-ı şeb,
Dûşunda bir günün yükü, bir zıll-ı pür-taeb
Sevk eyliyor ufuklara pây-ı girânını.

Tâ nokta-i gurûba yakın mâî bir sehâb,
Âteşli gamzelerle süzer âşiyânları;
Gûyâ bütün kucaklamak ister cihânları
Yorgun kanatlarıyla uzaktan bir âsiyâb.

Nâlende bir kaval sesi etrâfı inletir;
Nâlende bir sürûd ile bâd-ı garîb-i şâm
Estikçe, gölde titreşir emvâc-ı pür-garâm...

Akşam, hayâtımın şu sükûnetli hâlidir:
Nâlende bir sürûd ile bir yâd-ı pür-hazen[2]
Ba'zen olur buhayre-i kalbimde mevc-zen.

Sâkin: Dingin, durgun. **Tutuk:** Örtü, çadır, perde. **İhtirâz:** Çekinme. **Dest:** El. **Şeb:** Gece. **Dûş:** Sırt, omuz. **Zıll:** Gölge. **Pür-taeb:** Yorgun, yorgunluk dolu. **Sevk eylemek:** Göndermek. **Pây:** Ayak, adım. **Girân:** Ağır. **Gurûb:** Batma, günbatımı. **Mâî:** Mavi. **Sehâb:** Bulut. **Âşiyân:** Yuva. **Gamze:** Süzgün bakış, çene ya da yanak çukuru. **Gûyâ:** Sanki. **Âsiyâb:** Değirmen. **Nâlende:** İnleyen, dertli. **Sürûd:** Ezgi, şarkı. **Bâd:** Yel, rüzgâr. **Şâm:** Akşam. **Emvâc:** Dalgalar. **Pür-garâm:** Aşk dolu. **Pür-hazen:** Üzüntülü, tasalı. **Buhayre:** Göl, küçük deniz. **Mevc-zen:** Dalgalandıran, dalga atan.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 327, 5 Haziran 1313/17 Haziran 1897, s. 230.

2 "Hüzün dolu hatıra" anlamına gelen "yâd-ı pür-hazen" terkibini Asım Bezirci, "bâd-ı pür-hazen" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. Buna göre dize, "İnleyen bir ezgiyle bir hüzünlü anı" şeklinde çevirilebilir. *Rübâb-ı Şikeste*'nin Osmanlıca son iki baskısında ve dergide kelime "yâd" olarak geçmektedir. (e. n.)

AKŞAM

Durgun bir akşamın erguvan örtüsünü
Yırtarken çekinerek gecenin kara eli,
Yorgun bir gölge, omzunda bir günün yükü,
Sürüklüyor ufuklara ağır adımlarını.

Bir mavi bulut —günbatımına yakın—
Ateşli bakışlarla süzer yuvaları;
Kucaklamak ister gibi bütün dünyaları
Yorgun kanatlarıyla uzaktan bir değirmen.

Dertli bir kaval sesi inletir çevreyi;
İnleyen bir ezgiyle akşamın garip yeli
Estikçe, gölde titreşir dalgalar sevgiyle...

Akşam, hayatımın şu durgun durumudur:
İnleyen bir ezgiyle bir üzüntülü yel
Ara sıra yüreğimin gölünü dalgalandırır.

UFK U HİLÂL[1]

Akşam bütün fürûg-ı şükûhuyla bir cihân,
Bir âlem-i hayât u ziyâ ufka toplanır;
Üstünde âsumân
Bir mâî tül yığıntısı hâlinde sallanır.

Nâzik bir ihtizâz-ı havâ: Şimdi kâinât
Titrer, kalır dumanların altında müstetir;
Vâdî hayâl eder gibidir nevm içinde bir
Yek-rengî-i hayât.

Leylin emer emer leb-i sâfında toplanan
Nûşâbe-i sükûnu leb-i teşne-i türâb;
Bir kuş, uzakta muhteriz, âvâre, dil-harâb
Bir kuş eder figân.

A'mâk-ı târ-ı leyle birer kimsesiz çocuk
Vaz'-ı mükedderiyle bakar hep sitâreler;
Öksüz kalan ufuk
Süslense bir hilâl ile mes'ûd olur... Güler.

Ufk: Ufuk. **Hilâl:** Ay. **Fürûg:** Işık saçan, aydınlık, parlaklık. **Şükûh:** Görkem, heybet. **Ziyâ:** Işık. **Âsumân:** Gök. **Mâî:** Mavi. **İhtizâz:** Titreme. **Müstetir:** Örtülü. **Nevm:** Uyku. **Yek-rengî:** Tek renklilik. **Leyl:** Gece. **Leb:** Dudak. **Nûşâbe:** Bengisu, abıhayat. **Teşne:** Susamış. **Türâb:** Toprak. **Muhteriz:** Çekingen, ürkek. **Dil-harâb:** Gönlü yıkılmış, bağrı yanık. **Figân:** Bağırıp çağırma, ağlama. **A'mâk:** Derinlik. **Vaz':** Konum, durum, davranış. **Mükedder:** Üzgün. **Sitâre:** Yıldız. **Mes'ûd:** Mutlu.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 342, 17 Eylül 1313/29 Eylül 1897, s. 55.

UFUK VE AY

Akşam, bütün görkemli parıltısıyla bir çevre,
Bir yaşama ve ışık dünyası ufka toplanır;
Gökyüzü üstünde
Bir mavi tül yığıntısı halinde sallanır.

Havanın ürperişi hafifçe: Şimdi dünya
Titrer, dumanların altında örtülü kalır;
Vadinin sanki hayal ettiği, derin uykusunda,
Tek renkli bir hayattır.

Gecenin temiz dudağında toplanan sessizliğin
Özsuyunu, toprağın susayan dudağı emer emer;
Bir kuş; uzakta ürkek, aylak, bağrı yanan
Bir kuş bağırıp inler.

Gecenin derinliğine birer kimsesiz çocuk
Gibi üzgün bakar hep yıldızlar;
Öksüz kalan ufuk
Ay ile bir süslense, mutlu olur... Güler.

PERÎ-İ HAZÂN[1]

Hâbîde-i nâz iken yosundan
Bir bister-i nerm içinde mestûr,
Bir balta sesiyle uykusundan
Bîdâr olarak, latîf ü mahmûr
Dinler etrâfı pür-tefekkür:

Her yanda sükût, bir boğuk ses
Ağlar gibi tâ uzakta yalnız.
Oldukça bu savta rûhu ma'kes
Ağlar o da giryesiz, figânsız;
Eyler yüzü ân-be-ân tagayyür.

Vechindeki zehr-i iğbirârı
Masseyleyerek olur nümâyân
Her şeyde alîl bir teessür;

Düştükçe nigâh-ı jâle-dârı
Yerlerde, nizâr ü zerd ü uryân,
Bir hüsn-i melûl eder tezehhür.

Hâbîde: Uyumuş, uykuya dalmış. **Bister:** Döşek. **Nerm:** Yumuşak. **Mestûr:** Örtülü, örtük. **Bîdâr:** Uyanık. **Mahmûr:** Uyku sersemi, baygın, uykulu. **Pür-tefekkür:** Düşünce dolu, düşünerek. **Savt:** Ses. **Ma'kes:** Yansıyan yer. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Figân:** Ağlayıp sızlanma, inleyip bağırma. **Ân-be-ân:** Sık sık, andan ana. **Tagayyür:** Değişme. **Vech:** Yüz, çehre. **İğbirâr:** Gücenme, kırgınlık, tozlanma. **Masseylemek:** Özümlemek, soğurmak, emmek. **Nümâyân:** Görünen. **Alîl:** Sakat, kötürüm **Teessür:** Üzülme, etkilenme. **Nigâh:** Bakış. **Jâle-dâr:** Kırağılanmış, çiğli, çiğ düşmüş. **Nizâr:** Zayıf, düşkün. **Zerd:** Sarı, soluk. **Uryân:** Çıplak. **Hüsn:** Güzellik. **Melûl:** Üzüntülü, üzgün. **Tezehhür:** Çiçeklenme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 348, 30 Teşrinievvel 1313/11 Kasım 1897, s. 150.

GÜZ PERİSİ

Nazla uyurken yosundan
Bir yumuşak yatakta, üstü örtük,
Bir balta sesiyle uykusundan,
Uyanarak, tatlı ve süzgün
Dinler çevreyi, düşünerek:

Her yanda sessizlik, bir boğuk ses
Ağlar gibi ta uzakta tek başına.
Bu ses ruhunda yankılandıkça
Ağlar o da gözyaşı dökmeden,
Sık sık değişir yüzü, inlemeden.

Yüzündeki kırgınlığın ağusunu
Emerek görünür her şeyde
Hastalıklı bir üzgünlük.

Gözünden çiy damlası düştükçe
Yerlerde zayıf, çıplak ve soluk,
Tasalı bir güzellik çiçeklenir.

YAĞMUR[1]

Küçük, muttarid, muhteriz darbeler
Kafeslerde, camlarda pür-ihtizâz
Olur dembedem nevha-ger, nağme-sâz
Kafeslerde, camlarda pür-ihtizâz
Küçük, muttarid, muhteriz darbeler...

Sokaklarda seylâbeler ağlaşır,
Ufuk yaklaşır, yaklaşır, yaklaşır;

Bulutlar karardıkça zerrâta bir
Ağır, muhtazır dalgalanmak gelir;

Bürür bir soğuk gölge etrâfı hep,
Nümâyân olur gündüzün nısf-ı şeb.

Söner şimdi, manzûr olurken demin
Heyûlâsı karşımda bir âlemin.

Açılmaz ne bir yüz, ne bir pencere;
Bakıldıkça vahşet çöker yerlere.

Muttarid: Sıralı, birbirini izleyen, bir örnek, tekdüze. **Muhteriz:** Ürkek, çekingen. **Pür-ihtizâz:** Titreyiş dolu, titrek. **Dembedem:** Durmadan. **Nevha-ger:** Ağıt söyleyen, yüksek sesle ağlayan. **Nağme-sâz:** Ahenkli ses çıkaran, ezgi söyleyen. **Seylâbe:** Sel. **Zerrât:** Zerreler. **Muhtazır:** Ölgün, can çekişen. **Nümâyân olmak:** Görünmek. **Nısf-ı şeb:** Gece yarısı. **Manzûr olmak:** Görünmek. **Heyûlâ:** Her şeyin var edildiği ilk madde, ürkütücü hayal, ne olduğu anlaşılmayan belirsiz şey, kaos.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 344, 2 Teşrinievvel 1313/14 Ekim 1897, s. 85-86. Ruşen Eşref açıklıyor: ""Yağmur" ile "Fener" yalıdaki bir bahar günüyle bir rüzgârlı gecenin hâtırasını ihtivâ ediyor. "Yağmur"u bir tabiat enstantanesi olmak üzere yazdığını biliyorum. Fakat "Fener"de, hürriyet uğruna cefalara katlanan genç, temiz ve münevver adamların acıklı sergüzeştlerini gördüğünü bir gün kendisi söylemişti." Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919. (A. B.)
Bu şiir dergide, "Hazân Yâdigârlarından" alt başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

YAĞMUR

Küçük, tekdüze, ürkek vuruşlar
Kafeslerde, camlarda titreşerek
Durmadan türkü söyler, ağıt yakar
Kafeslerde, camlarda titreşerek
Küçük, tekdüze, ürkek vuruşlar...

Sokaklarda seller ağlaşır,
Ufuk yaklaşır, yaklaşır, yaklaşır;

Bulutlar karardıkça zerrelere bir
Ağır, ölgün dalgalanma gelir;

Bir soğuk gölge çevreyi bürür,
Gündüzden gece yarısı görünür.

Söner şimdi, görünürken demin,
Maddesi karşımda bir evrenin.

Açılmaz ne bir yüz, ne bir pencere;
Bakıldıkça vahşet çöker yerlere.

Geçer boş sokaktan, hayâlet gibi,
Şitâbân ü pûşîde-ser bir sabî;

O dem leyl-i yâdımda, solgun, tebâh,
Sürür bir kadın bir ridâ-yı siyâh.

Saçaklarda kuşlar —hazîndir bu pek!—
Susarlar, uzaktan ulur bir köpek.

Öter gûş-i rûhumda boş bir enîn,
Boğuk bir tezâd-ı sükûn u tanîn;

Küçük, pür-heves, gevherîn katreler
Sokaklarda, damlarda pür-ihtizâz
Olur muttasıl nevha-ger, nağme-sâz
Sokaklarda, damlarda pür-ihtizâz
Küçük, pür-heves, gevherîn katreler...

27 Eylül 1313

Şitâbân: Seğirten, koşan. **Pûşide-ser:** Başı örtülü. **Sabî:** Çocuk. **Dem:** Zaman, an, sıra. **Leyl:** Gece. **Yâd:** Anma, anımsama. **Leyl-i yâd:** Anılan gece. **Tebâh:** Harap, bitkin, yıkılmış. **Ridâ:** Örtü. **Gûş:** Kulak. **Enîn:** İnleme, inilti. **Tezâd:** Karşıtlık, çelişki. **Sükûn:** Sessizlik. **Tanîn:** Tınlama, çınlama. **Pür-heves:** Heves dolu, çok istekli. **Gevherîn:** İnciden yapılmış, mücevher gibi. **Katre:** Damla. **Muttasıl:** Durmadan, aralıksız, sürekli.

Geçer sokaktan, hayalet gibi,
Koşarak bir çocuk, başı örtülü.

O sıra, andığım gece, solgun ve bitkin,
Sürür bir kara çarşafı bir kadın.

Saçaklarda kuşlar —acıdır bu pek!—
Susarlar, uzaktan ulur bir köpek.

Öter ruhumun kulağında boş bir inilti,
Boğuk bir sessizlikle tınlamanın çelişkisi.

Küçük, istek dolu, inci gibi damlalar
Sokaklarda, damlarda hep titreşir,
Ezgi söyler durmadan, ağıt yakar,
Sokaklarda, damlarda hep titreşir
Küçük, istek dolu, inci gibi damlalar...

9 Ekim 1897

KARLAR[1]

Bir ıztırâb-ı serd ile titrer mükevvenât
Altında karların;
Bir dûd-ı müncemid gibi âfâk-ı bî-hayât,
Pîşinde cânlanır mütehâşî nazarların.

Çıplak ağaçlarıyla, beyâz damlarıyla gâh
—Mahsûl-i vâhime—
Bir bî-hudûd-ı mahşer-i emvât olur; nigâh
Teşrîhlerle dembedem eyler müsâdeme...

Ba'zen akûr bir denizin sath-ı zâhiri
Donmuş da, bî-mecâl,
Gûyâ ağır ağır inerek, hep mezâhiri
Altında bagteten ezecek zanneder hayâl...

Ba'zen da âsumân yere âmâde-i sukût
Bir safhadır, hazîn;
Manzûr olan o safhada, bî-reng ü bî-hutût,
Timsâl-i hadşe-âveridir mevt-i hâilin...

Lâkin sorun şu penceresinden bakanlara
Kâh-ı tahayyülün,
Onlarca aynıdır bu bürûdetli manzara,
Bir sîne-i semende gülen bir beyâz gülün.

14 Kânunuevvel 1313

Izdırâb: Acı. **Serd:** Soğuk, sert. **Mükevvenât:** Yaratıklar. **Dûd:** Duman. **Müncemid:** Donmuş. **Âfâk:** Ufuklar. **Bî-hayât:** Cansız. **Pîş:** Ön. **Mütehâşî:** Çekingen, ürkek. **Nazar:** Bakış. **Vâhime:** Kuruntu. **Bî-hudûd:** Sınırsız. **Emvât:** Ölüler. **Nigâh:** Bakış. **Teşrîh:** Açma, parçalama, iskelet. **Dembedem:** Zaman zaman. **Müsâdeme:** Çatışma. **Akûr:** Azgın. **Zâhir:** Taşkın, coşkun. **Bî-mecâl:** Güçsüz, bitkin. **Mezâhir:** Çiçekli yerler. **Bagteten:** Apansız. **Âmâde:** Hazır. **Sukût:** İnme, düşme. **Manzûr:** Görülen. **Bî-reng:** Renksiz. **Bî-hutût:** Çizgisiz. **Hadşe-âver:** Ürküntü veren, ürkünç. **Mevt:** Ölüm. **Hâil:** Korkunç. **Kâh:** Köşk, oda. **Bürûdet:** Soğukluk. **Semen:** Yasemin.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 355, 18 Kânunuevvel 1313/30 Aralık 1897, s. 258.

KARLAR

Soğuğun acısıyla titrer yaratıklar
Altında karların;
Donmuş bir duman gibi cansız ufuklar,
Önünde canlanır ürkek bakışların.

Çıplak ağaçlarıyla, ak damlarıyla ara sıra
— Kuruntu bu ya—
Sınırsız bir ölüler mahşerine döner;
Göz iskeletlerle çarpışır ikide bir.

Bazen azgın bir denizin coşan yüzeyi
Donmuş gibi güçsüz kalır;
Sanki ağır ağır inerek, bütün çiçekleri
Birden altında ezecek sanılır.

Bazen da gök yere düşmeye hazırlanan
Üzgün bir yapraktır;
Renksiz ve çizgisiz, o yaprakta görülen,
Korkunç ölümün ürkünç simgesidir...

Fakat siz sorun penceresinden bakanlara
Hayal köşkünün;
Onlara göre tıpkısıdır bu soğuk manzara
Yasemin bir göğüste gülen ak bir gülün.

26 Aralık 1897

MİHR-İ ZEMHERÎR[1]

Semâ bir buzlu cam hâlinde bârid bir kesâfetle
Tutar pîrûze-i nevvârını bir ân için mestûr;
Bu bir ân-ı tesettür bürka'-ı berf ü bürûdetle,
Budur şekli bütün bir mevsimin, pür-lerziş ü rencûr.

Geçip sâât-ı jeng-âlûd-ı şeb, memdûd ü nâ-mahsûr.
Kenâr-ı tûde-i âteşte hep ârâm u sohbetle,
Olurken nâgehân ahker-nümâ bir fecr-i dûr-â-dûr
Söner, püf! Sanki üfler bir dudak unf u huşûnetle.

Güneş ba'zen yakar fevka's-semâ bir şem'a-i beyzâ
Ervâh-ı zerrâta;
Zemînden yükselir bir lerziş-i mebhût u bî-ma'nâ
Semâvâta.

8 Kânunuevvel 1313

Mihr: Güneş. **Semâ:** Gök. **Bârid:** Soğuk. **Kesâfet:** Bulanıklık, pislik, yoğunluk. **Pîrûze:** Gök renkli süs taşı, firuze. **Nevvâr:** Işıklı, parlak. **Mestûr:** Örtük, kapalı. **Bürka':** Yaşmak, yüz örtüsü, peçe, tül. **Berf:** Kar. **Bürûdet:** Soğukluk. **Pür-lerziş:** Titreyiş dolu, titrek. **Rencûr:** İncinmiş, dertli, hasta. **Jeng-âlûd:** Paslı, kirli. **Şeb:** Gece. **Memdûd:** Uzanmış. **Nâ-mahsûr:** Sınırsız, kuşatılmış. **Tûde:** Yığın. **Ârâm:** Dinlenme. **Nâgehân:** Ansızın, birdenbire. **Ahker-nümâ:** Ateş gösteren, kor saçan. **Fecr:** Sabaha karşı, tan ağarması. **Dûr-â-dûr:** Uzaktan uzağa, uzun uzadıya. **Unf:** Sertlik, kabalık. **Huşûnet:** Sertlik, katılık. **Fevka's-semâ:** Gök üstü. **Şem'a:** Mum. **Beyzâ:** Ak, çok beyaz, apak. **Ervâh:** Ruhlar. **Zerrât:** Zerreler. **Zemîn:** Yer, toprak. **Lerziş:** Titreyiş. **Mebhût:** Şaşkın, sersem, hayran. **Bî-ma'nâ:** Anlamsız. **Semâvât:** Gökler.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 357, 1 Kânunusani 1313/13 Ocak 1898, s. 290.

KARAKIŞ GÜNEŞİ

Gök, buzlu bir cam gibi, soğuk bir puslanışla
Parlak firuzesini bir an için örter;
Bu bir anlık örtünme kar ve soğukla,
Titrek ve dertli tüm mevsimin hali işte budur.

Uzun ve sınırsız gecenin paslı saatleri geçer,
Ateş yığınının yanında hep dinlenip konuşarak,
Uzaklarda tan yerinden birden yanan kor
Söner, püf! diye; sanki sertçe üfler bir dudak.

Güneş bazen göğün üstünde bir ak mum yakar
Varlıkların ruhlarına.
Şaşkın ve anlamsız bir titreme yükselir
Yerlerden göklere.

20 Aralık 1897

HEYKEL-İ GİRYÂN[1]

Bu bir mermerdi: Câmid bir beşâret vech-i sâfında
Gülümser; sonra, siz nasb-ı nigâh ettikçe dikkatle,
Bütün evvelki aks-i hande-i şevkin hilâfında
Samîmî bir merâret gösterir, ağlardı rikkatle.

Düşen her dem'a-i mevhûme ecfân-ı sefîdinden
İnerken, pür-harâret, ârız-ı sengîni titrerdi,
Güzâr eylerdi bir sis cebhe-i sevdâ-bedîdinden;
Bu mermer sanki bir zî-rûh idi, zî-rûh-ı muğberdi.

—Nedir san'at ki taşlar cânlanır sihr-i temâsıyla;
Nasıl berk-ı dehâettir ki lemh-i in'ikâsıyla
Hayât-engîz olur bir kütle-i câmidde?.. Hayretler!

—Nedir aşkın ki ey mahkûk olan rûhumda timsâli,
Nedir aşkın ki ba'zen en donuk, en mürde, en hâlî
Dem-i ye'simde levh-i fikrimi leb-rîz-i şi'r eyler?..

Giryan: Ağlayan. **Câmid:** Donmuş, donuk. **Beşâret:** Müjde. **Vech:** Yüz, çehre. **Nasb:** Dikme, saplama. **Nigâh:** Bakış, göz. **Aks:** Yansı, yankı, akis. **Hande:** Gülüş. **Şevk:** İstek, ışık, sevinç. **Hilâf:** Karşı, ters, yalan. **Merâret:** Acılık, tatsızlık. **Rikkat:** İncelik, acıma. **Dem'a:** Gözyaşı damlası. **Mevhûme:** Kuruntu. **Ecfân:** Gözkapağı, kirpikler. **Sefîd:** Ak. **Pür-harâret:** Ateş dolu, sıcak. **Ârız:** Yanak. **Sengîn:** Taştan yapılmış. **Güzâr eylemek:** Geçmek. **Cebhe:** Yüz, alın. **Bedîd:** Görünür, beliren, açık. **Zî-rûh:** Canlı. **Muğber:** Küskün. **Sihr:** Büyü, sihir. **Berk:** Şimşek. **Dehâet:** Deha. **Lemh:** Göz atma, bakma, parıltı. **İn'ikâs:** Yansıma. **Hayât-engîz:** Yaşatan, hayat veren. **Mahkûk:** Kazılmış. **Mürde:** Ölmüş, ölgün. **Hâlî:** Boş. **Dem:** An, zaman. **Ye's:** Üzüntü, tasa. **Levh:** Levha. **Leb-rîz:** Ağzına kadar dolu, silme dolu. **Timsâl:** Simge.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 343, 25 Eylül 1313/7 Ekim 1897, s. 75.

AĞLAYAN HEYKEL

Bu bir mermerdi: Donuk bir müjde temiz yüzünde
Gülümser; sonra siz göz attıkça dikkatle,
Önceki o sevinçli gülüşün tersine
İçten bir acılık gösterir, ağlardı incelikle.

Düşüyor sanılan her gözyaşı ak gözkapaklarından
Sıcacık inerken, titrerdi taştan yanağı,
Bir sis geçerdi sevgi belirten alnından;
Bu mermer canlıydı sanki dargın bir canlı.

—Sanat nedir ki taşlar canlanır büyülü dokunuşuyla;
Nasıl bir deha şimşeğidir ki parlak yansımasıyla
Donmuş bir kitleye can verir?.. Şaşılacak şey!

Ey simgesi ruhuma kazılan, nedir sevgin,
Sevgin nedir ki bazen en donuk, en ölü, en boş,
Tasalı günümde şiirle doldurur içini düşüncemin?

FENER[1]

Uzakta bir mütereddid ziyâ-yı bî-ma'nâ
Yolun likâ-yı ratîbinde, muhteriz dolaşır;
Uzar, kopar, kırılır; bir küçük nefesle havâ
Eder zavallıya bin şekl-i muzdarib iksâ.

Bakarsınız; mütefekkir, medîd, girye-nümâ;
Bu şimdi bir nazar-ı âşıkânedir ki taşır
Cenâh-ı sâkini üstünde bir şeb-i hulyâ...
Bakarsınız, mütehâlik, münevver ü şeydâ,

Bu şimdi neş'eli bir gamzedir, behîc-i emel...
Fener o rûhların aynıdır ki gark-ı hayâl,
Yaşar ümîd ile şeb-zinde-dâr-ı şevk ü kesel.

Benim hayâlime en çok şu hâlidir dokunan:
Zavallı, dâhil olurken sabâha pür-âmâl
Söner leâlî-i bârân içinde girye-künân!

Mütereddid: Kararsız, ikircimli. **Ziyâ:** Işık. **Bî-ma'nâ:** Anlamsız. **Likâ:** Yüz. **Ratîb:** Islak. **Muhteriz:** Çekingen. **Muzdarib:** Acılı. **İksâ:** Giydirme. **Mütefekkir:** Düşünür. **Medîd:** Uzun, uzatılmış. **Girye-nümâ:** Gözyaşlı, gözyaşı gösteren, ağlayan. **Âşıkâne:** Âşıkça. **Cenâh:** Kanat, yan. **Şeb:** Gece. **Mütehâlik:** İvecen, aceleci. **Münevver:** Aydın, ışıklı. **Şeydâ:** Çılgın. **Gamze:** Süzgün bakış, çene ya da yanak çukuru. **Behîc:** Şen, güleryüzlü, güzel. **Emel:** Umut, dilek. **Gark:** Batma, dalma. **Zinde-dâr:** Uyanık, uykusuz, canlı. **Şevk:** İstek, sevinç. **Kesel:** Gevşeklik, tembellik. **Pür-âmâl:** İstek dolu. **Leâl:** İnciler. **Bârân:** Yağmur. **Girye-künân:** Ağlayan, ağlayarak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 347, 23 Teşrinievvel 1313/4 Kasım 1897, s. 135. Bu şiirin niçin ve nasıl yazıldığı konusunda "Yağmur" şiirinin notuna bakınız. (A. B.)

FENER

Kararsız, anlamsız bir ışık uzakta
Yolun ıslak yüzünde ürkerek dolaşır;
Uzar, kopar, kırılır; bir küçük solukla hava
Zavallıyı bin türlü acılı kılığa sokar.

Bakarsınız: Uzun, ağlamaklı, düşünceli;
Bu şimdi âşıkça bir bakıştır ki taşır
Durgun kanatları üstünde hulyalı geceyi...
Bakarsınız; ivecen, aydınlık ve çılgındır,

Şimdi sevinçle göz kırpar, güler istekle...
Fener o ruhlara benzer: Hayale dalmış,
Yaşar umutla, uyumaz eğlence gecesinde...

Benim hayalime en çok şu hali dokunur:
Zavallı, tam girerken sabaha umutlarla,
Yağmurun incileri içinde ağlayarak söner!

NİNNİ[1]

Muhteriz bir ziyâ, basık tavanın
Hüzn-i mebhût-ı pür-gubârında
Titreyip söndü, şimdi boş odanın
Nîm muzlim kalan cidârında

İnce bir gölge irtiâş ediyor.
Bu karanlıkta bir vücûd-ı nahîf
Eğilip kalkıyor, telâş ediyor;
Onu bir nefha eyliyor tahvîf.

Nâgehân bir sadâ-yı eşk-âlûd,
Bu yetîmin enîn-i gam-gîni,
Gezdi cevf-i zalâmı inleyerek;

"Anneciğim!.." aksedip hazîn, memdûd
Yattı öksüz bu aksi dinleyerek:
Ona söylendi sanki bir ninni.

Muhteriz: Çekingen, ürkek. **Ziyâ:** Işık. **Hüzn:** Üzüntü, iç kapanıklığı. **Mebhût:** Şaşırmış. **Pür-gubâr:** Tozlu. **Nîm:** Yarı, yarım. **Muzlim:** Karanlık. **Cidâr:** Duvar. **İrtiâş:** Titreme, kımıldama. **Nahîf:** Zayıf, sıska. **Nefha:** Güzel koku, esinti. **Tahvîf:** Korkutma. **Nâgehân:** Ansızın. **Eşk-âlûd:** Gözyaşlı, gözyaşına bulanmış. **Enîn:** İnleme. **Gam-gîn:** Tasalı, üzüntülü. **Cevf:** Boşluk, oyuk. **Zalâm:** Karanlık. **Memdûd:** Uzamış, uzun. **Hazîn:** Acı, acıklı. **Aks:** Yankı, yansıma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 345, 9 Teşrinievvel 1313/21 Ekim 1897, s. 104.

NİNNİ

Ürkek bir ışık, basık tavanın
Tozlu, şaşkın acılığında
Titreyip söndü; şimdi boş odanın
Yarı karanlık kalan duvarında

İnce bir gölge kımıldıyor.
Bu karanlıkta sıska bir varlık
Eğilip kalkıyor, kaygılanıyor;
Korkutuyor onu bir soluk.

Ansızın bir ses, gözyaşıyla karışık,
Bu öksüzün tasalı iniltisi
Dolaştı karanlığın boşluğunu, inleyerek:

"Anneciğim!.." diye acı, uzun bir yankı;
Yattı öksüz bu yankıyı dinleyerek;
Ona bir ninni söylenmişti sanki.

ZAVALLI HASTA[1]

Birinde zehr-i hakîkat, birinde şehd-i hayâl;
Mine'l-ezel iki peymâne-i mukadderden
Zavallı hastacık eyler tecerru'-i âmâl,
Yaşar ümîd-i ifâkatle hep firîfte-i bâl.

Vücûd-ı ra'şe-verinden kopup düşen zerrât
Verir peyâm-ı hazîn bir dem-i mukarrerden;
O muttasıl yine mahrûr-ı iştiyâk-ı hayât,
Eder lebinde şikâyet acıklı bir "Heyhât!"

Zavallı hasta, firâş-ı zelîl-i rihlette
Umar şifâ-yı bekâ bir cihân-i dîğerden;
Gezer nazarları âfâk-ı bî-nihâyette
Sükûn arar gibi âgûş-i sermediyette,

Hayât alır gibi eshâr-ı hande-perverden.

4 Kânunusani 1313

Zehr: Ağu, zehir. **Şehd:** Bal. **Mine'l-ezel:** Ezelden beri, öteden beri. **Peymâne:** Kadeh, bardak. **Mukadder:** Yazılı, alında yazılı. **Tecerru':** İçme, yudumlama. **Âmâl:** Umutlar, istekler, emeller. **İfâkat:** İyileşme. **Firîfte-bâl:** Gönlü kandırılmış. **Bâl:** Gönül, yürek. **Ra'şe-ver:** Titretici, titreyen. **Zerrât:** Zerreler. **Peyâm:** Haber. **Hazîn:** Acı, acıklı. **Dem:** An, zaman. **Mukarrer:** Kararlaşmış, bildirilmiş, sağlam. **Muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **Mahrûr:** Ateşli, kızgın. **İştiyâk:** Özlem, istek. **Leb:** Dudak. **Firâş:** Döşek, yatak. **Zelîl:** Alçak, aşağılanan. **Rihlet:** Ölme, göç. **Bekâ:** Kalma, yaşama. **Nazar:** Bakış. **Âfâk:** Ufuklar. **Bî-nihâyet:** Sonsuzluk. **Agûş:** Kucak. **Sermediyet:** Süreklilik, sonsuzluk. **Eshâr:** Seherler. **Hande-perver:** Gülmeyi seven, gülen.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 358, 8 Kânunusani 1313/20 Ocak 1898, s. 308. Dergide, "A [yn] Nadir Bey'e" ithafıyla yayımlanmıştır. A. Nadir, Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Bolayır'ın takma adıdır. (e. n.)

ZAVALLI HASTA

Birinde gerçeğin ağusu, öbüründe hayalin balı;
Yazgının bu iki bardağında nicedir
Zavallı hastacık içer umutlarını,
İyileşme umuduyla gönlünü aldatarak yaşar.

Titreyen vücudundan kopup düşen damlalar
Bir anın acı haberini verir, başa gelecek;
O ise yine sürekli yaşamayı özler,
Dudaklarında acıklı bir yakınma "Yazık!"

Zavallı hasta, alçak ölüm döşeğinde bile,
Yaşamak için şifa umar bir başka dünyadan;
Gezer bakışları sonsuz ufuklarda
Esenlik ararcasına sürekliliğin kucağında,

Hayat alır gibi ağarıp gülen tan yerinden.

16 Ocak 1898

SERHOŞ[1]

Bir siyeh-neş'e mest-i lâ-ya'kıl
Gidiyor, çarpa çarpa kendisini;
Dinlemek, anlamak değil kâbil
Bir hırıltıyla inleyen sesini.

Titriyor dest-i nekbetinde hayât
Bir mülevves paçavra hâlinde;
Saklı yüzlerce müfteris hevesât
Alnının çîn-i infiâlinde.

Gülme bîçârenin sefâletine;
Kim bilir, belki bir tabîattır
Ona yetmiş yıl önceden mevrûs;

Kim bilir, belki —muzdarib, me'yûs—
Onu mahkûm eden şu zilletine
Seni mes'ûd eden muhabbettir!

Siyeh: Kara. **Mest:** Sarhoş. **Lâ-ya'kıl:** Aklı başında olmayan, kendinden geçmiş, sızmış. **Kâbil:** Olabilir, olanaklı. **Dest:** El. **Nekbet:** Bahtsızlık, düşkünlük, yıkım, belâ. **Mülevves:** Bulaşık, pis, kirli. **Müfteris:** Yırtıcı, azgın. **Hevesât:** İstekler, hevesler. **Çîn:** Kırışık. **İnfiâl:** Öfke, kızgınlık, kırgınlık. **Bîçâre:** Zavallı, çaresiz. **Sefâlet:** Yoksulluk, düşkünlük. **Muzdarib:** Acı çeken. **Mevrûs:** Miras kalmış. **Me'yûs:** Tasalı, umutsuz. **Zillet:** Alçaklık, aşağılık.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 318, 3 Nisan 1313/15 Nisan 1897, s. 87. Bu şiirin, François Coppée'nin *La Reliquaire* adlı eserindeki "Le Cabaret" şiirinden esinlenerek yazıldığı öne sürülmektedir. Bkz. Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 95. (A. B.)

SARHOŞ

Bir kara sevinçle bir sarhoş, körkütük
Gidiyor çarpa çarpa kendisini;
Elde değil dinlemek, anlamak
Bir hırıltıyla inleyen sesini.

Titriyor hayat talihsiz elinde
Bir kirli paçavra gibi;
Yüzlerce azgın istek gizli
Alnının küskün kırışığında.

Gülme, düşkünlüğüne zavallının;
Kim bilir, belki bir yaradılıştır
Ona yetmiş yıl önceden kalan.

Kim bilir, belki de onu üzen,
Umutsuzca şu alçalışa düşüren
Seni mutlu kılan o sevgidir!

BALIKÇILAR[1]

Açık tesâdüm-i emvâc-ı kahra sîneleri,
Birer kayıktan ibâret bütün hazîneleri,
Birer kayık ve tükenmez bir ihtiyâc-ı sebât;
Şu kır bıyıklı, yanık yüzlü sâiyân-ı hayât
—Ki titrer ağlarının her telinde zehr-i memât,—
Niçin, sorun, bu tekâzâ-yı ömre katlanıyorlar;
Nasıl, ne hisle şu girdâb-ı gamda çalkanıyorlar?..

Hayır, suâle mahal yok; sunûf-i hâr-ı beşer
Bütün o soytarının aynıdır ki pâ-ber-ser,
Tuhaflık etmek için yerde elleriyle gezer;
Tuhaflık etmek için, güldürüp kazanmak için!
Zavallı soytarı, uğraş hayâta kanmak için...
Bu böyle işte, için ağlıyor, fakat güleceksin;
Ya sen hayâtını satmış değil misin?.. Öleceksin!

Tesâdüm: Çarpışma, tokuşma. **Emvâc:** Dalgalar. **Kahr:** Zorlama, ezme, batırma. **Sîne:** Göğüs. **Sebât:** Direnme. **Sâiyân:** Çalışanlar, işçiler. **Zehr:** Ağu, zehir. **Memât:** Ölüm. **Tekâzâ:** Serzeniş, eziyet, arzu. **Girdâb:** Burgaç. **Gam:** Tasa, üzüntü. **Suâl:** Soru. **Mahal:** Yer. **Sunûf:** Sınıflar. **Hâr:** Hor, aşağı. **Beşer:** İnsan, insanlık. **Pâ-ber-ser:** Baş aşağı, ayakları yukarda. **Kanmak:** Doymak.

---

1 Ruşen Eşref'in açıkladığına göre, "Birinci "Balıkçılar"ı bir fırtınalı akşamüzeri sular kararırken denizde çalkalanan bir balıkçı kayığını görünce yazmış. İkinci "Balıkçılar"ı da kendisine ilham edenler, yalının ahşap iskelesinde gürültülerle sabah akşam ağ çeken, gece sepet atan 'saiyân-ı hayat'tır." Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919, s. 103-104. (A. B.)

BALIKÇILAR

Göğüsleri açık ezici dalgaların çarpmasına,
Birer kayıktan oluşur bütün hazineleri,
Birer kayık ve tükenmez bir dayanma;
Şu kır bıyıklı, yanık yüzlü hayat işçileri
—Titrer ağlarının her telinde ölüm zehiri—
Niçin, sorun, bu çileli yaşayışa katlanıyorlar;
Nasıl, hangi duyguyla şu üzgü burgacında çalkanıyorlar?

Hayır, soruya yer yok; insanlığın bu aşağı kesimi
Hep o soytarıya benzer, ayakları yukarıda,
Tuhaflık olsun diye, elleri yerde gezer;
Tuhaflık ederek güldürüp kazanmak için!
Zavallı soytarı, uğraş hayata doymak için...
Böyle işte, güleceksin için ağlasa da;
Hayatını satmış değil misin?.. Öleceksin!

AŞK U FİRÂK[1]

Yosunlu bir derenin sath-ı mevce-dârında
Söğütlerin asabî ihtizâz-ı giryânı;
Pamuk bulutların âgûş-i bî-karârında
Henüz doğan güneşin ihmirâr-ı uryânı.

Birer ümîd-i mücennah letâfetiyle uçan
Terâne-kâr iki nermîn kebûter-i mağrûr;
Terennümât-ı dem-â-demleriyle —pür-galeyân—
Sükûn-i meşceri târâc eden gürûh-ı tuyûr...

Bütün bu neşve-i perrânı, rûh-ı nevvârı,
Bütün bu hüsn-i rebîîsi, bir güzel seherin,
Eder ihâta yeşil bir sedîr-i ezhârı;

Yatar o lânede, bir çift şûh ü nâzende...
Tahattur eylediğim lahza, aşk-ı sehhârı,
Bu levha zâhir olur işte pîş-i çeşmimde.

*

Firâk: Ayrılık. **Sath:** Yüzey, yüz. **Mevce-dâr:** Dalgalı. **İhtizâz:** Titreme. **Giryân:** Ağlayan. **Âgûş:** Kucak. **Bî-karâr:** Kararsız. **İhmirâr:** Kızarma. **Uryân:** Çıplak. **Mücennah:** Kanatlı. **Letâfet:** Güzellik, hoşluk. **Terâne-kâr:** Öten. **Nermîn:** Yumuşak. **Kebûter:** Güvercin. **Terennümât:** Ötmeler, şakımalar. **Dem-â-dem:** Sürekli, sık sık. **Pür-galeyân:** Coşku dolu, coşarak. **Meşcer:** Ağaçlık. **Târâc:** Yağma. **Tuyûr:** Kuşlar. **Neşve:** Sevinç, neşe. **Perrân:** Uçan. **Nevvâr:** Işıklı. **Hüsn:** Güzellik, hoşluk. **Rebîʿ:** Bahar. **İhâta etmek:** Çevrelemek, kuşatmak. **Ezhâr:** Çiçekler. **Lâne:** Yuva. **Nâzende:** Nazlı. **Tahattur eylemek:** Anmak, anımsamak. **Sehhâr:** Büyüleyen, büyülü. **Levha:** Tablo, levha. **Zâhir olmak:** Belirmek, görünmek. **Pîş:** Ön. **Çeşm:** Göz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 339, 28 Ağustos 1313/9 Eylül 1897, s. 9. Şiir dergide, "Aşk" başlığıyla basılmıştır. (A. B.)

AŞK VE AYRILIK

Yosunlu bir derenin dalgalı yüzeyinde
Söğütlerin sinirli, ağlayan titreyişi;
Pamuk bulutların kararsız kucağında
Yeni doğan güneşin çıplak kızıllığı.

Uçuşan kanatlı birer umut güzelliğiyle,
Ötüşen iki yumuşak ve kurumlu güvercin;
Bir kuş sürüsü, coşkun şakımalarıyla,
Sessizliğini yağmalayan ağaçlığın...

Bütün bu uçuşan sevinçli, ışıyan ruhu,
Bir güzel sabahın bu bahar hoşluğu
Çiçeklerin yeşil sedirini çevreler.

Bir çift yatar o yuvada, şuh ve nazlı...
Andığım zaman büyüleyen aşkı,
İşte bu tablo belirir gözümün önünde.

*

Evet bu levhayı seyreylerim hayâlimde
Hayât-ı aşka alelâde bir misâl olarak;
Fakat hakîkat-i aşkın samîm-i bâlimde
Nasıl tecessüm eder, ey penâh-ı ömrüm, bak:

Lepiska saçları dûşunda ham-be-ham dağınık,
Dudaklarında senin hâr ü sâf bir bûsen,
Gözünde, sanki senin gözlerin, o baygınlık...
Hulâsa öyle melek bir çocuk ki aynen, sen!

Fakat bu üç senelik tıfl-ı neş'e-perverde
Zamân zamân o teessür nedir, bilinmez ki,
Nedir o çîn-i hazîn gâh o cebhe-i terde?

Firâk... Belki o, lâkin düşünme encâmı,
Çıkar şu vehm-i saâdet-güzârı fikrinden;
Yeter, yeter bize aşkın hayâl-i hodgâmı!

Samîm: İç, asıl, öz. **Bâl:** Gönül. **Tecessüm etmek:** Canlanmak. **Penâh:** Sığınak. **Dûş:** Omuz. **Ham-be-ham:** Büklüm büklüm. **Hâr:** Sıcak. **Bûse:** Öpücük. **Tıfl:** Çocuk, yavru. **Neşve-perver:** Sevinçli, neşeyi seven. **Teessür:** Üzülme, sıkıntı. **Çîn:** Buruşuk, kıvrım, kırışık. **Hazîn:** Acıklı. **Gâh:** Bazen. **Cebhe:** Alın, yüz. **Ter:** Taze. **Firâk:** Ayrılık. **Encâm:** Son, sonuç. **Vehm:** Kuruntu. **Saâdet-güzâr:** Mutluluğu kaçıran. **Hodgâm:** Bencil.

Evet, bu tabloyu seyrederim hayalimde
Aşk hayatına sıradan bir örnek olarak;
Fakat senin aşkının gerçeği gönlümün içinde
Nasıl canlanır, ey ömrümün sığınağı, bak:

Lepiska saçları omuzunda büklüm büklüm dağınık,
Dudaklarında senin sıcak ve temiz öpücüğün,
Gözünde, sanki senin gözlerin, o baygınlık...
Sözün kısası, öyle bir melek çocuk ki, tıpkı sen!

Fakat bu üç yaşındaki sevinçli çocukta
Arada bir görülen o üzüntü nedir, bilinmez,
Nedir o acı kırışık bazen o taze alnında?

Ayrılık... Belki o, ama düşünme sonunu,
Çıkar şu mutluluğu bozan kuruntuyu kafandan;
Yeter, yeter bize bencil hayali aşkın!

ZERRİŞTE[1]

"Yaz aşkına dâir," dediniz... İşte: Çocukken
Gâyet afacan bir kedi sevdim ki elimden
Bir lahza bırakmazdım; uyurken kucağımda
Rûhumdaki şefkat

Hep üstüne titrer; gece ba'zen yatağımda
Birlikte uyurduk. Bırakıp mektebe gitsem
Dil-tengî-yi hasret

Mutlak beni dikkatsiz eder, "Hey, koca sersem!"
Tevbîhi tokatlarla gürülderdi başımda.
Ben, âşık-ı şeydâ,

Her kahra tahammülle severdim... O yaşımda
Sevmekteki te'sîr ü tesellîyi bilirdim,
Herkes gibi; hattâ

Ba'zen da sebebsizce olurdum müteellim...
Zerrişte, bu ismiydi onun, sanki haberdâr
Mahfî kederimden,

Yaltaklanır, atlar, sürünür, okşatır, okşar;
Tatyîbime elbette o gün çâre bulurdu;
Lâkin üzerimden

Zerrişte: Altın tel, sırma, sarı renk. **Lahza:** An. **Mekteb:** Okul. **Dil-tengî:** Gönül darlığı, iç sıkıntısı. **Tevbîh:** Azarlama. **Şeydâ:** Çılgın. **Kahr:** Kahır, zorlama, ezme, üzgü. **Tesellî:** Avunma. **Müteellim:** Kederli, mahzun, elemli. **Mahfî:** Gizli. **Tatyîb:** Gönlünü hoş tutma, iyi davranma.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 337, 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897, s. 390. Dergide, "Ahmet Hikmet Bey'e" ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

ZERRİŞTE (SARMAN)[1]

"Yaz aşkına dair," dediniz... İşte: Çocukken
Gayet afacan bir kedi sevdim ki elimden
Bir an bırakmazdım; uyurken kucağımda
Ruhumdaki şefkat

Hep üstüne titrer; gece bazen yatağımda
Birlikte uyurduk. Bırakıp okula gitsem
Gönül darlayan bir hasret

Mutlak beni dikkatsiz eder, "Hey, koca sersem!"
Tekdirli tokatlarla gürülderdi başımda.
Ben, divane âşık,

Her kahrına dayanarak severdim... O yaşımda
Sevmekteki tesir ve teselliyi bilirdim,
Herkes gibi; hatta

Bazen da sebepsizce üzgün olurdum...
Zerrişte, bu ismiydi onun, sanki haberdar
Gizli kederimden,

Yaltaklanır, atlar, sürünür, okşatır, okşar;
Gönlüme elbette o gün çare bulurdu;
Fakat üzerimden

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Bir kerre o hüzn oldu mu zâil, kurulurdu:
"Sâyemde bu neş'en!" demek ister gibi mağrûr;
Mağrûr u muhakkir,

Başlardı vefâsızlığa, ben, âciz ü meshûr,
Her türlü huzûzâtına, her keyfine tâbi';
Ba'zen mütehayyir,

Ba'zen mütehakkim; yine âciz, yine kâni';
En şübheli bir meylini görsem inanırdım,
Bîçâreliğimden;

Hep tırmalanır, tırmalanır, tırmalanırdım!..
"Yaz aşkına dâir" dediniz... İşte misâli:
Sevdiklerimin ben

Hepsinde bu tırnakları, hepsinde bu hâli,
Hepsinde bu hırçın kedi sîmâsını gördüm...
Bir ömr-i cahîmin bütün ezvâkını sürdüm!

Zâil olma: Yitme, geçme, sona erme. **Sâye:** Gölge, yardım. **Muhakkir:** Hor gören, aşağılayan. **Âciz:** Beceriksiz, güçsüz. **Meshûr:** Büyülenmiş. **Huzûzât:** Sevinçler, zevkler. **Tâbi':** Bağlı, boyun eğmiş. **Mütehayyir:** Şaşmış, şaşkın. **Mütehakkim:** Zorbalık yapan. **Kâni':** Kanmış, inanmış. **Meyl:** Eğilim. **Bîçâre:** Zavallı, çaresiz. **Sîmâ:** Yüz. **Cahîm:** Cehennem. **Ezvâk:** Zevkler.

Bir kere o hüzün kalktı mı, kurulurdu:
"Sayemde bu neşen!" demek ister gibi mağrur;
Mağrur ve aşağılayıcı,

Başlardı vefasızlığa, ben, âciz ve büyülenmiş,
Her türlü zevkine, her keyfine tabi;
Bazen hayrete düşmüş,

Bazen zorba; yine âciz, yine kani;
En şüpheli bir meylini görsem inanırdım,
Çaresizliğimden;

Hep tırmalanır, tırmalanır, tırmalanırdım!..
"Yaz aşkına dair" dediniz... İşte misali:
Sevdiklerimin ben

Hepsinde bu tırnakları, hepsinde bu hali,
Hepsinde bu hırçın kedi yüzünü gördüm...
Bir cehennem hayatının bütün sefasını sürdüm!

İLE'L-EBED...[1]

İlel-ebed... Bu tahayyül, verirdi neş'e bana;
İle'l-ebed onu sevmek, ile'l-ebed, mü'lim
Fakat hayât-fezâ
Bir ibtilâ ile sevmekti en güzel emelim.

Tasavvur-ı ebediyyet hayât ü sevdâda,
Bu bir hayâl idi, lâkin hayâl-i dilberdi;
Evet, bu rü'yâda
Cinânı görmeye benzerdi, rûh-perverdi!

Yazık! Şu neş'emi tesmîm ederdi hiss-i firâk,
Düşerdi rûhuma her ayrılışta bir ahker;
Evet, bu hiss, bu merâk
Verirdi aşkıma bir hadşe-i melâl-âver.

Güler görür de bu çeşm-i siyâhı ağlardım,
Cihânda bir bu iken rûhumun temennâsı;
Evet, ben anlardım:
O tatlı giryelerin ayrılıktı ma'nâsı.

İle'l-ebed: Sonsuza dek, ölünceye kadar. **Mü'lim:** Üzücü, kaygı verici. **Hayât-fezâ:** Hayat veren. **İbtilâ:** Düşkünlük, tutku. **Emel:** İstek, umut. **Tasavvur:** Tasarlama. **Ebediyyet:** Sonsuzluk, sonrasızlık. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Cinân:** Cennetler. **Rûh-perver:** Ruh sever, ruhu besler (kuvvetlendirir). **Tesmîm:** Zehirleme. **Firâk:** Ayrılık. **Ahker:** Kor, ateş. **Hadşe:** Sıkıntı, ürküntü. **Melâl-âver:** Usanç, sıkıntı veren (getiren). **Çeşm:** Göz. **Temennâ:** Dilek. **Giryc:** Ağlama, gözyaşı. **Ma'nâ:** Anlam.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 284, 8 Ağustos 1312/20 Ağustos 1896, s. 374.

SONSUZA DEK...

Sonsuza dek... Bu hayalle pek sevinirdim;
Sonsuza dek onu sevmek, sonsuza dek, üzen
Ama hayat veren
Bir tutkuyla sevmekti en güzel dileğim.

Sonsuzu tasarlayış yaşama ile sevmede,
Bu bir hayaldi, ama güzel bir hayaldi;
Evet, bu düşte
Cenneti görmeye benzerdi, ruhu beslerdi!

Yazık! Zehirlerdi bu sevincimi ayrılma duygusu,
Her ayrılışta bir ateş düşerdi ruhuma,
Evet bu merak, bu kaygu
Korkulu bir sıkıntı verirdi aşkıma.

O kara gözleri güler görünce ağlardım,
Oysa buydu dünyada gönlümün tek istediği,
Evet, ben anlardım:
O tatlı gözyaşlarının ayrılıktı anlamı.

Geçip tehâşî-yi firkatle hep leyâl-i visâl
Sabâh olurdu sükûn bulmadan tahassürler;
Evet, geçerdi leyâl,
Büyürdü beslenip ümmîd ile teessürler...

İle'l-ebed... İki rûh-ı muâşıkın bu ümîd,
Bu va'd-i muğfil-i sevdâ penâh-ı kalbiydi;
Fakat ne fikr-i baîd:
Hayât-ı zâil içinde muhabbet-i ebedî!..

Tehâşî: Korku. **Firkat:** Ayrılık. **Leyâl:** Geceler. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **Tahassür:** Özleme. **Teessür:** Üzüntü, üzülme, etkilenme. **Muâşık:** Birbirini seven, sevişen. **Va'd:** Söz verme, vaat. **Muğfil:** Aldatan, kandıran. **Penâh:** Sığınak. **Baîd**, Uzak, boş, olma ihtimali olmayan. **Zâil:** Geçme, sona erme, ölme. **Muhabbet:** Aşk, sevgi, sevme.

Ayrılık korkusuyla geçerdi hep kavuşma gecesi,
Sabah olurdu yatışmadan özlemler;
Evet, geceler geçerdi
Beslenip büyürdü umutla üzüntüler...

Sonsuza dek... İki seven gönül için bu umut,
Aşkın bu aldatan sözü yüreğin sığınağıydı;
Ne boş düşünce fakat:
Ölümlü hayatın içinde sonsuz sevgi!

BAHÂRDA[1]

—Fransuva Kope'den muktebes—[2]

Pür-sâye hıyâban-ı hafâ-perver içinde
Hempâ vü hem-âvâze vü hemser,
Perrân ü münevver,
Sayd eyleyelim gel
Ben kâfiyeler, sen de müzehheb kelebekler.

Kırlarda, o tenhâyî-i hüzn-âver içinde
Titrer gibidir hilkatin elhân-ı sürûru;
Terk et de gurûru,
Gel dinleyelim gel
Ben zemzeme-i şi'ri, sen âheng-i tuyûru.

Âmâlimizin hâdim-i bî-minneti eşyâ,
Yollar gibi her yer bize bir tuhfe-i sevdâ;
Mahsûd ü mübeccel
Gel toplayalım gel
Ben mısra-ı berceste, sen ezhâr-ı mutarrâ,

Muktebes: Aktarılmış, esinlenilmiş. **Pür-sâye:** Gölgeli, gölge dolu. **Hıyâbân:** Bulvar, iki tarafı ağaçlı yol. **Hafâ-perver:** Gizliliği seven. **Hempâ:** Arkadaş, ayakdaş, yoldaş. **Hem-âvâze:** Sesleri birbirine uyan, sesdaş. **Hemser:** Eş, benzer, kafadar, arkadaş. **Perrân:** Uçan. **Münevver:** Aydın, ışıklı. **Sayd eylemek:** Avlamak. **Müzehheb:** Yaldızlı. **Tenhâyî:** Yalnızlık, ıssızlık. **Hüzn-âver:** Üzüntü veren. **Elhân:** Ezgiler, nağmeler. **Sürûr:** Sevinç. **Zemzeme:** Ezgi, terennüm. **Âhenk:** Uyum, çalgılı eğlence. **Tuyûr:** Kuşlar. **Âmâl:** Umutlar, istekler, emeller. **Hâdim:** Hizmet eden. **Bî-minnet:** Minnet etmeden, minnetsiz. **Tuhfe:** Armağan. **Mahsûd:** İmrenilen. **Mübeccel:** Ululanmış, yüceltilmiş, ulu. **Berceste:** Seçme, sağlam, güzel. **Ezhâr:** Çiçekler. **Mutarrâ:** Taze.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 382, 25 Haziran 1314/7 Temmuz 1898, s. 282.

2 Fransuva Kope (François Coppée, 1842-1907) Fransız şairi. Coppée'nin şiiri ile "Bahârda"nın karşılaştırması için: Bkz. Mehmet Kaplan, *Çığır* dergisi, sayı 126. (A. B.)

BAHARDA

— François Coppée'den esinlenmiş—

Gölgeli, gizlilikle dolu bir ağaçlı yolda
Adımlarımız, seslerimiz ve başlarımız bir,
Uçup aydınlanalım,
Gel avlanalım gel,
Ben uyakları, sen de yaldızlı kelebekleri.

Korlarda, o üzüntü veren ıssızlık içinde
Titrer gibidir yaradılışın sevinç ezgileri,
Bırak da kibiri,
Gel dinleyelim gel
Ben şiirin şarkısını, sen kuşların şakımasını.

İsteklerimize minnetsiz hizmet eden eşyalar,
Sanki bize her yer bir sevgi armağanı yollar,
Yüce, imrenilesi;
Gel toplayalım gel
Ben seçme dizeleri, sen taze çiçekleri.

Pür-zemzeme bir cevf-i ziyâ-dâr ile meşhûn,
Geçsin ebedî günlerimiz fâhir ü gül-gûn...
Sen şi'r-i mücessem,
Ben şâir-i mülhem;
Sen hüsn ü füsûn, ben sana günden güne meftûn!

23 Haziran 1314

Cevf: Orta, oyuk, çukur. **Ziyâ-dâr:** Işıklı. **Meşhûn:** Dolu. **Fâhir:** Övünülecek, övünen, onurlu, şanlı, değerli. **Gül-gûn:** Gül renginde, pembe. **Mücessem:** Cisimlenmiş, gözle görülür. **Mülhem:** Esinlenmiş, ilham almış. **Hüsn:** Güzellik. **Füsûn:** Büyü. **Meftûn:** Vurgun, büyülenmiş, tutkun.

Ezgi ve ışıkla dolu bir boşluk içinde
Geçsin sonsuz günlerimiz övünçle, tozpembe,
Sen cisimleşmiş şiir,
Ben esinlenmiş şair;
Sen güzellik ve büyüsün, ben gün günden sana tutkun!

5 Temmuz 1898

SENİNLE...[1]

Seninle gel, bu hıyâbân-ı vahdet-ârâmın
İle'l-ebed koşalım sebzi-i zalâmında;
Seninle gel, bu muattar harîm-i ilhâmın
İle'l-ebed kalalım zıll-ı ihtişâmında.

Bu yol, bu sîne-i vahşette gizlenen reh-i nûr
Açıldı böyle ne hoş pîş-i intihâbımıza;
Seninle gel bu tenezzühte, pür-hayât ü huzûr,
Bugün de dönmeyelim lâne-i harâbımıza.

Fakat niçin bu güzel yol sonunda bir uçurum?
Yazık değil mi, bütün sâha-i emel böyle!
Bu yol, bu râh-ı saâdet de —âh korkuyorum!—
Müebbeden çıkacak bir harâbe-i kesele...

Evet, niçin bu güzel yol sonunda bir uçurum?

Hisar, 26 Haziran 1315

Hıyâbân: Bulvar. **Vahdet-ârâm:** Dinlendirici yer. **İle'l-ebed:** Sonsuza dek. **Sebzî:** Yeşil, yeşillik. **Zalâm:** Karanlık. **Muattar:** Güzel kokulu. **Harîm:** Harem dairesi, avlu, koyun. **İlhâm:** Esin. **Zıll:** Gölge. **İhtişâm:** Görkem. **Sîne:** Göğüs. **Vahşet:** Yabanilik, yabanlık. **Reh:** Yol. **Nûr:** Işık, nur. **Pîş:** Ön. **İntihâb:** Seçim, seçme. **Tenezzüh:** Gezinti. **Pür:** Dolu. **Lâne:** Yuva. **Harâb:** Yıkık. **Emel:** İstek, umut. **Râh:** Yol. **Müebbeden:** Sonsuza dek. **Harâb:** Yıkıntı. **Kesel:** Gevşeklik, uyuşukluk, üşenme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 435, 1 Temmuz 1315/13 Temmuz 1899, s. 295. Dergide, "Kardeşim Câhit için" [Hüseyin Cahit Yalçın] alt başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

SENİNLE…

Seninle gel, bu dinlendirici bulvarın
Sonsuza dek koşalım yeşil karanlığında;
Seninle gel, bu güzel kokulu esin köşesinin
Sonsuza dek kalalım görkemli gölgeliğinde.

Bu yol, bu ışık yolu, vahşetin göğsünde gizlenen,
Ne güzel açıldı önümüzde, seçelim diye;
Seninle gel, bu hayat ve huzur dolu gezintiden
Dönmeyelim yıkık yuvamıza bugün de.

Fakat niçin bu güzel yol sonunda bir uçurum?
Yazık değil mi, bütün umut alanları böyle!
Bu yol, bu mutluluk yolu da —ah korkuyorum!—
En sonunda çıkacak bir sessiz çöküntüye.

Evet, niçin bu güzel yol sonunda bir uçurum?

Hisar, 8 Temmuz 1899

SEN OLMASAN...[1]

Sen olmasan... Seni bir lahza görmesem yâhûd,
Bilir misin ne olur?
Semâ, güneş ebediyyen kapansa, belki vücûd
Bu leyl-i serd ile bir çâre-yi teennüs arar,
Ve bulur;
Fakat o zulmete mümkün müdür alıştırmak
Bütün güneşle, semâlarla beslenen rûhu,
Bu rûh-ı mecrûhu?..

Sen olmasan... Seni bulmak hayâli olsa muhâl,
Yaşar mıyım dersin?
Söner ufûlüne bir lahza kâil olsa hayâl;
Soğur, donar, kırılır senden ayrılınca nazar;
Ne hazîn
Gelir hayât o zamân hem vücûda, hem rûha!
Yaşar mıyız seni kaybetsek âh ben, kalbim,
Bu kalb-i muzdaribim?..

Sen olmasan... Bu samîmî bir i'tirâf işte:
Sen olmasan yaşamam.
Seninle râbıtamız hoş bir i'tilâf işte;
Fakat bu râbıta hâlî mi rûhu ezmekten?..
Akşam
Gurûba karşı düşündüm sükûn içinde bunu:
Fenâ değil sevişip ağlamak, fakat heyhât,
Bükâya değse hayât!..

Leyl: Gece. **Serd:** Soğuk, sert. **Teennüs:** Alışma, yakınlık. **Mecrûh:** Yaralı. **Muhâl:** Boş, olanaksız. **Ufûl:** Batış, ölme. **Kâil:** Razı, söyleyen. **Nazar:** Bakış. **Hazîn:** Acı, üzücü. **Hâlî:** Boş, uzak, tenha. **Gurûb:** Günbatımı. **Sükûn:** Dinginlik, sessizlik. **Bükâ:** Ağlama.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 340, 4 Eylül 1313/16 Eylül 1897, s. 22.

SEN OLMASAN...

Sen olmasan... Seni bir an görmesem yahut,
Bilir misin ne olur?
Gök ve güneş sonsuza dek kapansa, belki vücut
Bu soğuk geceyle uyuşmak için bir yol arar,
Ve bulur;
Fakat o karanlığa alıştırmak olur mu
Hep güneşle, göklerle beslenen ruhu,
Bu yaralı ruhu?..

Sen olmasan... Seni bulmak hayali olmasa,
Yaşar mıyım dersin?
Söner hayal ölümüne bir an inansa;
Soğur, donar, kırılır göz ayrılınca senden;
Ne kadar acı
Gelir yaşamak o zaman hem vücuda, hem ruha!
Yaşar mıyız seni yitirsek ah ben, kalbim,
Bu acı çeken kalbim!

Sen olmasan... Bu içten bir itiraf işte:
Sen olmasan yaşamam.
Seninle bağımız hoş bir uzlaşma işte;
Ama bu bağ geri kalıyor mu gönlü ezmekten?
Akşam
Günbatımına karşı düşündüm bunu, sessizce:
Kötü değil sevişip ağlamak, fakat heyhat,
Ağlamaya değse hayat!

BİRLİKTE[1]

Birlikte açılmış iki zambak gibi hemser,
Birlikte geçirdik bütün eyyâm-ı şebâbı;
Birlikte, ne yaptıksa şu insânlığa benzer,
Birlikte, ne gördükse mukassî ve münevver...

Bir hâtıra yoktur o güzel günlere şâhid,
Bir hâtıra yoktur ki bugün mevc-i sehâbı
Arz eylemesin rûhuma her an mütebâid
Bir lemha ki yalnız sana, yalnız sana âid.

Birlikte olursak yine bir parça gülümser
Ömrün, şu geçen ömrümün ikbâl-i harâbı;
Tezkîr ile mâzîyi, —Gel ey hemdem-i dilber!—
Birlikte okurduk, yine birlikte, berâber

Hatmeyleyelim, gel, şu gam-âlûde kitâbı!

5 Haziran 1314

Hemser: Baş başa, kafadar, arkadaş, karı kocadan her biri. **Eyyâm:** Günler. **Şebâb:** Gençlik. **Mukassî:** Sıkıntılı, kasvetli. **Münevver:** Aydın, parlak. **Mevc:** Dalga. **Sehâb:** Bulut. **Mütebâid:** Uzaklaşmış, uzaklaşan. **Lemha:** Parıltı, bakış. **İkbâl:** Talih, mutluluk, istek. **Harâb:** Yıkık, ezik. **Tezkîr:** Anma, belirme. **Mâzî:** Geçmiş. **Hemdem:** Sıkı fıkı dost, arkadaş. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Hatmeylemek:** Sona erdirme, bitirme. **Gam-âlûde:** Üzüntülü, acılı, acıya bulaşmış.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 380, 11 Haziran 1314/23 Haziran 1898, s. 245.

BİRLİKTE

Birlikte açılmış iki zambak gibi baş başa,
Birlikte geçirdik bütün gençlik günlerini;
Birlikte, ne yaptıksa yaraşan şu insanlığa,
Birlikte, ne gördükse kaygılı ve ışıklı...

Bir anı yoktur o güzel günleri tanıtan,
Bir anı yoktur ki bugün bulutunun dalgası
Sunmasın ruhuma durmadan uzaklaşan
Bir parıltıyı, yalnızca senin parıltını.

Birlikte olursak yine, bir parça gülümser
Hayatın, şu geçen ömrümün kara bahtı;
Gel ey güzel arkadaşım! Geçmişi anar,
Birlikte okuruz, yine birlikte; birlikte

Bitirelim gel, şu acı dolu kitabı!

17 Haziran 1898

ÖMR-İ MUHAYYEL[1]

Bir ömr-i muhayyel... Hani gülbünler içinde
Bir kuşcağızın ömr-i bahârîsi kadar hoş;
Bir ömr-i muhayyel... Hani göllerde, yeşil, boş
Göllerde, o sâfiyyet-i vecd-âver içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar zâil ü muğfel
Bir ömr-i muhayyel!

Yalnız ikimiz, bir de o: ma'bûde-i şi'rim;
Yalnız ikimiz, bir de onun zıll-ı cenâhı;
Hâkîlere bahşeyleyerek hâk-i siyâhı
Dûşunda beyâz bir bulutun göklere âzim.

Her sahn-ı hakîkatten uzak, herkese mechûl;
Bir safvet-i ma'sûmenin âgûş-i terinde,
Bir leyle-i aşkın müteennî seherinde
Yalnız ikimiz sayd-ı hayâlât ile meşgûl.

Ömr: Hayat, ömür, yaşam. **Muhayyel:** Hayal edilen, hayalce. **Gülbün:** Gül ağacı (fidanı). **Bahârî:** İlbaharla ilgili. **Sâfiyyet:** Saflık. **Vecd-âver:** Coşku verici. **Zâil:** Geçici, sona eren. **Muğfel:** Aldatılmış. **Ma'bûde:** Tanrıça. **Zıll:** Gölge. **Cenâh:** Kanat. **Hâk:** Toprak, yer. **Hâkî:** İnsan, topraktan gelen âdemoğlu. **Bahşeylemek:** Armağan etmek, bağışlamak. **Dûş:** Omuz. **Âzim:** Giden, kararlı, niyetli. **Sahn:** Sahne. **Mechûl:** Bilinmeyen. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Ma'sûm:** Suçsuz, günahsız. **Âgûş:** Kucak. **Ter:** Taze. **Leyle:** Gece. **Müteennî:** Ağır davranan, ihtiyatlı, temkinli. **Seher:** Tan ağartısı, sabah. **Sayd:** Avlanma, av. **Hayâlât:** Hayaller.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 401, 5 Teşrinisani 1314/17 Kasım 1898, s. 164. Bu şiir dergide, "*Hayât-ı Muhayyel* muharririne" [Hüseyin Cahit Yalçın] ithafı ve Tevfik Fikret'in Esad Necib mahlasıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

HAYALCE BİR YAŞAMA

Hayalce bir yaşama... Hani gül fidanları içinde
Bir kuşcağızın bahardaki hayatı kadar hoş;
Hayalce bir yaşama... Hani göllerde, yeşil, boş
Göllerde, o coşturucu saflık, temizlik içinde
Bir dalgacığın hayatı kadar geçici, aldanmış
Bir hayalce yaşama!

Yalnız ikimiz, bir de o: şiirimin tanrıçası;
Yalnız ikimiz, onun kanadının gölgesi bir de,
Üstünde yaşayanlara sunarak bu kara toprağı,
Omzunda ak bir bulutun gitsek engin göklere!

Gerçeklerden uzakta, kimse bilmeden,
Suçsuz bir saflığın taze kucağında,
Gevşemiş, sabahında bir sevişme gecesinin,
Yalnız ikimiz uğraşsak hayal avcılığıyla.

Savtındaki eş'âr-ı pür-âheng ile mâlî,
Şi'rimdeki elhân-ı mahabbetle nagam-sâz,
Âh istiyorum, göklere âmâde-i pervâz,
Bir lâne-i âvârede bir ömr-i hayâlî...

Bir ömr-i hayâlî... Hani gülbünler içinde
Bir kuşcağızın ömr-i bahârîsi kadar hoş;
Bir ömr-i hayâlî... Hani göllerde, yeşil, boş
Göllerde, o sâfiyyet-i vecd-âver içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar zâil ü hâlî
Bir ömr-i hayâlî!

28 Teşrinievvel 1314

Savt: Ses. **Eş'âr:** Şiirler. **Pür-âheng:** Uyumlu, ahenkli. **Mâlî:** Dolu. **Şi'r:** Şiir. **Elhân:** Ezgiler. **Nagam-sâz:** Uyumlu sesler çıkaran, ezgi söyleyen. **Âmâde:** Hazır. **Pervâz:** Uçma. **Lâne:** Yuva. **Âvâre:** Aylak, serseri, başıboş. **Hayâlî:** Hayal niteliğinde olan, hayal ürünü. **Gülbün:** Gül ağacı (fidanı). **Bahârî:** İlbaharla ilgili. **Sâfiyyet:** Saflık. **Vecd-âver:** Coşku verici. **Zâil:** Geçici, sona eren. **Hâlî:** Boş.

Sesindeki ahenk dolu şiirler ile
Şiirimdeki sevgi dolu ezgileri söyleyerek,
Ah istiyorum hazırlanıp uçmak göklere,
Bir yuvada özgürce, hayalimce yaşamak...

Hayalce bir yaşama... Hani gül fidanları içinde
Bir kuşcağızın bahardaki hayatı kadar hoş;
Hayalce bir yaşama... Hani göllerde yeşil, boş
Göllerde o coşturucu saflık, temizlik içinde
Bir dalgacığın hayatı kadar geçici, boş,
Bir hayalce yaşama!

9 Kasım 1898

KRİZANTEM[1]

Şafak-âlûde bir hadîka gibi
Nazar-gâhımda ibtisâm eyler
Sarı, fes rengi, penbe, sincâbî,
Bir kucak, bir yığın şükûfe-i ter.

Krizantem, bu hande-i sâfa
Münkalib girye-i yetîm-i hazân...
Nâf-ı zerrîni serper etrâfa
Acı bir nefha, bir şemîm-i hazân.

Krizantem, bu nâmı pek severim,
Önce duydum onun lisânından;
Bana mûnis bugün o hâtıradır.

Hep onun yâdigârıdır kederim;
Açılır sonbahar olunca ayân,
Krizantem içimde bir yaradır!

Şafak-âlûde: Şafak rengi, şafağa bulanmış. **Hadîka:** Bahçe. **Nazar-gâh:** Bakış yeri, göz önü. **Sincâbî:** Sincap renginde, kahve ile kurşun rengi arasında bir renk. **Şükûfe:** Çiçek. **Ter:** Taze. **Hande:** Gülüş. **Münkalib:** Dönüşmüş. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Hazân:** Güz. **Yetîm:** Öksüz. **Nâf:** Göbek. **Zerrîn:** Altından. **Nefha:** Esinti, koku. **Şemîm:** Güzel koku. **Nâm:** Ad. **Mûnis:** Alışmış, sevimli, cana yakın. **Yâdigâr:** Andaç, armağan. **Ayân:** Açık, belli.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 302, 12 Kânunuevvel 1312/24 Aralık 1896, s. 246. Dergide, "Hazân yâdigârlarından" alt başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)
Chrysanthéme: Bir nevi (sarı) çiçek, zehrü's-sıbâğ. *Kâmûs-i Fransevî* (Şairin notu).

KASIMPATI

Şafak rengi bir bahçe gibi
Güler gözümün önünde
Sarı, fes rengi, pembe, kül rengi
Bir kucak, bir yığın çiçek, taptaze.

Kasımpatı, bu, saf bir gülüşe
Dönüşen güz öksüzünün gözyaşı...
Altın göbeği serper çevreye
Acı bir esinti, bir güz kokusu.

Kasımpatı, pek severim bu adı,
Önce duydum onun dilinden;
Bana şirin gelir bugün o anı.

Üzüntüm hep onun andacıdır:
Açılır güz gelince, çıkar ortaya,
Kasımpatı içimde bir yaradır!

LEYL-İ VEDÂ[1]

Ooh, gel... Rûh-ı tabîat gibi mahmûr u hamûş,
Bu vefâsız gecenin koynunda
Kalalım bir ebedî sâniye dalgın, bî-hûş...
Kim bilir, belki de son leyle-i sevdâmızdır;
Bunda her lahza, biraz ömr-i saâdet sayılır.

Ooh, bak dalgaların cezbe-i sâfiyyetine;
Sanki bir hamle-i sevdâya açık bir sîne.

O kadar râkid ü sâkit, o kadar müstağrak,
O kadar uykuda her şey ki hemen korkulacak!

Ooh gel gel, bu hafâ-gâha berâber gidelim;
Orda sensiz geçecek günleri tazmîn edelim.

Bir siyâh kuş gibi âmâde-i pervâz ü firâr,
Bu vefâsız gecenin koynunda
Edelim gel, ebedî kalmak için bir ısrâr,
Kim bilir, belki de son lahza-yı sevdâmızdır;
Hoş geçen her dem-i sevdâ, ebediyyet sayılır!..

Hisar, 7 Temmuz 1315

Mahmûr: Uykulu, baygın. **Hamûş:** Susmuş, suskun. **Ebedî:** Sonsuz. **Bî-hûş:** Şaşkın, kendinden geçmiş, baygın. **Leyle:** Gece. **Cezbe:** Kendinden geçme, coşma. **Sâfiyyet:** Saflık, duruluk. **Sîne:** Göğüs. **Râkid:** Durgun. **Sâkit:** Sessiz. **Müstağrak:** Dalmış, batmış, dalgın. **Hafâ-gâh:** Gizli yer. **Tazmîn:** Acısını çıkarma, zararını ödeme. **Âmâde:** Hazır. **Pervâz:** Uçma. **Dem:** Zaman, an. **Ebediyyet:** Sonsuzluk, ölümsüzlük.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 436, 8 Temmuz 1315/20 Temmuz 1899, s. 310.

AYRILIK GECESİ

Ooh, gel... Doğanın ruhu gibi uykulu ve suskun,
Bu vefasız gecenin koynunda
Kalalım bir sonsuz saniye dalgın ve şaşkın...
Kim bilir, belki de aşkımızın son gecesidir;
Burada her dakika biraz mutlu yaşama sayılır.

Ooh, bak dalgaların insanı coşturan duruluğuna,
Sanki açılmış bir göğüs bir sevgi atılımına.

O kadar durgun ve suskun, o kadar dalgın,
O kadar uykuda ki her şey korkuyor insan!

Ooh, gel gel, bu gizli yere birlikte gidelim;
Orada sensiz geçecek günlerin acısını çıkaralım.

Bir kara kuş gibi uçup kaçmaya hazırlanan
Bu vefasız gecenin koynunda
Gel, dayanıp direnelim ölümsüz kalmak için;
Kim bilir, belki bu, son sevişme anımızdır,
Hoş geçen her aşk günü, ölümsüzlük sayılır!..

Hisar, 19 Temmuz 1899

BİR HİCRÂN-I MUVAKKATTEN SONRA[1]

Sâkin, soruyordun bana: "Giryân ne demektir?"
"Giryân... Onu geç, anlamadım ben de!" diyordum;
İnkâr ediyordum.

Dalgın, soruyordum sana: "Hicrân ne demektir?"
"Hicrân... Onu hiç bilmiyorum işte!" diyordun;
Isrâr ediyordun.

İnkâr ile ibhâm ile ma'nâ-yı hayâtı,
Sevdâmızı bir vâha-i gaflette yaşattık;
Bâzîçe-i âmâl ederek hep sademâtı
Bir mehd-i serâbîde çocuklar gibi yattık...

Yattık, uyuduk, sevdik, inandık, oyalandık;
Ufkun o derin sîne-i sâfındaki lerziş
Her gün bizi şefkatle kucaklardı; karanlık,
Bir zâir-i mechûl idi... Hep nûr ü nüvâziş!

Çâk etti, biz etbâk-ı tahayyülde uçarken,
Bir sadme-i bâliyle hakîkat bu zılâli;
Öğretti hayât en acı bir ders ile birden
En giryeli hicrânı... Bütün hüzn-i leyâli!

Hicrân: Ayrılık acısı, ayrılma. **Muvakkat:** Süreli, geçici. **Giryân:** Ağlayan. **İbhâm:** Kapalı bırakma, örtbas etme. **Bâzîçe:** Oyuncak. **Âmâl:** Umutlar, dilekler. **Sademât:** Vuruşlar, çarpışlar, belalar. **Medh:** Beşik. **Sîne:** Göğüs. **Lerziş:** Titreme. **Zâir:** Ziyaret eden. **Nüvâziş:** Okşama. **Çâk etmek:** Yırtmak. **Etbâk:** Tabakalar. **Tahayyül:** Hayal kurma. **Sadme:** Vuruş. **Bâl:** Kanat. **Zılâl:** Gölgeler. **Giryeli:** Gözyaşlı, ağlayışlı. **Hüzn:** Acı, üzüntü. **Leyâl:** Geceler.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 473, 23 Mart 1316/5 Nisan 1900, s. 67. Dergide, şairin Esad Necib mahlasıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

BİR GEÇİCİ AYRILIKTAN SONRA

Durgun soruyordun bana, "Giryân ne demektir?"
"Giryân... Onu geç, anlamadım ben de!" diyordum;
İnkâr ediyordum.

Dalgın, soruyordum sana: "Hicrân ne demektir?"
"Hicrân... Onu hiç bilmiyorum işte!" diyordun;
Ayak diriyordun.

İnkârla örtbas ederek hayatın anlamını,
Sevgimizi bir gaflet vahasında yaşattık;
Oyuncak ederek isteklerimize hep belaları
Bir serap beşiğinde çocuklar gibi yattık...

Yattık, uyuduk, sevdik, inandık, oyalandık,
Ufkun o derin, temiz göğsündeki titreyiş
Her gün bizi şefkatle kucaklardı; karanlık,
Bilinmeyen bir ziyaretçiydi... Hep ışık ve okşayış!

Yırttı, biz hayal tabakalarında uçarken,
Bir kanat vuruşuyla gerçek, bu gölgeleri;
Öğretti hayat en acı bir ders ile birden
En ağlanası ayrılığı... Tüm gecelerin acısını!

Artık soramam ben sana: "Giryân ne demektir?"
"Giryân... Onu geç, anlatamam ben," diyemezsin;
Israr edemezsin;
Artık soramazsın bana "Hicrân ne demektir?"
Hicrân mı, evet; âh onu inkâr edebilsem,
"Bilmem!" diyebilsem!..

Giryân: Ağlayan, ağlayıcı. **Hicrân:** Ayrılık acısı, ayrılma.

Artık soramam ben sana: "Giryân ne demektir?"
"Ağlayan... Onu geç, anlatamam ben," diyemezsin;
Direnemezsin;
Artık soramazsın bana: "Hicrân ne demektir?"
Ayrılık mı, evet: onu artık inkâr edebilsem,
"Bilmem!" diyebilsem!..

ŞEKVÂ-YI FİRÂK[1]

Belki yalnız biraz sükûn bulurum,
Belki yalnızken iştiyâkınıza
Alışır, öylelikle kurtulurum,
Diye katlandım iftirâkınıza.

Şimdi sizden uzak, hayâlimde
Sönüyor zerre zerre tâb-ı hayât;
Müteressib muhît-i bâlimde
Sanki yüz yıllık ızdırâb-ı hayât.

Daha bir leyle-i firâkın bu
Tuhfe-i iştiyâkıdır, düşünün;
Ayrılık bir azâb imiş, doğru!
Ben de tattım o zehri işte bugün.

Nısf-ı leyl işte... Pür-emel nazarım
Daha tasvîrinizde müstağrak;
Karşıdan lâl ü muntazır bakarım
O hazîn ber-güzâra, ağlayarak.

Şekvâ: Yakınma, şikâyet. **Firâk:** Ayrılık. **Sükûn:** Yatışma, dinginlik, rahat. **İştiyâk:** Özleme. **İftirâk:** Ayrılık. **Zerre:** Parçacık, zerre. **Tâb:** Güç, parlaklık, tazelik. **Müteressib:** Dibe çökmüş, birikmiş. **Muhît:** Çevre, içine alan, kapsayan, çevre. **Bâl:** Yürek, gönül. **Leyle:** Gece. **Tuhfe:** Armağan. **Azâb:** Acı, işkence. **Nısf:** Yarı. **Leyl:** Gece. **Pür-emel:** Umut (dilek) dolu. **Nazar:** Bakış. **Tasvîr:** Resim. **Müstağrak:** Gömülmüş, dalmış. **Lâl:** Dilsiz, suskun. **Muntazır:** Bekleyen. **Hazîn:** Acı, acıklı. **Bergüzâr:** Anı, andaç.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 462, 6 Kânunusani 1315/18 Ocak 1900, s. 308-309. Dergide, şairin Esad Necib mahlasıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

AYRILIKTAN YAKINMA

Belki tek başıma biraz yatışırım,
Belki yalnızken özleminize
Alışır, öylelikle kurtulurum,
Diye katlandım ayrılığınıza.

Şimdi sizden uzak, hayalimde
Sönüyor ucun ucun yaşama gücü;
Dibe çökmüş, yüreğimin içinde
Sanki yüz yıllık hayat üzüntüsü.

Daha bir ayrılık gecesinin bu,
Özlem armağanıdır, düşünün,
Ayrılık bir çileymiş, doğru,
Ben de tattım o ağuyu işte bugün.

Gece yarısı işte... Umutla bakışım
Dalıp gitmiş fotoğrafınıza;
Karşıda suskun bekler, bakarım,
Ağlarım o acıklı andacınıza.

Gâh bir nefha, bir nüvîd-i visâl
Almak ümmîd-i bî-karârıyla
Dönerim: Penceremde bir leb-i lâl
Bana vaz'-ı pür iğbirârıyla

Bahseder tâ uzakta bir yerden;
Bu uzak lâne-i şebânede siz
Şimdi hâbîde-i sükûnet iken
Burda, âlâm içinde, ben ve deniz,

İki bîçâre haste-i firkat,
İki bîçâre, işte inliyoruz...
Seni bilmem, zavallı dalga, fakat
Yaşamam bir dakîka ben onsuz!

Hisar, 4 Kânunusani 1315

Nefha: Koku, esinti. **Nüvîd:** Müjde, muştu. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **Bî-karâr:** Kararsız. **Leb:** Dudak. **Pür-iğbirâr:** Gücenik, dargın. **Vaz':** Konum, durum, koyma. **Lâne:** Yuva. **Şebâne:** Geceyle ilgili, gecelik. **Hâbîde:** Uyumuş. **Âlâm:** Acılar, üzüntüler. **Bîçâre:** Çaresiz, umarsız, zavallı. **Firkat:** Ayrılık.

Bazen bir koku, bir kavuşma müjdesi
Almak umuduyla, kararsızca
Dönerim: Penceremde, dilsiz bir dudak
Bana gücenik bir tavırla

Anlatır ta uzakta bir yerden;
Bu uzak gece yuvasında siz
Şimdi mışıl mışıl uyurken
Burda, acılar içinde; ben ve deniz.

İki umarsız, ayrılıktan hasta,
İki umarsız, işte inliyoruz...
Seni bilmem, zavallı dalga, ama
Yaşamam bir dakika ben onsuz!

Hisar, 16 Kasım 1899

RESMİNİ YAPARKEN[1]

Bilsen niçin o noktada kalmıştı ellerim,
Bir lerziş-i anîf ile mevkûf u bî-tüvân;
Bilsen niçin o noktada levh-i musavverim
Bir mevce-i sevâd ile örtüldü nâgehân.

Bozdum niçin o resmi, o timsâl-i hüsnünün
Sildim niçin bilir misin, eşkâl-i sâfını?..
Gönlüm bu zulme kâil olur muydu hîç, düşün,
Fikrim nasıl görürdü revâ inkisâfını?

Mümkün değildi men'i fakat ıztırâbımın;
Fırçam dudaklarında ölen bir tebessümü
Tesbît ederken onda zevâl-i şebâbımın
Birden göründü en acı reng-i teellümü...

Karşında i'tirâf edeyim işte: En denî
Bir inhimâk-ı ömr ile hâr u muazzebim;
Her gün biraz bu âleme rabteyliyor beni
Her gün biraz ölen bu hayât-ı müzebzebim!

30 Ağustos 1315

Lerziş: Titreyiş. **Anîf:** Sert, kaba. **Mevkûf:** Durdurulmuş, tutuklanmış. **Bî-tüvân:** Güçsüz. **Levh:** Levha, tablo. **Musavver:** Resimli, resmedilmiş. **Mevce:** Dalga. **Sevâd:** Karanlık, karartı, kara. **Nâgehân:** Ansızın. **Timsâl:** Simge. **Hüsn:** Güzellik. **Eşkâl:** Biçimler. **Kâil:** Boyun eğmiş, razı olmuş, söyleyen. **İnkisâf:** Sönme, güneşin batması, güneş tutulması, silinme. **Men':** Önleme, yasaklama. **Zevâl:** Sona erme, inme. **Şebâb:** Gençlik. **Teellüm:** Tasalanma, üzülme. **Denî:** Aşağı, bayağı. **İnhimâk:** Düşkünlük, alçalma. **Hâr:** Hor, aşağı. **Muazzeb:** Acı (sıkıntı) çeken, üzgün. **Rabteylemek:** Bağlamak. **Müzebzeb:** Kararsız, beceriksiz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 444, 2 Eylül 1315/14 Eylül 1899, s. 23. Dergide, şairin Esad Necib mahlasıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

RESMİNİ YAPARKEN

Bilsen, niçin o noktada kalmıştı ellerim,
Sert bir titreyişle durgun ve bitkin;
Bilsen, niçin o noktada resmettiğim
Tablo bir kara dalgayla örtüldü ansızın.

Bozdum niçin o resmi, güzelliğinin simgesinin
Sildim niçin, bilir misin, temiz biçimlerini?
Gönlüm bu zulme boyun eğer miydi hiç, düşün,
Düşüncem nasıl uygun görürdü silinip gitmeni?

Fakat elimde değildi önlemek acılarımı,
Fırçam dudaklarında ölen bir gülümseyişi
Yakalarken, tükenen gençliğimin onda
Göründü birden üzüntünün en acı rengi...

Karşında açığa vuruyorum işte: En düşkün
Bir yaşayışla yıkık ve kaygılıyım;
Bu dünyaya daha az bağlıyor beni her geçen gün,
Her gün biraz daha ölen bu kararsız hayatım!

11 Eylül 1899

SÜKÛN İÇİNDE

Sükûn içinde... Şu bir hafta çarpınan, bağıran
Gırîv-i mûhiş-i emvâc ağır ağır sönerek
Vücûd-ı leyli uyuşturdu bir huzûr-ı girân.
Denizde solgun, ezik bir bakıyye-i helecân;

Havâ ağır; yorulan bir emel rehâveti var
Bütün hayât-ı anâsırda; son yağan karlar
Çamurlu kaldırımın taşlarında pek seyrek
Geçen adımları sezdirmiyor; derin, muztar

Bir ihtizâz ile ba'zen, bu dinlenen gecenin
Rükûd-ı nâimini dişliyor enîn-i kilâb;
Ve sisli camlarımın arkasında ben, bî-hâb,

Yarın şu bir gecelik iftirâka ağlayacak
Neşîde-i elemin ninnisiyle sallanarak
Sabâhı bekliyorum... Gelmiyor, fakat hâin!

*

Sükûn içinde... Fakat muzdarib, emînim ki
Tabîatın da büyük bir melâli var bu gece;
Onun da hüznü samîmî, derin, hafî, ince;

Sükûn: Dinginlik, durgunluk, sessizlik. **Gırîv:** Çığlık, bağırma, feryat. **Mûhiş:** Korkutucu, ürkütücü, dehşete düşüren. **Girân:** Ağır, pis, katı. **Bakıyye:** Kalıntı, artık. **Helecân:** Çarpıntı, yürek çarpıntısı. **Rehâvet:** Gevşeklik. **Anâsır:** Öğeler, unsurlar. **Muztar:** Zorlanmış, çaresiz, zorda kalmış. **İhtizâz:** Titreşim. **Rükûd:** Durgunluk. **Nâim:** Uyuyan. **Enîn:** İnleme, inilti, uluma. **Kilâb:** Köpekler. **Bî-hâb:** Uykusuz. **İftirâk:** Ayrılık. **Neşîde:** Şiir, ezgi, nağme. **Elem:** Acı, üzüntü, tasa.

DURGUNLUK İÇİNDE

Durgunluk içinde... Şu bir hafta çırpınan, bağıran
Dalgaların korkunç çığlığı ağır ağır sönerek
Gecenin gövdesini uyuşturdu yoğun bir esenlik.
Denizde bir çarpıntının kalıntısı, ezilip solan;

Hava ağır, yorulan bir umudun gevşekliği var
Hayatında bütün varlıkların; son yağan karlar
Çamurlu kaldırımın taşlarında pek seyrek
Geçen adımları sezdirmiyor; derin, ağır

Bir ürperişle, bu dinlenen gecenin, arada bir,
Uykulu durgunluğunu bir köpek uluması kemiriyor;
Ve sisli camlarımın arkasında ben, uykusuz,

Yarın şu bir gecelik ayrılığa ağlayacak
Acıklı ezginin ninnisiyle sallanarak
Sabahı bekliyorum... Gelmiyor ama hain!

*

Durgunluk içinde... Fakat üzgün, biliyorum,
Doğanın da büyük bir usancı var bu gece,
Onun da acısı içten, derin ve ince;

Onun da mâtemi bir dul kadın ki en mübkî
Fâcialarla geçen bir hayâtı nakleyler,
Şakaklarında vakitsiz beyâzlanan teller.

Onun da gözleri yaşsız değil; şu dallardan
Sızıp düşen katarâtın sukût-ı nâlânı
Bükâ-yı hasretidir... Ey nedîme-i heyecân,
Sen ağla; ben de bütün sûzişimle girye-feşân,

Kapımda beklerim; elbet gelir, sorar: —Bu ne?.. —Yâ,
Bu böyle işte, senin hasretin... Bu zehri bana
Firâkın ağlatıyor, besliyor bu hicrânı
Siz olmayınca sönük, boş kalan, ölen bu yuva!

Muzdarib: Üzgün, acılı. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, tasa. **Hafi:** Gizli, saklı. **Mübkî:** Ağlatan, ağlanacak. **Nakleylemek:** Anlatmak, iletmek. **Katarât:** Damlalar. **Sukût:** Düşüş, iniş. **Nâlân:** Ağlayan, inleyen, ağlatıcı. **Bükâ:** Ağlama. **Nedîme:** Eş, arkadaş. **Girye-feşân:** Gözyaşı döken, ağlayan. **Firâk:** Ayrılık. **Hicrân:** Ayrılık acısı, özlem. **Zehr:** Ağu, zehir.

Onun da yası bir dul kadın gibi, anlatır
Ağlanası yıkımlarla geçen bir hayatı
Şakaklarında zamansız aklaşan saçları.

Onun da gözleri yaşsız değil; şu dallardan
Sızıp düşen damlaların inleyen dökülüşü
Özlemin gözyaşıdır... Ey arkadaşı coşkumun,
Sen ağla; ben de tüm yangınımla ağlayaraktan

Kapımda beklerim; elbet gelir, sorar; —Bu ne?
—Yâ, bu böyle işte senin özlemin... Bu ağuyu bana
Ayrılığın içiriyor, besliyor onun acısını
Sen olmayınca sönük, boş kalan, ölen bu yuva!

FİRÂK U TELÂKÎ

Her yıl bu medîd bûselerle
Tekrâr olunan vedâ-ı sâkin
—Kalbimde büyüttüğüm kederle—
Bir rûz-ı siyâhı tev'em eyler
Bir leyl-i sefîd-i mâtemîye.
Aldanma, ben ağlamam desem de:
Karşımda hayâl-i rûh-enîsin,
Kirpiklerimin ucunda girye!
Lâkin soğudukça leyl-i hasret
Kalbimde donar bu menba'-ı ter;
Artık ebedî defîn-i vahdet,
Bir türbeyi andıran köşemde
Benzer duruşum, abûs ü muğber,
Bir mu'tekif-i adem-refîke...

Yalnız dem-i avdetinde, hayrân,
Senden seni sorduğum ve mûnis
Nazranla içimde sanki taştan
Bir kitle duran hayâta bir his,
Bir neş'e yarattığın dakîka,
Yalnız o zamân bu lahd-i gamdan
Bir şevk ile sıyrılıp çıkarken
Hissettiğim ihtilâc-ı kalbi
Hisseyleyemez, o şiddetiyle
Bir mu'tekif-i harîse Rabbi
Bahşeylese arşı cennetiyle!

Firâk: Ayrılma. **Telâkî:** Buluşma. **Medîd:** Uzun. **Rûz:** Gün. **Tev'em:** İkiz, eş. **Leyl:** Gece. **Mâtemî:** Yaslı. **Sefîd:** Ak. **Rûh-enîs:** Ruh arkadaşı, gönüldeş, gönül yoldaşı. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Ter:** Taze, ıslak, körpe. **Defn:** Gömülme, gömme. **Vahdet:** Birlik. **Abûs:** Asık yüzlü. **Muğber:** Gücenik, dargın. **Mu'tekif:** Tapınan, ibadet eden. **Adem:** Yokluk, hiçlik. **Refik:** Yoldaş, arkadaş. **Dem:** An, zaman. **Avdet:** Geri dönüş. **Mûnis:** Cana yakın, uysal, sıcakkanlı. **Nazra:** Bakış, nazar. **Lahd:** Mezar, tabut. **İhtilâc:** Çırpınma, çarpıntı. **Harîs:** Düşkün, istekli, cimri. **Arş:** Gök, taht, çardak, kubbe.

AYRILMA VE BULUŞMA

Her yıl uzun öpücüklerle
Bu sessiz vedalaşma tekrarlanır,
—Kalbimde büyüttüğüm üzüntüyle—
Bir kara günü eş kılar
Yaslı bir ak geceye.
Aldanma, ben ağlamam desem de:
Karşımda gönül dostu hayalin,
Kirpiklerimin ucunda gözyaşı!
Fakat soğudukça gecesi özlemin
Bir gür kaynak donar içimde:
Artık sonsuza dek yalnızlığa gömülü,
Bir türbeyi andıran köşemde
Tapınıp dururum küskün ve asık yüzlü;
Yoklukla arkadaş olan birine benzerim.

Ancak geri döndüğünde, şaşırarak,
Senden seni sorduğum zaman,
Sıcak bakışınla içimde sanki taştan
Bir kitle gibi duran hayata bir duygu,
Bir sevinç getirdiğin o dakika,
Yalnız o zaman, bu üzüntü mezarından
İstekle sıyrılıp çıkarken
Duyduğum yürek çırpıntısını
Kimse duyamaz o şiddetiyle,
Tapınmaya düşkün birine tanrısı
Cennetiyle göğü bağışlasa bile!

DİNLE, RÛHUM...[1]

İnce, nâzik, nahîf, belki de şûh
Bir güzellik... Terennümâtında
Öyle bir şemme-i sitem var ki,
O kadar bî-kesâne ağlar ki,
Bu sadâ-yi şegaf, bu nefha-i rûh,
Bir ezâ var denir hayâtında...

Dinle, rûhum, bu rûh-ı giryânı!

Şimdi bir mevc-i bûsiş-i nagamât
Süzülüp sîne-i rakîkından,
Sarıyor leblerinde pür-şu'le
Bir figân-ı garâmı şefkatle;
Yine bir muzdarib enîn-i hayât
Duyulur en küçük şehîkından...

Dinle, rûhum, bu rûh-ı nâlânı!

Nahîf: Enez, zayıf. **Terennümât:** Şakımalar, şarkı söylemeler. **Şemme:** Koku, koklama. **Sitem:** Çıkışma, haksızlık. **Bî-kesâne:** Kimsesizce. **Şegaf:** Çıldırasıya sevme. **Sadâ:** Ses. **Nefha:** Esinti, güzel koku. **Ezâ:** İncinme, üzgü, cefâ. **Giryân:** Ağlayan. **Mevc:** Dalga. **Bûsiş:** Öpüş. **Nagamât:** Nağmeler, ezgiler. **Rakîk:** İnce, yufka yürekli. **Leb:** Dudak. **Pür:** Dolu. **Şu'le:** Alev, ateş, parıltı. **Figân:** İnleme, bağırıp çağırma. **Garâm:** Aşk, gönül düşkünlüğü. **Muzdarib:** Acıklı, üzgün. **Enîn:** İnleme. **Şehîk:** Hıçkırma, soluk alma, hıçkırık. **Nâlân:** İnleyen.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 428, 13 Mayıs 1315/25 Mayıs 1899, s. 184.

DİNLE, RUHUM...

İnce, nazik, zayıf, belki de şuh
Bir güzellik... Ezgilerinde
Öyle bir sitemli koku var ki,
O kadar kimsesizce ağlar ki,
Bu aşk sesiyle, bu gönül esintisiyle
Bir üzgü var denebilir hayatında...

Dinle, ruhum, bu ağlayan ruhu!

Şimdi ezgilerden bir öpücük dalgası
Süzülüp yufka yüreğinden,
Sarıyor dudaklarında ateşli
Bir aşk çığlığını sevgiyle;
Yine bir acıklı hayat iniltisi
Duyuluyor en küçük iç çekişinden...

Dinle, ruhum, bu inleyen ruhu!

Tâze bir aşk-ı muhtazır, sesinin
Mevecâtında keşf-i râz ediyor;
Savt-ı billûru, cûy-ı pür-safvet,
Setr-i hicrâna bulmuyor kudret;
İşte her zerresinde sînesinin
Aşk-ı nevmîdi ihtizâz ediyor...

Dinle, rûhum, bu rûh-ı uryânı!

Muhtazır: Can çekişen, ölümlü. **Mevecât:** Dalgalar. **Râz:** Giz, sır. **Savt:** Ses. **Cûy:** Çay, dere, ırmak. **Pür-safvet:** Saflık dolu, tertemiz, parlak. **Setr:** Örtme, gizleme. **Hicrân:** Ayrılık acısı, özlem. **Kudret:** Güç. **Nevmîd:** Umutsuz. **İhtizâz etmek:** Titremek. **Uryân:** Çıplak, soyunuk.

Ölümlü yeni bir aşk, sesinin
Dalgalarında gizini açıklıyor;
Billur sesi tertemiz bir dere gibi
Gizleyemiyor ayrılığın acısını;
İşte her parçasında yüreğinin
Umutsuz bir sevgi titriyor...

Dinle, ruhum, bu soyunan ruhu!

PERÎ-İ ŞİʻRİME:[1]

Baʻzen sesinde öyle derin bir inilti var,
Bir hadşe var ki rûhumu karşında titretir;
Hind'in zehirli goncelerinden nümûnedir
Baʻzen yanaklarındaki muhrik parıltılar.

Birlikte öyle tatlı zamânlar geçer ki rûh
İster seninle bir ebedî zevk-ı imtizâc;
Baʻzen fakat —nedir bu felâketli ihtiyâc,
Bilmem!— eder hayâlime hep zulmetin sünûh.

Günler geçer ki paslı bulutlarla kasvetin
Bir âhenîn siper gibi örter semâmızı;
Ben ağlarım bu sıkletin altında, bir sızı
Tâ kalbimin içinde çukurlar açar, derin...

En ber-güzîde şiʻri fakat böyle bir zamân
İlhâm edersin; işte mükâfat-ı mihnetin!
Mısr'ın o şehriyârına benzer ki tıynetin,
Öldürmedikçe, vaslını etmezdi râyegân

10 Ağustos 1315

Hadşe: Tırmalama, merak, huzursuzluk, vesvese, ürküntü. **Nümûne:** Örnek. **Muhrik:** Yakıcı, ateşli, yakan. **Ebedî:** Sonsuz, ölümsüz. **İmtizâc:** Uyuşma, kaynaşma, anlaşma. **Zulmet:** Karanlık. **Sünûh:** Anma, içine doğma, belirme. **Âhenîn:** Demirden. **Siper:** Perde, siper. **Semâ:** Gök. **Sıklet:** Ağırlık, sıkıntı. **Ber-güzîde:** Seçme, seçkin. **Mükâfat:** Ödül, armağan. **Mihnet:** Üzgü, eziyet, çile. **Şehriyâr:** Hükümdar, (burada) Kleopatra. **Ece:** Kraliçe, prenses, sultan. **Tıynet:** Huy, yaradılış. **Vasl:** Birleşme, kavuşma. **Râyegân:** Armağan etme, bağışlama.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 441, 12 Ağustos 1315/24 Ağustos 1899, s. 389.

ŞİİRİMİN PERİSİNE:

Bazen sesinde öyle derin bir inilti var,
Bir tırmalama var ki ruhumu karşında titretir;
Hint'in zehirli goncalarından bir örnektir
Bazen yanaklarındaki yakıcı parıltılar.

Birlikte öyle tatlı zamanlar geçer ki gönlüm
Seninle sonsuz kaynaşmanın zevkini ister;
Fakat bazen —nedir bu yıkımlı ihtiyaç, bilmem!—
Hayalimde hep karanlığın belirir.

Günler geçer, paslı bulutlarla bunaltın
Bir demir perde gibi örter göğsümüzü;
Ben ağlarım bu ağırlığın altında, bir sızı
Derin çukurlar açar tam içinde yüreğimin...

Fakat en seçkin şiiri böyle zamanlarda
İlham edersin; işte armağanı çilenin!
Mısır'ın o ecesine benzer senin huyun:
Öldürmedikçe izin vermezdi kavuşmaya.

22 Ağustos 1899

LA DANS SERPENTİN[1]

Mahmûr u müzehher, mütelevvin, mütenevvir,
Bir fecr-i bahârî gibi zulmetler içinden
Reyyân-ı tebessüm doğuyor; şimdi muayyen
Bir şekl-i sehâbîde melekler gibi tâir,
Derken mütegayyir,
Bin hey'ete birden giriyor, berk-ı hırâmı
Hatfeyliyor enzâr-ı heves-dâr-ı garâmı,

San'at sarı, mor, pembe, yeşil, kırmızı, mâî
Elvân-ı ziyâiyyeye bir kudret-i cevlân
Bahşeyleyerek; hepsi perîler gibi mahfî,
Mahfî ve sükûnetli adımlarla şitâbân,

Etrâfını birden sarıyorlar; o, semâî
Bir tûde-i ezhâr-ı muhayyel gibi lerzân,
Lerzân ü perîşân dönüyor... Bir şeb-i sâfî
Tenvîr ediyor sanki bir âvîze-i raksân.

Mahmûr: Uykulu, baygın. **Müzehher:** Çiçekli. **Mütelevvin:** Renkli. **Mütenevvir:** Işıklı, aydınlanmış. **Fecr:** Tan zamanı, tan ağarması. **Zulmet:** Karanlık. **Reyyân:** Suya doymuş, suya kanmış. **Sehâb:** Bulut. **Tâir:** Uçan. **Mütegayyir:** Değişken, değişmiş. **Hey'et:** Görünüş, biçim, kılık, durum. **Berk:** Şimşek. **Hatfeylemek:** Kamaştırmak, aşırmak, göz almak. **Hırâm:** Salınış, sallanma. **Enzâr:** Bakışlar. **Heves-dâr:** Hevesli, istekli. **Garâm:** Aşk, sevgi, ölüm, tutkunluk. **Mâî:** Mavi. **Elvân:** Renkler. **Ziyâiyye:** Işık veren, ışıklı. **Cevlân (cevelân):** Dolaşma, gidiş geliş, dönüş. **Mahfî:** Gizli. **Sükûnet:** Dinginlik, sessiz. **Şitâbân:** Koşan, atlayan. **Semâvî:** Göksel. **Tûde:** Yığın. **Ezhâr:** Çiçekler. **Muhayyel:** Hayâli, düşsel. **Lerzân:** Titreyen, titrek. **Şeb:** Gece. **Tenvîr etmek:** Aydınlatmak. **Âvîze:** Avize, aydınlatma aracı. **Raksân:** Oynayan, kıvrak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 362, 5 Şubat 1313/17 Şubat 1898, s. 375-376.

YILAN DANSI

Uykulu ve çiçekli, renkli ve ışıklı,
Bir bahar tanı gibi karanlıklar içinden
Gülümseyerek doğuyor; şimdi beliren
Bir bulut biçiminde melekler gibi uçuyor,
    Derken değişiyor,
Bin kılığa birden giriyor, salınışının şimşeği
Kamaştırıyor aşka istekli gözleri.

Sanat sarı, mor, pembe, yeşil, kırmızı, mavi
Işıklı renklere bir dolaşma gücü veriyor;
Hepsi de periler gibi gizli,
Gizli ve sessiz adımlarla koşuyor,

Birden sarıyor çevresini. O ise gökteki
Ve hayaldeki bir çiçek yığını gibi titrek,
Titrek ve bitkin dönüyor... Duru bir geceyi
Sanki bir avize aydınlatıyor sallanarak.

Ba'zen sönecekmiş, bitecekmiş gibi nâçâr,
Meyyâl-i tefekkür, müteredded, süzülürken
Bir darbe-i şehbâl ile bir hamlede, birden
Tecdîd-i hayât eyleyerek aşk-ı füsûnkâr
Şeklinde bedîdâr,
Bin şi'r ile tehzîz ediyor kalb ü hayâli
Her cilve-i nâzendesi, her cünbüş-i bâli.

Ba'zen kocaman bir kelebektir ki müzehheb
Pervâz-ı hamûşânesi birlikte sürükler
Enzâr-ı temâşânızı; ba'zen da mutarrâ
Bir zanbağa benzer ki değildir mutasavver

Bir mislini görmek şu tabîatta; mükevkeb
Tîrâje-nümâ... Hem bu güzellikle berâber
Yapraklarının lerziş-i mestinde hüveydâ
Bir çehre-i pür va'd-i emel, çehre-i dilber.

Ey sihr-i nazar-perver-i san'at, mütenevvir
Bir fecr-i bahârî gibi zulmetler içinden
Doğdun, yine zulmetlere döndün; ebediyyen
Fikrimde seher-hîz olacaktır sana dâir
Bir leyl-i serâir;
Bir leyl-i serâir ki bütün şûh u mülevven
Güllerle, güneşlerle, emellerle müzeyyen!..

26 Kânunusani 1313

Nâçâr: Çaresiz, umarsız. **Müteredded:** Kararsız, çekingen. **Şehbâl:** Kanat tüyü. **Tecdîd:** Yenileme. **Tecdîd-i hayât:** Yeniden canlanma. **Füsûn-kâr:** Büyüleyen. **Bedîdâr:** Görünen, belli. **Tehzîz etmek:** Titretmek. **Nâzende:** Nazlı, sevgili. **Bâl:** Kanat. **Müzehheb:** Yaldızlı, altın suyuna batırılmış. **Pervâz:** Uçma. **Hamûşâne:** Sessizce. **Enzâr:** Bakışlar. **Mutarrâ:** Taze, parlak. **Mutasavver:** Tasarlanmış. **Misl:** Benzer. **Mükevkeb:** Yıldızlı. **Tîrâje-nümâ:** Alkım, ebemkuşağı. **Lerziş:** Titreyiş. **Hüveydâ:** Açık, belli. **Pür-va'd:** Vaat dolu. **Emel:** Umut, istek. **Dilber:** Güzel, gönül götüren. **Sihr:** Büyü. **Nazar-perver:** Göz, bakış okşayan. **Mütenevvir:** Aydınlanmış. **Zulmet:** Karanlık. **Hîz:** Kalkan. **Leyl:** Gece. **Serâir:** Gizler, sırlar. **Şûh:** Kıvrak, oynak, şakrak. **Mülevven:** Renkli. **Müzeyyen:** Bezenmiş, süslenmiş. **Emel:** Umut, istek.

Bazen sönecekmiş, bitecekmiş gibi umarsız,
Düşünüyormuş gibi, kararsız süzülürken
Bir kanat tüyünün dokunuşuyla birden
Yeniden canlanarak, büyüleyen bir aşk
Gibi ortaya çıkarak,
Bin şiirle titretiyor kalbi ve hayali
Her kanat çırpması, her nazlı cilvesi.

Bazen kocaman, yaldızlı bir kelebek gibi
Sessizce uçuşu birlikte sürükler
Bakan gözlerinizi; bazen da körpe
Bir zambağa benzer ki elde değildir

Bir eşini daha görmek şu doğada; yıldızlı
Bir ebemkuşağı sanki... Üstelik, bu güzellikle
Görülür yapraklarının baygın titreyişinde
Umudun vaat dolu yüzü, güzel yüzü.

Ey sanatın gözü okşayan büyüsü, aydınlık
Bir bahar sabahı gibi karanlıklar içinden
Doğdun, yine karanlıklara döndün; sonsuza dek
Düşüncemde sabahı getirecektir sana ilişkin
Bir sırlar gecesi;
Bir sırlar gecesi ki bütün kıvrak ve renkli
Güllerle, güneşlerle, isteklerle bezenmiş!..

7 Şubat 1898

BİSİKLET[1]

Uçar, uçar gibi kumlar, çemenler üstünde,
Geçen şu tâze kadın bir nümûne-i hevesât;
Ayaklarında kanatlarla sanki aşk u hayât
Uçar, uçar gibi kumlar, çemenler üstünde.

Meşâm-ı rûha emel lezzetinde neşrediyor
Ten-i rakîki bahârın esîr-i nükhetini;
Şitâbı, titreterek sîne-i tarâvetini;
Pırıl pırıl uçuyor, muttasıl uçup gidiyor.

Uçup uçup gidiyor; sonra pür-gurûr u garâm
Zemîne resm ile bir nazlı hatt-ı istifhâm:
"Güzel değil mi şu hâlim, bakın!" diyor... Parlak,

Güzel, evet bu revişler, güzel bu câzibeler,
Güzel; fakat bu tehâlük nedir, değilse eğer
Hayâtı birkaç adım fazla koşturup yormak?..

20 Mayıs 1314

Nümûne: Örnek. **Hevesât:** İstekler, hevesler. **Meşâm:** Koku alma organı, burun. **Rakîk:** İnce, yufka yürek. **Esîr:** Hava. **Nükhet:** Koku. **Şitâb:** Koşma. **Sîne:** Göğüs, yürek, vücut. **Tarâvet:** Tazelik, körpelik. **Muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **Pür:** Dolu. **Garâm:** Aşk. **Zemîn:** Yer. **İstifhâm:** Sorma, anlama. **Hat:** Çizgi. **Reviş:** Gidiş, yürüyüş, tutum, yol, geçiş. **Câzibe:** Çekim, albeni. **Tehâlük:** Can atma, istekle atılma, koşuşma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 379, 4 Haziran 1314/16 Haziran 1898, s. 237.

BİSİKLET

Uçar, uçar gibi kumlar, çimenler üstünde,
Geçen şu taze kadın, isteklerin bir örneği,
Ayaklarında kanatlarla aşk ve hayat sanki
Uçar, uçar gibi kumlar, çimenler üstünde.

Gönlün burnuna umut tadıyla getiriyor
İnce teni baharın kokulu havasını;
Hızla, titreterek taze göğsünü,
Pırıl pırıl uçuyor, durmadan uçup gidiyor.

Uçup uçup gidiyor; sonra çalım ve sevgiyle,
Nazlı bir soru çizgisi resmediyor yere;
"Güzel değil mi duruşum, bakın!" diyor... Parlak,

Güzel, evet güzel bu gidişler, bu albeniler,
Güzel; ama bu hız, bu can atma nedir,
Birkaç adım fazla koşturup hayatı yormak değil mi?

1 Haziran 1898

SÜS[1]

Ey nahl-i müzehheb! Ki çıkar berg ü berinden
Bir sâf u muanber
Zehr-âbe-i nûşîn;
Ey nehr-i mutalsam! Ki uçar mevcelerinden
En rûh-firîb, en güzel, en şûh u münevver
Bir bûsiş-i nefrîn.

Ey nağme-i rengîni rübâb-ı hevesâtın,
Ey nağme-i sûzân,
Ey nağme-i mühlik!
Ey şîr-i teri sîne-i pür-zahm-ı hayâtın!
Ey câm-ı murassa'-leb-i gaflet! Ki nümâyân
Ka'rında mehâlik.

Ey şu'le-i berkıyye! Ukûsunla gülümser
—Mehtâba mümâsil—
Her tûde-i zulmet.
Ey bürka'-i zîbâ! Görünür pâk ü müzehher
Zîr-i ham u tâbında en âlûde vü sâfil
Sîmâ-yı hakîkat.

Nahl: Hurma ağacı, süs ağacı, fidan gibi ince vücutlu güzel. **Müzehheb:** Altın suyuna batırılmış, yaldızlı. **Berg:** Yaprak. **Ber:** Yemiş. **Muanber:** Güzel kokulu. **Zehr-âbe:** Ağulu su, acı. **Nûşîn:** Tatlı. **Mutalsam:** Büyülü, tılsımlı. **Mevce:** Dalga. **Rûh-firîb:** Ruh aldatan. **Münevver:** Aydın, ışıklı. **Bûsiş:** Öpücük, öpme. **Nefrîn:** Tiksinç, iğrenç. **Rengîn:** Renkli. **Hevesât:** Hevesler, istekler. **Sûzân:** Yakan. **Nağme:** Nağme, ezgi. **Mühlik:** Tehlikeli, öldürücü. **Şîr:** Süt. **Ter:** Taze. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Pürzahm:** Yara dolu, yaralı. **Câm:** Kadeh. **Murassa':** Değerli taşlarla bezenmiş. **Nümâyân:** Görünen, belli olan. **Ka'r:** Çukur, dip, iç. **Mehâlîk:** Tehlikeli yerler ya da işler. **Şu'le:** Alev. **Berkıyye:** Şimşekle ilgili, elektrik. **Ukûs:** Yankılar, yansımalar. **Mümâsil:** Benzer. **Tûde:** Yığın. **Zulmet:** Karanlık. **Bürka':** Yaşmak, yüz örtüsü, duvak. **Zîbâ:** Süslü, güzel. **Müzehher:** çiçekli. **Zîr:** Aşağı, alt. **Ham:** Kıvrım, eğri. **Tâb:** Güç, parıltı, ışık. **Âlûde:** Bulaşmış, kirli. **Sâfil:** Alçak, aşağı, bayağı. **Sîmâ:** Yüz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 333, 17 Temmuz 1313/29 Temmuz 1897, s. 326-327.

SÜS

Ey altın hurma ağacı! Yaprağınla yemişinden
Çıkar temiz ve kokulu,
Bir ağulu tatlı su.
Ey büyülü ırmak! Uçar dalgalarından
Ruhunu aldatan en güzel, en şuh ve aydın
Bir iğrenç öpüş.

Ey isteklerin çalgısının renkli ezgisi,
Ey yakan ezgi,
Ey yıkan ezgi!
Ey hayatın yaralı göğsündeki taze süt!
Ey gafletin dudağı bezekli kadehi! Görünür
Dibinde belalar.

Ey şimşeğin alevi! Yansımalarında gülümser
—Ay ışığına benzeyen—
Her karanlık yığın.
En güzel yaşmak! Görünür, temiz ve çiçekli,
Parıltı ve kıvrımlarının altından en kirli,
Alçak yüzü gerçeğin.

Ey gâze-i sehhâr-ı harem-pûş! Güzelsin,
Lâkin mütegayyir...
Bir kız gibi, heyhât!
Ey mevc-i safâ! Rûha kef-efşân-ı emelsin;
Gösterdiğin ahlâm-ı şegaf muğfil ü müskir,
Ey nevm-i huzûzât!

Bir hüsn-i mükemmel gibi herkes sana âşık,
Herkes sana meczûb,
Herkes sana müştâk.
Ey tıfl-ı hayâlî! Yed-i lehvinde kadınlık
Bin şekle girer, hırpalanır, âciz ü mağlûb,
Gûyâ bir oyuncak.

Kuşlarla, çiçeklerle, ipeklerle yaşarsın;
Elvân ü revâyih
Kût-ı hevesindir.
Mûnis, açılan leb ü âgûşa koşarsın;
Baksan, o dudaklardaki âvâz-ı medâyih
Hep kendi sesindir.

Eyler seni îmâ bana, ey mürg-i hevâ-hâh,
Bir lemha-i bî-gâh
Umkunda leyâlin...
Binlerce nazar hep seni ta'kîb ile gümrâh;
Binlerce sukûtun oluyor bâisi, eyvâh,
Bir darbe-i bâlin!

Gâze: Allık, düzgün, süs. **Sehhâr:** Büyüleyen. **Herem-pûş:** Ehrama bürünmüş, yaşlılığı örten. **Mütegayyir:** Değişken, uçarı. **Kef-efşân:** Köpük saçan, köpüklü. **Ahlâm:** Rüyalar, açık saçık düşler. **Şegaf:** Delicesine sevme. **Muğfil:** Baştan çıkaran, aldatan. **Müskir:** Sarhoş eden. **Nevm:** Uyku, düş. **Huzûzât:** Hazlar, sevinçler. **Hüsn:** Güzellik. **Meczûb:** Tutkun, deli, çekilmiş. **Müştâk:** Özleyen, can atan. **Tıfl:** Çocuk. **Yed:** El. **Lehv:** Oyun, boş iş. **Elvân:** Renkler. **Revâyih:** Kokular. **Kût:** Besin, yiyecek. **Mûnis:** Cana yakın. **Leb:** Dudak. **Âgûş:** Kucak. **Âvâz:** Haykırış, ses. **Medâyih:** Övgüler. **Îmâ:** İşaret. **Mürg:** Kuş. **Hevâ-hâh:** Yâr, dost. **Lemha:** Göz atma, parıltı, parlama. **Bî-gâh:** Zamansız, birden. **Umk:** Derinlik. **Leyâl:** Geceler. **Nazar:** Bakış. **Ta'kîb:** İzleme. **Gümrâh:** Gür, yolunu şaşırmış, sapıtmış. **Sukût:** Düşme, inme. **Bâis:** Sebep, gönderen. **Bâl:** Kanat.

Ey yaşlılığı gizleyen büyülü allık! Güzelsin,
Fakat uçarısın, yazık ki,
Bir kız gibi!
Ey sevinç dalgası! Ruha umut köpüğü saçarsın;
Gösterdiğin sevgi düşleri ayartır, sarhoş eder,
Ey sevinçlerin uykusu!

Kusursuz bir güzellik gibi, herkes sana âşık,
Herkes sana vurgun,
Herkes sana tutkun.
Ey hayaldeki bebek! Eğlenen elinde kadınlık,
Bin biçime girer, hırpalanır, bitkin ve yenik düşer,
Bir oyuncak gibi.

Kuşlarla, çiçeklerle, ipeklerle yaşarsın;
Renklerle kokular
İsteklerini besler.
Uysalsın, açılan her dudağa, kucağa koşarsın;
Baksana, o dudaklardaki övgü bağırışları
Hep kendi sesin.

Seni işaret eder bana, ey sevgi isteyen kuş,
Bir parıltı ansızın
Derinliğinde gecenin...
Binlerce göz, hep seni izleyerek yoldan çıkar,
Yazık ki, binlerce düşüşe yol açar
Bir vuruşu kanadının!

FIRSAT YOLUNDA[1]

İpek etekleri tırâzende bir güzel kadının:
"Beni ta'kîb et, ey şikeste hayât" diyerek...
C. Ş.[2]

Müzehher bir etek ta'kîb ederdim: Geçtiğim yerler
Şakâyıklarla, zambaklarla, sünbüllerle süslenmiş
Birer gülşendi; her şey, her çiçek bir nâzenîn cûşiş
Verir, her nefha mest eylerdi sevdâmı;
Bütün sâfiyyet-i meşcer
Öpüp, mes'ûd, o dâmân-ı dil-ârâmı
Benim okşardı hulyâmı.

Çocuklardan çocuk, ben, pür-tehâlük bir meserretle
Koşardım hep o pîşimden kaçan reftâra müstağrak;
Olurdu pây-mâlim gâh bir gül, gâh bir zambak...
Giderken böyle, uryân bir çocuk nâ-gâh
Nasıl bilmem, ne cür'etle
Elimden tuttu; baktım: Bir küçük gümrâh.

Tırâzende: Süsleyen, donatan. **Müzehher:** Çiçekli. **Gülşen:** Bahçe, gül bahçesi. **Nâzenîn:** Nazlı. **Cûşiş:** Coşma. **Nefha:** Güzel koku, esinti. **Mest eylemek:** Sarhoş etmek, esrik kılmak. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Mes'ûd:** Mutlu. **Dâmân:** Etek. **Dil-ârâm:** Gönül okşayan. **Pür-tehâlük:** Can atarak. **Meserret:** Sevinç. **Pîş:** Ön. **Reftâr:** Gidiş, yürüyüş. **Müstağrak:** Dalmış, batmış. **Pây-mâl:** Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. **Gâh:** Bazen. **Nâgâh:** Ansızın, birden. **Gümrâh:** Yolunu şaşırmış, sapmış.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 336, 7 Ağustos 1313/19 Ağustos 1897, s. 371. *Mütâlaa* ve *Servet-i Fünûn* dergilerinde "Fırsat" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)

2 Cenap Şahabettin.

FIRSAT YOLUNDA

İpek etekleri kabartılmış bir güzel kadının:
"Beni izle ey kırık hayat!" diyerek...

C. Ş.

Çiçekli bir eteği izlerdim: Geçtiğim yerler
Şakayıklarla, zambaklarla, sümbüllerle süslenmiş
Birer bahçeydi; her şey, her çiçek bir nazlı coşuş
Verir, her koku esrik kılardı sevgimi;
Bütün saflığı ağaçlığın
Öpüp, mutlu, o gönül okşayan eteği
Okşardı benim de hulyamı.

Çocuklarla çocuk, ben, sevinçle uçarak
Koşardım hep önümden kaçıp gidene dalmış,
Çiğnerdim bazen bir gülü, bazen bir zambağı...
Böyle giderken, ansızın bir çıplak çocuk
Nasıl bilmem, ne cüretle
Elimden tuttu, baktım: Bir küçük, yolunu şaşırmış.

Çocuk dargın tebessümlerle ayrılmıştı pîşimden;
O dem bir serdî-i muhrik bütün ezhârı soldurdu.
Çiçeklerden uçan reng-i adem enzârı soldurdu!
Gözüm gaybetti dâmân-ı dil-ârâmı...
O hırçın tıfl-ı uryân-ten
Alıp kaçmıştı rûhumdan da sevdâmı,
Bütün ümmîd ü hulyâmı!

Pîş: Ön. **Serdî:** Soğukluk, soğuk. **Muhrik:** Yakıcı, yakan, kızgın, yürek sızlatan. **Ezhâr:** Çiçekler. **Adem:** Yokluk, ölüm. **Dâmân:** Etek. **Tıfl:** Çocuk, yavru. **Uryân:** Çıplak. **Ten:** Ten, vücut: **Ümmîd:** Umut.

Çocuk dargın gülümseyişlerle ayrılmıştı önümden;
O sıra kızgın bir soğuk bütün çiçekleri soldurdu.
Çiçeklerden uçan ölüm rengi bakışları da soldurdu.
Gözüm yitirdi gönül okşayan o eteği...
O hırçın, çıplak çocuk
Alıp kaçmıştı ruhumdan da aşkımı,
Bütün umut ve hulyamı!

TESÂDÜF[1]

Niçin o çehreyi görmekle titredim birden,
O dîdelerde niçin gizli bir nigâh aradım?
Değil garâm-ı heves-perverâne mu'tâdım,
Niçin o gözlere dikkatle baktım öyle iken?..

Niçin? Niçin?.. Bu "Niçin?"lerle şimdi pür-helecân
Dilimde titreşiyor en sitemli nâlişler;
Kabâhatim ona bakmaktı, muhteriz, muğber,
Dudaklarında sönerken bir ibtisâm-ı nihân.

Bu yüz hayâlime —gittikçe— hiç yabancı değil;
Fakat yazık o vücûd-i hayâl-perverde
Tesâdüfüm ne hazîn oldu öyle bir yerde!

Sen ey sefâlet-i meş'ûme, ey şeb-i hâil,
Soğuk soğuk bakıyorsun; o nazra-ı şûmun
Nasıl sukûtuna kâil şu hüsn-i ma'sûmun?..

13 Şubat 1313

Dîde: Göz. **Nigâh:** Bakış. **Garâm:** Aşk, sevgi. **Perverâne:** Beslercesine. **Mu'tâd:** Alışılmış. **Pür-helecân:** Yüreği çarparak, çarpıntı dolu. **Nâliş:** İnleyiş, inilti. **Muhteriz:** Çekinen, sakınan. **Muğber:** Gücenmiş, tozlanmış. **İbtisâm:** Gülümseme, tebessüm. **Nihân:** Gizli. **Perverde:** Beslenmiş, büyütülmüş, yetiştirilmiş. **Hazîn:** Acı, dokunaklı. **Meş'ûm:** Uğursuz. **Şeb:** Gece. **Hâil:** Korkunç. **Nazra:** Bakış. **Şûm:** Şom, uğursuz. **Sukût:** Düşme. **Kâil olmak:** Söylemek, razı olmak, boyun eğmek. **Hüsn:** Güzellik. **Ma'sûm:** Temiz, suçsuz.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 364, 19 Şubat 1313/3 Mart 1898, s. 406. Arkadaşı Hüseyin Cahit'e göre, "Fikret aile hayatında günah işlememiştir. Mamafih insanlar, Fikret de olsalar melek değildirler. Fikret'in de hayatından değilse bile hayalinden, günah değilse bile, bir günah gölgesi geçti. *Rübâb-ı Şikeste*'de 'Tesâdüf', 'İkinci Tesâdüf', 'Son Tesâdüf" gibi başlıklarla birkaç manzûme vardır. Bunları ilhâm eden kadın Karlman Mağazasında bir satıcı kız idi." Bkz. Hüseyin Cahit Yalçın, *Edebî Hatıralar*, 1935, s. 148-149. (A. B.)

TESADÜF[1]

Niçin o çehreyi görmekle titredim birden,
O gözlerde niçin gizli bir bakış aradım?
Değil tutkulu âşıklık alışkanlığım,
Niçin o gözlere dikkatle baktım öyle iken?..

Niçin? Niçin?.. Bu "Niçin?"lerle şimdi heyecan
Gönlümde titreşiyor en sitemli inleyişler;
Kabahatim ona bakmaktı, gücenik, çekingen,
Dudaklarında gizli bir tebessüm sönerken.

Bu yüz hayalime —gittikçe— hiç yabancı değil;
Fakat yazık o muhayyel vücuda
Tesadüfüm ne hazin oldu öyle bir yerde!

Sen ey uğursuz sefalet, ey korkunç gece,
Soğuk soğuk bakıyorsun; o uğursuz bakışın
Nasıl düşüşüne razı şu masum güzelliğin?..

25 Şubat 1898

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

İKİNCİ TESÂDÜF[1]

Bugün o çehrede boş bir nazarla dinlendim;
Didişmeden geliyordum gam-ı hayâtımla;
Dedim ki sonra: "Şu müz'ic teessürâtımla
Önünde ağlayıversem... Ve olmasam nâdim!"

O sanki fikrimi bilmiş de ihtirâz ediyor
Gibiydi; gözleri yerlerde, bakmadan geçti.
Güneş ufukta bu hâk-i sefîle bir ebedî
Vedâ' eder gibi rikkatle ihtizâz ediyor,

Semâ bulutlanıyorken, onun civârımdan
Güzârı böyle soğuk bir yabancı tavriyle
Bütün karârımı kâfî göründü ta'dîle...

Dedim ki: "İşte hakîkat bu, hep kusûru yalan;
Değil garâm-ı heves-perverâne mu'tâdım,
Bu dîdelerde fakat bir nigâh-ı aşk aradım!"

25 Şubat 1313

Nazar: Bakış. **Gam:** Üzüntü, tasa. **Müz'ic:** Tedirgin edici, sıkıcı. **Teessürât:** Üzüntüler. **Nâdim:** Pişman. **İhtirâz etmek:** Çekinmek, sakınmak. **Hâk:** Yer, toprak. **Sefîl:** Yoksul, düşkün, alçak. **Ebedî:** Sonsuz. **Rikkat:** İncelik, şefkat, merhamet. **İhtizâz etmek:** Titremek. **Güzâr:** Geçme, geçiş. **Ta'dîl:** Değiştirme, düzeltme. **Garâm:** Aşk, aşırı sevgi. **Heves-perverâne:** Hevesli, istekli, heves beslercesine, istercesine. **Mu'tâd:** Alışılmış, alışkanlık. **Dîde:** Göz. **Nigâh:** Bakış.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898, s. 38. "Tesâdüf" şiirinin notuna bakınız. (A. B.)

İKİNCİ TESADÜF[1]

Bugün o çehrede boş bir bakışla dinlendim;
Didişmeden geliyordum hayatımın kederiyle;
Dedim ki sonra: "Şu sıkıcı üzüntülerimle
Önünde ağlayıversem... Ve pişman olmasam!"

O sanki fikrimi bilmiş de çekiniyor
Gibiydi; gözleri yerlerde, bakmadan geçti.
Güneş ufukta bu sefil toprağa bir ebedi
Veda eder gibi şefkatle titriyor,

Gökyüzü bulutlanıyorken, onun yanımdan
Geçişi böyle soğuk bir yabancı tavrıyla
Bütün kararımı yeterli göründü değiştirmeye...

Dedim ki: "İşte hakikat bu, hep kusuru yalan;
Değil tutkulu âşıklık alışkanlığım,
Bu gözlerde fakat bir aşk bakışı aradım!"

9 Mart 1898

1 Bu şiiri Ömer Aslan günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

SON TESÂDÜF[1]

Acıklı oldu bu pek... Bir garîb hâhişle
O gün tenezzühe çıktım; semâ bulutlu idi;
İçimde bilmediğim bir neşât-ı mûhişle
Tevâfuk etti kırın hâl-i girye-perverdi.

Yürürdüm öyle, çemen tâze, ortalık tenhâ;
Uzak yakın bütün eşyâda bir sükûn-i melûl;
Likâ-yı hüzn-i tabîat pür-ihtizâz-ı bükâ...
Güzeldi doğrusu: Nîsân içinde bir eylûl.

Önümde birden ufuk sanki inşikâk etti:
Refîki bir sarışın gence ittikâ ederek
O geçti: Süslü, şetâretli, nâzlı, şûh, melek!

Evet, o geçti, o hem bakmadan geçip gitti;
Güneş de, şimdi açılmış ufukta hande-nümâ,
Eder gibiydi uzaktan benimle istihzâ...

29 Nisan 1314

Garîb: Garip, tuhaf. **Hâhiş:** İstek. **Tenezzüh:** Gezinti. **Neşât:** Sevinç, neşe, şenlik. **Mûhiş:** Korkunç, ürküten. **Tevâfuk etmek:** Uymak, uyuşmak. **Girye-perver:** Ağlatıcı, gözyaşı döktüren, ağlamaklı. **Sükûn:** Sessizlik, durgunluk, dinginlik. **Melûl:** Bezmiş, uzanmış, üzüntülü. **Likâ:** Yüz görme, kavuşma. **Pür:** Dolu. **İhtizâz:** Titreyiş. **Bükâ:** Ağlama. **İnşikâk:** Yarılma, çatlama, ikiye ayrılma. **Refîk:** Arkadaş, yoldaş. **İttikâ:** Dayanma, yaslanma. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Hande-nümâ:** Gülen, gülme gösteren. **İstihzâ:** Eğlenme, alay etme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 376, 14 Mayıs 1314/26 Mayıs 1898, s. 180. "Tesâdüf" şiirinin notuna bakınız. (A. B.)

SON KARŞILAŞMA

Acıklı oldu bu pek... Bir tuhaf istekle
O gün gezintiye çıktım; gök bulutluydu;
İçimde, bilmediğim bir korkulu sevinçle.
Kırın o ağlamaklı durumu birbirine uydu.

Yürürdüm öyle, çimen taze, ortalık ıssızdı,
Üzgün bir sessizlik yakın uzak bütün eşyada;
Doğanın tasalı yüzü ağlayışla titrerdi...
Güzeldi doğrusu: Bir eylül, nisan ayında.

Önümde birden ufuk sanki yarılıverdi:
Yoldaşı bir sarışın gence yaslanarak
O geçti: Süslü, sevinçli, nazlı, şuh, melek!

Evet, o geçti, o hem de bakmadan geçip gitti;
Şimdi açılmış ufukta gülen güneş de
Uzaktan benimle alay eder gibiydi...

11 Mayıs 1898

BÜTÜN BİR SERGÜZEŞT[1]

Hazîn bir ukde meşkûkiyyet-i neş'et hayâtında;
Karanlık bir sabâvet, bir şebâb-ı hâsir ü merdûd;
Bütün bir ömr-i mezbûhâne kahr u minnet altında;
Bütün bir sergüzeşt-i münkesir, bir ömr-i zehr-alûd...

O meshûf-ı meserret günlerin yâd-ı melâliyle
Bugün ayrılmıyor mînâ-yı leb-rîz-i saâdetten;
Geçer her ân-ı zevki başka bir zevkin hayâliyle;
Bu hoş bir intikâm almak demektir ömr-i zilletten.

O yeldâ-yı sefâlet şimdi bir subh-i tesellî-bâr;
Ne parlak handeler makdûr ise bir subh-ı âmâle
Birikmiş, bağlamış pîrâmen-i bahtında bir hâle.

Fakat; bilmem niçin, mâzîde müdhiş bir taannüd var;
Bu sîmâ-yı neşâtın, işte aksâ-yı refâhında,
Bütün bir sergüzeşt-i inkisâr ağlar nigâhında.

Haziran 1315

Sergüzeşt: Serüven, baştan geçen. **Ukde:** Düğüm. **Meşkûkiyyet:** Kuşkululuk. **Neş'et:** İleri gelme, kaynaklanma. **Sabâvet:** Çocukluk. **Şebâb:** Gençlik. **Hâsir:** Zarar gören, hasara uğrayan. **Merdûd:** Kovulmuş, istenmemiş, reddolunmuş. **Mezbûhâne:** Boğazlanmış gibi, boğazlanmışçasına. **Kahr:** Kahır, ezme, zorlama. **Münkesir:** Kırık. **Zehr-âlûd:** Ağulu, ağuya bulanmış. **Meshûf:** Susamış, suya kanmamış, teşne. **Meserret:** Sevinç. **Melâl:** Usanç, sıkıntı. **Mînâ:** Kadeh, şişe, cam. **Leb-rîz:** Ağzına kadar dolu, silme dolu, dopdolu. **Yeldâ:** Uzun gece. **Subh:** Sabah. **Tesellî-bâr:** Avutucu. **Hande:** Gülüş. **Makdûr:** Elden gelen, güç, alın yazısı, yazgı, kader. **Âmâl:** İstekler, umutlar, emeller. **Pîrâmen:** Çevre, yöre. **Hâle:** Ayla. **Müdhiş:** Korkutan, korkunç, dehşet veren. **Taannüd:** İnat etme, direnme. **Sîm:** Yüz. **Neşât:** Sevinç. **Aksâ:** Uzak, en son. **İnkisâr:** Kırılmış. **Nigâh:** Bakış.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 433, 17 Haziran 1315/29 Haziran 1899, s. 262.

BÜTÜN BİR SERÜVEN

Acı bir düğümdür kuşku hayatının kaynağında:
Karanlık bir çocukluk, yıkık, yitik bir gençlik;
Boğazlanmış bir ömür hep, kahır ve minnet altında,
Kırık bir serüven hep, ağu dolu bir yaşamak...

O sevincine doyulmamış günlerin buruk anısıyla
Bugün dudağını ayırmıyor mutluluğun dolu kadehinden;
Geçiyor her zevkli günü bir başka zevkin hayaliyle;
Bu, hoş bir iç alma demektir aşağılık hayattan...

O uzun yoksulluk gecesi şimdi avutucu bir sabahtır:
Ne kadar gülüş gerekirse isteklerin sabahına
Birikmiş, bir ayla olmuş bahtının çevresinde.

Fakat bilmem niçin, geçmişin korkunç bir direnci var:
Bu sevinçli yüzün —en mutlu gününde bile—
Bakışında yine bir kırık serüven ağlar.

Haziran 1899

ÇİRKİN[1]

Buruşuk hatları çirkin yüzünün
Açılır şübheli bir safvetle;
Gülüyor zannolunurken öyle,
Bir muhakkir bakışından gözünün

Zucret-i rûhu bütün fark olunur.
Başka hiçbir sebeb-i zilleti yok;
O da herkes gibi, lâkin menfûr;
Âh çirkinlik!.. Evet, râhatı yok;

Ne zamân baksa bu süfliyyetine
Gerilir inleyerek a'sâbı,
Çalkanır kalb-i teessür-yâbı

En felâketli tasavvurlarla.
Tükürür gayz u tehevvürlerle
Hilkatin çehre-i sâfiyyetine!

16 Nisan 1315

Safvet: Saflık, temizlik, arılık. **Muhakkir:** Aşağılayan, hor gören. **Zucret:** İç sıkıntısı, bunaltı. **Menfûr:** İğrenç. **Süfliyyet:** Bayağılık, kılıksızlık. **A'sâb:** Sinirler. **Teessür-yâb:** Üzüntülü, üzüntü bulan. **Gayz:** Öfke, hınç. **Tehevvür:** Öfkelenme. **Hilkat:** Yaradılış. **Çehre:** Yüz. **Sâfiyyet:** Saflık, bönlük.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 424, 15 Nisan 1315/27 Nisan 1899, s. 117-118. Bu şiirin, Sully Prudhomme'un *Les Solitudes* (Yalnızlıklar) adlı eserinde yer alan "La Laide (Çirkin)" başlıklı şiirinden esinlenilerek yazıldığı ileri sürülmektedir. Bkz: Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 95. (A. B.)

ÇİRKİN

Buruşuk çizgileri çirkin yüzünün
Açılır kuşkulu bir saflıkla;
Gülüyor sanılırken öyle,
Aşağılayan bakışından gözünün

Ruhunun tüm bunaltısı sezilir.
Başka hiçbir alçalma sebebi yok;
O da herkes gibi, ama iğrenilir;
Ah çirkinlik!.. Evet, rahatı yok.

Ne zaman baksa bayağılığına
Gerilir inleyerek sinirleri,
Çalkanır üzüntülü yüreği

En yakıcı tasarımlarla
Tükürür hınçla, öfkeyle
Yaradılışın temiz yüzüne!

28 Nisan 1899

PERDE-İ TESELLÎ[1]

İşte seksen yaşında bir sâil,
Yaşamış kâinâtı görmeyerek.
Yaşamış, mevte olmamış kâil;
Yaşamak ayrı, görmek ayrı demek.

Mütehaşşid mezâhir-i zulemât:[2]
Göz açıldıkça rûh perdelenir.
Acı bir levha şübhe yok ki hayât,
Görmemek en büyük tesellîdir.

Âh, ey pîr-i ser-sefîd-i hazîn,
Seni görmekle işte âmâcım
Yine birçok teessürâta... Sevin

Sen o zulmet-fezâ tecellîye;
İşte bak, ben de, ben de muhtâcım
Öyle bir perde-i tesellîye!

7 Ağustos 1314

Tesellî: Avunma. **Sâil:** Dilenci. **Kâinât:** Evren. **Mevt:** Ölüm, ölme. **Kâil:** Boyun eğmiş, razı olmuş. **Mütehaşşid:** Birikmiş, toplanmış. **Mezâhir:** Ortaya çıkma, tecelli etme yeri, mevcudat, varlıklar. **Mezâhir:** Çiçekli yerler, çiçek bahçeleri. **Zulemât:** Karanlıklar. **Pir:** Yaşlı, kocamış kişi. **Ser-sefîd:** Ak saçlı, saçı ağarmış. **Hazîn:** Acı, acıklı, üzgün. **Âmâc:** Hedef, amaç, nişan tahtası. **Teessürât:** Üzüntüler. **Zulmet-fezâ:** Karanlığı artıran. **Tecellî:** Görünme, belirme, alınyazısı, yazgı, talih.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 429, 1315/1 Haziran 1899, s. 197.

2 Farkları Osmanlıca yazılışlarında görülebilen üç farklı kelimenin Latin harfli yazılışları "mezâhir" şeklindedir. Dizede, "ortaya çıkma yeri, varlıklar," anlamındaki "mezâhir" olmalıdır. Ancak Asım Bezirci çeviride, "çiçekli yerler, çiçek bahçeleri" anlamına gelen ve metinde olmayan kelimeyi tercih etmiştir. Orijinal metindeki yazılışına göre bu kelime ayrıca "arka çıkan, destek olan, yardım eden" anlamlarına gelen "müzâhir" olarak da okunabilir. (e. n.)

AVUNMA PERDESİ

İşte bir dilenci, seksen yaşında,
Yaşamış dünyayı görmeyerek.
Yaşamış, boyun eğmemiş ölüme;
Yaşamak ayrı, görmek ayrı demek.

Toplamış karanlığın çiçeklerini:
Göz açıldıkça ruh perdelenir.
Acı bir tablo hayat, kuşku yok ki,
Görmemek en büyük avunmadır.

Ah, ey ak saçlı acınası insan,
Seni görmekle işte göğüsledim
Yine birçok üzüntüyü... Sevin

Sen o karanlığı artıran yazgıya;
İşte bak, bana da, bana da gerekli,
Öyle bir avunma perdesi!

19 Ağustos 1898

BU DA BİR EMEL[1]

İsterim bir nigâh-ı giryân ki
Uçsun, âvâre, çeşm-i hasretten;
Öyle bir hande-i perîşân ki
Mütevahhiş leb-i meserretten.

İsterim bir lisân ki takrîri
Şi'r-i nâzikterinde üstâdın
Girye-engîz olan o te'sîri
Hâiz olsun da, kalb-i nâ-şâdın

Bir edâ-yı bedî'-i rikkatle
Söylesin en acıklı hislerini;
İsterim gamlı bir şetâretle

Bir soluk çehre, bir sönük tâli';
Bir de cânân ki hüsn-i enverini
Edeyim seyre doymadan zâyi'!

Emel: Dilek, umut. **Nigâh:** Bakış, göz. **Giryân:** Ağlayan. **Âvâre:** Başıboş, uçarı, aylak. **Çeşm:** Göz. **Hande:** Gülüş. **Perîşân:** Yıkık. **Mütevahhiş:** Çekinen, ürken. **Leb:** Dudak. **Meserret:** Sevinç. **Takrîr:** Anlatma, ifade etme, yerleştirme, sağlamlaştırma. **Nâzikter:** Çok nazik. **Girye-engîz:** Ağlatıcı, göz yaşartıcı. **Hâiz olmak:** Taşımak, sahip olmak. **Nâ-şâd:** Umutsuz, üzüntülü. **Edâ:** Tavır, deyiş, duruş. **Bedî':** Güzel. **Rikkat:** İncelik, duyarlık. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Çehre:** Yüz. **Tâli':** Talih. **Cânân:** Sevgili. **Hüsn:** Güzellik. **Enver:** En parlak, aydınlık. **Zâyi':** Yitme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 285, 15 Ağustos 1312/27 Ağustos 1896, s. 388.

BU DA BİR DİLEK

Öyle bir yaşlı bakış isterim ki
Özleyen gözden özgürce uçsun;
Öyle bir yıkık gülüş isterim ki
Sevincin dudağından çekinsin.

Öyle bir dil isterim ki deyişi
En nazik şiirinde ustanın
Göz yaşartan o etkiyi
Taşısın da, mutsuz yüreğin

İnce, güzel bir deyişle
Söylesin en acıklı duygularını;
İsterim tasalı bir sevinçle.

Bir soluk yüzü, bir sönük talihi,
Bir de sevgiliyi ki parlak güzelliğini
Yitirmeden seyredeyim doyasıya.

EY HÂB![1]

Nesîm-i rehâvet-nisârınla, ey hâb,
Dolaş kâse-i pür-tânîn-i serimde;
Uyuşsun rahîk-i sükûnunla a'sâb,
O müz'ic yılanlar ki zîr ü berimde

Dolaştıkça pür-zehr ü pür-pîç ü pür-tâb
Acır birtakım yâreler her yerimde...
Görünsün biraz aks-i mahmûrun, ey hâb,
Şu hep ağlamaktan şişen gözlerimde.

Yığılsın dimâğımda leyl-i zılâlin;
Yayılsın sükûnetle mevc-i hayâlin
O girdâb-ı cûşâna, ey hâb-ı mahmûr...

Doğar, kim bilir belki bir tatlı rü'yâ,
Olur, kim bilir belki sihrinle peydâ
O girdâb-ı âteşte bir menba'-ı nûr!

10 Haziran 1313

Hâb: Uyku. **Nesîm:** Esintili, yel. **Rehâvet-nisâr:** Gevşetici, uyuşturucu, gevşeklik saçan. **Kâse:** Tas. **Pür-tanîn:** Çınlama dolu, tınlamalı. **Ser:** Baş. **Rahîk:** Şarap. **Sükûn:** Dinginlik, sessizlik. **A'sâb:** Sinirler. **Müz'ic:** Tedirgin eden, usandıran. **Zîr:** Alt, aşağı. **Ber:** Üst. **Pür-zehr:** Ağulu, zehir dolu. **Pür-pîç:** Kıvrım dolu. **Pür-tâb:** Sıcak dolu, sıcaklık, kıvrımlı. **Aks:** Yankı, yansı. **Mahmûr:** Uykulu, şaşkın, sersem. **Dimâğ:** Beyin, kafa. **Leyl:** Gece. **Zılâl:** Gölgeler. **Mevc:** Dalga. **Girdâb:** Burgaç. **Cûşân:** Coşan. **Sihr:** Büyü, sihir. **Peydâ:** Ortaya çıkma, fışkırma. **Menba':** Kaynak. **Nûr:** Işık.

---

1 *Mütâlaa*, sayı 49, 1 Temmuz 1313/13 Temmuz 1897, s. 1. Fikret, bu şiiri nasıl ve ne zaman yazdığını şöyle açıklıyor: "Şiddetli bir enflüenzanın yarım saat süren muhrik bir nöbetinden henüz kurtulmuştum. Üç gecedir gözkapaklarıma kurşunlar asarak beynimi kesif bir su buharını andırır nem-nâk dumanlarla boğan, bunaltan bu kâbûs-ı âteşînin tazyîk-ı muhribiyle uykusuz inledikten sonra nihâyet uyumaktan ziyâde bayılmak nev'inden bir hâl geçirmiş, o sâyede sabahleyin biraz gözümü açmaya muktedir olmuştum." *Servet-i Fünûn*, sayı 413, 28 Kânunusani 1314/9 Şubat 1899, s. 355, "Musâhabe-i Edebiyye – 53" içinde. Aktaran: Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret ve Şiiri*, 1946, s. 81-82. (A. B.)

EY UYKU!

Ey uyku, gevşeklik saçan rüzgârınla
Dolaş çınlayan tasında başımın;
Yatışsın sinirler dindiren şarabınla,
Altımda, üstümde o yılanlar tedirgin

Dolaştıkça kıvrım kıvrım, ağu dolu,
Birtakım yaralar sızlar her yanımda...
Baygınlığın yansısın biraz, ey uyku,
Şu hep ağlamaktan şişen gözlerimde.

Yığılsın beynimde gecesi gölgelerin,
Yayılsın sessizce hayal dalgasının
O coşkun burgacı, ey sersem uyku...

Doğar, kim bilir, belki bir tatlı rüya,
Kim bilir belki büyünle çıkar ortaya
O ateş burgacında bir ışık kaynağı!

22 Haziran 1897

NÂDİM-İ HAYÂT[1]

Makhûr-ı nedâmet, nazarım yerlere ma'tûf,
Pîrâmen-i azmimde hayâlât-ı siyeh-per;
Ma'nâlı tebessümlere ma'rûz u mükedder,
Ma'nâlı suâlât ile her hatvede mevkûf;
Âvâre, dolaşmaktayım eb'âd-ı hayâtı.

Yıllarca taharrî der-i mesdûd-i necâtı,
Yıllarca metâible mesâible dövüşmek,
Gezmek bu dikenlikte girân-bâr-ı sefâlet,
Mesmûm, acı bir zehr ile mesmûm... Nihâyet
Bir gül koparıp koklamadan toprağa düşmek!

Ben böyle mi sandım seni, ey ömr-i gam-âlûd?
Bir telhî-i nefretle gönül, nâdim-i bî-sûd,
Takdîs ediyor sâye-i kahrında memâtı!

Nâdim: Pişman. **Makhûr:** Kahırlı, yenik. **Nedâmet:** Pişmanlık. **Ma'tûf:** Çevrilmiş, dönük. **Pîrâmen:** Çevre, yöre. **Azm:** Yola çıkma, gitme, karar. **Hayâlât:** Hayaller, hayaletler, kuruntular. **Siyeh-per:** Kara kanatlı. **Ma'rûz:** Uğramış, etkisinde kalmış. **Mükedder:** Üzgün. **Suâlât:** Sorular. **Hatve:** Adım. **Mevkûf:** Tutkulu, durdurulmuş. **Âvâre:** Uçarı, aylak, başıboş. **Eb'âd:** Boyutlar. **Taharrî:** Araştırma, arama. **Der:** Kapı. **Mesdûd:** Kapalı, tıkalı. **Necât:** Kurtuluş. **Metâib:** Yorgunluklar, sıkıntılar. **Mesâib:** Belalar, güçlükler. **Girân-bâr:** Ağır yüklü, gebe. **Mesmûm:** Ağulu, zehirlenmiş. **Gam-âlûd:** Tasalı, üzüntüye bulanmış. **Telhî:** Acılık. **Bî-sûd:** Boş, yararsız. **Takdîs etmek:** Kutsamak. **Sâye:** Gölge, yardım. **Kahr:** Zorlama, ezme, üzülme. **Memât:** Ölme.

1 *Mütâlaa*, sayı 32, 4 Mart 1313/16 Mart 1897, s. 2.

YAŞADIĞINA PİŞMAN

Pişmanlıkla ezik, bakışım yere dönük,
Yolumda kara kanatlı hayaletler görürüm;
Anlamlı gülümsemelerle karşılaşıp üzülürüm,
Anlamlı sorularla her adımda bir durarak;
Aylakça dolaşırım boyutlarını hayatın.

Yıllarca aramak kilitli kapısını kurtuluşun,
Yıllarca sıkıntılarla, güçlüklerle dövüşmek,
Gezmek bu dikenlikte ağır yüküyle yoksulluğun,
Zehirlenmiş acı bir ağuyla... Sonunda,
Bir gül bile koparıp koklamadan toprağa düşmek!

Ey üzüntülü hayat, ben böyle mi sanırdım seni?
Gönül bir tiksinme acılığıyla, pişman yaşadığına,
Kutsuyor çilenin gölgesinde artık ölmeyi!

TOPRAK[1]

Tûde-ber-tûde mahşer-i esrâr,
Ona biz "cirm-i bî-haber" diyoruz;
Kitle-i pür-kesâfet-i edvâr:
Ona biz "mavtın-ı beşer" diyoruz.

Bırakıp şi're istiâreleri
Şunu ismiyle yâd edin: Toprak!
Beşerin menşe-i hayât-eseri;
Bu da bir şi'r-i muzlim ü muğlak.

Seni isminle sâde yâd etmek
Bana ye's-i fenâ verir... Gerçek
Besleyen var mı sende hiss-i bekâ?

Bence timsâl-i esfeliyyetsin,
Kara toprak, mazîk-ı zilletsin;
Benden efsûs-ı bî-nihâye sana!

24 Şubat 1314

Tûde-ber-tûde: Yığın yığın üstüne. **Esrâr:** Gizler, sırlar. **Cirm:** Cisim, kitle. **Bî-haber:** Habersiz, duygusuz, bilgisiz. **Pür-kesâfet:** Yoğun, sıkı. **Edvâr:** Çağlar, devirler. **Mavtın:** Yurt. **Beşer:** İnsanlık, insan. **İstiâre:** Eğretileme, ödünç alma. **Menşe:** Köken, kaynak. **Hayât-eser:** Hayat veren (doğuran). **Şi'r:** Şiir. **Muzlim:** Karanlık. **Muğlak:** Karışık. **Ye's:** Umutsuzluk, acı, üzüntü. **Fenâ:** Yok olma, ölme, kötü. **Bekâ:** Kalma, yaşama, ölmezlik, sürme. **Timsâl:** Simge. **Esfeliyyet:** Aşağılık, çok bayağılık, en aşağı olma. **Mazîk:** Sıkıştıran, dar yer, sıkıcı. **Efsûs:** Yazık. **Bî-nihâye:** Sonsuz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 417, 25 Şubat 1314/9 Mart 1899, s. 7.

TOPRAK

Üst üste yığılan gizlerin mahşeri,
Ona biz "habersiz cisim" diyoruz;
Çağların yoğunlaşmış kitlesi,
Ona biz "insanın yurdu" diyoruz.

Benzetmeleri bırakıp şiire,
Şunu adıyla anın: Toprak!
Can veren kaynak bize;
Bu da bir şiir işte, karışık ve karanlık.

Seni yalnız adınla anmak
Bana ölme kaygısı verir... Gerçek,
Var mı sende ölmezlik duygusunu besleyen şey?

Bence en bayağı olanın simgesisin,
Kara toprak, aşağılığın en dar yerisin,
Benden sonsuz yazıklar olsun sana!

8 Mart 1899

NE İSTERİM?[1]

Mâî bir göl, yanında bir meşcer;
Meşcerin sîne-i sükûnunda
Münteşir iltimâ'-ı sâf-ı kamer;
Sonra birçok menâzır-ı hoş-ter[2]
Hilkatin subh-ı pür-füsûnunda
Hâke revnak veren güzellikler:
O perîlerle koklaşan ezhâr,
O çemenlerde oynaşan ervâh,
O mülevven sürûd-ı şûh-ı bahâr,
O muattar müşâfehât-ı riyâh...

Bunların ortasında bir lâne,
Bî-hazer bir hayât-ı mürgâne.
Mütecerrid bütün alâyıktan;
Mütebâid bütün hakâyıktan;
Öyle bî-gâye, bî-seher, bî-hâb,
Dâimâ aynı iltizâz-ı şebâb;
Hep o âsûde-rûh sâatler.
O ser-âzâde mahremiyyetler;
Hepsinin zirvesinde bir küme dûd,
Sonra bitmez bir âsumân-ı kebûd...

28 Eylül 1314

Mâî: Mavi. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Sükûn:** Dinginlik. **Münteşir:** Yayılan. **İltimâ':** Parıldama, parıltı. **Kamer:** Ay. **Menâzır:** Görünümler, manzaralar. **Hoş-ter:** Çok hoş, daha hoş. **Hilkat:** Yaradılış, doğa. **Subh:** Sabah. **Pür-füsûn:** Büyülü, büyü dolu. **Hâk:** Toprak, yer. **Revnak:** Parlaklık, güzellik, süs. **Ezhâr:** Çiçekler. **Ervâh:** Ruhlar. **Mülevven:** Renkli, renk renk. **Sürûd:** Şarkı, türkü, ezgi. **Muattar:** Güzel kokulu. **Müşâfehât:** Yüz yüze konuşmalar, söyleşmeler. **Riyâh:** Rüzgârlar, yeller. **Lâne:** Yuva. **Bî-hazer:** Sakınmaksızın, çekinmeden, korkusuz. **Mürgâne:** Kuş gibi. **Mütecerrid:** Soyutlanmış, soyulmuş. **Alâyık:** İlgiler. **Mütebâid:** Uzaklaşan. **Hakâyık:** Gerçekler, hakikatler. **Bî-gâye:** Amaçsız. **Bî-hâb:** Uykusuz. **İltizâz:** Tad alma, lezzet bulma. **Şebâb:** Gençlik. **Âsûde:** Dinç, rahat. **Ser-âzâde:** Başıboş, özgür. **Dûd:** Duman. **Âsumân:** Gök. **Kebûd:** Mavi.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 397, 8 Teşrinievvel 1314/20 Ekim 1898, s. 103.

2 İlk baskıda atlanan bu dize, çevirisiyle birlikte tarafımızdan eklenmiştir. (e. n.)

NE İSTERİM?

Mavi bir göl, yanında bir orman,
Ağaçlığın durgun göğünde
Ayın saf parıltısıdır yayılan;
Sonra birçok güzel manzara
Doğanın büyülü sabahında
Toprağı parlatan güzellikler:
O perilerle koklaşan çiçekler,
O çimenlerde oynaşan ruhlar,
O baharın şen, renkli ezgileri,
O rüzgârın kokulu söyleşileri...

Bunların ortasında bir yuva,
Kuş gibi tasasız bir yaşam.
Kopmuş bütün ilişkilerden.
Kaçmış bütün gerçeklerden:
Öylesine amaçsız, sabahsız, uykusuz,
Hep gençliğin hoşlandıkları.
Hep o ruhu dinlendiren saatler,
O özgürce gizlilikler;
Bir küme duman hepsinin üstünde,
Sonra, engin, mavi bir gök kubbe...

10 Ekim 1898

BİR ÂN-I HUZÛR[1]

Seyreyliyorum çeşm-i hayâlimle uzaktan
Bir külbe-i mes'ûd;
Üstündeki fersûde, herem-dîde ocaktan
Yükselmede bir ince duman, mâil ü memdûd.

Sâfî, lekesiz karların altında cevânib
Mahfûf-ı sükûnet;
Bir köy bu sükûnetle ezilmiş gibi gâib,
Her yer bu sükûnetle hem-ârâmiş-i cennet...

Ben sürmedeyim şimdi hayâlimle bu köyde
Bir köylü hayâtı;
Karşımda ocaktan süzülen dûd-ı sefîde
Kalbolmada hep leyl-i hayâtın zulemâtı.

19 Kânunusani 1314

Çeşm: Göz. **Külbe:** Kulübe. **Mes'ûd:** Mutlu. **Fersûde:** Yıpranmış, pörsümüş. **Herem-dîde:** Yaşlı, eski, kocamış. **Mâil:** Eğik, eğri, meyilli, hevesli. **Memdûd:** Uzayan, uzun. **Sâfî:** Tertemiz, saf. **Cevânib:** Yanlar, yöreler. **Mahfûf:** Çevrilmiş, kuşatılmış. **Gâib:** Kaybolmuş, kayıp. **Sükûnet:** Sessizlik. **Hem-ârâmiş:** Birlikte dinlenen. **Dûd:** Duman. **Sefîd:** Ak, beyaz. **Leyl:** Gece. **Zulemât:** Karanlıklar.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 412, 21 Kânunusani 1314/2 Şubat 1899, s. 343. Dergide, "Kardeşim Kâzım'a" [Hüseyin Kâzım Kadri] ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

BİR HUZUR ANI

Seyrediyorum hayalimin gözüyle uzaktan
Mutlu bir kulübeyi;
Üstündeki yıpranmış, eski ocaktan
Yükselmede bir ince duman, uzun ve eğri.

Temiz, lekesiz karların altında her köşe
Sessizlikle çevrili;
Bu sessizlikle bir köy ezilip yitmiş gibi,
Her yer bu sessizlikle cennetlik bir dinlenişte.

Şimdi ben hayalimle sürmekteyim bu köyde
Bir köylü yaşayışı;
Ocaktan süzülen bir ak dumana dönüşmekte
Karşımda tüm hayat gecesinin karanlıkları.

31 Ocak 1899

YEŞİL YURT[1]

Bahâra benzetilir bir yeşil saâdettir
Gülümseyen ovanın vech-i pür-gubârında;
Köyün, uyur gibi, müstağrak-ı sükûnettir
Bütün hayâtı ufak bir çayın kenârında.

Uzak yakın bütün âfâka neşreder safvet
Tabîatın o samîmî tevekkül-i sâfı;
Şu yanda bir meşe —dalgın, vakûr, pür-şefkat—
Kucaklıyor gibidir kollarıyla etrâfı.

Bu köyde her gece birkaç dakîka meksederim
Olup hayâlime peyrev seyâhat eylerken
Dühûr-ı muzlimenin sîne-i melâlinde;

Ve bir dakîkacık olsun sükût edip kederim
Yavaş yavaş duyarım, bir inilti hâlinde,
Kaval sadâları târ-ı alîl-i şi'rimden.

3 Mart 1314

Vech: Yüz. **Pür-gubâr:** Tozlu, toz dolu. **Müstağrak:** Dalmış, gömülmüş. **Sükûnet:** Sessizlik, durgunluk, dinginlik. **Âfâk:** Ufuklar. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Tevekkül:** Her şeyi Tanrı'ya bırakıp bekleme, baş eğme. **Vakûr:** Ağırbaşlı, ağır. **Pür-şefkat:** Sevecen, şefkat dolu. **Meksetmek:** Durmak, beklemek, dinlenmek. **Peyrev:** İzleme, uyma. **Dühûr:** Dünyalar. **Muzlime:** Karanlık. **Melâl:** Umutsuzluk, üzüntü, tasa. **Târ:** Tel. **Alîl:** Hasta, kör, sakat.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 418, 4 Mart 1315/16 Mart 1899, s. 20. II. Abdülhamit'in baskı, sansür ve hafiyelerinden bunalan Servetifünûn topluluğundan bazıları Yeni Zelanda'ya gidip yerleşmeyi kurmuşlardı. Bu tasarı, Esat Paşa'nın yol giderlerini karşılayamaması yüzünden gerçekleşemedi. Bunun üzerine, Hüseyin Kâzım'ın Manisa'nın Sarıçam köyündeki çiftliğine yerleşmeyi kararlaştırdılar. Fikret bu karara pek sevinerek "Yeşil Yurt" şiirini yazdı. Hatta orada kurulacak köşkün planlarını çizdi. Fakat sonradan, buranın hiç de düşünüldüğü gibi bir yer olmadığı öğrenilince verilen karardan vazgeçildi. Bu konuda bkz. Kenan Akyüz, *Tevfik Fikret*, 1947, s. 53-54; Hüseyin Cahit, *Edebi Hatıralar*, 1935, s. 123. (A. B.)
Bu şiir dergide, "Kardeşim Câhid'e" [Hüseyin Cahit Yalçın] ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

YEŞİL YURT

Bahara benzetilir bir yeşil mutluluktur
Gülümseyen ovanın tozlu yüzünde;
Köyün, uyur gibi, sessizliğe dalmıştır
Bütün hayatı ufak bir çayın kıyısında.

Uzak yakın ufuklara saflık yayar bütün
Doğanın o içten, temiz baş eğmesi.
Şu yanda bir meşe —ağırbaşlı, sevecen, dalgın—
Kucaklıyor gibidir kollarıyla çevreyi.

Bu köyde dururum her gece birkaç dakika,
Hayalime uyarak yolculuk ederken,
Karanlık dünyaların üzüntülü bağrında;

Ve bir dakikacık olsun dinince üzüntüm
Yavaş yavaş duyarım, birer inilti gibi,
Şiirimin hasta tellerinden kaval seslerini.

15 Mart 1898

BİR MERSİYE[1]

Hepsi, en bî-vefâ emellerden
En samîmî tahayyülâta kadar,
Hepsi kalbimde şimdi bir medfen,
Bir penâh-ı sükûn u hasret arar.

Hep o ma'şûkalar türâb oldu;
Gençliğin ravza-ı hayâlinden
Pür-heves toplamıştım onları ben;
O gülistân bütün serâb oldu.

Hepsinin cânişîn-i hicrânı
Şimdi ber-tûde zulmet-i makber;
Âh olaydı yaşatmak imkânı
Geçen ikbâl-i ömrü... Yok, muğber,

Ben o rü'yâ-yı şevke muğberrim;
İstemem, gülmesin o çehre bana,
Müteverrim likâ-yı istihzâ,
Onu gördükçe artıyor kederim.

Mersiye: Birinin ölümünden sonra onun iyiliklerini, meziyetlerini ve ölümünden duyulan acıyı dile getirmek için yazılan manzume, ağıt, sağu. **Bî-vefâ:** Vefasız. **Samîmî:** İçten. **Tahayyülât:** Hayaller, hayal kurmalar. **Medfen:** Mezar, gömüt. **Penâh:** Sığınak. **Sükûn:** Sessizlik. **Ma'şûka:** Sevgili, sevilen kadın. **Türâb:** Toprak. **Ravza:** Bahçe. **Pür-heves:** Heves dolu. **Gülistân:** Gül bahçesi. **Serâb:** Serap, ılgın. **Cânişîn:** Birinin yerine oturan, yerine geçen. **Hicrân:** Ayrılık, onulmaz acı. **Ber-tûde:** Yığın yığın. **Zulmet:** Karanlık. **Makber:** Mezar. **İkbâl:** Baht açıklığı. **Muğber:** Gücenik, dargın. **Şevk:** Keyif, istek, neşe. **Müteverrim:** Veremli. **Likâ:** Surat, yüz. **İstihzâ:** İnce alay.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 437, 15 Temmuz 1315/27 Temmuz1899, s. 330. Bu şiir, "Yeşil Yurt" şiirinde anılan köye gidip yerleşemeyişin verdiği üzüntü ve karamsarlıkla yazılmıştır (A. B.)

BİR AĞIT

Hepsi, en vefasız umutlar ile
En içten hayallere kadar,
Hepsi bir gömüt şimdi yüreğimde,
Bir sessizlik ve özlem sığınağı arar.

Hep o sevgililer toprak oldu;
Gençliğin hayal bahçesinden
Hevesle toplamıştım onları ben;
O gül bahçesi bütün serap oldu.

Hepsinin ayrılık yeri şimdi
Bir yığın mezar karanlığıdır;
Ah yaşatmak elde olsaydı
Mutlu geçen hayatı... Yok, dargınım.

Ben o sevinçli düşe küskünüm;
İstemem, gülmesin o yüz bana,
O veremli yüz alayla,
Onu gördükçe artıyor üzüntüm.

Onda bir şîve-i tahakküm var:
"Sen, diyor, sen benim esîrimsin;
Yaşıyorsun benimle, benden umar
Nefha-i inbisâtı her nefesin..."

Her nefes, böyle her nefes duyarım
Bu muhakkir sadâyı mâzîden...
Var hayâtımda bir tasarruf eden;
Var ki ben pençesinde muztarım.

Hani âgûş-i i'timâdımda
Üç gün evvel gülen ümîd-i latîf?
O da mahvoldu; şimdi yâdımda
Kalan efsürde bir sehâb-ı kesîf.

İşte en sonra sen de eksildin,
Sen de gittin, senin de arkandan
Ağladım, ağladım; fakat insân
Ağlamaktan da korkuyor.. Miskîn!

Âh sen, sen ki zîr-i bâlinde
Bir yeşil köy hayâtı saklardın;
Şi'rimin nuhbe-i meâlinde
Sen, bütün safvetinle sen vardın.

Şîve: Tavır, üslup, eda. **Tahakküm:** Baskı altına alma, zorlama. **Nefha:** Güzel koku, esinti, yel. **İnbisât:** Açılma, genişleme. **Muztar:** Zorlanmış, çaresiz kalmış. **Âgûş:** Kucak. **Latîf:** Güzel. **Yâd:** Anma, anımsama. **Efsürde:** Donmuş, duygusuz. **Sehâb:** Bulut. **Kesîf:** Yoğun. **Zîr:** Alt. **Bâl:** Kanat. **Nuhbe:** Seçkin, seçilmiş. **Meâl:** Anlam. **Safvet:** Saflık, arılık, temizlik.

Onda insanı zorlayan bir hava var:
"Sen, diyor, benim tutsağımsın;
Yaşıyorsun benimle, benden umar
Açılıp genişlemeyi senin her soluğun..."

Her soluyuşta böyle duyarım
Geçmişin bu aşağılayan sesini...
Hayatımda var bir güden beni,
Var ki pençesinde böyle umarsızım.

Hani güvenli kucağımda
Üç gün önce gülen güzel umut?
O da yok oldu; şimdi aklımda
Kalan donuk, yoğun bir bulut.

İşte en sonra sen de eksildin,
Sen de gittin, senin de arkandan
Ağladım, ağladım; fakat insan
Ağlamaktan da korkuyor... Miskin!

Ah sen, sen ki kanadının altında
Bir yeşil köy hayatı saklardın;
Şiirimin seçkin anlamında
Sen, bütün temizliğinle sen vardın.

Ne ser-âzâde ömr-i sâfiydi
Geçecek gölgesinde çamlarının;
Sende kalmıştı münfail, kırgın,
Muzdarib gönlümün son ümmîdi.

Sen de gittin; senin de arkandan
Ağladım, ağladım, harâb oldum...
Ne olurdu, gunûde-i nisyân,
Geçebilseydi bî-emel bir ân,
Diyebilseydim: "Ooh, kurtuldum!"

11 Temmuz 1315

Ser-âzâde: Başıboş. **Münfail:** Alınmış, gücenik. **Muzdarib:** Sıkıntılı, üzgün, acı çeken. **Harâb:** Yıkılacak durumda, yıkık, bitkin, perişan. **Gunûde:** Uykuya varmış. **Nisyân:** Unutma. **Bî-emel:** İsteksiz, özlemsiz, umutsuz.

Ne özgür, temiz bir yaşayıştı,
Çamların gölgesinde geçecekti;
Sende kalmıştı küskün, kırgın,
Son umudu üzgün gönlümün.

Sen de gittin; senin de arkandan
Ağladım, ağladım, yıkıldım...
Ne olurdu, unutuşun uykusu
Bir an umutsuz geçebilseydi,
Diyebilseydim: "Oh, kurtuldum!"

23 Temmuz 1899

BERÎD-İ ÜMÎD[1]

Gel ey berîd-i perestîde, bir sürûdunla
Bugün melâl ü neşâtım takarrür eyleyecek;
Takarrür eyleyecek refref-i vürûdunla
Ümîd-i mes'adetim, ye's-i mâtemim, bî-şek...

Bu ıztırâb-ı tereddüdle mahvolurdum ben
Hayâlin olmasa hâkim hayât-ı hulyâma;
Tahayyülünle sükûn bulduğum zamân, bilsen,
Ne müjdelerle gelirsin harîm-i rü'yâma.

Dudaklarında yeşil, tâze, nazlı bir yaprak,
Gelir sükûnla, konarsın yavaşça pencereme;
Dudaklarımla o berg-i ümîdi ben kaparak
Samîm-i rûhuma saklar, derim ki: "İncinme!"

Berîd: Postacı, haberci, ulak. **Perestîde:** Sevgili, tapınılan, sevilen. **Sürûd:** Ezgi, türkü. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, üzüntü. **Neşât:** Sevinç, şenlik, neşe. **Takarrür etmek:** Kararlaşmak, yerleşmek, karar kılmak. **Refref:** İnce kumaş, döşek, saçak, Miraç'ta Hz. Muhammed'i Allah'ın huzuruna götüren binek. **Vürûd:** Geliş, varış, yetişme. **Mes'adet:** Mutluluk, kutluluk. **Ye's:** Umutsuzluk, tasa, üzüntü. **Mâtem:** Yas. **Bî-şek:** Kuşkusuz. **Iztırâb:** Acı, sıkıntı. **Mahvolmak:** Yıkılmak, yok olmak. **Hâkim:** Egemen. **Tahayyül:** Hayal kurma, tasarlama. **Sükûn:** Sessizlik, dinginlik. **Harîm:** Harem, avlu, ocak, iç. **Berg:** Yaprak. **Samîm:** İç, merkez.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 449, 7 Teşrinievvel 1315/19 Ekim 1899, s. 103. Dergide, "Kardeşim Câhid'e" [Hüseyin Cahit Yalçın] ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

UMUT HABERCİSİ

Gel ey sevilen haberci, bir ezginle
Bugün usancım ve sevincim belirlenecek;
Belirlenecek gelişinin kanat sesiyle
Mutluluğumun umudu, yasımın acısı, kuşku yok.

Bu ikircikli acıyla yıkılırdım ben
Hayalin egemen olmasa hulyamın hayatına;
Seni hayâl ederek yatıştığım zaman, bilsen,
Ne müjdelerle gelirsin düşlerimin evine.

Dudaklarında yeşil, taze, nazlı bir yaprak,
Gelir sessizce, konarsın yavaşça pencereme;
Dudaklarımla o umut yaprağını ben kaparak
Ruhumun içinde saklar, derim ki: "İncinme!"

Bu böyle kaç gece, kaç def'adır tekerrür eder;
Dudaklarında gelen müjdeler, o yapraklar
Samîm-i rûhuma bast etti bir hadîka-i ter;
Bu lâne şimdi yeşil, tâze bir emel saklar...

Gel ey berîd-i perestîde, bir nigâhınla
Bugün melâl ü neşâtım takarrür eyleyecek;
Takarrür eyleyecek refref-i cenâhınla
Ümîd-i mes'adetim, ye's-i mâtemim, bî-şek!

5 Teşrinievvel 1315

Tekerrür etmek: Tekrarlamak, yinelemek. **Bast etmek:** Açmak, yaymak, anlatmak. **Hadîka:** Bahçe, bostan. **Ter:** Yaş, ıslak, taze. **Lâne:** Yuva, ocak. **Emel:** İstek, umut. **Nigâh:** Bakış. **Cenâh:** Kanat, kol, yan.

Bu böyle kaç gece, kaç kez tekrarlandı:
Dudaklarında gelen müjdeler, o yapraklar
Ruhumun içine yeşil bir bahçe açtı;
Bu yuva şimdi yeşil, yeni bir umut saklar...

Gel ey sevilen haberci, bir bakışınla
Bugün usanç ve sevincim belirlenecek;
Belirlenecek kanadının hışırtısıyla
Mutluluğumun umudu, yasımın acısı, kuşku yok!

17 Ekim 1899

MÂÎ DENİZ[1]

Sâf u râkid... Hani akşamki tagayyür, heyecân?
Bir çocuk rûhu kadar pür-nisyân,
Bir çocuk rûhu kadar şimdi münevver, lekesiz,
Uyuyor mâî deniz.

Ben bütün bir gecelik cûşiş-i ahzânımla,
O hayâlât-ı perîşânımla
Müteşekkî, lâim,
Karşıdan safvet-i mahmûrunu seyretmedeyim...

Yok, bulandırmasın âlûde-i zulmet bu nazar
Rûh-ı ma'sûmunu, ey mâî deniz;
Âh, lâkin ne zarar;
Ben bu gözlerle mükedder, âciz,
Sana baktıkça tesellî bulurum, aldanırım:
Mâî bir göz elem-i kalbime ağlar sanırım...

Hisar, Şubat 1314

Mâî: Mavi. **Râkid:** Durgun. **Tagayyür:** Başkalaşma, değişme. **Heyecân:** Coşku, coşma. **Pür-nisyân:** Unutuşla dolu, unutkan. **Münevver:** Aydınlık, aydın. **Cûşiş:** Coşma. **Ahzân:** Üzüntüler, acılar. **Hayâlât:** Hayaller. **Müteşekkî:** Yakınan, şikâyet eden. **Lâim:** Çekiştiren, kınayan. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Mahmûr:** Uykulu. **Âlûde:** Bulaşmış, dolu, kirli. **Zulmet:** Karanlık. **Nazar:** Bakış. **Mükedder:** Üzüntülü. **Elem:** Acı, üzüntü, ağrı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 423, 8 Nisan 1315/20 Nisan 1899, s. 102. Dergide, "Hüseyin Siret'e" ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

MAVİ DENİZ

Duru ve durgun... Hani akşam o değişen, coşan,
Bir çocuk ruhu kadar unutkan;
Bir çocuk ruhu kadar şimdi aydınlık, lekesiz,
Uyuyor mavi deniz.

Ben bütün bir gece kabaran üzüntülerimle,
O dağınık hayallerimle
Yerinip yakınmaktayım,
Karşıdan uykulu saflığına bakmaktayım...

Yok, bulandırmasın bu karamsar bakışım
Senin temiz ruhunu, ey mavi deniz;
Ah, yine de zararı yok,
Ben bu gözlerle, üzgün ve güçsüz,
Sana baktıkça avunur, aldanırım:
Mavi bir göz gönlümdeki acıya ağlar sanırım.

Hisar, Şubat 1899

HALÛK İÇİN[1]

Şafak, bulut, gece, mehtâb, jâle, gonce-i ter,
Siyâh saçların altında bir likâ-yı seher
Bahâr-ı aşka medâr-ı tarâvet olsa bile...

Ümîd, neş'e, muhabbet, visâl, ayş u tareb,
—Ki en hakîri olur ihtizâz-ı rûha sebeb,—
Hayâta rûh-nisâr-ı saâdet olsa bile...

Doğan bedâyie bir şâirin hayâlinden
Bu şeylerin biri mümkün müdür nazîr olmak?
Çocuk, çocuk... Şu mücessem şetâret-i mutlak
Tutup koşar o hayâlin de şâhbâlinden!

Halûk: Fikret'in 1895'te doğan oğlu. **Mehtâb:** Ay ışığı. **Jâle:** Çiğ, kırağı. **Gonce-i ter:** Taze gonca. **Likâ:** Yüz. **Medâr-ı tarâvet:** Tazelik gerekçesi (sebebi). **Ayş ü tareb:** Yeme içme, çalgı çengi, içip eğlenme. **Hakîr:** Aşağı, değersiz, hor görülen. **İhtizâz:** Titreme. **Rûh-nisâr:** Ruh saçan. **Bedâyi':** Güzellikler. **Nazîr:** Eşit, benzer. **Mücessem:** Cisimlendirilmiş, cisimleşmiş, ete kemiğe bürünmüş. **Şetâret:** Şenlik, sevinç, neşe. **Mutlak:** Saltık, salt. **Şâhbâl:** Kanat.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 262, 7 Mart 1312/19 Mart 1896, s. 19.

HALUK İÇİN

Şafak, bulut, ay ışığı, çiğ, taze gonca,
Kara saçların altında sabahın yüzü
Aşkın baharına bir tazelik katsa da...

Umut, sevinç, sevgi, kavuşma, yiyip içme,
— En değersizi bile ruhu titretir—
Hayata can veren mutluluk olsa bile...

Hayalinden doğan güzelliklere bir şairin
Bir teki bile eşit olabilir mi bunların?
Çocuk, çocuk... Şu cisimleşmiş sevinç elbette
Koşup tutar kocaman kanadından o hayalin!

HALÛK'UN SESİ[1]

Terennüm eyliyor sesin,
Ne söylüyor bilir misin?
Diyor ki: "İşte leyl olur, tulû' olur, nehâr olur;
Şitâ geçer, bahâr olur;
Zemîn şükûfe-zâr olur;
Çiçeklerin tarâvetiyle pür-tarâvet-i şebâb;
Gezer, koşar, uçar, güler... Güler bütün zevi'l-hayât
Güler bütün terâneler,
Güler hep âşiyâneler;
Bu kar, bu kış, bu serdî-i havâ ki titretir seni,
Şu incimâd-ı âteşîn ki yaktı rûh-ı gülşeni,
Şu berf-pâreler ki doğrusu üşütmüyor beni...
Evet, şu berf-dâneler,
Neşâtıma bahâneler,
Tef-i hayât-bahş-i âfitâba karşı bî-sebât,
Erir, akar; onunla reşha-yâb-ı feyz olur türâb;
O feyz ile bahâr olur,
Zemîn şükûfe-zâr olur."

Melek çocuk, baban senin sesinle bahtiyâr olur;
Terennüm eyliyor sesin,
Ne rûhsun bilir misin!

Terennüm eylemek: Ötmek, şakımak. **Leyl:** Gece. **Tulû':** Güneşin doğuşu. **Nehâr:** Gündüz. **Şitâ:** Kış. **Şükûfe-zâr:** Çiçek bahçesi, çiçeklik. **Tarâvet:** Tazelik. **Şebâb:** Gençlik. **Zevi'l-hayât:** Yaşayanlar, canlılar. **Terâne:** Nağme, ezgi. **Âşiyâne:** Yuva, kuş yuvası, ev. **Serd:** Soğuk. **İncimâd:** Donma. **Âteşîn:** Ateşli, sıcak. **Gülşen:** Gül bahçesi. **Berf:** Kar. **Pâre:** Parça. **Dâne:** Tane. **Neşât:** Sevinç, neşe. **Tef:** Sıcaklık, ısı. **Bahş:** Veren. **Âfitâb:** Güneş. **Bî-sebât:** Sebatsız, kararsız, dirençsiz. **Reşha-yâb:** Sızıntı bulmuş, sızmış, damlamış. **Feyz:** Bolluk, gürlük, bereket. **Türâb:** Toprak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 300, 28 Teşrinisani 1312/10 Aralık 1896, s. 214. *Servet-i Fünûn*'da "Geçen Kış" alt başlığıyla yayımlanan şiir *Mütâlaa* dergisinde de yayımlanmıştır. Bkz. *Mütâlaa*, sayı 21, 10 Kânûnuevvel 1312/22 Aralık 1896. (A. B.)

Şakıyor sesin,
Ne söylüyor bilir misin?
Diyor ki: "İşte gece olur, gün doğar, gündüz olur;
Kış geçer, bahar olur;
Toprak çiçek bahçesi olur;
Çiçeklerin tazeliğiyle gençliğin körpeliği,
Gezer, koşar, uçar, güler... Güler bütün canlılar
Güler bütün şarkılar,
Güler hep yuvalar;
Bu kar, bu kış, bu soğuk hava titretir seni,
Şu ateşli don yaktı gül bahçesinin canını,
Şu kar parçaları doğrusu üşütmez beni...
Evet, şu yağan kar
Sevincime yol açar.
Hayat veren güneşin sıcağına karşı dayanmaz,
Erir, akar; onunla toprağa bolluk sızar;
O bollukla bahar olur,
Yer çiçek bahçesine döner."

Melek çocuk, baban senin sesinle mutlu olur.
Şakıyıp duruyor sesin,
Ne cansın bilir misin!

HALÛK'UN BAYRAMI[1]

Baban diyor ki: "Meserret çocukların, yalnız
Çocukların payıdır! Ey güzel çocuk, dinle;
Fakat sevincinle
Neler düşündürüyorsun, bilir misin?.. Babasız,
Ümîdsiz... Ne kadar yavrucakların şimdi
Sıyâh-ı mâteme benzer terâne-i îdi!

Çıkar o süsleri artık, sevindiğin yetişir;
Çıkar, biraz da şu öksüz giyinsin, eğlensin;
Biraz güzellensin.

Şu rûy-i zerd-i sefâlet... Evet, meserrettir
Çocukların payı; lâkin senin sevincinle,
Sevinmiyor şu yetîm, ağlıyor... Halûk, dinle!

10 Şubat 1313

Meserret: Sevinme, sevinç. **Mâtem:** Yas. **Sıyâh:** Çığlıklar, haykırışlar, bağırmalar. **Sıyâh-ı mâtem:** Yas çığlıkları, ölüm feryatları. **Terâne:** Ezgi, şarkı, ahenk. **Îd:** Bayram. **Rûy:** Yüz. **Zerd:** Sarı, sararmış. **Sefâlet:** Yoksulluk. **Rûy-ı zerd-i sefâlet:** Yoksulluktan sararmış yüz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 363, 12 Şubat 1313/24 Şubat 1898, s. 389.

HALUK'UN BAYRAMI

Baban diyor ki: "Sevinmek çocukların, yalnız
Çocukların payıdır! Ey güzel çocuk, dinle:
Ama sevincinle
Neler düşündürüyorsun, bilir misin?.. Babasız,
Umutsuz... Öyle ki, yavrucakların şimdi
Yas çığlığına benzer bayram ezgileri!

Çıkar o süsleri artık, sevindiğin yetişir;
Çıkar, biraz da şu öksüz giyinsin, eğlensin;
Biraz güzelleşsin

Şu solgun yüzü yoksulluğun... Evet, sevinçtir
Çocukların payı; ama senin sevincinle
Sevinmiyor şu yetim, ağlıyor... Haluk, dinle!

22 Şubat 1898

HALÛK'A[1]

"Nedir bu taş?" diye sordun o tombul ellerinin
Uzattığı hazef-i pür-gubârı göstererek;
Berâber anlayalım gel, o taş ne olsa gerek?..

Evet, melek çocuğum, ben o seng-pâre ile,
Tahattur eyliyorum işte, yirmi yıl akdem
Ölen kanaryama yaptımdı hücre-i mâtem.

Kitâbesiydi şu hatlar o lahd-i ma'sûmun;
Çocuk, fakat yine senden epeyce yaşlı idim;
Kuşum ölünce, "Bunun bir mezârı olsa!" dedim...

Husûle geldi bu tıflâne, şâirâne emel:
Açıp şu pencerenin karşısında bir küçücük
Mezâr, o na'ş-ı garîbi kefenledik, gömdük.

Bahâr idi; ona kuşlar okurdu mersiyeler,
Ederdi hâkini her şeb sehâbeler sîrâb,
Yakardı şem'a-i türbet başında bir şebtâb...

Hikâye eyliyorum i'tidâl-i demle bugün,
Fakat bu vak'aya çok ağladımdı vaktiyle;
Zavallı kuşcağızım, hâtırımda şimdi bile!

Hazef: Çanak çömlek. **Pür-gubâr:** Tozlu, toz dolu. **Seng-pâre:** Taş parçası. **Tahattur eylemek:** Anımsamak, hatırlamak. **Akdem:** Önce. **Mâtem:** Yas. **Kitâbe:** Yazıt. **Hat:** Yazı. **Lahd:** Mezar, gömüt. **Husûle gelmek:** Ortaya çıkmak, belirmek. **Tıflâne:** Çocukça. **Na'ş:** Tabuta konmuş ölü, ceset. **Mersiye:** Ağıt. **Hâk:** Toprak. **Şeb:** Gece. **Sehâbe:** Bulut. **Sîrâb:** Suya kanmış, ıslanmış. **Şem'a:** Mumlu fitil, mum. **Türbet:** Türbe. **Şebtâb:** Ateşböceği. **İ'tidâl-dem:** Soğukkanlılık, ölçülülük. **Hâtır:** Bellek.

1 *Serveti-i Fünûn*, sayı 325, 22 Mayıs 1313/3 Haziran 1897, s. 194.

HALUK'A

"Nedir bu taş?" diye sordun, o tombul ellerinin
Uzattığı tozlu çömleği göstererek;
Birlikte anlayalım gel, o taş ne olsa gerek?..

Evet, melek çocuğum, ben o taş parçası ile
Anımsıyorum işte, yirmi yıl kadar önce,
Ölen kanaryama yas odası yapmıştım.

Yazıtıydı şu çizgiler o temiz gömütün,
Çocuk, fakat yine senden oldukça yaşlı idim;
Kuşum ölünce, "Bunun bir mezarı olsa!" dedim...

Gerçekleşti bu çocukça, şairce dileğim:
Açıp şu pencerenin karşısında bir küçücük
Çukur, o garip cesedi kefenledik, gömdük.

Bahardı, kuşlar ağıtlar okurdu ona,
Her gece bulutlar sulardı toprağını,
Türbesi başında bir ateşböceği mum yakardı...

Anlatıyorum soğukkanlılıkla bugün,
Ama bu olaya çok ağlamıştım geçmişte;
Zavallı kuşcağızım, gönlümde şimdi bile!

"Bu taş nedir," diye sordun o tombul ellerinin
Uzattığı hazef-i pür-gubârı göstererek;
Berâber anlayalım gel, o taş ne olsa gerek?..

Kırıldı işte bugün bir rakîk kâse gibi
O taşla mahfaza-i hâtırat-ı ma'sûmem...
Döküldü hep reşehât-ı hayât-ı ma'sûmem...

O taş meğer olacakmış bu şi'rimin sebebi!

Rakîk: İnce. **Kâse:** Çanak, tas. **Mahfaza:** Kap, kutu, mahfaza. **Hâtırât:** Anılar. **Ma'sûme:** Suçsuz, temiz. **Reşehât:** Sızıntılar, damlalar. **Reşehât-ı hayât-ı ma'sûme:** Temiz yaşamanın damlaları.

“Bu taş nedir?” diye sordun, o tombul ellerinin
Uzattığı tozlu çömleği göstererek;
Birlikte anlayalım gel, o taş ne olsa gerek?..

Kırıldı işte bugün bir ince tas gibi
O taşla, temiz anımı sakladığım çömlek,
Döküldü hep temiz hayatımın damlaları...

O taş meğer olacakmış bu şiirimin sebebi!

YİNE HALÛK[1]

Siyâh bir gece... Altımda bir kırık tekne.
Başımda bir müteezzî hayât-ı mel'ûne,
Verip küreklere hâlâ olanca kuvvetimi
Yetişmek istiyorum bir kenâr-ı me'mûne.

Niçin, niçin?.. Buna birçok sebeb düşündüm ben:
Hayır, ne meskenetimden, ne acz ü ye'simden;
Bütün bu derdimin esbâbı sende toplanıyor,
Sen, âh ey sarışın tıfl-ı nâ-tüvân, hep sen!

Müteezzî: Çileli, sıkıntı çeken, üzgün. **Mel'ûne:** Lanetli, kötü. **Kenâr:** Yan, kıyı. **Me'mûn:** Güvenli, emin. **Meskenet:** Miskinlik. **Acz:** Güçsüzlük, beceriksizlik. **Ye's:** Umutsuzluk, üzüntü, tasa. **Esbâb:** Sebepler. **Tıfl:** Çocuk, yavru. **Nâ-tüvân:** Zayıf, güçsüz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 393, 10 Eylül 1314/22 Eylül 1898, s. 43. Bu şiir *Servet-i Fünûn* dergisinde, "Zevrak-ı Hayât" başlığıyla çıkmıştır. (A. B.)

YİNE HALUK

Kara bir gece... Kırık bir tekne altımda,
Başımda çileli, lanetli bir yaşama,
Verip küreklere hâlâ olanca gücümü
Yetişmek istiyorum güvenli bir kıyıya.

Niçin, niçin?.. Buna birçok sebep düşündüm ben:
Hayır, ne güçsüz, ne umutsuzum, ne de miskin;
Bütün dertlerimin kaynakları sende toplanıyor,
Sen, ah ey sarışın, zayıf yavrucak, hep sen.

YARIN[1]

"Çalış, çalış ki yarın belki istirâhat için
Bir istifâde edersin bugünkü sa'yinden..."
Bir istifâde... Yarın... Belki... Ben bu elfâzın
Tazammun ettiği va'd-i baîde aldanarak
Bugünkü zevkimi bir muhtemel saâdet için
Tutup harâb edecek, sonra bir çocukcağızın
Eliyle kırdığı kıymetli bir oyuncağına
Tahassür etmesi tarzında girye-bâr olacak
Kadar bebek değilim; nüsha-i hayâtın ben
Bugün önümde açılmış duran şu yaprağına
Bugünkü ömrünü kaydetmek isterim; ferdâ,
O bir cenîn ki bugünden tevellüd eyleyemez.
Nasıl şu hâlimi âtiye eylerim ki fedâ
Geçen şüûn-ı hayâtım teceddüd eyleyemez?..

İstifâde: Yararlanma. **Sa'y:** Çalışma, iş. **Elfâz:** Sözler. **Tazammun etmek:** İçine almak, içermek, kapsamak. **Baîd:** Uzak. **Harâb etmek:** Yıkmak. **Tahassür etmek:** Özlemek, özlemini çekmek. **Girye-bâr:** Gözyaşı döken, ağlayan. **Nüshâ:** Örnek, defter. **Ferdâ:** Yarın. **Cenîn:** Döl. **Tevellüd etmek:** Doğmak. **Âtî:** Gelecek. **Şüûn:** İşler, olaylar. **Teceddüd eylemek:** Yenilenmek, yeniden başlamak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 330, 26 Haziran 1313/8 Temmuz 1897, s. 278.

YARIN

"Çalış, çalış ki yarın belki dinlenmek için
Yararlanırsın bugünkü çalışmandan..."
Yararlanma... Yarın... Belki... Ben bu sözün
İçine aldığı uzak vaade aldanarak
Bugünkü keyfimi olası bir mutluluk için
Tutup yok edecek, sonra bir çocukcağızın
Eliyle kırdığı değerli bir oyuncağına
Özlem duyması gibi ağlayıp duracak
Kadar bebek değilim; yaşama defterinin
Bugün önümde açılmış duran şu yaprağına
Bugünkü yaşantımı yazmak isterim; yarın,
O bir döl ki daha bugünden doğamaz.
Şimdiyi geleceğe nasıl feda ederim,
Yeniden başlayamaz geçmiş yaşantılarım!

O gün derince düşünmüş, fenâ yorulmuştum,
Ve: "Böyle boş yere koşturmadansa efkârı
Bütün hakâyıkı pâmâl edip atâletime
Biraz da râhata baksam!" demiş, bu safsatadan
Başım döner gibi olmuştu, sanki sarhoştum;
Sıcak da ayrıca te'sîr edip rehâvetime
Bulunduğum yere bî-tâb düşmek üzre idim
Ki cevf-i gûşuma, pür-neş'e başka bir odadan
Gelip döküldü Halûk'un sadâ-yı bîdârı...
— Hayır, melek çocuğum, hep yalandı söylediğim,
Benim olanca huzûrum, sürûrum işte fedâ,
Çocukça, nâzlı küçük bir dakîka şevkin için;
Büyür gözümde seninle hakîkat-ı ferdâ;
Bugün çalışmalıyım ben yarınki zevkin için.

Fenâ: Kötü, yokluk. **Efkâr:** Düşünceler, fikirler. **Hakâyık:** Hakikatler, gerçekler. **Pâmâl etmek:** Ayak altına almak, çiğnemek. **Atâlet:** Tembellik. **Te'sîr etmek:** Etkilemek. **Rehâvet:** Gevşeklik. **Bî-tâb:** Güçsüz, bitkin. **Cevf:** Boşluk, oyuk. **Gûş:** Kulak. **Pür-neşe:** Sevinçle, neşe dolu. **Bîdâr:** Uyanık, uyumayan, uykusuz. **Şevk:** Keyif, istek, sevinç. **Ferdâ:** Yarın.

O gün derinden düşünmüş, epey yorulmuştum,
Ve "Böyle boş yere koşturmaktansa düşünceleri,
Bütün gerçekleri tembelliğimle çiğneyip,
Biraz keyfime baksam!" demiş, bu safsatadan
Başım döner gibi olmuştu, sanki sarhoştum;
Sıcak da ayrıca etkileyince gevşemeyi
Bulunduğum yere bitkin düşmek üzereydim,
Tam o sıra kulağıma sevinçle başka bir odadan
Gelip döküldü uyanan Haluk'un sesi...
— Hayır, melek çocuğum, hep yalandı söylediğim,
Benim olanca huzurum, sevincim, feda olsun
Senin çocukça, nazlı, bir dakikalık keyfin için.
Büyür gözümde seninle yarının gerçeği;
Bugün çalışmalıyım ben yarınki zevkin için.

YAŞAMAK AŞKI[1]

Sâf u ma'sûm; sanki bir zanbak;
O kadar sâf idim ki fikrimden
Geçebilseydi bir gün aldanmak,
Yaşamaz, mahvolur giderdim ben.

O zamânlar bu en kolay şeydi:
Tıpkı bir zanbağın memâtı gibi
Soluvermek; fakat bugün, şimdi
Şu soğuk toprağın hayâtı gibi

Solmayan bir hayâta müftakirim;
"Hâr u muğfil, fakat hayât olsun!"
Diyorum; şimdi hâtırım, fikrim
Hep şu müz'ic ümîd elinde zebûn.

Yaşamak... Başka ihtiyâcım yok;
Yaşamak, hem çocukça aldanarak,
Öyle yıllarca, dâimâ, birçok
Zâr ü ma'lûl ü muhtazır yaşamak...

Büyüyor cism-i nev-hayâtiyle
Sarışın, tatlı bir çocukcağızın;
Yaşamak aşkı bende her emele
Olacak melce'-i yegâne yarın.

Mahvolmak: Yok olmak. **Memât:** Ölüm. **Müftakir:** Yoksul, muhtaç. **Hâr:** Hor, aşağı. **Muğfil:** Aldatıcı. **Müz'ic:** Usandıran, rahatsız eden, tedirgin edici. **Zebûn:** Güçsüz, ezik. **Zâr ü ma'lûl ü muhtazır:** İnleyen ve sakat (dertli, hasta) ve can çekişen. **Cism:** Cisim, vücut. **Nev:** Yeni, taze, körpe. **Emel:** Umut, istek. **Melce':** Sığınak. **Yegâne:** Biricik.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 346, 16 Teşrinievvel 1313/28 Ekim 1897, s. 116-117.

YAŞAMA SEVGİSİ

Saf ve temiz; sanki bir zambak;
O denli saftım ki düşüncemden
Geçebilseydi bir gün aldanmak,
Yaşamaz, yok olur giderdim ben.

O zamanlar bu en kolay şeydi:
Tıpkı bir zambağın ölümü gibi
Soluvermek, ama bugün, şimdi
Şu soğuk toprağın hayatı gibi.

Solmayan bir hayat istiyorum;
"Alçak ve yalancı, yeter ki hayat olsun!"
Diyorum; şimdi aklım fikrim
Hep bu bıktıran umudun elinde, düşkün.

Yaşamak... Başka dileğim yok;
Yaşamak, hem de çocukça aldanarak;
Öyle yıllarca, sürekli, çok
Hasta, sakat, can çekişerek yaşamak.

Büyüyor körpecik gövdesiyle
Sarışın, tatlı bir çocukcağızın;
Yaşamak aşkı bende her isteğe
Biricik sığınak olacak yarın.

İNANMAK İHTİYÂCI[1]

Bütün boşluk: Zemîn boş, âsumân boş, kalb ü vicdân boş:
Tutunmak isterim, bir nokta yok pîş-i hasârımda.
Bütün boşluk: Döner bir hîçî-i mûhiş civârımda;
Döner beynim berâber; ihtiyârım, sanki bir serhoş,
Düşer, lağzîde-pâ her sâha-i ümmîde bir kerre...
Bu yalnızlık, bu bir gurbet ki benzer gurbet-i kabre;
İnanmak... İşte bir âgûş-ı rûhânî o gurbette.

Karanlık: Her taraf, her şey karanlık, bir hazîn yeldâ!
Karanlık: Fehm ü dâniş, akl ü istihrâc hep muzlim;
Bütün rûhumda müz'ic bir cemâdiyyet olur nâim,
Kesâfetten ibâret bir tecellî arz eder eşyâ,
Hakîkat zâhir olmaz dîde-i idrâke bir zerre...
Bu vehm-âlûd bir zulmet ki benzer zulmet-i kabre:
İnanmak... İşte bir şeh-râh-ı nûrânî o zulmette.

Zemîn: Yer, yeryüzü. **Âsumân:** Gök. **Pîş:** Ön. **Hîçî:** Hiçlik. **Mûhiş:** Vahşi, yabanıl. **İhtiyâr:** Seçme, kendi isteğiyle davranma. **Lağzîde-pâ:** Ayağı sürçmüş. **Ümmîd:** Umut. **Kerre:** Kez. **Kabr:** Mezar. **Âgûş:** Kucak. **Rûhânî:** Ruhsal, tinsel. **Yeldâ:** Uzun. **Fehm:** Anlamak. **Dâniş:** Bilme, bilgi. **İstihrâc:** Anlam çıkarma, sonuç çıkarma. **Muzlim:** Karanlık, uğursuz, kara. **Müz'ic:** Sıkıcı, usandırıcı. **Cemâdiyyet:** Donmuşluk, donukluk, cansızlık. **Nâim:** Uyuyan. **Kesâfet:** Yoğunluk. **Tecellî:** Görünme, belirme, talih. **Dîde:** Göz. **İdrâk:** Algılama, kavrama. **Zâhir olmak:** Görünmek, ortaya çıkmak. **Zerre:** Çok küçük parça. **Vehm:** Kuruntu. **Âlûd:** Bulaşmış. **Zulmet:** Karanlık. **Şeh-râh:** Ana yol. **Nûrânî:** Işıklı, aydınlık.

1 *Mütâlaa*, sayı 69, 19 Teşrinisani 1313/1 Aralık 1897, s. 1-2. Bu şiir dergide, "İnanmak" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)

İNANMAK İHTİYACI

Bütün boşluk: Yer boş, gök boş, yürek ve vicdan boş;
Tutunmak isterim, bir dal bile yok, tutunacak önümde.
Bütün boşluk: Döner bir vahşi hiçlik yöremde;
Döner beynimle birlikte; irademsanki sarhoş,
Ayağı sürçüp düşer her umut yolunda bir kere...
Bu yalnızlık, bir gurbet ki benzer mezar yalnızlığına;
İnanmak... İşte ruhsal bir kucak o gurbette.

Karanlık: Her yan, her şey karanlık, bir uzun gece!
Karanlık: Anlayışla biliş, usla anlam hep karanlık;
Bütün ruhumda sıkıcı bir donmuşluk uyur,
Yoğun, kalın bir görünüş sunar eşya,
Gerçek görünmez algının gözünde bir parça.
Kuruntulu bir karanlık ki mezarı andırır;
İnanmak... İşte bir ışıklı ana yol o karanlıkta.

SABÂH EZÂNINDA[1]

Allâhu ekber... Allâhu ekber...
Bir samt-ı ulvî: Gûyâ tabîat
Hâmûş hâmûş eyler ibâdet.

Allâhu ekber... Allâhu ekber...
Bir samt-ı nâlân: Gûyâ avâlim
Pinhân ü peydâ, nevvâr ü muzlim;
Etmekte zikr-i Hallâk'ı dâim.

Allâhu ekber... Allâhu ekber...
Bir samt-ı ulvî: Kalb-i tabîat,
Bir samt-ı nâlân; Rûh-ı avâlim,
Etmekte zikr-i Hallâk'ı dâim,
Etmekte ra'şân ra'şân ibâdet.

Allâhu ekber: Tanrı uludur, Allah büyüktür. **Samt:** Sessizlik, susma. **Ulvî:** Yüce. **Güyâ:** Sanki. **Hâmûş:** Sessiz, suskun, susmuş. **Nâlân:** İnleyen. **Avâlim:** Dünyalar, âlemler. **Pinhân:** Gizli. **Peydâ:** Açık. **Nevvâr:** Işıklı, aydınlık. **Muzlim:** Karanlık. **Hallâk:** Yaradan, Tanrı. **Zikretmek:** Anmak, adını söylemek. **Dâim:** Durmadan, sürekli. **Ra'şân:** Titrek, titreyerek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 310, 6 Şubat 1312/18 Şubat 1897, s. 369.

SABAH EZANINDA

Tanrı uludur... Tanrı uludur...
Bir yüce sessizlik: Sanki doğa
Sessizce tapınır Tanrı'ya.

Tanrı uludur... Tanrı uludur...
İnleyen bir sessizlik: Sanki evren
Gizli ve açık, aydınlık ve karanlık,
Yaradan'ı anar durmadan.

Tanrı uludur... Tanrı uludur...
Bir yüce sessizlik: Yüreği doğanın
Sessizce inler. Evrenlerin ruhu
Yaradan'ı anar durmadan,
Titreye titreye tapınır.

صباح اذانده

الله اكبر .. الله اكبر ..
برمست عاوى : گويا طبيعت
خاموش خاموش ايدر عبادت .

الله اكبر .. الله اكبر ..
برمست نالان : گويا عوالم —
— پنهان وپيدا ، توأم ومتقابل —
ايتمكده ذكر خلاق دائم .

الله اكبر .. الله اكبر ..
برمست عاوى : قلب طبيعت ،
برمست نالان : الهيروح عوالم ،
ايتمكده ذكر خلاق دائم ..
ايتمكده رهشان رهشان عبادت !

RAMAZÂN[1]

Tâ çocuklukta mâh-ı gufrânın
Şöyle bir levha-i mutahharda
Bana manzûr olurdu timsâli:

İçi samt u sükûn ile mâlî
Ulu bir ma'bed-i münevverde
Nazar-ı iltifâtı Mevlâ'nın

Mün'atıf sâye-gâh-ı minberde
Bir vücûd-ı nahîf ü bî-tâbe,
Ki darâatle ser-be-hâk-i sücûd;

Leb-i hâmûşu herze-nâk-i dürûd;
Öyle, bîgâne râhat u hâbe,
Bir ümîd-i cinânla perverde;

Muttasıl zikreder, ibâdet eder;
Bin huşû' u hulûs u hürmetle
Her sücûdunda çeşm-i hak-bîni

Mâh: Ay. **Gufrân:** Bağışlama, yarlıgama, acıma. **Levha:** Tablo, manzara. **Mutahhar:** Temiz, kutsal. **Manzûr olmak:** Görünmek. **Timsâl:** Simge, resim, tasarım. **Samt:** Sessizlik. **Sükûn:** Dinginlik, durgunluk. **Mâlî:** Dolu. **Ma'bed:** Tapınak. **Münevver:** Aydınlık, ışıklı. **Nazar:** Bakış. **Mün'atıf:** Sapan, dönen, yönelen. **Sâye-gâh:** Gölgelik, gölgeli yer. **Vücûd:** Varlık, vücut. **Nahîf:** Zayıf, enez. **Bî-tâb:** Bitkin, yorgun. **Darâat:** Alçakgönüllülük, kendini hor ve hakir gösterme, tevazu. **Ser-be-hâk:** Başı yerde. **Sücûd:** Secdeye varma, secde etme. **Leb:** Dudak. **Hâmûş:** Susmuş, sessiz. **Lerze-nâk:** Titreyen, titrek. **Dürûd:** Dua, övme. **Bîgâne:** İlgisiz, yabancı. **Hâb:** Uyku. **Cinân:** Cennetler. **Perverde:** Beslenmiş, yetiştirilmiş. **Muttasıl:** Durmadan. **Huşû':** Kendini bir şeyin heybet ve cazibesine kaptırma, alçakgönüllülük. **Hulûs:** Gönül temizliği. **Çeşm:** Göz. **Hak-bîn:** Hakkı gören, bilen.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 308, 23 Kânunusani 1312/4 Şubat 1897, s. 338.

RAMAZAN

Ta çocuklukta bu kutlu ayın
Şöyle tertemiz bir tabloda
Bana görünürdü simgesi:

Sessizlik ve dinginlikle dolu içi
Aydınlık, ulu bir tapınakta
Tanrı'nın gönül alan bakışı

Minberin gölgeliğinde eğilen,
Çöküp başı yerde secdeye varan
Bir zayıf, bitkin varlığa çevrilmiş.

Suskun dudağı dua ederken titrer,
Öyle yabancı rahatlık ve uykuya,
Cennete gitme umudunu besler.

Durmadan zikreder, tapınır,
Binlerce alçak ve temiz gönülle, saygıyla,
Her secdeye varışında hakkı gören gözü

Sıyırıp perde perde zulmetini
Sermedî bir safâ-yı rü'yetle
Seyr-i firdevs-i mahremiyyet eder.

Gâh pür-cezbe-i temâşâdır,
O zamân sanki Arş-i Yezdân'ı
Görür enzâr-ı girye-bâriyle,

Gösterir dest-i sübha-dâriyle
Gösterir bir likâ-yı handânı:
Bu gülen îd-i neşve-bahşâdır.

Zulmet: Karanlık. **Sermedî:** Sürekli, ölümsüz, sonsuz. **Safâ:** Sevinç, gönül şenliği, eğlence. **Rü'yet:** Görme, görüş. **Firdevs:** Cennet, bostan, bahçe. **Mahremiyyet:** Gizlilik, sırdaşlık. **Gâh:** Bazen, kimi kez. **Pür:** Dolu. **Cezbe:** Coşma, kapılma. **Temâşâ:** Hoşlanarak bakma, gözleme, görme. **Arş:** İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta, kat. **Yezdân:** Tanrı. **Enzâr:** Bakışlar. **Girye-bâr:** Gözyaşlı, ağlayan. **Dest:** El. **Sübha-dâr:** Tespihli, tespih tutan. **Likâ:** Yüz. **Handân:** Gülen. **Îd:** Bayram. **Neşve-bahşâ:** Sevinç veren, sevinçli, sevindirici.

Sıyırıp perde perde karanlığını,
Sürekli bir görüş sevinciyle
Gizliliğin cennetini seyreder.

Bazen bakmanın coşkusuna kapılır,
O zaman sanki Tanrı'nın yüce katını
Ağlayan gözleriyle görmüş gibi olur.

Tespih tutan eliyle gösterir,
Gösterir gülen bir yüzü:
Bu gülen yüz, sevindiren bayramdır.

SABÂH-I ÎD[1]

Ufukta işte ziyâ saçlı[2] bir yığın dilber
Ser-i müzehher-i tıflâne kaynaşır, mesrûr;
O nâzlı saçlara gül-bûseler nisâr eyler
Bulutların arasında şüküfte bir leb-i nûr.

Güneş uyur daha âgûş-i fecr-i evvelde;
Büyük küçük bütün evlerde halk hep bîdâr.
Bir ihtilâc-ı meserretle şimdi hep belde
Eder çocuk gibi şûrîde neş'eler izhâr...

Davul bu neş'elerin mahmil-i mutantanıdır;
Libâs-ı nevle bezenmiş kavâfil-i sıbyân
Akın akın dökülür hep reh-i şetâretine.

Sabâh-ı îd, o mübârek ferişte-i handân
Çıkıp şafaktan uçarken harîm-i ismetine
Fem-i tabîata bir kand-i ibtisâm uzatır.

Dilber: Güzel, gönül alan. **Ser:** Baş. **Müzehher:** Çiçekli. **Tıflâne:** Çocukça. **Mesrûr:** Sevinçli. **Gül-bûse:** Gülden öpücük. **Nisâr eylemek:** Saçmak, serpmek. **Şüküfte:** Açmış, açılmış. **Leb:** Dudak. **Âgûş:** Kucak. **Fecr-i evvel:** Tan öncesi. **Bîdâr:** Uyanık, uykusuz. **İhtilâc:** Çırpınış. **Meserret:** Sevinç. **Şûrîde:** Çılgınca, karışık, âşık, tutkun. **İzhâr etmek:** Dışa vurmak, belirtmek. **Mahmil:** Armağan, sepet. **Mutantan:** Tantanalı. **Nev:** Yeni. **Kavâfil:** Kafileler. **Sıbyân:** Çocuklar. **Reh:** Yol. **Şetâret:** Sevinç, neşe. **Îd:** Bayram. **Ferişte:** Melek. **Handân:** Gülen. **Harîm-i ismet:** Namus ocağı, kutsal ocak. **Fem:** Ağız. **Kand:** Şeker. **İbtisâm:** Gülümseme.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 312, 20 Şubat 1312/4 Mart 1897, s. 407.

2 Yayıma esas alınan *Rübâb-ı Şikeste*'nin son baskısında (1327/1911) "saplı" olarak yazılan kelime, gerek dergide ve gerek önceki baskılarda "saçlı" şeklindedir. Asım Bezirci bu durumu dizgi hatası olarak görmemiş ve "saplı" kelimesini değiştirmemiştir (e. n.).

BAYRAM SABAHI

Ufukta ışık saplı bir yığın güzel durur,
Çiçekli başları çocukça kaynaşır sevinçten;
O nazlı saçlara gülden öpücükler kondurur,
Nurlu bir dudak, bulutların arasından beliren.

Güneş uyurken henüz tanyerinin kucağında,
Büyük küçük tüm evlerde halk hep uyanıktır.
Şimdi bütün kent bir sevinç çırpınışıyla
Bir çocuk gibi çılgınca neşeler saçar.

Davul bu neşelerin tantanalı armağanıdır;
Yeni giysilerle bezenmiş çocuk kümeleri
Akın akın hep bu sevincin yoluna dökülür.

Bayram sabahı o uğurlu, o gülen melek
Çıkıp şafaktan uçarken kutsal ocağına,
Bir şekerli gülümseme uzatır doğanın ağzına.

ŞEHÎDLİKTE[1]

Döküldü son katarât-ı semîne-i rahmet;
Güneş gurûb ediyor penbe, mâî, leylâkî
Zılâl içinde, güzel bir kadın vakârıyla;
Ufukta parçalanan, yırtılan bulutlardan
Zemîne serpiliyor bir esîr-i sâfiyyet;
Önümde Göksu, yeşil sath-ı bî-karârıyla,
Beyâz köpük dökerek nâzlı nâzlı dalgalanan
Denizde bir leb-i şefkat, bir incizâb arıyor...
Şu anda belli ki her yer sükûn u hâb arıyor.

Sükûn u hâb: Ezelî ihtiyâc-ı fâniyyet!
Nüvişte cebhe-i hüznünde bir "Hüve'l-bâkî",
Bu ihtiyâc-ı fenânın şu taş nişânesidir;
Şu serviler mütehâşî birer talâkatle
Okur geçenlere âid menâkıb-ı ibret;
Şu sâde makbere beş asrın âşiyânesidir.
Bu âşiyânede ben şimdi, bâr-ı haşyetle
Şikeste, etmedeyim gölgelerden istimdâd:
Geçer, geçer nazarımdan kavâfil-i ecdâd.

Katarât: Damlalar. **Semîn:** Pahalı, değerli. **Rahmet:** Yağmur. **Gurûb etmek:** Batmak. **Mâî:** Mavi. **Leylâkî:** Leylak rengi. **Zılâl:** Gölgeler. **Vakâr:** Ağırbaşlılık. **Esîr:** Hava. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Sath:** Yüzey, satıh. **Bî-karâr.** Kararsız, oynak. **Leb:** Dudak. **İncizâb:** Çekim, çekme. **Sükûn:** Dinginlik. **Hâb:** Uyku. **Ezelî:** Öncesiz, ilksiz. **Fâniyyet:** Ölümlülük. **Nüvişte:** Yazılı, yazılmış. **Cebhe:** Cephe, ön, yüz. **Hüve'l-bâkî:** Kalan odur (Tanrı'dır), ölümsüz olan Allah'tır. **Fenâ:** Yokluk. **Nişâne:** Belirti, simge. **Mütehâşî:** Ürkek, çekingen. **Talâkat:** Dil açıklığı, düzgün sözlülük. **Menâkıb:** Menkıbeler. **Makber:** Mezar. **Asr:** Yüzyıl. **Âşiyâne:** Yuva, konut, ev. **Bâr:** Yük. **Haşyet:** Korkma, ürkme. **Şikeste:** Kırılmış. **İstimdâd:** Yardım dileme, imdat isteme. **Nazar:** Bakış. **Ecdâd:** Dedeler, atalar. **Kavâfil:** Kafileler.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 440, 5 Ağustos 1315/17 Ağustos 1899, s. 376-377. İlkin *Servet-i Fünûn*'da, ardından *İrtikâ* (sayı 21, 9 Ağustos 1315/21 Ağustos1899) dergisinde yayınlanmıştır. (A. B.)
Dergide, "Yağmurdan Sonra" alt başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

ŞEHİTLİKTE

Yağmurun son inci damlaları döküldü;
Güneş batıyor pembe, mavi, leylak rengi
Gölgeler içinde, güzel bir kadının ağırbaşlılığıyla;
Ufukta parçalanan, yırtılan bulutlardan
Bir temizlik havası serpiliyor yere;
Önümde Göksu, yeşil ve oynak yüzüyle
Ak köpük dökerek nazlı nazlı dalgalanan
Denizde bir sevecen dudak, bir çekicilik arıyor...
Şu sıra belli ki her yer uyku ve sessizlik arıyor.

Dinginlik ve uyku ölümlülüğün öncesiz ihtiyacı!
Üzüntülü yüzünde "Kalan Tanrı'dır" yazılı,
Şu taş bu yok olma gereğinin belirtisidir;
Şu serviler çekinerek düzgün bir söyleyişle,
Geçenlere ilişkin ibretli hikâyeler okur.
Şu yalın mezarlık beş yüzyılın yuvasıdır.
Bu yuvacıkta ben şimdi korkunun yüküyle
Ezilmiş, yardım dilemekteyim gölgelerden:
Geçer ataların kafileleri gözümün önünden.

Civâr uyur gibi; esrâr içinde aksediyor
Küçük, acûl iki üç lem'a karşı sâhilden;
Güneş kemîn-i üfûlünde parlayıp sönerek
Fezâda gösteriyor handeler, tezehhürler;
Kebûd-ı bahri beyâz tekneler yarıp gidiyor;
Sükût içinde kalan kâinâta bir titrek
Ezân sadâsı bütün safvetiyle vecd-âver;
Ağır ağır ser-i eşcârı örtüyor zulemât,
Bulutlarıyla semâ şimdi bir ridâ-yı memât.

İnerken arza bu mûhiş ridâ, likâ-yı kamer
Vakûr ağaçların üstünden oldu gamze-fiken;
Birer cenâha mümâsil duran o fıstıklar
Olup tezâhüm-i envâre câ-be-câ hâil,
Kuruldu karşıma bir tâk-ı şu'le-dâr-ı zafer.
Demin hayâlimi tevhîş eden karanlıklar
Bu levhanın lemeâtiyle münkesir, zâil...
Kamer bulutların altından eyledikçe zuhûr
Yazardı safha-ı emvâca bir kasîde-i nûr.

Hisar, 13 Temmuz 1315

Esrâr: Gizler, sırlar. **Aksetmek:** Yansımak, yankılanmak. **Acûl:** Aceleci. **Lem'a:** Parıltı, ışıltı. **Kemîn:** Pusu yeri. **Üfûl:** Batma. **Fezâ:** Uzay. **Hande:** Gülüş. **Tezehhür:** Çiçekleniş. **Kebûd:** Gök rengi, mavi. **Bahr:** Deniz. **Safvet:** Saflık. **Vecd-âver:** Çoşku veren, kendinden geçiren. **Ser:** Baş. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Zulemât:** Karanlıklar. **Ridâ:** Perde, örtü. **Memât:** Ölüm. **Arz:** Yeryüzü, yer. **Mûhiş:** Ürkünç, korkutucu. **Likâ:** Yüz. **Kamer:** Ay. **Gamze-fiken:** Gamze saçan, süzgün bakan, göz kırpan. **Cenâh:** Kanat, kol. **Mümâsil:** Benzeyen. **Tezâhüm:** Toplaşma, yığılma. **Envâr:** Işıklar, nurlar. **Câ-be-câ:** Yer yer. **Hâil:** Engel. **Şu'le-dâr:** Işıklı, aydınlık, alevli. **Tevhîş etmek:** Ürkütmek, korkutmak. **Lemeât:** Parıltılar. **Münkesir:** Kırık, kırılmış. **Zâil:** Yok olma, sona erme, geçme. **Kamer:** Ay. **Zuhûr eylemek:** Ortaya çıkmak, belirmek. **Emvâc:** Dalgalar. **Safha:** Yüz, yüzey, levha, sayfa.

Yöre uyur gibi; gizler içinde yansıyor
Küçük, hızlı iki üç parıltıya karşı kıyıdan;
Güneş pusuya yatacağı yerde parlayıp sönerek
Gökte gülüşler, çiçeklenişler gösteriyor;
Denizin mavisini ak tekneler yarıp gidiyor;
Sessizlik içinde kalan evrene bir titrek
Ezan sesi bütün saflığıyla coşku salıyor,
Ağır ağır ağaçların başını örtüyor gölgeler,
Bulutlarıyla gök şimdi bir ölüm perdesine benzer.

İnerken yere bu korkunç örtü, ayın yüzü
Ağırbaşlı ağaçların üstünden göz süzer,
Birer kanada benzeyen o fıstık ağaçları
Işıkların toplaşmasına engel olur yer yer,
Karşımda alev saçan bir zafer takı kurulurdu.
Demin hayalimi ürküten o karanlıklar
Bu tablonun ışıklarıyla kıvrılıp kaybolurdu...
Ay bulutların altında belirdikçe,
Bir nur kasidesi yazardı dalgaların yüzüne.

Hisar, 25 Temmuz 1899

ASKER GEÇERKEN[1]

Nakkâre önde, bir müteharrik cebel gibi
Geçmekte zî-vakâr u tarab mevkib-i zafer;
Sancak, o reng-i âl ile fecr-i ezel gibi
Fark-ı mehâbetinde saçar mevce mevce fer.

Herkes, büyük küçük birikir reh-güzârına
Bir incizâb-ı rûh ile pür-şevk u ihtirâm
Gözler dalar güzâriş-i satvet-medârına,
Îsâr eder kudûmuna her nazra bir selâm.

Durmaz yürür ketîbe-i rahşân-ı mefharet;
Her lahza bir nümâyiş-i handân-ı mefharet
Yüzlerde, süngülerde, kılıçlarda berk urur.

Kalmaz gunûde geçtiği yerlerde hiss-i şân;
Ba'zen durur selâmına bir kışla, nâgehân
Bir seyf-i âmirâne parıldar: — Selâm dur!

Nakkâre: Dümbelek, davul. **Müteharrik:** Hareket eden. **Cebel:** Dağ. **Zî-vakâr:** Ağırbaşlı, vakarlı. **Tarab:** Sevinme, şenlik. **Mevkib:** Alay, kafile. **Ezel:** Öncesi olmayan, öncesizlik. **Fark:** Ayrım, seçkinlik, seçilme. **Mehâbet:** Ululuk, büyüklük, görkem. **Mevce:** Dalga. **Fer:** Işık, süs, bezek, güç, iktidar. **Reh-güzâr:** Yol üstü, geçit yeri, geçiş yolu. **İncizâb:** Çekilme, çekim, çekicilik. **Pür-şevk:** İstek (sevinç, keyf) dolu. **İhtirâm:** Saygı gösterme. **Güzâriş:** Geçiş. **Satvet-medâr:** Güç (kuvvet) noktası, sebebi, yeri. **Îsâr etmek:** Saçmak, cömertçe vermek, serpmek. **Kudûm:** Geliş, ayak basma. **Nazra:** Bakış. **Ketîbe:** Alay, birlik, asker. **Rahşân:** Parlak. **Mefharet:** Övünme, göğüs kabartma, onurlanma. **Nümâyiş:** Gösteri. **Handân:** Gülen. **Berk urmak:** Şimşek çakmak. **Gunûde:** Uyumuş. **Nagehân:** Ansızın. **Seyf:** Kılıç. **Âmir:** Emreden, buyuran, subay.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 319, 10 Nisan 1313/22 Nisan 1897, s. 102.

ASKER GEÇERKEN

Davul önde, yürüyen bir dağ gibi
Zafer alayı sevinçli ve ağırbaşlı geçer;
Sancak, o al rengiyle öncesiz bir tan gibi
Yüce tepesinden dalga dalga güç saçar.

Büyük küçük herkes geçtiği yola toplanır;
Bir ruh çekimiyle, istek ve saygıyla;
Gözler onun kuvvet kaynağı geçişine dalar,
Her bakış selâm verir onun adım atışına.

Durmaz bu onurlu, parlak alay yürür;
Her an kıvançla gülen bir gösteri
Yüzlerde, süngülerde, kılıçlarda görülür.

Uyumaz onun geçtiği yerlerde şan duygusu;
Bazen bir kışla selâma durur, ansızın
Bir subay kılıcı parıldar: — Selâm dur!

KILIÇ[1]

Çekiç altında muhakkar ezilir günlerce
Bir çelik parçası bir tîg-i mehîb olmak için;
Sonra yatmakta geçer ömrü niyâmında bütün,
Ne hazîn işkence!

O çelik parçası bir gün bir ehemmiyet alır;
Koca bir kavmin olur hâris-i istiklâli;
Koca bir memleketin ırzı, hayâtı, malı
Ona vâbeste kalır.

O zamân, ey ebedî hâmî-i şân-ı akvâm,
O zamân sen yed-i kahhâr-ı hamiyyette ayân
Olarak ehl-i teaddîye verirsin hüsrân;
O zamân en nâ-kâm

Kalbe şevkinle gelir neş'eli bir hiss-i felâh;
Sana baktıkça fahûrâne parıldar gözler,
Sana ey seyf-i mücellâ, sana ey berk-i zafer,
Sana ey şânlı silâh!

Muhakkar: Aşağılanmış, horlanmış. **Tîg:** Kılıç. **Mehîb:** Heybetli, görkemli. **Niyâm:** Kın, kılıf. **Hazîn:** Acı, acıklı. **Hâris:** Bekçi, gözcü, koruyucu. **İstiklâl:** Bağımsızlık. **Vâbeste:** Bağlı. **Hâmî:** Koruyan, koruyucu. **Akvâm:** Kavimler, uluslar. **Yed:** El. **Kahhâr:** Kahreden, yok eden, batıran. **Hamiyyet:** Ulusal onur, ulusallık. **Ayân olmak:** Görünmek, ortaya çıkmak, açığa çıkmak. **Ehl:** Sahip, usta, topluluk. **Teaddî:** Düşmanlık, zulmetme, saldırma. **Hüsrân:** Zarar, ziyan, yıkım. **Nâ-kâm:** Amacına ulaşmamış, yoksun, isteksiz. **Şevk:** Işık istek, coşku. **Felâh:** Kurtulma. **Fahûrâne:** Kıvançla, övünçle. **Seyf:** Kılıç. **Mücellâ:** Parlak. **Berk:** Şimşek.

1 *Mütâlaa*, sayı 39, 15 Nisan 1313/27 Nisan 1897, s. 1-2.

KILIÇ

Çekiç altında aşağılanıp ezilir günlerce
Bir çelik parçası görkemli bir kılıç olmak için;
Sonra yatmakla geçer ömrü kınında bütün,
Ne acı işkence!

O çelik parçası bir gün önem kazanır;
Koca bir ulusun korur bağımsızlığını;
Koca bir ülkenin ırzı, hayatı, malı
Ona bağlı kalır.

O zaman, ey ulusların şanını durmadan koruyan,
O zaman yurtseverliğin ezici elinde görünürsün,
Düşman sürülerini darmadağın edersin;
O zaman hiç umudu olmayan

Yüreğe bile sevinçli bir kurtulma duygusu gelir
Coşkunla; kıvançla parıldar sana baktıkça gözler,
Sana ey parlak kılıç, ey zafer şimşeği sana,
Ey şanlı silah sana!

KÖYÜN MEZÂRLIĞINDA[1]

Bütün mezârlığa sinmişti bir tarâvet-i lâl;
İşittim inledi, —ben gözlerimle dinlerken
Sükûn-ı mevki'i, âzâde fikr-i hikmetten;—
İçimde şübheli bir sesle nâgehân şu suâl:

"Nedir hakîkati, ey sırr-ı ekber-i mescûd,
O yanda koskoca bir kâinât-ı hiss ü şühûd
Kalıp, ümîd-be-leb, katre-cûy-i ihsânın
Zelîl, titreşiyorken der-i celâlinde;
Bu seng-zâre yeşil bir sehâbe hâlinde
Yağar yağar mütemâdî esîr-i gufrânın?.."

Cevâb alır gibi oldum, içimde aynı sadâ
Tekerrür etti: "Yarın sen de bir avuç toprak
Kesâfetiyle gelirsin bu sâye-gâha, bırak
Esîr-i feyzini döksün ile'l-ebed Mevlâ!"

18 Temmuz 1315

Tarâvet: Tazelik. **Lâl:** Dilsiz, sessiz. **Sükûn:** Dinginlik, durgunluk. **Âzâde:** Kurtulmuş. **Hikmet:** Bilgelik. **Nâgehân:** Ansızın. **Suâl:** Soru. **Ekber:** En büyük. **Mescûd:** Secde edilen, tapılan. **Şühûd:** Gözle görülen, görme, görünme. **Ümîd-be-leb:** Umudu dudağında. **Katre-cûy:** Bir damla arayan. **Zelîl:** Aşağılık, alçak, ezilen. **Der:** Kapı. **Celâl:** Büyüklük, ululuk. **Seng-zâr:** Taşlık. **Sehâbe:** Bulut. **Mütemâdî:** Aralıksız, sürekli. **Esîr:** Kâinatı doldurduğuna inanılan görülmeyen ve ağırlığı olmayan cevher. **Gufrân:** Bağışlama, acıma. **Sadâ:** Ses. **Tekerrür etmek:** Tekrarlanmak. **Kesâfet:** Yoğunluk, sıkılık. **Sâye-gâh:** Gölgelik. **Feyz:** Bolluk, çoğalma, gürlük. **İle'l-ebed:** Sonsuza dek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 438, 22 Temmuz 1315/3 Ağustos 1899, s. 344.

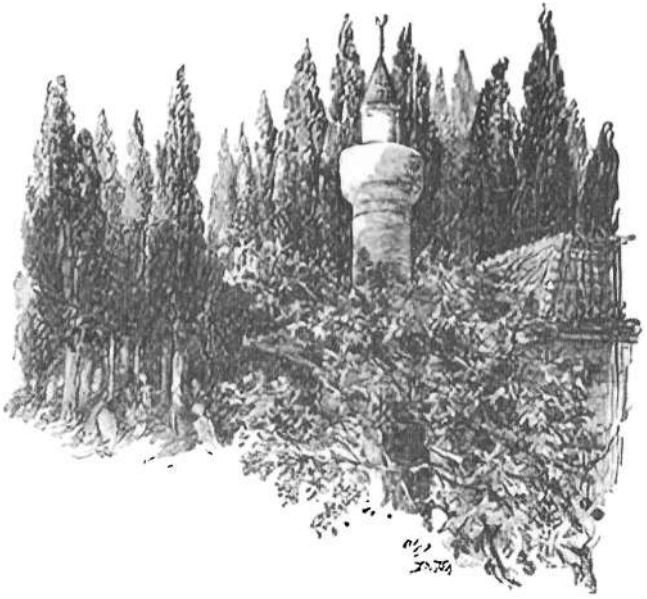
KÖYÜN MEZARLIĞINDA

Bütün mezarlığa sessiz bir tazelik sinmişti,
Duydum, inledi, — ben gözlerimle dinlerken
O yerin sessizliğini, kurtulmuş hikmet düşüncesinden—
İçimde kuşkulu bir sesle birden şu soru belirdi:

"Ey tapılan en büyük sır, nedir doğrusu:
Koskoca bir duygu ve görgü evreni, bir yanda,
Umudu dudağında, bekler damlamasını bağışının;
Alçalarak titreşirken ulu kapında,
Öbür yanda, yeşil bir bulut gibi bu taşlığa
Yağar, durmadan yağar iyiliğin?.."

Cevap alır gibi oldum, yine içimde aynı
Ses tekrarladı: "Yarın sen de bir avuç toprak
Sıkılığıyla gelirsin bu gölgeliğe, bırak
Bolluğunu döksün sonsuza kadar Tanrı!"

30 Temmuz 1899

TEŞRÎK-İ MELÂL[1]

Rûhum çocuk gibiydi ser-âzâde, bî-haber;
Kasrî beşâşetinde likâ-yı tabîatin,
Bir menba'-i latîf-i tesellî bulup güler,
Her yanda aks-i şevkini dinlerdi, mutmain.

Bir gün bu tıfl-ı bî-haberin kalb-i sâfına
Bir nokta-i siyâh-ı elem düştü bagteten;
Baktım o cebhe-i seherin inkisâfına
Bir levha seyreder gibi lâ-kayd ü hande-zen

Lâkin o devre geçti; bugün her saâdetin
Ben mâtem-i sukûtunu tutmaktayım, figân!
Hattâ senin saâdetinin, sevgilim, inan,

Hattâ senin saâdetinin, anlıyor musun?
Âh, ey medârı bende melâl ü meserretin,
Ettin mi zahm-i kalbimi hiss, ağlıyor musun?..

17 Temmuz 1315

Teşrîk: Ortaklık. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, üzüntü, dert. **Ser-âzâde:** Başıboş, başına buyruk. **Bî-haber:** Habersiz, vurdumduymaz. **Kasrî:** Zorla, zoraki. **Beşâşet:** Güleryüzlülük. **Likâ:** Yüz. **Menba':** Kaynak. **Aks:** Yansıma, yankı. **Şevk:** İstek, sevinç, ışık. **Mutmain:** Gönlü kanmış, içi rahat, kuşkusuz. **Tıfl:** Çocuk, yavru. **Sâf:** Temiz, saf. **Bagteten:** Birden. **Cebhe:** Yüz, alın, cephe. **Seher:** Sabah erken, tan ağartısı. **İnkisâf:** Güneş tutulması, parlaklığı sönme, kararma. **Levha:** Tablo, manzara, resim. **Lâ-kayd:** İlgisiz. **Hande-zen:** Gülen. **Figân:** Acıyla ağlayıp inleme, bağırıp çağırma. **Medâr:** Dayanak, sebep. **Meserret:** Sevinç, neşe. **Zahm:** Yara.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 439, 29 Temmuz 1315/10 Ağustos 1899, s. 359.

DERT ORTAKLIĞI

Ruhum çocuk gibiydi: söz dinlemez, özgür;
O zoraki güleryüzlülüğünde doğanın
Bir güzel avunma kaynağı bulup güler,
Her yanda dinlerdi yankısını sevincinin.

Bir gün bu haşarı çocuğun temiz yüreğine
Bir kara kaygı beneği düştü apansız;
Baktım o tan gibi yüzünün kararmasına,
Bir tablo seyredercesine güldüm, ilgisiz.

Ama o dönem geçti; bugün her mutluluğun
Yıkılışının yasını tutmadayım, acıyla inleyerek,
Hatta senin mutluluğunun yasını, sevgilim, inan!

Hatta senin mutluluğunun, anlıyor musun?
Ah, ey sevinçle üzüntümün kaynağı,
Yüreğimin yarasını duydun mu, ağlıyor musun?..

29 Temmuz 1899

KAHKAHA-İ YE'S[1]

Bâd-ı nâlân-ı hazân giryeli ıslıklarla
Ötüyor çarpınarak camlara hırçın hırçın;
O tekâzâ-yı hurûşânla, o çığlıklarla
Dalgalar bir canavar sanki kudurmuş, çılgın...

Başka ses yok, bütün eb'âd-ı sükûn-perver-i leyl
Hep onun aks-i hurûşuyla garîk-ı vâveyl;

Hep karanlık... Bu telâtum-geh-i bârân u zalâm
Ediyor kalbe karanlık, acı şeyler ilhâm:
Sanki dünyâ batacak, sanki kıyâmet... Heyhât,
Böyle hep korkulu rü'yâ doludur hâb-ı hayât!

Sonra bir mevc-i tebessüm, ufacık bir lemeân
Ettirir leyle-i rûhumda seherler galeyân…

Çarpın, ey bâd-ı hazân camlara, hırçın hırçın,
Bir hakâretli sükût işte hep ıslıklarına;
Kudur, ey lücce-i zulmet, mütehevvir, çılgın,
Gülerim kahkaha-i ye's ile çığlıklarına!

27 Eylül 1315

Ye's: Umutsuzluktan doğan karamsarlık, üzüntü, acı. **Bâd:** Yel, rüzgâr. **Nâlân:** İnleyen. **Hazân:** Güz. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Tekâzâ:** Sıkıştırma, başa kakma, zorlama, serzeniş, arzu. **Hurûşân:** Coşan, çağlayan, gürüldeyen. **Eb'âd:** Boyutlar. **Sükûn-perver:** Sessizliği (dinginliği) seven. **Leyl:** Gece. **Aks:** Yansıma, yankı. **Garîk:** Batmış, suda boğulmuş. **Vâveyl:** Yazık, eyvah. **Vâveylâ:** Çığlık, yaygara, feryat. **Telâtum-geh:** Dalgalı yer, çarpışma yeri. **Bârân:** Yağmur. **Zalâm:** Karanlık. **Hâb:** Uyku. **Mevc:** Dalga. **Lameân:** Parıltı, parlama. **Galeyân ettirmek:** Coşturmak, çalkalandırmak. **Seher:** Tan yeri ağarması, sabah. **Sükût:** Susma, sessizlik. **Lücce:** Engin su, kalabalık. **Zulmet:** Karanlık. **Mütehevvir:** Kızgın, öfkeli.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 448, 30 Eylül 1315/12 Ekim 1899, s. 84. İki gün sonra da *İrtikâ* dergisinde (Bkz. sayı 29, 1 Ekim 1315/13 Ekim 1899, s. 115) yayımlanmıştır. (A. B.)

UMUTSUZLUK KAHKAHASI

İnleyen güz rüzgârı ağlayışlı ıslıklarla
Ötüyor çarparak camlara hırçın hırçın;
O coşkun vuruşlarla, o çığlıklarla
Dalgalar bir canavar sanki kudurmuş, çılgın...

Başka ses yok, gecenin sessizliği seven boyutları
Hep onun çağıltısının yankısıyla çığlığa boğulmuş;

Hep karanlık... Yağmurla karanlığın çarpıştığı bu yer
Kalbe karanlık, acı şeyler ilham ediyor;
Sanki dünya batacak, kıyamet kopacak... Yazık,
Hayatın uykusu böyle korkulu düşlerle dolacak!

Sonra bir gülümseme dalgası, ufak bir parıltı
Ruhumun gecesinde ağartır tan yerlerini.

Çarp ey güz rüzgârı camlara, hırçın hırçın,
Aşağılayan bir sessizlik bütün ıslıklarına;
Kudur, ey karanlığın engin suyu, kızgın, çılgın,
Gülerim umutsuzluğun kahkahasıyla çığlıklarına!

9 Ekim 1899

BUDA[1]

Büyük hakîkate bir vecd-i pür-tehâlükle
Koşardı, gözleri ufkun hafâ-yi sâfında,
Koşar giderdi hep âdetlerin hilâfında;
Bütün sunûf onu ithâm ederdi körlükle.

Bu kör, zalâm-ı dehâ-perverinde bir gârın
Büyük hakîkatı yıllarca iktinâh ederek,
Onunla yüz yüze yıllarca iştibâh ederek,
Sonunda gördü nedir sırrı hep bu esrârın.

Bütün şükûk o zamân karşısında devrildi,
Uyûn-ı gayzı kamaştırdı hep o körlükle;
Koşan sadâsına en mutmain tehâlükle
Sayıklıyor diye tezyîf eden esâfildi!

27 Teşrinievvel 1315

Vecd: Kendinden geçme, coşku, dalgınlık. **Pür-tehâlük:** Can atma. **Hafâ:** Gizlilik, kapalılık. **Sâf:** Temiz, saf. **Hilâf:** Aykırı, karşı. **Sunûf:** Sınıflar. **Zalâm:** Karanlık. **Perver:** Besleyen, seven. **Gâr:** Mağara, in. **İktinâh etmek:** İçyüzünü anlamak, künhüne varmak. **İştibâh etmek:** Kuşkulanmak, işkillenmek. **Esrâr:** Gizler, sırlar. **Şükûk:** Kuşkular, şüpheler. **Uyûn:** Gözler. **Gayz:** Kin, öç, hınç. **Sadâ:** Ses. **Mutmain:** Kanmış, inanmış. **Tehâlük:** Acele etme, koşma, can atma. **Tezyîf:** Eğlenme, aşağılama, küçültme. **Esâfil:** Sefiller, aşağı tabaka, ayaktakımı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 453, 4 Teşrinisani 1315/16 Kasım 1899, s. 162. Bu şiir *Servet-i Fünûn* ve *İrtikâ* (Bkz. Sayı 34, 5 Teşrinisani 1315/17 Kasım 1899.) dergilerinde "Brahma" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)

BUDA

Büyük gerçeğe doğru can atarak koşardı,
Gözleri ufkun temiz gizliliğinde,
Koşup giderdi hep törelerin tersine,
Herkes onu körlükle suçlardı.

Bu kör, dehayı besleyen karanlığında bir mağaranın,
Büyük gerçeğin içyüzünü anlamak amacıyla
Onunla yüz yüze, kuşku içinde yaşadı yıllarca,
Sonunda gördü nedir gizi tüm bu esrarın.

Bütün kuşkular o zaman karşısında yıkıldı,
Öfkenin gözlerini kamaştırdı hep o körlükle;
Şimdi güvenle, canla başla koşanlar sesine,
Sayıklıyor diye eskiden onu yeren ayaktakımıydı!

8 Kasım 1899

KUTBA DOĞRU[1]

Önünde bir mütebâid semâ-yı berf-âlûd,
Peyinde bir medeniyyet ki mu'teriz ve hasûd;
Yürü: sükût-i adem, dur; safîr-i istihzâ...
Bütün bu kahra mukâbil nedir olan mev'ûd?

Cihân-ı fende büyük bir şeref, büyük bir şân;
Evet, yarın diyecekler ki: "Duydunuz mu, filân
Firâz-ı kutba suûd eylemiş; bu isti'lâ
Nasîbi olmadı âlemde kimsenin el'ân..."

— Ne boş tama'! Bu tehâlük revâ mı şöhret için?
— Gelir mi âleme insân ya sâde râhat için,
Aranmadan bulunur mu defîne-i âmâl?..

"Şu köhne hikmete bak!" dersiniz; fakat insâf,
Bu köhne hikmeti Nansen[2] edeydi istihfâf
Fram bugün ne olurdu?.. Bir ihtimâl-i muhâl!

Mütebâid: Uzaklaşan, uzayan. **Berf-âlûd:** Kara batmış, karlı. **Semâ:** Gök. **Pey:** Arka, iz. **Mu'teriz:** İtiraz eden, karşı çıkan. **Hasûd:** Çekemeyen, kıskanç. **Adem:** Yokluk. **Safir:** Islık, ince ses. **Kahr:** Zorlama, üzgü, acı çekme. **Mukâbil:** Karşılık. **Mev'ûd:** Vaat edilmiş. **Firâz:** Yokuş, yukarı, üst. **Suûd eylemek:** Tırmanmak, yükselmek, yücelmek, yukarı çıkmak. **İsti'lâ:** Yükselme, üste çıkma, başarma. **El'ân:** Şimdi, henüz, daha. **Tama':** Tamah, açgözlülük. **Tehâlük:** Can atma, koşma, ivme. **Revâ:** Değer, uygun, yerinde, layık. **Âmâl:** İstekler, umutlar. **Hikmet:** Öz söz, felsefe, bilgelik, görüş. **İstihfâf:** Küçümseme, önem vermeme. **Muhâl:** Olmayacak, boş, olanaksız.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897, s. 119. Dergide, "Süleyman Nesib Bey'e" ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

2 Nansen: Norveçli doğa bilgini, kâşif ve politikacı Fridtjof Nansen (1861-1930). Fram adlı gemisiyle 1895'te Kuzey Kutbu'nun en yüksek noktasına ulaştı. 1922'de Nobel Barış Ödülü'nü kazandı. (A. B.)

KUTBA DOĞRU

Önünde kara bulanmış, uzayan bir gök,
Ardında kıskanç ve kavgacı bir uygarlık;
Yürü: Ölüm sessizliği; dur: Alaycı ıslıklar...
Vaat edilen ne, bütün bu üzgüye karşılık?

Fen dünyasında büyük bir onur, bütün bir şan;
Evet, yarın diyecekler ki "Duydunuz mu, filân
Kutbun tepesine çıkmış, bu yükseliş
Şimdiye dek dünyada kimseye olmamış armağan."

— Ne boş tutku! Can atmaya değer mi ün için?
— Dünyaya yalnız rahatı için mi gelir insan?
Aranmadan bulunur mu umutların definesi?..

"Şu köhne görüşe bak!" derseniz; ama düşünün
Bu eskimiş görüşü umursamasaydı Nansen,
Ne olurdu bugün Fram?.. Boş bir olasılık.

ZAVALLI "EVET"[1]

Evet muhâtabımın fikri pek musarrahtı:
"O muğlakât-ı hayâliyyeden ne anlaşılır?
Meâli yok, yine âsâr-ı ber-güzîde adı;
Şu hâl-i cehline erbâb-ı fikretin şaşılır!

Nedir bu sizdeki aşk-ı teceddüd ü îcâd?
Ne gördünüz gazeliyyâttan, kasâyidden?.."
Diyor ve koskoca bir defter-i neşâyidden
Nümûneler okuyup eyliyordu istişhâd.

Benim o dem geliyordu sımâh-ı dikkatime
Safâlı aksi gibi gizli bir müşâarenin
Hazîn terâne-i billûru bir küçük derenin.

Bununla hükmedin isterseniz garâbetime:
O boş lakırdıları dinledim de bir müddet,
Sonunda boynumu büktüm, dedim ki: "Öyle, evet!"

Musarrah: Açık söylenmiş, ayrıntılı ortaya konmuş. **Muğlakât:** Anlaşılmaz (zor, çapraşık, karışık, kapalı) şeyler. **Hayâliyye:** Hayal ürünü. **Meâl:** Anlam. **Âsâr:** Eserler. **Ber-güzîde:** Seçilmiş, seçkin. **Cehl:** Bilgisizlik, cahillik. **Erbâb:** Bir işten anlayan, usta. **Fikret:** Düşünce, fikir. **Teceddüd:** Yenileşme, yenilik. **Îcâd:** Buluş. **Gazeliyyât:** Gazeller. **Kasâyid:** Kasideler. **Neşâyid:** Şiirler. **Nümûne:** Örnek. **İstişhâd:** Tanık gösterme. **Sımâh:** Kulak. **Safâ:** Sevinç, neşe. **Dem:** Sıra, an. **Aks:** Yansıma, yankı. **Müşâare:** Karşılıklı şiir söyleme (okuma). **Hazîn:** Acı, üzünçlü. **Terâne:** Nağme, ezgi, ahenk. **Garâbet:** Gariplik, tuhaflık. **Lakırdı:** Söz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 276, 13 Haziran 1312/25 Haziran 1896, s. 246. Ruşen Eşref'in anlattığına göre, Fikret'in "Bir gün yolda, yanına eski edebiyatı methederek, arzusunu muhatabına da zorla tasdik ettirmeye çalışan safdil bir adam ârız olmuş. Fikret de işi kısa kesmek için 'Evet' demiş. Ve o akşam bu şiiri yazmış." Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919. (A. B.)

ZAVALLI "EVET"

Evet konuştuğum kişinin düşüncesi pek açıktı:
"O hayal kargaşasından ne anlaşılır?
Anlamı yok, yine de 'seçkin eser' adı;
Düşünce adamlarının şu bilgisizliğine şaşılır!

Nedir sizdeki bu yenilik ve buluş sevgisi?
Ne gördünüz gazellerden, kasidelerden?.."
Diyor ve koskoca bir şiir defterinden
Örnekler okuyup onları tanık gösteriyordu.

O zaman benim kulağıma da geliyordu
Sevinçli yankısı gibi gizlice şiir okumanın
Acıklı ve billur ezgisi bir küçük derenin.

Bununla isterseniz garipliğime hükmedin:
O boş sözleri dinledim de bir süre,
Sonunda boynumu büktüm, dedim ki: "Evet, öyle!"

RAKÎBE[1]

Birinde hüsn-i tabîî şafak-nisâr-ı gurûr,
Bedîa-zâr-ı tecellîsi nûr-ı îcâdın;
Latîf-i lükneti bir tıfl-ı hande-mu'tâdın
Verir lisânına pek tatlı bir edâ-yı vakûr.

Birinde eski bir âlüfte hâlidir manzûr,
Durur sevâdı cebîninde köhne bir yâdın;
Fasîh-ı gılzeti bir suhre-kâr-ı üstâdın
Olur dehân-ı kadîdinde nükte-zâr-ı zuhûr.

Güzel çocuk, o güzel bir demet takıp koluna,
Bilâ-udûl ü tevakkuf devâm eder yoluna;
Edeble mün'atıf enzârı dâimâ yukarı...

Düşer mi hîç ona hempâ oluş bu fertûta,
Nasıl rekâbet eder gölge nûr-i lâhûta?
Nedir merâmı, ne ister o tâzeden bu karı?..

Rakîbe: Kıskanç kadın, rakip kadın. **Hüsn:** Güzellik. **Şafak-nisâr:** Şafak saçan. **Bedîa-zâr:** Güzellik yeri (bahçesi). **Tecellî:** Belirme, görünme. **Nûr:** Işık. **Îcâd:** Buluş. **Latîf:** Sevimli, güzel. **Lüknet:** Pelteklik, dil tutukluğu. **Tıfl:** Çocuk. **Hande:** Gülüş. **Mu'tâd:** Alışmış. **Vakûr:** Ağırbaşlı. **Âlüfte:** Alışık, yosma, orospu. **Manzûr:** Görünen, beğenilen, gözde. **Sevâd:** Karalık, yazı, karalama. **Cebîn:** Alın. **Yâd:** Anı. **Fasîh:** Düzgün söz, açık. **Gılzet:** Kabalık, sertlik. **Suhre-kâr:** Alaycı, maskaralık yapan. **Dehân:** Ağız. **Kadîd:** Kurumuş, iskelet, etleri çekilmiş. **Nükte-zâr:** Nükteli. **Bilâ-udûl:** Sapmadan. **Bilâ-tevakkuf:** Durmadan. **Mün'atıf:** Sapan, yönelen, yönelmiş. **Enzâr:** Bakışlar. **Hempâ:** Eş, arkadaş. **Fertût:** Kocamış, yaşlı, bunak, düşkün. **Lâhût:** Tanrısal. **Merâm:** İstek, amaç, niyet.

---

1 *Mekteb*, sayı 45, 25 Temmuz 1312/6 Ağustos 1896, s. 705. Ruşen Eşref, Fikret'in bu şiirde "Eski edebiyat taraftarlarının kıskançlığını tezyif ettiğini [küçümsemek, alay etmek] yeni edebiyatı yükselttiğini," ileri sürmüştür. Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, İstanbul, 1919. (A. B.)

KISKANÇ KADIN

Birinde doğal güzelliğin şafak saçan kibiri,
Buluş ışığının güzellik bahçesinde belirir;
Gülmeye alışık bir çocuğun şirin peltekliği
Konuşmasına pek tatlı bir ağırbaşlılık verir.

Öbüründe eski bir yosma davranışı görülür;
Alnındaki karada durur eski bir anı;
Alaycı bir ustanın düzgün sözlü kabalığı
Buruşmuş ağzından nükteyle dışarı dökülür.

Güzel çocuk, o güzel bir demet takıp koluna,
Sapmadan ve durmadan devam eder yoluna;
Uslu bakışları hep yukarı yönelir...

Yakışır mı hiç ona arkadaşlık bu yaşlı bunakla,
Nasıl yarışır bir gölge tanrısal ışıkla?
Nedir amacı, ne ister o tazeden bu kocakarı?..

ŞÂİRİN ÇUBUĞU[1]

—Kahkaha-i şi'riyye—

Buram buram çubuğundan kopan dumanlarla
Döker dudaklarının ihtizâz-ı handânı
Zemîn-i san'ata bir ince nükte bârânı...

Buram buram çubuğundan coşan dumanlarla
Bu nükteler ezelî irtibâtı hâizdir,
Bu nükteler o dumanlar sayılsa câizdir!

Bakın nasıl tütüyor: Bir amûd-ı mevce-nümûd
Ağır ağır çıkıyor cevv-i bî-tenâhîye,
Temâs edip gülüyor bir ümîd-i vâhîye.

Bulutların leb-i sâfında belki zevk-âlûd
Bir ibtisâm arıyor, belki bir melâl arıyor;
Hayır, nüzûl edecek zirve-i hayâl arıyor.

Bakın nasıl tütüyor: Şimdi bir şetâretle
Bulutların uçarak sîne-i safâsından
Geçer gider kamerin pîş-i i'tilâsından...

Çubuk: Eskiden tütün içmek için kullanılan ve gül, kiraz, pelesenk gibi ağaçlardan yapılan uzun ağızlık. **İhtizâz:** Titreşim. **Handân:** Gülen. **Bârân:** Yağmur. **Hâiz olmak:** Kendinde taşımak (bulundurmak). **Ezelî:** Öncesiz. **Câizdir:** Yeridir. **Amûd:** Dikey, dikine, direk, sütun. **Mevce-nümûd:** Dalgalı, dalga gibi. **Nümûd:** Gösteren, benzeyen, görünen. **Cevv:** Boşluk, hava. **Bî-tenâhî:** Sonsuz, uçsuz bucaksız. **Vâhî:** Boş. **Leb:** Dudak. **Zevk-âlûd:** Zevkli, zevkle karışık. **İbtisâm:** Gülümseme. **Melâl:** Üzüntü, sıkıntı, usanç. **Nüzûl etmek:** İnmek. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Safâ:** Eğlence, sefa. **Kamer:** Ay. **Pîş:** Ön. **İ'tilâ:** Yükselme, çıkma.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 408, 24 Kânunuevvel 1314/5 Ocak 1899, s. 280-281. Dergide, "Kahkahât-ı Şi'riyyeden" üst başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

ŞAİRİN ÇUBUĞU

— Şiir güldürüsü—

Buram buram çubuğundan kopan dumanlarla
Döker gülen, kıpırdayan dudaklarından
Bir ince nükte yağmuru sanat toprağına...

Buram buram çubuğundan coşan dumanlarla
Bu nüktelerin öteden beri bağlantısı vardır,
Bu nükteleri o dumanlar saysak yeridir!

Bakın nasıl tütüyor: Dalgalanan bir sütun
Ağır ağır çıkıyor uçsuz bucaksız boşluğa,
Dokunup gülüyor boş bir umuda.

Bulutların temiz dudağında belki tatlı
Bir gülümseme arıyor, belki bir üzüntü arıyor;
Hayır, inecek bir hayal doruğu arıyor.

Bakın nasıl tütüyor: Şimdi bir sevinçle
Bulutların şenlikli göğsünde uçuyor,
Ayın önünden geçip yükseklere gidiyor...

Zavallı şâir-i hulyâ-girifte, hayretle
Onun peyinde gezer fikri hep sehâbeleri;
Sukût-ı fikrini hâkîdir en güzel eseri.

Buram buram çubuğundan çıkan dumanlardan
Hayâli meşk-i suûd eyler, inbisât ederek;
Muhâl olur, o kadar yükselir ki, fark etmek.

Buram buram çubuğundan uçan dumanlardan
Doğar fehâvî-i eş'ârı, irticâlidir;
Gören sanır ki sünûhâtı hep me'âlîdir!..

22 Kânunuevvel 1314

Girifte: Tutulmuş, yakalanmış. **Pey:** İz, işaret. **Sehâbe:** Bulut. **Sukût:** Düşme. **Hâkî:** Anlatan, hikâye eden. **Meşk etmek:** Alışmak, öğrenmeye çalışmak. **Suûd:** Yükselme. **İnbisât etmek:** Genişlemek, açılmak. **Muhâl olmak:** Olanaksız olmak. **Fehâvî:** Anlamlar, manalar. **Eş'âr:** Şiirler. **İrticâlî:** Birdenbire, içine doğduğu gibi söyleme, doğaçtan söyleme. **Sünûhât:** Akla gelen, içe doğan şeyler. **Me'âlî:** Yüksek, derin düşünceler, yücelikler.

Hulyaya yakalanan zavallı şair, şaşkın,
Onun ardında, hep bulutları izler düşüncesi;
Düşüncesinin düşüşünü anlatır en güzel eseri.

Buram buram çubuğundan çıkan dumanlardan
Hayali genişleyerek yükselmeyi öğrenir;
O kadar yükselir ki artık seçilmez olur.

Buram buram çubuğundan uçan dumanlardan
Birden gelir, düşünmeden, şiirlerinin anlamları,
Gören de yüksek sanır hep içine doğanları!

3 Ocak 1899

BÜYÜK İKRÂMİYE[1]

—Kazanmış bir gazete muharriri lisânından—

Şimdi artık hayâtı anlıyorum...
Eskiden her bakışta gözlerime
Âteşîn bir karartı akseyler:
"İşte, derdim, bu; işte ömr-i beşer
Sen bu zulmette böyle çarpınarak
Biteceksin, zavallı cism-i zelîl!
Sen bu zulmette böyle müstağrak,
Aynı bir torba, bir yığın toprak;
Öyle toprak ki aç, susuz, cânsız..."

Oh! Bak şimdi, şimdi pâyânsız
Bir meserretle, işte mesrûrum!
Şimdi peymâne-i saâdetimin
Neş'esinden biraz emân bularak,
Çehre-i kâinâta, servetimin
Mübtesim gözleriyle baktıkça,
Gülüyor pîş-i inşirâhımda
Sarışın bir cihân-ı hubb u neşât.

Muharrir: Yazar. **Âteşîn:** Ateşli. **Akseylemek:** Yansımak. **Beşer:** İnsan, insanlık. **Zulmet:** Karanlık. **Zelîl:** Alçak, düşkün. **Müstağrak:** Batmış, dalmış. **Pâyânsız:** Sonsuz. **Meserret:** Sevinçle. **Mesrûr:** Sevinçli, sevinmiş, memnun. **Peymâne:** Kadeh. **Emân:** Güven, korkusuzluk. **Mübtesim:** Gülümseyen. **Pîş:** Ön. **İnşirâh:** Açıklık, ferahlama, açılma. **Hubb:** Sevgi. **Neşât:** Sevinç, şenlik, neşe.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 392, 3 Eylül 1314/15 Eylül 1898, s. 22-23. Dergide, "Kahkahât-ı Şi'riyye" üst başlığı ve "Büyük İkramiye Kazanmış Bir Gazete Muharriri Lisânından" başlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

—Kazanmış bir yazarın diliyle—

Şimdi artık hayatı anlıyorum...
Eskiden her bakışta gözlerime
Ateşli bir karartı yansırdı:
"İşte, derdim, budur insan hayatı;
Sen bu karanlıkta çırpınarak
Biteceksin, zavallı, bayağı varlık!
Sen bu karanlığa böyle gömülü,
Tıpkı bir torba, bir yığın toprak gibi,
Üstelik aç, susuz, cansız..."

Oh! Bak şimdi, sonsuz
Bir sevinçle, işte mutluyum!
Şimdi, mutluluk kadehimin
Neşesinden biraz güven duyarak,
Evrenin yüzüne, varlığımın
Gülümseyen gözleriyle baktıkça,
Gülüyor rahatlığım karşısında
Sarışın bir sevgi ve sevinç dünyası.

Sarışın... Âh, şimdi her şeyde
Bu sıcak levn-i muhteşem zâhir;
Bir müzehheb perî hikâyesidir
Duyduğum her sadâ-yı nâzende.
Sarışın... Tıpkı leyl-i hulyânın
Beni meshûr eden sitâreleri;
Sarışın tıpkı fecr-i nîsânın
Mütenevvir sehâib-i güheri;
Sarışın her çiçek bu cennette.
Sanki bir dest-i pür-mahârette
Ufalanmış yığınla nûr u zeheb,
Sonra etrâfa püskürülmüş hep.

Ooh! Bak şimdi anlıyor gibiyim
Kâinâtın lüzûm-ı hilkatini,
Gecenin, gündüzün hakîkatini.
Neydi evvelki hâl-i münkesirim?
Yarı aç bir hayât-ı pür-helecân;
Gündüzün dâimâ harâb-ı taab,
Gece bir meyyitâne hâb-ı taab
Ki bulur ıztırâb ile pâyân...
Buna katlanmışım, bakın, o zamân!
Şimdi hattâ inanmıyor fikrim,
O kadar kahrolur mu hîç insân?..

Levn: Renk. **Zâhir:** Görünen, beliren. **Müzehheb:** Yaldızlı. **Sadâ:** Ses. **Nâzende:** Nazlı, hoş. **Leyl:** Gece. **Meshûr:** Büyüleyen. **Sitâre:** Yıldız. **Fecr:** Sabah. **Mütenevvir:** Işıklı, nurlu. **Sehâib:** Bulutlar. **Güher:** Elmas, cevher, cevahir. **Dest:** El. **Pür-mahâret:** Ustalıklı, usta. **Zeheb:** Altın. **Hilkat:** Yaradılış. **Hâl:** Durum. **Münkesir:** Kırık, kırılmış. **Pür-helecân:** Çarpıntılı, titrek. **Taab:** Yorgunluk, sıkıntı, eziyet. **Meyyitâne:** Ölü gibi, ölmüşçesine. **Hâb:** Uyku. **Pâyân:** Son. **Kahrolmak:** Ezilmek, yok olmak.

Sarışın... Ah, şimdi her şeyde
Bu sıcak, görkemli renk beliriyor.
Sanki yaldızlı bir peri masalıdır
Duyduğum her nazlı ses.
Sarışın... Tıpkı bir hulya gecesinin
Beni büyüleyen yıldızları gibi;
Sarışın, tıpkı bir nisan sabahının
Parlak inci bulutları gibi;
Sarışın her çiçek bu cennette.
Sanki çok usta bir elde
Ufalanmış yığınla ışık ve altın,
Sonra hepsi püskürtülmüş çevreye.

Oh, bak şimdi anlıyor gibiyim
Evrenin yaradılış gereğini,
Gecenin, gündüzün gerçeğini.
Neydi önceki kırık dökük halim?
Yarı aç, yüreği çarparak yaşamak,
Gündüz bitkin düşerek yorgunluktan,
Gece, ölmüş gibi, yorgunluktan uyumak,
Acılar içinde uyanmak sonra...
Buna katlanmıştım, bakın, o zaman!
Ama şimdi inanmıyor düşüncem,
O denli ezilir mi hiç insan?..

Âh! Birden şu inkılâb-ı nasîb
Bana sevdirdi kâinâtı bütün;
Hani evvelki ben, o merd-i garîb?
Bulabilsem o serseriyi bugün
Bir avuç altın eyleyip ihsân:
"Haydi git, derdim, elverir hüsrân!"

Sâhib-i mâlikâne-i servet;
Ka'r-ı peygûle-i şükûhumda,
Ben emînim ki şimdi herkesten
—Hep o evvelki fakre mahsûben—
Gelecek bir hediyye-i hürmet.

Para... Ey şems-pâre-i âmâl,
Ey güzel ma'den... Ooh, ey leb-rîz
Kîse-i şu'le-reng-i fecr-âmîz,
Gülüyor gül yüzünde istikbâl!
Ne büyük bir delîl-i kudretsin,
Rehber-i tâli'-i saâdetsin,
Câzib-i ibtisâm-ı şöhretsin,
En müşa'şa' tezâd-ı ibretsin!
Sana i'lân-ı gayz eder de yine
Beşeriyyet koşar, gelir sesine,

İnkılâb: Devrim, değişim. **Nasîb:** Pay, hisse, kısmet. **Merd:** Kimse, insan. **Hüsrân:** Zarar, ziyan. **Ka'r:** Çukur, dip, derinlik. **Peygûle:** Köşe, bucak. **Şükûh:** Ululuk, büyüklük. **Fakr:** Yoksulluk. **Mahsûben:** Yerine sayarak, karşılık. **Hediyye:** Armağan. **Şems-pâre:** Güneş parçası, çok parlak. **Âmâl:** İstekler, umutlar, emeller. **Leb-rîz:** Ağzına kadar, silme dolu, dopdolu. **Kîse:** Kese. **Şu'le-reng:** Alev rengi. **Fecr-âmiz:** Sabahla karışık. **Tâli':** Talih. **Câzib:** Çeken, çekici, sevimli. **İbtisâm:** Gülümseme. **Müşa'şa':** Parlak. **Tezâd:** Çelişki. **Gayz:** Öfke, hınç. **Beşeriyyet:** İnsanlık.

Ah! Birden gerçekleşen şu değişim
Sevdirdi bana bütün evreni.
Nerede önceki ben, o garip kişi?
Bulabilsem o serseriyi bugün
Bir avuç altın bağışlardım:
"Hadi git," derdim, "elverir yoksunluk!"

Servet mülkünün sahibi olarak
Derinliğindeyim büyük köşemin,
Şimdi inanıyorum ki, herkesten
—Hep önceki yoksulluğa karşılık—
Bir saygı armağanı gelecek.

Para... Ey istekler güneşinin parçası,
Ey güzel maden... Oh, silme dolu
Sabahın alev rengi kesesi,
Gülüyor gül yüzünde gelecek!
Ne büyük bir güç kanıtısın,
Kılavuzusun mutluluk talihinin,
Ünün gülümseten albenisi,
En parlak ibret çelişkisisin!
Sana öfkesini açığa vurur da, yine
İnsanlık koşar, gelir sesine!

Ey muazzez melîke-i hevesât,
Zîr-i pây-i şehâmetinde hayât;
Şükr ü minnet birer şeref-hâhın,
Ser-fürûlar nisâr-ı şeh-râhın!
Açılır eyleyince sen ibrâm
En kavî, en güzîde bâb-ı merâm,
Kapılan pençe-i teaddîne
Ağlasın kendi za'f ü zilletine...

Para, derler ki, akla reh-zendir;
Bence hîç şübhe yok ki sendendir,
Ey güzel cevher-i füsûn-perver,
Rûhu ecsâda bağlayan teller;

Varsa hattâ beşerde bir vicdân,
Ya gümüştendir o ya altından!

31 Ağustos 1314

Muazzez: Kutlu. **Melîke:** Ece. **Hevesât:** Hevesler. **Zîr:** Alt. **Pây:** Ayak, adım. **Şehâmet:** Yiğitlik, güçlülük, cesaret. **Şükr:** Teşekkür. **-hâh:** İsteyen. **Ser-fürû:** Baş eğme. **Nisâr:** Serpme, saçma, saçan. **Şeh-râh:** Anayol. **İbrâm:** Zorlama, üstüne düşme. **Kavî:** Kuvvetli. **Güzîde:** Seçkin. **Bâb:** Kapı. **Merâm:** İstek, niyet. **Teaddî:** Saldırma, zulmetme. **Za'f:** Zayıflık, güçsüzlük. **Zillet:** Alçalma. **Reh-zen:** Yol kesen. **Füsûn-perver:** Büyüleyici. **Ecsâd:** Cesetler, gövdeler, vücutlar. **Beşer:** İnsan.

Ey heveslerin kutlu ecesi
Güçlü ayağının altında hayat;
Teşekkür ve minnet şeref sağlar sana,
Baş eğenler dizilir büyük yoluna.
Açılır sen zorlayınca
En sıkı, en seçkin istek kapısı.
Senin amansız pençene düşen
Kendi zayıflığına, alçalışına ağlasın...

Derler ki para aklın yolunu keser,
Senindir bence, hiç kuşku yok,
Ey büyüleyici güzel cevher,
Ruhu vücutlara bağlayan teller.

İnsanoğlunda varsa bir vicdan
Ya gümüştendir o, ya da altından!

12 Eylül 1898

PARA VE HAYÂT

"Bu çok güzel, bakınız; çok güzel bu, çok zengin..."
Ve bir bebek gibi, sırtında süslü bir pelerin
Ağır ağır dönüyor karşınızda; siz bakıyor,
Beğendinizse güzel, yoksa hîç sıkılmayarak
"Hayır, fenâ!" diye reddeyliyorsunuz... Bir hak;
Bu hak sizin kesenizden parıl parıl akıyor!

Parıl parıl... Bize her hakkı bahşeden bu denî,
Bu müfteris, bu mülevves parıltı!.. İşte ganî,
Fakîr, ona, herkes, onun şeâmetle
Tasadduk ettiği ikbâle müftekir, müştâk,
Zavallı kız, seni karşımda döndüren de o bak;
O, hep o, hep o mülevves, o müfteris kitle!

Reddeylemek: Kabul etmemek. **Bahşetmek:** Bağışlamak. **Denî:** Alçak. **Müfteris:** Yırtıcı, vahşi, avcı. **Mülevves:** Kirli, pis, bulaşık. **Ganî:** Zengin. **Şeâmet:** Uğursuzluk. **Tasadduk etmek:** Sadaka olarak vermek. **İkbâl:** Birine doğru dönme, mutlu olma, baht açıklığı. **Müftekir:** Yoksul, muhtaç. **Müştâk:** Özleyen, özlemiş.

"Bu çok güzel, bakınız: çok güzel bu, çok zengin..."
Ve bir bebek gibi, sırtında süslü bir pelerin,
Ağır ağır dönüyor karşınızda; siz bakıyor,
Beğendinizse güzel, yoksa hiç sıkılmayarak
"Hayır, kötü!" diye istemiyorsunuz... Bir hak;
Bu hak sizin kesenizden parıl parıl akıyor!

Parıl parıl... Bize her hakkı bağışlayan bu düşkün,
Bu yırtıcı, bu kirli parıltı!.. İşte zengin,
Yoksul onu, herkes onun uğursuz eliyle
Sadaka gibi verdiği mutluluğu özler, ona tutsak.
Zavallı kız, seni karşımda döndüren de o bak;
O, hep o, hep o pis, iğrenç, o avlayan kitle.

BİRAZ ÜMÎD

Biraz hayât ü harâret şu cism-i sengîne
Biraz çiçek şu hazîn kabr-i vahşet-âgîne;
İçim saâdete aslâ inanmak istemiyor,
Biraz elem şu donuk rûh u kalbi teshîne!

Hayât için çekilen her azâb-ı dûr-â-dûr
Bir ihtisâs-ı merâretle verdi nefse fütûr;
Durur soğuk iki na'ş-ı remîde hâlinde
Fezâ-yı târ-ı hayâlimde şimdi kahr ü sürûr...

Biraz bu leyle-i sermâye şu'le-i hûrşîd.
Biraz bu sâgar-ı metrûke neşve-i tecdîd;
Muhîtimin beni yekpâre seng-i hâre gibi
Sıkıp erittiği demler... Biraz mecâl-i ümîd!

Ümîd: Umut. **Harâret:** Isı, sıcaklık. **Seng:** Taş. **Vahşet-âgîn:** Korkunç, ıssız. **Teshîn:** Isıtma, kızdırma. **Azâb:** Üzgü, acı. **Dûr-â-dûr:** Uzun uzadıya, uzaktan uzağa. **İhtisâs:** Duygulanma. **Merâret:** Acılık, tatsızlık. **Fütûr:** Bıkkınlık, usanç. **Remîde:** Korkmuş, ürkek. **Na'ş:** Ölü, ceset, leş. **Târ:** Karanlık. **Kahr:** Üzüntü, ezme, zorlama. **Sürûr:** Sevinme, sevinç. **Leyle:** Gece. **Sermâ:** Kış, soğuk. **Şu'le:** Işın, alev. **Hûrşîd:** Güneş. **Sâgar:** Kadeh. **Metrûk:** Bırakılmış. **Neşve:** Neşe, sevinç. **Tecdîd:** Yenileme, yeni. **Muhît:** Çevre. **Yekpâre:** Tek parça. **Hâre:** Sert taş, kaya. **Mecâl:** Güç, takat.

BİRAZ UMUT

Biraz hayat ve sıcaklık şu taştan vücuda,
Biraz çiçek şu acıklı, korkunç mezara;
İçim mutluluğa hiç inanmak istemiyor,
Biraz üzüntü şu donuk ruhla kalbi ısıtmaya!

Yaşamak için çekilen her uzun sıkıntı
Tatsız bir duygulanışla ruhu usandırdı;
İki soğuk, ürkek ceset gibi durur
Karanlık hayalimin göğünde sevinçle kaygı.

Biraz güneş ışığı bu soluk kış gecesine,
Biraz yeni bir neşe bu bırakılmış kadehe;
Çevremin sert bir taş parçası gibi beni
Sıkıp erittiği günler... Biraz umut kendime!

HANDE-İ BÛM[1]

Mütehâlik, samût bir mahşer...
Nâzil olmuş edîm-i arza kamer;
Toplanıp seyr için bütün kişver,
Ediyorlar büyük küçük, mebhût,
Karşıdan ihtirâz içinde sükût.
Gündüzün böyle zulmet-i yeldâ,
Sonra toprakta mâh-ı arş-ârâ,
Bütün ezhâna bir kesel veriyor;
Hepsi parmaklarıyla gösteriyor
Bu yatan kütle-i münevvereyi,
Kumlar üstünde mevc uran dereyi,
Ki onun hûn-ı şu'le-perveridir;
Soruyorlar: "Kimin bu iş, bu sihir?
Hangi sehhâr-ı mu'cizin bu füsûn?
Hangi Hârût olup acîbe-nümûn
Eylemiş kubbe-i semâyı nigûn;
Bedri, pây-i türâba indirmiş?.."
Nâgehân bir tarâka-i mûhiş
Sarsıyor hep kulûb-i huzzârı;

Hande: Gülüş. **Bûm:** Baykuş. **Mütehâlik:** Can atan, telâşlı, koşuşan. **Samût:** Susmuş, sessiz. **Nâzil olmak:** İnmek. **Edîm:** Satıh, yüz. **Arz:** Yer. **Kamer:** Ay. **Kişver:** Ülke, memleket. **Mebhût:** Şaşkın, şaşmış. **İhtirâz:** Çekinme. **Zulmet:** Karanlık. **Yeldâ:** Uzun. **Mâh:** Ay. **Arş-ârâ:** Göğü süsleyen. **Ezhân:** Zihinler, akıllar. **Kesel:** Uyuşukluk, durgunluk, gevşeklik, tembellik. **Münevver:** Aydınlık, nurlu. **Mevc urmak:** Dalgalanmak, dalga vurmak. **Hûn:** Kan. **Şu'le:** Işın, alev. **Perver:** Besleyen. **Sehhâr:** Sihirbaz, büyücü. **Füsûn:** Efsun, büyü. **Hârût:** Arkadaşı Mârût ile tanınan bir melek. Efsaneye göre, büyücülükle uğraştıklarından kıyamete değin bir kuyuya hapsedilmişlerdir. **Acîbe-nümûn:** Şaşırtıcı şey gösteren, şaşırtmaca oynayan. **Nigûn:** Tersine dönmüş, altüst olmuş. **Bedr:** Ay, dolunay. **Pây:** Ayak. **Türâb:** Toprak. **Nâgehân:** Ansızın. **Tarâka (tarrâka):** Gürültü patırtı. **Mûhiş:** Ürkünç, korkunç. **Kulûb:** Kalpler, yürekler. **Huzzâr:** Hazır bulunanlar.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 400, 29 Teşrinievvel 1314/10 Kasım 1898, s. 151.

BAYKUŞUN GÜLÜŞÜ

Koşuşan, suskun bir kalabalık...
Ay gökten yeryüzüne inmiş;
Toplanmış görmek için bütün ülke,
Büyük küçük herkes şaşırmış,
Çekinerek korkuyla susuyor.
Güpegündüz böyle bir uzun karanlık,
Sonra, gökteki ay toprağın üstünde,
Bütün akıllara durgunluk veriyor;
Hepsi parmaklarıyla gösteriyor
Bu yerde yatan ışıklı kitleyi,
Kumların üstünde dalgalanan dereyi.
—Bu derede parlayan kanıdır o kitlenin—
Soruyorlar: "Kimin bu iş, bu büyü?
Hangi üstün sihirbazın bu efsun?
Hangi Harut şaşırtmaca oyunuyla
Göğün kubbesini tersine çevirmiş,
Dolunayı toprağın ayağına indirmiş?.."
Ansızın bir korkunç gürültü
Ordakilerin yüreklerini sarsıyor;

Kamerin safha-i ziyâ-bârı
Bir mukassî dumanla örtülüyor.
Tâ uzaklarda bir sadâ gülüyor;
Bir sadâ, bir sadâ ki ra'd-efşân,
Veriyor hâke lerziş-i heyecân;
Bunu dehşetle eyliyor ta'kîb
Bir hurûş-ı hamûş-ı dîv-i jiyân...
Sonra her yanda bir sükûn-ı mehîb;
O dumanlar, o cûybâr-ı lehîb,
Hepsi bir ân içinde mahvoluyor;
O zamân sanki ortalık soluyor.
Bu teneffüsle parlayan gözler
Bakıyorlar ki yok yerinde kamer.
Şimdi kumlarda bir yığın haşerât,
Nice bin engerek, çıyan, akreb,
—Hepsi meşbû'-ı zehr-i kahr u gazeb,—
Ediyor cüst ü cû gıdâ-yı hayât...
Bu hayâlât içinde ben meşgûl,
Sanki cidden o hârikât-ı ukûl
Geliyormuş bütün vücûda gibi
Titriyordum ki bagteten asabî
Bir gülüş, bir medîd sayha-i şûm
Başucumdan zemîne aksetti;
Sonra bir bûm-ı bed-likâ, meş'ûm
Çırpınışlarla yükselip gitti...

18 Teşrinievvel 1314

Safha: Yüz, evre. **Ziyâ-bâr:** Işık serpen (saçan). **Mukassî:** Sıkıntılı, sıkıcı. **Sadâ:** Ses. **Ra'd-efşân:** Şimşek saçan, gürleyen. **Hâk:** Yer, toprak. **Lerziş:** Titreyiş, ürperme. **Hurûş:** Gürültü, kükreme, şamata. **Hamûş:** Susmuş, sessiz. **Dîv:** Dev. **Jiyân:** Kızgın, kükreyen. **Mehîb:** Korkunç, heybetli. **Cûybâr:** Dere, çay, ırmak. **Lehîb:** Alev. **Haşerât:** Böcekler. **Meşbû':** Doymuş, tok, dolu. **Gazeb:** Öfke. **Cüst ü cû:** Araştırma, arayıp sorma. **Gıdâ:** Besin. **Hayâlât:** Hayaller. **Hârikât:** Harikalar. **Ukûl:** Akıllar. **Bagteten:** Birden. **Asabî:** Sinirli. **Medîd:** Uzun. **Sayha:** Bağırma. **Şûm:** Şom, uğursuz. **Zemîn:** Yer. **Bed-likâ:** Kötü yüzlü. **Meş'ûm:** Uğursuz. **Aksetmek:** Yansımak, yankılanmak.

Ayın ışık serpen yüzü
Bir sıkıcı dumanla örtülüyor.
Ta uzaklarda bir ses gülüyor;
Bir ses, bir ses ki şimşek saçıyor,
Coşkuyla titretiyor toprağı;
Bunu izliyor korkarak
Kızgın bir devin sessizce kükremesi...
Sonra her yanda korkunç bir sessizlik;
O dumanlar, o alev saçan dere,
Hepsi bir çırpıda yok oluyor;
O zaman sanki ortalık soluyor.
Bu soluyuşla parlayan gözler
Bakıyorlar ki ay yerinde yok.
Şimdi kumlarda bir yığın böcek,
Binlerce çıyan, akrep, engerek
—Hepsi üzgü ve öfkenin ağusuyla dolu—
Yaşamak için besin arıyor...
Ben bu hayallerle uğraşırken,
Sanki o akılları şaşırtan şeyler
Gerçekten oluyormuş gibi
Titriyordum, birdenbire sinirli
Bir gülüş, bir uzun, çirkin bağırış
Başucumdan yere yansıdı;
Sonra kötü suratıyla bir baykuş
Uğursuz çırpınışlarla yükselip gitti.

30 Ekim 1898

TİMSÂL-İ CEHÂLET[1]

Merkûz idi leylin nazar-ı hadşe-nisârı
Âfâk-ı şuhûde;
Olmuştu bütün lem'aların ma'kes-i târı
Emvâc-ı gunûde.

Bir samt-ı siyeh-reng ile meşbû'-ı hayâlât,
Dağlar, dereler sanki birer mahfil-i emvât,
Yalnız koca bir fem,
Bir dağ gibi âdem
Dikmiş nazar-ı gayzını bî-havf ü mübâlât,
Eylerdi o boş âleme îrâd-ı makâlât…

Kükrer, bağırır; dağlara çarpar da sadâsı
Bî-fâide, eylerdi bütün kendine avdet;
Ablak yüzünün lihye-i câdûb-nümâsı
Enzâr-ı temâşâya verip sıklet ü vahşet,

Timsâl-i cehâlet: Cahillik örneği. **Merkûz:** Dikilmiş, saplanmış. **Leyl:** Gece. **Nazar:** Bakış, göz. **Hadşe-nisâr:** Gocunduran, vesveseli, ürküntü saçan (veren). **Âfâk:** Ufuklar. **Şühûd:** Görünme. **Lem'a:** Parıltı. **Ma'kes:** Yansıyan yer, yansıma yeri. **Târ:** Karanlık. **Emvâc:** Dalgalar. **Gunûde:** Uyumuş. **Samt:** Sessizlik. **Siyeh-reng:** Kara renkli. **Meşbû':** Dolu, tok, kanmış. **Hayâlât:** Hayaller. **Mahfil:** Toplantı yeri, meclis. **Emvât:** Ölüler. **Fem:** Ağız. **Âdem:** İnsan. **Gayz:** Hınç, öfke. **Bî-havf:** Korkusuz. **Mübâlât:** Kayırma, özen, dikkat. **İrâd:** Getirme, söyleme. **Makâlât:** Sözler. **Sadâ:** Ses. **Bî-fâide:** Yararsız, boşuna. **Avdet:** Geri dönme, dönüş. **Lihye:** Sakal. **Câdûb-nümâ:** Süpürge gibi, süpürgeye benzeyen. **Enzâr:** Bakışlar. **Temâşâ:** Seyretme, bakma. **Sıklet:** Ağırlık, yük, sıkıntı.

1 *Mütâlaa-Nüsha-i Fevkalâde*, sayı 42, 13 Mayıs 1313/25 Mayıs 1897, s. 3. Fikret bu şiiri *Servet-i Fünûn* şairlerine "dekadanlar (düşkünler, bozulmuşlar)" diyerek *Sabah* gazetesinde (14.3.1897) çatan, onları "dili berbat etmek"le suçlayan Ahmet Mithat'a karşı yazmıştır. (A. B.)

BİLGİSİZLİK SİMGESİ

Saplanmıştı gecenin tasalı bakışı
Görünen ufuklara;
Vurmuştu bütün parıltıların karanlık yansısı
Uyuyan dalgalara.

Kara renkli bir sessizlikle dolu hayaller,
Ölülerin toplantı yeri sanki dağlar, dereler;
Yalnız koca bir ağız,
Dağ gibi bir adamcağız
Kızgın bakışını dikmiş, korkusuzca,
Tasasızca söylev çekerdi o boş dünyaya...

Kükrer, bağırır; dağlara çarpar da sesi
Yararsız, tümüyle kendine geri gelirdi.
Ablak yüzünde süpürgeyi andıran sakalı,
Bakanlara sıkıntı ve ürperti verirdi.

Titrerdi civârındaki, pîşindeki eşyâ
Nutkundan uçan zehr-i bürûdetle; o hâlâ
Pür-cür'et ü nahvet
Eylerdi hitâbet;
Eş'âr ü fünûn hep o dudaklarda müheyyâ
Çirkâb-ı taarruzdan ederlerdi tehâşâ...

İnsânlığı muhtâc idi şâyân-ı tefekkür
Binlerce güvâha;
Atmıştı bu manzar beni hem-reng-i teneffür
Bir havf-i siyâha!

Civâr: Yöre, çevre. **Pîş:** Ön. **Bürûdet:** Soğukluk. **Pür:** Dolu. **Cür'et:** Cesaret, gözüpeklik. **Nahvet:** Böbürlenme, kurulma. **Hitâbet eylemek:** Söylev çekmek. **Eş'âr:** Şiirler. **Fünûn:** Fenler. **Müheyyâ:** Hazır. **Çirkâb:** Çirkef. **Tehâşâ:** Çekinme, sakınma, korkma. **Şâyân:** Yakışır, değer. **Güvâh:** Tanık, kanıt. **Manzar:** Görünüş, manzara. **Teneffür:** Nefret. **Havf:** Korku.

Titrerdi yöresindeki, önündeki eşya
Söylevinden uçan soğukluğun ağusuyla,
O hâlâ, atak ve kurumlu,
Konuşup dururdu;
Şiirlerle bilimler hep dudaklarda beklerdi,
Çirkefe taş atmaktan çekinirlerdi...

İnsanlığına gelince, düşünmeye değer
Binlerce kanıt gerekti buna;
Atmıştı bu görünüm beni, tiksintiye benzer
Bir kara korkuya!

HEYKEL-İ SA'Y[1]

Şevâhikten kopan bir hande-i şârıkla zulmetler
Perîşân bir bulut hâlinde titrerken bevâdîde,
Derin gurrende aks-i savletiyle ra'd-i hevl-âver
Kımıldar bir siyâh ejder gibi âgûş-ı vâdîde.

Bütün âfâkı istîâb eden boşlukta nâliş-zen
Hayâletler gezer, hep birbirinden hâr u müsteskal;
Bu mûhiş, müfteris hengâme-i zulmette bir heykel
Bakar lâ-kayd ü ulvî, bir sütûn-i âhen üstünden,

Sükûn, ey ra'd ü berk, ey sarsar-ı hırs u emel, ey şân!
Bütün ebnâ-yı hilkat en mutantan bir mezelletle
Bulurken her küçük nefhanda bir mâtem veyâ bir sûr,

Şu ulvî sâi-i bî-hâb u râhat işte gayz-efşân
Durur karşında —her şeyden uzak, her neş'eden mehcûr—
Eğilmek bilmeyen bir cebhe-i mağrûr-ı san'atle!

21 Eylül 1315

Sa'y: Çalışma, emek. **Şevâhik:** Doruklar, tepeler. **Hande:** Gülüş. **Şârık:** Parlak, parlayan. **Zulmet:** Karanlık. **Bevâdî:** Çöller, kırlar. **Gurrende:** Gürleyen, bağıran. **Aks:** Yansıma, yankı. **Savlet:** Saldırı, hücum. **Ra'd:** Gök gürlemesi, yıldırım. **Hevl-âver:** Korkunç. **Âgûş:** Kucak. **Âfâk:** Ufuklar. **İstîâb eden:** Kaplayan. **Nâliş-zen:** İnildeyen. **Hâr:** Hor, aşağı. **Müsteskal:** Kovulmuş, aşağılanmış. **Mûhiş:** Ürkütücü, korkunç. **Müfteris:** Yırtıcı, vahşi. **Hengâme:** Gürültü patırtı, kavga. **Lâ-kayd:** İlgisiz. **Ulvî:** Yüce. **Âhen:** Demir. **Berk:** Şimşek. **Sarsar:** Kasırga, fırtına. **Ebnâ:** Çocuklar. **Hilkat:** Yaradılış. **Mutantan:** Tantanalı. **Mezellet:** Alçalış. **Nefha:** Soluk, nefes. **Sûr:** Şenlik, sevinç. **Sâî:** Çalışan, çalışkan. **Bî-hâb:** Uykusuz. **Gayz-efşân:** Kin saçan, öfkeli. **Mehcûr:** Bırakılmış, uzaklaşmış, yoksun. **Cebhe:** Alın, yüz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 447, 23 Eylül 1315/5 Ekim 1899, s. 74.

ÇALIŞMA HEYKELİ

Karanlıklar tepelerden kopan parlak bir gülüşle
Dağınık bir bulut gibi titrerken kırlarda,
Korkunç bir yıldırımın yankısı derin bir gürleyişle
Kara bir canavar gibi kımıldar vadinin kucağında.

Bütün ufukları kaplayan boşlukta inildeyen
Görüntüler gezer hep aşağılık, bayağıca;
Bir heykel bu yabani, yırtıcı karanlığın kavgasında
Bakar ilgisizce, yüce, bir demir sütunun üstünden.

Sus ey yıldırımla şimşek, ey tutkuyla istek fırtınası, ey şan!
Yaradılışın tüm çocukları tantanalı bir alçalışla
Her küçük soluğunda bir yas ya da şenlik bulurken,

Uyku ve rahat yüzü görmeyen şu yüce, çalışkan insan
Hınçla durur karşında —uzak her türlü sevinçten—
Eğilmek bilmeyen sanatın gururlu alnıyla!

3 Ekim 1899

SON NAĞME[1]

Nev-emel bir çocuk inâdiyle
Şu atılmış, kırık rübâbımdan
Bir sürûd istedin... Peki, dinle:
Dinle târ-ı şikeste-i rûhu,
Dinle şekvâ-yı rûh-ı mecrûhu;
Fakat incinme iktirâbımdan.

Darabân-ı sukûtu bir derenin
Cevf-i pür-nâliş-i hazânında
Ne hazîn aksederse meşcerenin,
Aynı rikkatle, hâsir ü mebhût,
Duyulur şimdi bir enîn-i sukût
Şi'rimin lerziş-i beyânında.

Nerde evvelki şevk-i bîdârım,
Nerde evvelki nağme-i hevesât?
Şimdi bir mürde-hâb-ı efkârım...
Söyle, ey tıfl-ı pür-emel, gerçek
Sanıyor muydun ihtizâz edecek
Ölü bir telde bir sürûd-ı hayât?

Hisar, 22 Ağustos 1316

Nev-emel: Yeni heves, imrenen, özenen. **Rübâb:** Saz. **Sürûd:** Şarkı, türkü. **Târ:** Tel. **Şikeste:** Kırık. **Şekvâ:** Şikâyet, yakınma, sızlanma. **İktirâb:** Üzülme, korkma, tasalanma. **Darabân:** Çarpıntı, vuruş. **Sukût:** Düşme, sarkma. **Cevf:** Boşluk, oyuk, iç. **Pür-nâliş:** İnleyen, inleyiş dolu. **Hazân:** Güz. **Hazîn:** Acı, üzücü. **Meşcere:** Orman, ağaçlık, koru. **Rikkat:** İncelik. **Hâsir:** Hasara uğramış, yıkık. **Mebhût:** Şaşırmış, şaşkın. **Enîn:** İnilti, inleme. **Lerziş:** Titreyiş. **Beyân:** Anlatma. **Şevk:** Sevinç, istek, neşe. **Bîdâr:** Uyanık. **Hevesât:** Hevesler. **Mürde-hâb:** Ölüm uykusu. **Tıfl:** Çocuk. **Pür-emel:** İstek dolu, umut dolu. **İhtizâz etmek:** Titremek, seslenmek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 495, 24 Ağustos 1316/6 Eylül 1900, s. 3.

SON EZGİ

İmrenen bir çocuğun direnişiyle
Şu atılmış, kırık çalgımdan
Bir şarkı istedin... Peki dinle:
Dinle gönlün kırık sazını,
Dinle yaralı gönlün sızlanışını;
Ama incinme tasalanışımdan.

Akarken çağlayışı bir derenin
İnleyiş dolu boşluğunda güzün
Nasıl yankılanırsa acıyla ormanda,
Yıkık ve şaşkın, aynı incelikle
Duyulur iniltisi bir düşüşün
Şiirimin titrek deyişinde.

Nerede önceki uyumayan sevincim,
Nerede önceki isteklerin ezgisi?
Şimdi ölüm uykusunda düşüncelerim...
Söyle, istek dolu çocuk,
Gerçek mi sanıyordun: seslenecek
Ölü bir telde yaşama şarkısı?

Hisar, 4 Eylül 1900

HALÛK'UN DEFTERİNDEN

HALUK'UN DEFTERİNDEN

HAYÂT[1]

Bugün hayâtı müselsel bir ihtiyâc-ı siyâh,
Bugün saâdeti gâfil bir iştiyâk-ı tebâh,
Bugün teneffüsü yorgun, kadîd bir sürü "Âh"
Olan bu cem'iyyet;
Bugün zehirlerinin ka'r-ı neş'esinde yüzen,
Bugün doğan çocuğundan terâne beklerken
Figân duyan beşeriyyet, bu nuhbe-i hilkat,

Nedir bilir misin, oğlum?.. Önünde hârelenen
Şu mâî safhaya bak: şimdi ansızın seni ben
Tutup da fırlatıversem onun derinliğine,
Düşün biraz ne olur?.. Korku bilmesen de, yine
Tahammül eyleyemez, çırpınırsın, ağlarsın;
Zavallı kollarının hükmü yok ki kurtarsın!
O mâî şey seni yuttukça haykırır, bağırır,
Fakat halâs olamazsın; omuzlarından ağır,
Haşîn, demir iki el muttasıl itip zedeler;
Ve çâre yok ineceksin... Bu işte ömr-i beşer.

Müselsel: Zincirleme. **Gâfil:** Habersiz. **İştiyâk:** Özleme. **Tebâh:** Yıkılmış, bozuk, çürük, tükenme. **Kadîd:** Kurumuş, zayıf, iskelet. **Cem'iyyet:** Toplum. **Ka'r:** Derinlik. **Terâne:** Ezgi. **Figân:** Acıyla ağlama, inleme, bağırma. **Beşeriyyet:** İnsanlık. **Nubhe:** Seçkin. **Hârelenen:** Kımıldadıkça halka halka çizgiler gösteren, menevişleşen. **Mâî:** Mavi. **Safha:** Yüz, düzey, evre. **Hükm:** Güç. **Halâs olmak:** Kurtulmak. **Haşîn:** Sert, kaba. **Muttasıl:** Aralıksız, durmadan. **Ömr:** Hayat. **Beşer:** İnsan.

1 *Âşiyân*, sayı 1, 28 Ağustos 1324/10 Eylül 1908, s. 3-4.

HAYAT

Bugün hayatı, art arda bir kara ihtiyaç,
Bugün mutluluğu, gafilce tükenişe gidiş,
Bugün soluyuşu, yorgun ve zayıf bir sürü "Ah!"
Olan bu toplum;
Bugün ağulu bir sevincin derinliğinde yüzen,
Bugün doğan çocuğundan ezgi beklerken
Çığlık duyan insanlık, bu seçkin yaratık,

Nedir bilir misin oğlum?.. Önünde menevişlenen
Şu mavi yüzeye bak: şimdi ansızın seni ben
Tutup da fırlatıversem onun derinliğine,
Düşün biraz ne olur?.. Korku bilmesen de, yine
Dayanamaz, çırpınır, ağlarsın;
Zavallı kollarının gücü yok ki kurtarsın!
O mavi şey seni yuttukça bağırıp çağırır,
Ama kurtulamazsın; omuzlarından ağır,
Sert, demirden iki el itip kakar durmaksızın;
Yolu yok, ineceksin... Budur hayatı insanlığın.

Hayır, bu zehrime sen vâris olma, evlâdım;
Yarın, ümîd ediyorlar ki bir genişçe adım,
Bir atlayış, —ne diyorlardı pek de anlamadım,
Hayatı kurtaracak;
Beşer, bu şimdi muazzeb sürüklenen meflûc,
Adım adım edecek zirve-i halâsa urûc...
İnan, Halûk, ezelî bir şifâdır aldanmak!

7 Haziran 1317

Vâris: Mirasçı. **Evlâd:** Çocuk, yavru. **Muazzeb:** Acı içinde, üzgün. **Meflûc:** Felçli, inmeli. **Urûc:** Çıkma, yükselme. **Ezelî:** Öncesiz.

Hayır, bu ağuya sen mirasçı olma, yavrum;
Yarın, umuyorlar ki bir genişçe adım,
Bir atlayış, — ne diyorlardı pek de anlamadım,
Hayatı kurtaracak;
İnsanlık, bu şimdi acıyla sürüklenen kötürüm,
Adım adım kurtuluşun tepesine çıkacak...
İnan Haluk, öncesiz bir şifadır aldanmak!

20 Haziran 1901

KOCAMAN SÂATE:[1]

Her sâniye bir hatve-i raksiyyene pâmâl
Ulu bir sâha-i âmâl;
Cebhende uyur izleri pür-hâtıra, yorgun,
Hîç beklemeyen, hep yürüyen pây-ı şüûnun.

Eyler iki engüşt-i dürüştün bize îmâ
Âtîde, o gayyâ-i serâirde müheyyâ
Girdâb-ı tebâhîye düşen seyl-i revânı,
Bütün, a'mâr-ı cihânı.

İnler, çıkıyormuş gibi a'mâk-ı zemînden,
Her sâati bir harhare-i muhtazırânen;
Vâkıf mı için saydığın ekdâr-ı hayâta?

Her çınlayışın bir acı, bir sadme-i meş'ûm,
Yalnız biri, son darbe tesellî, o da ma'dûm:
Bin mâteme bir sûr, o da peyveste memâta.

Hisar: 21 Şubat 1317

Hatve: Adım. **Pâmâl:** Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. **Âmâl:** İstekler, umutlar, emeller. **Cebhe:** Alın, yüz, ön. **Pür-hâtıra:** Anı dolu. **Pây:** Ayak. **Şüûn:** İşler, olaylar. **Engüşt:** Parmak. **Dürüşt:** Kaba, sert. **Îmâ:** İşaret. **Âtî:** Gelecek. **Gayyâ:** Cehennemde bir kuyu yahut dere. **Serâir:** Gizler, sırlar. **Müheyyâ:** Hazır. **Girdâb:** Büklümbeç, burgaç. **Tebâhî:** Tükenme, yokluk, harap olma. **Seyl:** Sel. **Revân:** Akan, yürüyen. **A'mâr:** Ömürler, hayatlar. **A'mâk:** Derinlik. **Harhare:** Hırıltı, horultu. **Muhtazırâne:** Can çekişiyormuşçasına. **Vâkıf:** Elde eden, bilen, anlayan. **Ekdâr:** Acılar, üzüntüler. **Sadme:** Vuruş. **Meş'ûm:** Uğursuz. **Ma'dûm:** Yok olan, var olmayan. **Sûr:** Şenlik, sevinç. **Peyveste:** Ulaşmış, bitişik, daima. **Memât:** Ölüm.

1 *Şehbâl*, sayı 9, 1 Ağustos 1325/14 Ağustos 1909, s. 174.

KOCAMAN SAATE:

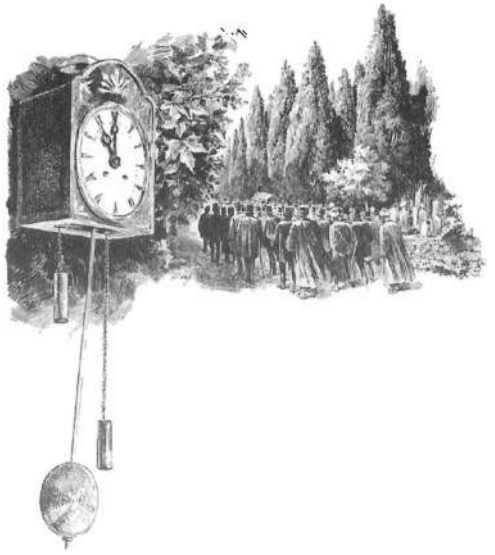
Her saniye sıçrayan adımlarınla çiğnenir,
İsteklerin büyük alanı;
Anılarla dolu, yorgun alnında uyur
Hiç beklemeyen, hep yürüyen olayların ayak izleri.

Bize işaret eder iki sert parmağın,
Gelecekte, kuyusunda o sırların
Ölüm burgacına düşen akarsuyu,
Dünyanın bütün yaşantılarını.

İnler, yerin altından geliyormuş gibi,
Her saat vuruşu bir can çekişme hırıltısı sanki;
Sayılan bunca yaşama üzüntüsünü anlıyor musun?

Her çınlayışın acı, uğursuz bir vuruştur,
Yalnız biri —son vuruş— avutur, ama o da yoktur;
Bin yasa bir sevinç gelir, o da ölümle...

Hisar: 6 Mart 1902

İZLER[1]

— Hürriyet yolunda—

Yürürdüm biraz güç, biraz bî-huzûr
Dikenlik, çetin, taşlı bir sâhadan;
Önüm bir yokuş, hep çakıl, hep diken,
Yürürdüm fakat ben muannid, sabûr.

Bu yol böyle sâiddi bir minbere:
Cevânib mehâbetli bir makbere,
Fezâsında al bir güneş mübtesimdi...

Mübeşşer adımlarla ettim mürûr
Demin muzdarib geçtiğim sâhadan;
Yolum aynı şey; hep çakıl, hep diken;
Yürürdüm fakat ben mübeşşer, vakûr.

Geçerdim basıp birtakım izlere;
Eğildim biraz dikkat ettim yere;
O izler benim, hep benim izlerimdi.

21 Şubat 1317

Bî-huzûr: Tedirgin, huzursuz. **Muannid:** İnatçı. **Sabûr:** Sabırlı. **Sâid:** Yükselen. **Cevânib:** Yanlar, yöre. **Mehâbet:** Heybetli, büyük, görkemli. **Makbere:** Mezarlık. **Fezâ:** Uzay, gök. **Mübtesim:** Gülümseyen. **Mübeşşer:** Müjdelenmiş, müjde verilmiş. **Mürûr etmek:** Geçmek. **Muzdarib:** Acılı, üzgün. **Vakûr:** Ağırbaşlı.

1 Fikret bu şiiri, Robert Kolej'den Âşiyân'a (evine) gidip gelirken yolda açtığı kendi ayak izlerinden başka bir iz göremeyişi üzerine yazmıştır. Bununla, özgürlük yolunda yürürken tek başına kaldığını anlatmak istemiş olmalıdır. (A. B.)

İZLER

— Özgürlük yolunda—

Yürürdüm biraz güç, biraz tedirgin
Dikenlik, çetin, taşlı bir yolda;
Önüm bir yokuş, hep çakıl, hep diken,
Yürürdüm ama ben inatla, sabırla.

Bu yol böyle bir minbere çıkardı;
Yöremde kocaman bir mezarlık vardı,
Al bir güneş gülümserdi göğünde.

İyimser adımlarla geçmekteyim
Demin kaygıyla geçtiğim yerden;
Yolum aynı: yine çakıl, yine diken.
Ama ben ağırbaşlı, umutlu yürümekteyim.

Geçmekteyim basıp birtakım izlere;
Eğildim, biraz dikkat ettim yere:
O izler benim, hep benim izlerimdi.

6 Mart 1902

DÜN GECE[1]

Sâhil zalâm içinde; donuk bir parıltı var
Yalnız şu birkaç evde; birazdan siner, batar
Onlar da, hep karanlık olur. Bir kalın nikâb
Örter birer birer
Gündüz hayâtının bütün evsâhını... Beşer
Bilmem ki hangi seyyiesinden edip hicâb,
Zulmetle perdeler o likâ-yı siyâhını...

Sen, ey semâya ma'kes-i reyyân olan deniz,
Kanlarla, lâşelerle bulunmaz miyâhını
Gönder, şu paslı çehreyi silsin; biraz temîz
Bir yüzle belki bir iki gün süslenip hayât,
İğrenmez âdemoğlunu gördükçe kâinât.
Gönder, şu dalgalar yıkasın şeyn-i hilkati...
Lâkin hayır, senin ne umûrun? Bu hizmeti
Senden ne hakla bekliyorum?.. Sen, güzel deniz,
Hissiz, vazîfesiz,
Her günkü inşirâhına dal; çırpın, oyna, ak;
Sâfî köpüklerin, o ipek saçların, bırak,
Sarsın hayâl ü rûhu; sarılsın, kucaklasın
Hulyâ-yı aşk u san'atı zümrüd kanatların!

*

Zalâm: Karanlık. **Nikâb:** Örtü, peçe. **Evsâh:** Kirler, pislikler. **Beşer:** İnsan. **Seyyie:** Günah, kusur. **Hicâb etmek:** Utanmak. **Zulmet:** Karanlık. **Likâ:** Yüz. **Ma'kes:** Yansıtan yer, akis yeri. **Reyyân:** Suya kanmış, doymuş. **Lâşe:** Leş. **Miyâh:** Sular. **Âdem:** İnsan. **Şeyn:** Leke, ayıp, kusur. **Hilkat:** Yaradılış, huy. **Umûr:** İşler, şeyler. **İnşirâh:** Keyf, açılma, ferahlama. **Sâfî:** Saf.

---

1 *Şehbâl*, sayı 4, 15 Nisan 1325/28 Nisan 1909, s. 65.

DÜN GECE

Kıyı karanlık içinde; donuk bir parıltı var
Yalnız şu birkaç evde; birazdan siner, batar
Onlar da, hep karanlık olur. Bir kalın örtü
Gizler birer birer
Gündüz hayatının bütün kirlerini... İnsan
Bilmem ki hangi kusurundan utanç duyar,
Karanlıkta örtüp kapatır o kara yüzünü...

Sen, ey göğe yansıyan doygun deniz,
Kanlarla, leşlerle bulanmayan sularını
Gönder şu paslı yüzü silsin; biraz temiz
Bir yüzle bir iki gün süslenirse hayat, belki
İğrenmez evren gördükçe insanoğlunu.
Gönder, şu dalgalar yıkasın yaradılışın kirini...
Fakat hayır, senin görevin mi?.. Bu hizmeti,
Senden ne hakla bekliyorum?.. Sen, güzel deniz,
Duygusuz, görevsiz,
Her günkü keyfine bak; çırpın, oyna, ak;
Ak pak köpüklerin, o ipek saçların, bırak,
Sarsın hayal ve ruhu; sarılsın, kucaklasın
Aşk ve sanat hulyanı zümrüt kanatların!

*

Ba'zen bu muhteşem geceler, sen derin derin
Başlarsın ihtizâzına bir erganûn gibi;
Birden cevânibi
İntâk edip sadâ, duyulur gizli bir enîn.

Sâhil gunûde kütle-i deycûr, ufuk abûs;
Gök pür-sehâb u zıll, ona sen mehbit-ı ukûs...
Gergin kanadlarıyla muazzam birer ukâb
Tecsîm eden bulutlar o mevvâc-ı pür-şitâb
Sathında parça parça yüzer, titreşir, söner;
Gönlüm sanır: Emelleri... Ulvî küşâde-per,
Mağrûr, azîm emelleri kalb-i hamiyyetin,
Pîşinde intihâr ediyor zulm ü zilletin!

Kayalar: 12 Haziran 1324

İhtizâz: Titreme. **Erganûn:** Org. **Cevânib:** Yanlar, yöre. **İntâk etmek:** Konuşmak, seslenmek. **Sadâ:** Ses. **Enîn:** İnleme, inilti. **Gunûde:** Uyumuş. **Kütle:** Kitle, yığın. **Deycûr:** Karanlık, kara. **Abûs:** Asık, çatık, somurtkan. **Pür-sehâb:** Bulutlu. **Zıll:** Gölge. **Mehbit:** İnecek yer. **Ukûs:** Yansımalar. **Ukâb:** Karakuş, kartal. **Tecsîm etmek:** Vücut gösterme, cisimlendirme, andırmak. **Mevvâc:** Dalgalı. **Pür-şitâb:** Koşan, hızlı. **Sath:** Yüzey, yüz. **Küşâde-per:** Kanat açmış, açık kanat. **Mağrûr:** Gururlu. **Azîm:** Büyük. **Hamiyyet:** Yurtseverlik, ulusal onur. **Pîş:** Ön. **Zillet:** Alçalış.

Ara sıra bu görkemli gecelerde, sen derin derin
Başlarsın titremeye erganun gibi;
Her yeri birden
Dile getirir bu ses, duyulur gizli bir inilti.

Kıyı uyuyan bir kara kitle, ufuk somurtkan;
Gök bulutlu ve puslu, sen bir aynasın ona...
Gergin kanatlarıyla kocaman birer karakuşa
Benzeyen bulutlar o dalgalı ve atılgan
Yüzeyinde parça parça yüzer, titreşir, söner;
Gönlüm sanır ki umutları... Yüce, kanat açar
Onurlu, büyük umutları yurtsever bir yüreğin,
Önünde kendini öldürüyor zulüm ve alçalışın!

Kayalar, 25 Haziran 1908

SABÂH OLURSA...

Bu memlekette de bir gün sabâh olursa, Halûk,
Eğer bu memleketin sislenen şu nâsiye-i
Mukadderâtı kavî bir elin, kavî, muhyî
Bu ihtizâz-ı temâsıyla silkinip şu donuk,
Şu paslı çehre-i millet biraz gülerse... — O gün
Ben ölmemiş bile olsam, hayâta pek ölgün
Bir irtibâtım olur şübhesiz; — O gün benden
Ümîdi kes, beni kötrüm ve boş muhîtimde
Merâretimle unut; çünkü leng ü pejmürde
Nazarlarım seni mâzîye çekmek ister; sen
Bütün hüviyyet ü uzviyyetinle âtîsin:
Terennüm eyliyor el'ân kulaklarımda sesin!

Evet, sabâh olacaktır, sabâh olur, geceler
Tulû'-ı haşre kadar sürmez; âkıbet bu semâ,
Bu mâî gök size bir gün acır; melûl olma,
Hayâta neş'e güneştir, melâl içinde beşer,
Çürür bizim gibi... Siz, ey fezâ-yı ferdânın
Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
Ufukların ebedî iştiyâkı var nûra.

Tenevvür... Asrımızın işte rûh-ı âmâli;
Silin bulutları, silkin zılâl-i ehvâli,
Ziyâ içinde koşun bir halâs-ı meşkûra.
Ümîdimiz bu; ölürsek de biz, yaşar mutlak
Vatan sizinle şu zindân karanlığından uzak!

8 Eylül 1321

Nâsiye: Alın. **Mukadderât:** Yazgı. **Kavî:** Güçlü. **Muhyî:** Canlandıran. **İhtizâz:** Titreyiş. **Kötrüm:** Kötürüm. **Merâret:** Acılık. **Leng:** Aksak. **Nazar:** Bakış. **Hüviyyet:** Kimlik. **Uzviyyet:** Vücut, organizma. **Âtî:** Gelecek. **El'ân:** Hâlâ. **Tulû':** Doğma. Haşr: Kıyamet. **Mâî:** Mavi. **Melûl olmak:** Usanmak. **Melâl:** Usanç, sıkıntı. **Ferdâ:** Yarın. **İştiyâk:** Özlem. **Tenevvür:** Aydınlanma. **Asr:** Yüzyıl. **Âmâl:** İstekler, umutlar. **Zilâl:** Gölgeler. **Ehvâl:** Korkular. **Halâs:** Kurtuluş. **Meşkûr:** Teşekküre değer, şükredilecek.

SABAH OLURSA...

Bu ülkede de bir gün sabah olursa, Haluk,
Eğer bu ülkenin sislenen şu alınyazısı
Güçlü bir elin, güçlü ve canlandırıcı
Bir dokunuşun titreyişiyle silkinip şu donuk,
Şu paslı yüzü ulusun biraz gülerse... — O gün
Ben ölmemiş bile olsam, hayatla pek ölgün
Bir bağlantım olur kuşkusuz; — O gün benden
Umudu kes, beni kötürüm ve boş çevremde
Acılarımla unut; çünkü aksak ve solgun
Bakışlarım seni çekmek ister geçmişe;
Sen tüm kişiliğin ve vücudunla gelecek'sin:
Şarkı söylüyor hâlâ kulaklarımda sesin!

Evet, sabah olacaktır, sabah olur, geceler
Kıyamete kadar sürmez; sonunda bu gök,
Bu mavi gök size bir gün acır; üzülme,
Sevinç güneşidir hayatın; insan sıkıntı içinde
Çürür bizim gibi... Siz, ey yarınki uzayın
Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
Ufukların sonsuza dek özlemi var ışığa.

Aydınlanma... Yüzyılımızın işte umutlarının özü;
Silin bulutları, silkin korkuların gölgelerini,
Işık içinde koşun kutlanası bir kurtuluşa.
Umudumuz bu: ölürsek biz, yaşar mutlak
Yurt sizinle şu zindan karanlığından uzak!

21 Eylül 1905

MÂZÎ... ÂTÎ

Mâzî... O şimdi gölge iken şimdi zî-hayât
Bir cism olan; o şimdi ölen, şimdi cânlanan
Mevcûd; evet, o dalga, o girdâb-ı hâtırât
İnsân için nedir?.. Evet, insân ki doğmadan
Ölmekle uğraşır ve bu takdîre katlanır,
Mâzîde bir taayyünü hâiz midir?.. Hayır.

Ölmek hayâtı tâzelemektir: Biz ölmesek
Efkâr ölür; hayât-ı beşer şahs-ı fikretin
Bir cümle-i tekâmülü... Her fikr, müşterek
Bir sadmedir, onunla kımıldar bu hey'etin
Zerrât-ı bî-nihâyesi, zerrât-ı nâimi;
Kevnin, hulâsa, fikr-i beşerdir munazzimi.

Mâzî: Geçmiş. **Âtî:** Gelecek. **Zî-hayât:** Yaşayan, canlı. **Girdâb:** Burgaç, girdap. **Takdîr:** Yazgı, kader. **Taayyün:** Belirme. **Hâiz:** Sahip, taşıyan. **Efkâr:** Düşünceler, fikirler. **Beşer:** İnsan. **Fikret:** Düşünme. **Tekâmül:** Gelişim. **Sadme:** Çarpma, sarsıntı. **Hey'et:** Topluluk, bütün varlık, kurul. **Zerrât:** Zerreler, parçacıklar. **Bî-nihâye:** Sonsuz. **Nâim:** Uyuyan. **Kevn:** Varlık, evren, oluş. **Münazzim:** Düzenleyen.

GEÇMİŞ... GELECEK

Geçmiş... O şimdi gölge iken şimdi yaşayan
Bir varlık... O şimdi ölen, şimdi canlanan
Varlık. Evet, o dalga, o anılar burgacı
İnsan için nedir?.. Evet, insan ki doğmadan
Ölmekle uğraşır ve bu yazgıya katlanır,
Ama geçmişte belirip kalabilir mi? Hayır.

Ölmek hayatı yenilemektir: Biz ölmesek
Düşünceler ölür; hayat düşünen kişinin
Gelişiminin tümüdür... Her düşünce ortak
Bir sarsıntıdır; onunla kımıldar bu varlığın
Sonsuz parçacıkları, uyuyan parçacıkları.
Sözün kısası, düşüncedir düzenleyen dünyayı.

Mâzîde kâbil olsa taayyün, bekâ, sübût,
Âtî nasıl hayâl edilir?.. Bir zekâ-şiken
Durgunluk ihtinâk-ı melûliyle pür-sükût,
Ancak tenebbüt eyleyen, ancak pinekleyen,
Mensûh u münhasif, mütenahnih, ateh-likâ
Bir varlık... İşte çehre-i mâzî-i zî-bekâ.

Mâzî, o bir muallim, o bir pîr, o bir peder,
Hâlin tutup sinirli elinden, ağır, sabûr,
Âtîye doğru yedmeli... Âtî, o pür-seher
Bir ufk-ı muhtecib ki füyûzâta mehd-i nûr,
Efkâr için sipihr-i teâlî bilinmeli;
Âtî çıkınca ortaya mâzî silinmeli!

18 Kânûnievvel 1322

Kâbil olmak: Olabilmek. **Bekâ:** Kalma, sürme. **Sübût:** Ortaya çıkma, gerçekleşme, geçici olmama, sabit olma. **Zekâ-şiken:** Zekâ kıran, zekâyı öldüren. **İhtinâk:** Soluğu kesilme, boğulma. **Melûl:** Usanmış, bezgin. **Pür-sükût:** Sessiz. **Tenebbüt eylemek:** Bitmek, bitkinin büyümesi. **Mensûh:** Hükümsüz bırakılmış, geçersiz. **Münhasif:** Sönmüş, sönük. **Mütenahnih:** Hırıldayan. **Ateh:** Bunama. **Likâ:** Yüz. **Zî-bekâ:** Kalıcı, kalan. **Muallim:** Öğretmen. **Pîr:** Yaşlı, tecrübeli insan, üstat. **Peder:** Baba. **Hâl:** Şimdi. **Sabûr:** Sabırlı. **Âtî:** Gelecek. **Yedmek:** Gütmek. **Pür-seher:** Seher dolu, tan ağartılı. **Ufk:** Ufuk. **Muhtecib:** Örtük. **Füyûzât:** Bolluklar, bereketler, feyizler. **Mehd:** Beşik. **Nûr:** Işık. **Sipihr:** Gök. **Teâlî:** Yükselme.

Geçmişte doğmak, hep orda kalmak elde olsa,
Gelecek nasıl tasarlanır?.. Zekâyı körelten
Bir durgunluğun usancıyla boğuk, sessiz,
Ancak ot gibi biten, ancak pinekleyen,
Silik ve sönük, bunamış, hırıldayan
Bir varlık... İşte geçmişten arda kalan yüz.

Geçmiş, o bir öğretmen, o bir baba, bir pir,
Şimdinin tutup büyülü elinden, ağır, sabırlı,
Geleceğe doğru gütmeli... Gelecek, o şafak dolu
Bir örtülü ufuktur, bolluğun ışık beşiğidir.
Düşüncelerin yükselip uçtuğu gök bilinmeli;
Gelecek çıkınca ortaya geçmiş silinmeli!

31 Aralık 1906

CEVÂB[1]

—Cenâb'ın bir mektûbuna—[2]

"Bâri oldun mu, bâri sen mes'ûd?"
Diye sordun, nazarlarında "Hayır,
Olamazsın!" diyen fütûr-âlûd
Bir tebessümle... Bence lâyıktır
Olamazsak ne sen, ne ben mes'ûd!

Ne diyordun bak: Âdem evlâdı
Canlı bir cîfe, bir yürür pıhtı.
Salya, yâhûd yalan kusan bir ağız;
Bir taazzuv ki kan, irin yalnız.

Kocaman bir karın, küçük bir baş:
Az düşün, çok ye, dâimâ uğraş!

Kalbi ümmîd ü hırsa çâh-ı şüûn;
Hırsı, ümmîdi at, mazîka-i hûn.

Beyni bir muzdarib cihâz-ı asab;
Onu kaldır, kalan çürük bir kab.

Bir sinir pençesinde her meyli;
Her gülüş bir teşennüc-i adalî.

Mes'ûd: Mutlu. **Nazar:** Bakış. **Fütûr:** Gevşeklik, bezginlik, usanç, keder, umutsuzluk. **Âlûd:** Bulaşmış, bulaşan. **Âdem:** İnsan. **Evlâd:** Çocuklar, soy. **Cîfe:** Leş. **Taazzuv:** Organizma. **Ümmîd:** Umut. **Hırs:** Tutku, hırs. **Çâh:** Kuyu, çukur. **Şüûn:** Olaylar, işler. **Mazîka:** Torba, darlık, sıkıntı. **Hûn:** Kan. **Muzdarib:** Acı çeken, acılı. **Asab:** Sinir. **Cihâz:** Çeyiz, alet, araç. **Meyl:** Eğilim. **Teşennüc:** Buruşma, büzülme. **Adalî:** Kaslarla ilgili.

---

1 *Âşiyân*, sayı 8, 23 Teşrinievvel 1324/5 Kasım 1908, s. 235-236. Şiir dergide, "Bir Cevâb" başlığıyla yayımlanmıştır (e.n.).

2 Cenâb: *Servet-i Fünûn* şairlerinden Cenap Şahabettin (1870-1934). (A..B.)

KARŞILIK

—Cenap'ın bir mektubuna—

"Bari sen mutlu oldun mu?"
Diye sordun. Bakışlarında "Hayır,
Olamazsın!" diyen usançlı
Bir gülümseyişle... Bence yeridir
Olamazsak ne sen, ne de ben mutlu!

Ne diyordun bak: İnsanoğlu
Canlı bir leş, bir yürüyen pıhtı.
Salya yahut yalan kusan bir ağız;
Bir organizma ki kan, irin yalnız.

Kocaman bir karın, küçük bir baş:
Az düşün, çok ye, sürekli uğraş!

Yüreği umutla tutku işlerinin kuyusu
Tutkuyla umudu at, gerisi kan torbası.

Beyni acılı bir sinir organı;
Onu kaldır, çürük bir kap geri kalanı.

Bir sinir pençesinde her eğilimi,
Her gülüşü bir kas büzülmesi.

Zillet, üstünde bir cilâ-yı gurûr;
Dâimâ aç bir ihtiyâc-ı akûr;

Dâimâ kirli, kirlenen bir el;
Dâimâ alçak, alçalan bir emel;

Dâimâ zorlayan, kıran, deviren,
Mahveden... Sonra mahvolan bir ten.

Böyle bir zehre karşı sen: "Mes'ûd
Olabildim." desen de hulyâdır;
Olamazsın; o pek zılâl-âlûd
Bir tevehhüm ki ayn-ı rü'yâdır...
Olamaz anlayan, gören mes'ûd!

Kayalar, 7 Kânûnisâni 1321

Zillet: Aşağılık, alçalma. **Akûr:** Azgın, ısıran, kudurmuş. **Emel:** İstek, umut. **Hulyâ:** Kuruntu, hulya. **Zılâl:** Gölgeler. **Tevehhüm:** Kuruntu. **Ayn:** Tıpkı, aynı.

Alçalış, ama üstünde gururun cilası,
İnsanın hep aç kalan, kudurgan ihtiyacı.

Hep kirli el, kirlenen bilek,
Hep alçak, alçalan bir dilek.

Hep zorlayan, kıran, deviren,
Yok eden... Sonra yok olan bir beden.

Böyle bir ağuya karşı sen: "Mutlu
Olabildim." desen de hulyadır;
Olamazsın; o pek gölgeli
Bir kuruntudur, tıpkı düş gibi...
Olamaz anlayan, gören mutlu!

Kayalar, 20 Ocak 1906

HEMŞÎREM İÇİN

KIZ KARDEŞİM İÇİN

HEMŞÎREM İÇİN[1]

—Nineme—

Biz çocuktuk, seni defneylediler
Bî-vefâ kumlara bî-kayd eller.
O zamândan beri, müştâk u zebûn,
Ne zamân kıbleye dönsem dil-hûn,
Seni bir mahfede pûyân görürüm;
Sonra kumlarda perîşân görürüm.
Bir diken belki delîl-i kabrin,
Develer belki ziyâretçilerin;

Kimbilir, belki de, pâmâl-i gubâr,
Ne diken var, ne ziyâret, ne mezâr;
Ne de sen... Bense bugün derdimle
Seni inletmeye geldim, dinle.

Hemşîre: Kız kardeş. **Bî-vefâ:** Vefasız. **Bî-kayd:** İlgisiz, yabancı. **Müştâk:** Özleyen, can atan. **Zebûn:** Güçsüz, düşkün. **Dil-hûn:** Gönlü kanlı, içi kan ağlayan. **Mahfe:** Deve üstünde kurulan üstü kapalı oturulacak yer. **Pûyân:** Koşan. **Delîl:** Kanıt, kılavuz, tanık. **Kabr:** Mezar. **Pâmâl:** Çiğnenmiş. **Gubâr:** Toz.

---

1 *Âşiyân*, sayı 2, 4 Eylül 1324/17 Eylül 1908, s. 35-38. Fikret on iki yaşındayken annesi Hatice Refia Hanım hac yolculuğu sırasında Hicaz'da koleradan ölür. "Hemşirem İçin" hem bu olayla, hem de şairin çok sevdiği kız kardeşinin kötü bir kocadan çektikleri ve 1902'de ölmesiyle ilgilidir. Ayrıca, o çağda kadınların toplumdaki ezik durumunu da yansıtmaktadır. Fikret bu şiiri, kardeşi öldüğü gece yazmış ve ertesi gün ağlaya ağlaya okumuş. Bkz. Ruşen Eşref [Ünaydın], *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hatıralar*, 1919, s. 110. Fikret'in kız kardeşiyle ilgili öteki yazı ve şiirleri şunlardır: "Hemşiremin Hastalığında", *Malûmât*, sayı 37, 1310/1894; "Sevgili Hemşireme" *Düşünce*, 1334/1018, s. 4-6. (A. B)

KIZ KARDEŞİM İÇİN

—Anneme—

Biz çocuktuk, seni gömdüler
Vefasız kumlara yabancı eller.
O günden beri, özlemli ve düşkün,
İçim kan ağlar kıbleye dönsem ne zaman,
Seni deve sırtında koşar görürüm,
Sonra kumlarda ezgin görürüm.
Bir diken belki mezarının işareti,
Develer görmeye gelenlerin belki;

Belki de tozların altında, kim bilir,
Ne diken var, ne gelen, ne mezar,
Ne de sen... Bense bugün derdimle
Seni inletmeye geldim, dinle.

Dinle her nerde isen, her ne isen:
Toz, bulut, rûh, melek, taş ya da diken:
Bunların hepsini giryân edecek
Bir cinâyet ki bu... Cinâyet, gerçek!
Bir cinâyet ki kavânîn, edyân
Koymamış ismini; lâkin vicdân,
O büyük hâkim, o kânûn-ı mübîn
Veriyor hükmünü: La'net, nefrîn!

Bu la'netiyle fakat muzdarib mi vicdânın?
Sorun fazîleti tahkîr eden esâfilden,
Sorun tabîatı terzîl eden erâzilden;
Bu la'netiyle, evet, muzdarib mi vicdânın?
Sorun şu ismeti tesmîm eden o kâtilden.

Zavallı kardeşim! İnsân tasavvur ettikçe
Sonunda toprak olan sergüzeşt-i mü'limini,
Şu on sekiz senelik dehşet-i mezâhimini
Tahammül etmiyor... Artık bu böyle gittikçe
İçim zehirlenecek yâd edip mekârimini.

Koşardı pîş-i mehâsinde dâimâ hevesin,
Küçüklüğünde henüz mâil-i fezâildin,
Ulüvv-i kalbe, ulüvv-i hayâle nâildin...
En ibtidâ bana telkîn-i şi'r eden sensin;
Çocukluğunda berâber zarîf ve âkildin.

Giryân etmek: Ağlatmak. **Kavânîn:** Yasalar, kanunlar. **Edyân:** Dinler. **Mübîn:** Açık, iyiyi kötüden ayıran. **Hükm:** Yargı. **Nefrîn:** Nefret, kargış. **La'net:** İlenç. **Muzdarib:** Acılı, üzgün. **Fazîlet:** Erdem. **Tahkîr:** Aşağılama, hor görme. **Esâfil:** Sefiller. **Terzîl etmek:** Rezil etmek. **Erâzil:** Reziller, alçaklar. **İsmet:** Temizlik, suçsuzluk. **Tesmîm:** Zehirlenme. **Sergüzeşt:** Serüven. **Mü'lim:** Üzücü, elem verici. **Mezâhim:** Zahmetler, üzgüler. **Tahammül:** Dayanma. **Yâd etmek:** Anmak. **Mekârim:** Cömertlikler, iyi ahlâklar (huylar). **Pîş:** Ön. **Mehâsin:** Güzellikler. **Mâil:** Eğilimli, eğik. **Fezâil:** Erdemler, faziletler. **Ulüvv:** Yücelik, yükseklik. **Nâil:** Kavuşmuş, elde etmiş. **İbtidâ:** İlkin. **Âkil:** Akıllı.

Dinle her nerde isen, her ne isen:
Toz, bulut, ruh, melek, taş ya da diken:
Bunların hepsini ağlatacak,
Bir cinayet ki... Cinayet, gerçek!
Bir cinayet ki yasalar, dinler
Koymamış adını; fakat vicdan
O büyük yargıç, o apaçık kanun
Veriyor yargısını: İlenç, tiksinç!

Ama bu ilenmeye sızlanıyor mu vicdanın?
Sorun bunu erdemi aşağılayan o sefillerden,
Sorun doğayı hor gören o rezillerden,
Bu ilenmeyle, evet, sızlanıyor mu vicdanın?
Sorun bunu namusu zehirleyen o katilden.

Zavallı kardeşim! İnsan tasarladıkça
Sonunda toprak olan acı serüvenini,
Şu on sekiz yıllık üzgülerin dehşetini,
Dayanamıyor... Artık bu böyle gittikçe,
İçim zehirlenecek anıp senin iyiliklerini.

Güzelliklerin önünde koşmaktı hep istediğin,
Daha küçüklüğünde erdemlere eğilimliydin,
Yüreğin yüce, hayalin yüceydi...
İlk önce sen aşıladın bana şiiri;
Çocukluğunda bile ince ve akıllıydın.

Zarîf ve âkil idin, düşmesen bu âileye,
Kalırdı belki kadınlıkta bir büyük yâdın,
Yaşardı belki onun gölgesinde ahfâdın.
Sen inmedin, seni indirdiler o mezbeleye;
Sen ölmedin, seni öldürdüler, zavallı kadın!

Öldürdüler... Bu hem de bugün, şimdi olmadı;
Çoktan gömüldü hüsn-i şebâbın, zarâfetin,
Kalbin, kadınlığın, şerefin, istirâhatin.
Bir ân didiklemekten o hâin yorulmadı,
Bittin çamurlu tırnağı altında gılzetin!

Tırnak, çamur, tokat... Bu senin kısmetin değil
Ey ismet-i mübâreke, ey hüsn-i zî-hicâb,
Ey hande-i tulû'-ı hayâ, bikr-i gül-nikâb...
Tırnak, çamur, tokat... Sonu bir ömr-i mübtehil
Tırnak, çamur, tokat... Sonu mahv-ı ebed, türâb!

Elbet değil nasîbi mezellet kadınlığın,
Elbet değil melekliğin ümmîdi zulm ü şer,
Elbet sefîl olursa kadın, alçalır beşer;
Lâkin bugün hep onlara âid yığın yığın
Endîşeler, kederler, eziyyetler, iğneler!

*

Yâd: Anı. **Ahfâd:** Torunlar. **Mezbele:** Çöplük, süprüntülük. **Hüsn:** Güzellik. **Şebâb:** Gençlik. **Zarâfet:** İncelik. **İstirâhat:** Dinlenme. **Gılzet:** Kabalık. **İsmet:** İffetli, dürüst, günahsız. **Zî-hicâb:** Utangaç. **Hande:** Gülüş. **Tulû':** Güneşin doğuşu. **Hayâ:** Utanma. **Bikr:** Bakirlik, el değmemişlik. **Gül-nikâb:** Gül peçeli (örtülü). **Mübtehil:** Yalvaran. **Mahv:** Yok olma. **Ebed:** Ölümsüzlük, sonrasızlık. **Türâb:** Toprak. **Mezellet:** Alçaklık, alçalma. **Ümmîd:** Umut, arzu, istek. **Şer:** Kötülük. **Beşer:** İnsan. **Eziyyet:** Çeki, üzgü, çile.

İnce ve akıllı idin, düşmesen bu aileye,
Kalırdı belki kadınlıkta büyük bir anın,
Yaşardı belki onun gölgesinde torunların.
Sen inmedin, seni indirdiler o çöplüğe;
Sen ölmedin, seni öldürdüler, zavallı kadın!

Öldürdüler... Bu hem de bugün, şimdi olmadı;
Çoktan gömüldü gençliğinin güzelliği, inceliğin,
Yüreğin, kadınlığın, onurun, dinlenişin.
Bir an didiklemekten o hain yorulmadı,
Bittin çamurlu tırnağı altında kalabalığın!

Tırnak, çamur, tokat... Bu yazgın değil senin,
Ey kutlu temizlik, ey utangaç güzellik,
Ey utancın doğan güneşi, ey gül peçeli kızlık...
Tırnak, çamur, tokat... Sonu yalvaran bir hayat.
Tırnak, çamur, tokat... Sonu yok olma, toprak!

Elbet alçalmak olmamalı payı kadınlığın,
Elbet melekliğin umudu olmamalı zulüm, kötülük,
Elbet düşkün olursa kadın, alçalır insanlık.
Fakat bugün hep onlara düşen yığın yığın
Tasalar, üzüntüler, çileler, iğneler!

*

Bîçâre kardeşim, ezilip bittin, öyle mi?
En sonra ezdiler seni, öldürdüler seni.
Ben yıkmak istedim, yapılırken bu medfeni,
Lâkin hatâ bırakmadı: Muzlim, cehennemî
Bir kuvvetin elinde müzehher fakat denî

Bir kabr olan muhîtine gördüm nüzûlünü;
Cebrî, sürüklenir gibi indin adım adım!
Arkanda ben bu hâle, bilirler, çok ağladım.
Kaldındı bir ufukta ki hattâ ufûlünü
Islak nazarlarımla uzaktan selâmladım.

Bilmem ki şimdi hangi tecellîne ağlasak;
Bir tâze mahvolup gidivermek, bu bir keder;
Mahvolmanın sebebleri hep ayrı darbeler;
Lâkin bu tâzenin ebedî aşka müstehak
Bir kalb iken ezilmesi... Mahvolmadan beter!

Ba'zen felâketin de olurmuş hayırlısı:
Kurtuldun işte lahzada bin kerre ölmeden.
Öldürdüler fakat... Beni yalnız bu titreten;
Ölmek değil, bu öldürülüş en kahırlısı;
Çektiklerinle muzdaribim en ziyâde ben!

Bîçâre: Çaresiz, zavallı. **Medfen:** Gömülecek yer, mezar. **Muzlim:** Karanlık. **Müzehher:** Çiçekli. **Denî:** Alçak. **Kabr:** Mezar. **Muhît:** Çevre, ortam, semt, çepeçevre kuşatan. **Nüzûl:** İniş. **Cebrî:** Zorla. **Ufûl:** Batış. **Nazar:** Bakış. **Tecellî:** Görünme, alınyazısı. **Darbe:** Vuruş. **Ebedî:** Sonsuz. **Müstehak:** Layık, yaraşır. **Lahza:** An. **Kerre:** Kez. **Muzdarib:** Acılı, üzgün. **Ziyâde:** Çok.

Zavallı kardeşim, eriyip bittin, öyle mi?
Sonunda ezdiler seni, öldürdüler seni.
Yıkmak istedim, daha yapılırken bu mezarı,
Ama yanılgı bırakmadı: Karanlık, cehennemlik
Bir gücün elinde, çiçekli fakat alçak

Bir mezar olan çevrene gördüm inişini;
Zorla, sürüklenir gibi indin adım adım!
Arkandan bu duruma, bilirler, çok ağladım.
Bir ufukta kalmıştın, öyle ki, batışını
Islak gözlerimle uzaktan selamladım.

Bilmem ki şimdi hangi yazgına ağlasak?
Gençken yok olup gidivermek, çok acı;
Yok olmanın sebepleri ise ayrı bir acı;
Fakat bu tazenin sonsuz sevgiye lâyık
Bir yürek iken ezilmesi... Yok olmadan da acı!

Arada bir yıkımın da olurmuş uğurlusu:
Kurtuldun işte bir çırpıda bin kez ölmekten.
Öldürdüler fakat... Beni yalnız bu titreten;
Ölmek değil, bu öldürülüş en acıklısı;
Çektiklerinden ötürü en çok benim üzülen!

Nâmınla, ey vücûdunu tezlîl eden sefîl,
Kaldır taşından olsun o jeng-i hacâleti;
Gölgen karartacak bu cebîn-i şehâdeti...
Ey karha-i hayâtı olan mel'anet, çekil,
Toprakta bâri inlemesin rûh-i ismeti!

*

Siz toplanın başında bu na'ş-ı mükerremin,
Siz, ey kadınlığın ebedî iştikâları,
Ey za'f u zilletin mütevahhiş bükâları;
Siz toplanın ve ağlaşalım... Siz, bu mâtemin
En doğru, en yakın, en asîl âşinâları!

Hisar, 17 Teşrînievvel 1318

Nâm: Ad. **Tezlîl:** Aşağılama, horlama. **Sefîl:** Düşkün, alçak. **Jeng:** Pas. **Hacâlet:** Utanç. **Cebîn:** Alın. **Şehâdet:** Şehitlik. **Karha:** Yara, çıban. **Mel'anet:** Kötülük. **İsmet:** Suçsuzluk, namus. **Na'ş:** Ceset. **Mükerrem:** Saygıdeğer, sayın, aziz. **İştikâ:** Yakınma. **Za'f:** Zayıflık. **Zillet:** Aşağılık, alçaklık. **Mütevahhiş:** Korkak, ürkek, korkan. **Bükâ:** Ağlama. **Mâtem:** Yas. **Asîl:** Soylu. **Âşinâ:** Tanıdık, tanış. **Teşrînievvel:** Ekim ayı.

Adınla alçaltıyorsun varlığını onun, ey sefil,
Kaldır hiç değilse taşından o utanç pasını,
Gölgen karartacak bu şehidin alnını...
Ey yaşayışın yarası olan kötülük, çekil,
Toprakta bari inlemesin onun temiz ruhu!

*

Siz toplanın başında bu saygıdeğer cesedin,
Siz, ey kadınlığın sonsuz sızlanışları,
Ey güçsüzlük ve alçalışın ürkek gözyaşları,
Siz toplanın ve ağlaşalım... Siz, bu yasın
En doğru, en yakın, en soylu tanışları!

Hisar, 30 Ekim 1902

SİS - RÜCÛ‘

SİS - GERİ ALIŞ

SİS[1]

Sarmış yine âfâkını bir dûd-ı muannid,
Bir zulmet-i beyzâ ki peyâpey mütezâyid.
Tazyîkının altında silinmiş gibi eşbâh,
Bir tozlu kesâfetten ibâret bütün elvâh;
Bir tozlu ve heybetli kesâfet ki nazarlar
Dikkatle nüfûz eyleyemez gavrına, korkar!
Lâkin sana lâyık bu derin sütre-i muzlim,
Lâyık bu tesettür sana, ey sahn-ı mezâlim!
Ey sahn-ı mezâlim... Evet, ey sahne-i garrâ,
Ey sahne-i zî-şa'şa'a-i hâile-pîrâ!
Ey şa'şa'anın, kevkebenin mehdi, mezârı;
Şarkın ezelî hâkime-i câzibe-dârı:
Ey kanlı muhabbetleri bî-lerziş-i nefret
Perverde eden sîne-i meshûf-i sefâhet;

Âfâk: Ufuklar. **Dûd:** Duman. **Muannid:** İnatçı. **Zulmet:** Karanlık. **Beyzâ:** Ak. **Peyâpey:** Gitgide. **Mütezâyid:** Artan, çoğalan. **Tazyîk:** Baskı. **Eşbâh:** Gövdeler, varlıklar, cisimler, karaltılar. **Kesâfet:** Yoğunluk, sıklık. **Elvâh:** Levhalar, tablolar, resimler, görünüşler, mazaralar. **Nazar:** Bakış. **Nüfûz eylemek:** İçine geçmek (girmek). **Gavr:** Dip, derinlik. **Sütre:** Örtü. **Muzlim:** Karanlık. **Sahn:** Sahne, alan. **Mezâlim:** Zulümler. **Garrâ:** Ak, parlak. **Zî-şa'şa'a:** Gösterişli, yaldızlı, şatafatlı. **Hâile:** Trajedi, facia. **Pîrâ:** Süsleyen. **Kevkebe:** Gösteriş, debdebe. **Mehd:** Beşik. **Ezelî:** Öncesiz. **Hâkime:** Kraliçe. **Câzibe-dâr:** Çekici, alımlı. **Bî-lerziş:** Titremeksizin, titremesiz. **Perverde eden:** Besleyen. **Sîne:** Göğüs. **Meshûf:** Susamış, düşkün. **Sefâhet:** Zevk ve eğlence.

---

1 *Tanîn*, sayı 1, 19 Temmuz 1324/1 Ağustos 1908, s. 2. "Sis"i Fikret, 18 Şubat 1317/3 Mart 1902'de, Abdülhamit'in baskıcı yönetimi altında yazmış, ancak 19 Temmuz 1324/1 Ağustos 1908'de yayımlayabilmiştir. Ruşen Eşref'in anlattığına göre, "O sıralarda bir polis her gün evini gözaltında bulunduruyormuş, rutubetli bir şubat günü sis denize olanca kesafetiyle çökmüş. Akşama kadar suların üstünden sıyrılmamış. Polisin duvarı ile sisin duvarı arasında kalan şair, o gün bütün bir devri, bütün dertleriyle duymuş" ve ardından "Sis"i yazmaya koyulmuş. (A. B.)

SİS

Sarmış yine ufuklarını bir inatçı duman,
Bir ak karanlıktır gittikçe artan.
Baskısı altında silinmiş gibi cisimler,
Bir tozlu yoğunluktan oluşmuş tüm resimler;
Bir tozlu ve ürkünç yoğunluk ki bakışlar
Dikkatle giremez derinliğine, korkar!
Ama sana layık bu derin, karanlık örtü,
Layık bu örtünme sana, ey zulümler mülkü!
Ey zulümler alanı... Evet, ey parlak sahne,
Ey faciayı bezeyen şatafatlı sahne!
Ey şatafatın, gösterişin beşiği, mezarı;
Doğunun eski, çekici kıraliçesi;
Ey kanlı sevgileri tiksinip titremeden
Zevke düşkün göğsünde besleyip büyüten;

Ey Marmara'nın mâî derâgûşu içinde
Ölmüş gibi dalgın uyuyan tûde-i zinde;
Ey köhne Bizans, ey koca fertût-ı müsahhir,
Ey bin kocadan arta kalan bîve-i bâkir;
Hüsnünde henüz tâzeliğin sihri hüveydâ,
Hâlâ titirer üstüne enzâr-ı temâşâ.
Hâricden, uzaktan açılan gözlere süzgün
Çeşmân-ı kebûdunla ne mûnis görünürsün!
Mûnis, fakat en kirli kadınlar gibi mûnis:
Üstünde coşan giryelerin hepsine bî-his.
Te'sîs olunurken daha, bir dest-i hıyânet
Bünyânına katmış gibi zehr-âbe-i la'net!
Hep levs-i riyâ dalgalanır zerrelerinde,
Bir zerre-i safvet bulamazsın içerinde.
Hep levs-i riyâ, levs-i hased, levs-i teneffu':
Yalnız bu... Ve yalnız bunun ümmîd-i tereffu';
Milyonla barındırdığın ecsâd arasından
Kaç nâsiye vardır çıkacak pâk ü dırahşân?

Örtün, evet, ey hâile... Örtün, evet, ey şehr;
Örtün ve müebbed uyu, ey fâcire-i dehr!..

Mâî: Mavi. **Derâgûş:** Kucaklama, kucak. **Tûde:** Yığın, kitle. **Zinde:** Canlı, diri. **Fertût:** Bunak, ihtiyar. **Müsahhir:** Ele geçiren, zapt eden, büyücü. **Bîve:** Dul. **Bâkir:** El değmemiş. **Hüsn:** Güzellik. **Sihr:** Büyü. **Hüveydâ:** Ortada, açık, belli. **Enzâr:** Bakışlar. **Temâşâ:** Bakma, seyretme. **Hâric:** Dış, dışarı. **Çeşmân:** Gözler. **Kebûd:** Mavi. **Mûnis:** Uysal, şirin, cana yakın. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Bî-his:** Duygusuz. **Tesîs olunmak:** Kurulmak. **Dest:** El. **Bünyân:** Yapı. **Zehr-âbe:** Çok acı su, dert, keder, ağu, zehir. **La'net:** İlenme, kargış. **Levs:** Kir, pislik. **Safvet:** Arılık, saflık. **Hased:** Kıskançlık. **Teneffu':** Çıkarcılık. **Tereffu':** Yükselme. **Ecsâd:** Cesetler. **Nâsiye:** Alın. **Pâk:** Temiz, pak. **Dırahşân:** Parlak. **Şehr:** Şehir. **Hâile:** Facia. **Müebbed:** Sonsuza dek. **Fâcire:** Orospu. **Dehr:** Dünya, zaman.

Marmara'nın mavi kucağı içinde
Ölmüş gibi dalgın uyuyan canlı kitle;
Ey köhne Bizans, ey koca bunak büyücü,
Ey bin kocadan artakalan el değmemiş dul,
Güzelliğinde henüz tazeliğin büyüsü var,
Hâlâ titrer üstüne gözleyen bakışlar.
Dışardan, uzaktan açılan gözlere süzgün,
Mavi gözlerinle ne şirin görünürsün!
Şirin, ama en kirli kadınlar gibi:
Dökülen gözyaşlarının duygusuz hepsine.
Kurulurken daha, bir hainlik eli
Yapına lanetin ağulu suyunu katmış sanki!
Hep ikiyüzlülüğün kiri dalgalanır zerrelerinde,
Bir parçacık temizlik bulamazsın içlerinde.
Hep ikiyüzlülük, kıskançlık kiri, çıkarcılık kiri;
Yalnız bu... Ve yalnız bunun yükselme umudu.
Milyonla barındırdığın cesetler arasından
Kaç alın vardır çıkacak temiz ve parlak?

Örtün, evet, ey facia... Örtün, evet, ey kent;
Örtün ve sonsuzca uyu, ey dünya orospusu!..

Ey debdebeler, tantanalar, şânlar, alaylar;
Kâtil kuleler, kal'alı, zindânlı sarâylar;
Ey dahme-i mersûs-ı havâtır, ulu ma'bed;
Ey gırre sütûnlar ki birer dîv-i mukayyed.
Mâzîleri âtîlere nakletmeye me'mûr;
Ey dişleri düşmüş, sırıtan kâfile-i sûr;
Ey kubbeler, ey şânlı mebânî-i münâcât;
Ey doğruluğun mahmil-i ezkârı minârât;
Ey sakfı çökük medreseler, mahkemecikler;
Ey servilerin zıll-ı siyâhında birer yer
Te'mîn edebilmiş nice bin sâil-i sâbir;
"Geçmişlere rahmet!" diyen elvâh-ı mekâbir;
Ey türbeler, ey her biri pür-velvele bir yâd
İkâz ederek sâmit ü sâkin yatan ecdâd;
Ey ma'reke-i tîn ü gubâr eski sokaklar;
Ey her açılan rahnesi bir vak'a sayıklar
Vîrâneler, ey mekmen-i pür-hâb-ı eşirrâ;
Ey kapkara damlarla birer mâtem-i ber-pâ
Temsîl eden âsûde ve fersûde mesâkin;

Kal'a: Kale. **Dahme:** Mezar. **Mersûs:** Sağlam. **Havâtır:** Anılar. **Ma'bed:** Tapınak. **Gırre:** Gururlu, kibirli. **Dîv:** Dev, cin. **Mukayyed:** Bağlanmış. **Mâzî:** Geçmiş. **Âtî:** Gelecek. **Nakletmek:** İletmek, anlatmak. **Me'mûr:** Görevli. **Sûr:** Şenlik, düğün. **Mebânî:** Yapılar, binalar. **Münâcât:** Dua, yalvarma, yakarma. **Mahmil:** Yüklü, taşıyan. **Ezkâr:** Zikirler, anmalar, söylemeler, dualar. **Minârât:** Minareler. **Sakf:** Çatı. **Zıll:** Gölge. **Te'mîn etmek:** Sağlamak. **Sâil:** Dilenci. **Sâbir:** Sabırlı. **Elvâh:** Levhalar, tablolar, yazıtlar. **Mekâbir:** Mezarlar, kabirler. **Pür-velvele:** Gürültü dolu, şamatalı. **Yâd:** Anma. **İkâz:** Uyarma. **Sâmit:** Suskun, sessiz. **Sâkin:** Durgun. **Ma'reke:** Savaş alanı, harp meydanı. **Tîn:** Çamur. **Gubâr:** Toz. **Rahne:** Gedik, yıkık yer. **Vîrâne:** Yıkıntı. **Mekmen:** Pusu yeri. **Pür-hâb:** Uyku dolu, uyuyan, uykulu. **Eşirrâ:** Kötüler. **Ber-pâ:** Ayakta, yıkılmamış. **Âsûde:** Rahat, sessiz. **Fersûde:** Eskimiş, yıpranmış. **Mesâkin:** Konutlar.

Ey debdebeler, tantanalar, şanlar, alaylar;
Katil kuleler, kaleli, zindanlı saraylar;
Ey anıların sağlam mezarı, ulu tapınak;
Ey kibirli sütunlar, bağlanmış birer dev gibi,
Geçmişleri geleceklere iletmekle görevli;
Ey dişleri düşmüş, sırıtan sur kafilesi;
Ey kubbeler, ey şanlı dua, dilek yapıları;
Ey doğruluğun sözlerini taşıyan minareler;
Ey çatısı çökük medreseler, mahkemecikler;
Ey servilerin kara gölgesinde birer yer
Sağlayabilmiş binlerce sabırlı dilenci;
"Geçmişlere rahmet!" yazılı mezar taşları;
Ey türbeler, ey her biri gürültülü bir anıyı
Uyandırarak sessiz soluksuz yatan atalar;
Ey çamurla tozun savaştığı eski sokaklar;
Ey her açılan gediği bir olayı sayıklayan
Yıkıntılar, ey it kopuğun pusuya yattığı yerler,
Ey kapkara damlarıyla ayakta duran
Birer yas simgesi gibi sessiz, yıkık evler;

Ey her biri bir leyleğe, bir çaylağa mavtın
Gam-dîde ocaklar ki merâretle somurtmuş,
Yıllarca zamândan beri tütmek ne... Unutmuş!
Ey mi'delerin zehr-i tekâzâsı önünde
Her zilleti bel' eyleyen efvâh-ı kadîde;
Ey fazl-ı tabîatla en âmâde ve mün'im
Bir fıtrata makrûn iken, aç, âtıl ü âkim;
Her ni'meti, her fazlı, hep esbâb-ı rehâyî
Gökten dilenen züll-i tevekkül ki... mürâî!
Ey savt-ı kilâb, ey şeref-i nutk ile mümtâz
İnsânda şu nânkörlüğü tel'în eden âvâz;
Ey girye-i bî-fâide, ey hande-i zehrîn,
Ey nâtıka-i acz ü elem, nazra-i nefrîn;
Ey cevf-i esâtîre düşen hâtıra: Nâmûs;
Ey kıble-i ikbâle çıkan yol: Reh-i pâ-bûs;
Ey havf-i müsellah ki hasârâtına râci',
Öksüz, dul ağızlardaki her şekve-i tâli';
Ey şahsa masûniyyet ü hürriyyete makrûn
Bir hakk-ı teneffüs veren efsâne-i kânûn

Mavtın: Oturulan yer, yuva, ocak. **Gam-dîde:** Tasa görmüş. **Merâret:** Acılık. **Tekâzâ:** Sıkıştırma, zorlama, arzu. **Bel' eylemek:** Yutmak. **Efvâh:** Ağızlar. **Kadîde:** Kurumuş. **Fazl:** Bağış. **Âmâde:** Hazır. **Mün'im:** Nimetlendiren, yediren, cömert. **Fıtrat:** Yaradılış. **Makrûn:** Kavuşmuş, yaklaşmış. **Âtıl:** Tembel. **Akîm:** Kısır, verimsiz. **Esbâb:** Sebepler. **Rehâ:** Kurtuluş. **Züll:** Alçalma. **Tevekkül:** Yazgıya katlanma, Tanrı'ya bırakma. **Mürâî:** İkiyüzlü. **Savt:** Ses. **Kilâb:** Köpekler. **Nutk:** Konuşma, söylev. **Mümtâz:** Seçkin. **Tel'în:** Lanetleme. **Âvâz:** Bağırma. **Girye:** Gözyaşı, ağlayış. **Bî-fâide:** Yararsız. **Hande:** Gülüş. **Zehrîn:** Zehir gibi, acı. **Nâtıka:** Düzgün söz, konuşma gücü. **Acz:** Güçsüzlük. **Nazra:** Bakış. **Nefrîn:** Nefret etme, lanet. **Cevf:** İç, oyuk. **Esâtîr:** Efsaneler. **Kıble:** Kapı. **İkbâl:** Yükselme. **Reh:** Yol. **Pâ-bûs:** Ayak öpme. **Havf:** Korku. **Müsellah:** Silahlı. **Hasârât:** Hasarlar, zararlar. **Râci':** Dönük, ilgili. **Şekve:** Yakınma. **Tâli':** Talih. **Masûniyyet:** Dokunulmazlık. **Makrûn:** Yakın, ulaşmış.

Ey her biri bir leyleğe, bir çaylağa yuva
Olan kaygılı ocaklar ki acılarla somurtmuş,
Yıllardan beri tütmek nedir... Unutmuş,
Ey aç midelerin insanı sıkıştıran ağusuyla
Her alçaklığı yutan kurumuş ağızlar;
Ey doğanın bağırışıyla en hazır ve nimetli
Bir yaradılışa kavuşmuşken aç, tembel ve kısır,
Her nimeti, her bağışı, tüm kurtuluş yollarını
Gökten dilenen, katlanıp alçalan... İkiyüzlü!
Ey köpeklerin sesi, ey konuşma onuruna kavuşmuş
İnsandaki şu nankörlüğü lanetleyen bağırış;
Ey yararsız gözyaşı, ey ağulu gülüş,
Ey güçsüzlük ve acınma sözü, hınçlı bakış;
Ey efsanelerin çukuruna düşen anı: Namus;
Ey yükselme kapısına çıkan yol: Ayak öpme.
Ey silahlanmış korku, kötülüğün yüzünden
Öksüz, dul ağızların yakınması talihten;
Ey kişiye dokunmayan ve özgürlüğe yakın
Bir soluk alma hakkı veren yasa efsanesi;

Ey va'd-i muhâl, ey ebedî kizb-i muhakkak,
Ey mahkemelerden mütemâdî sürülen hak;
Ey savlet-i evhâm ile bî-tâb-ı tahassüs
Vicdânlara temdîd edilen gûş-ı tecessüs;
Ey bîm-i tecessüsle kilitlenmiş ağızlar;
Ey gâyet-i milliyye ki mebgûz ü muhakkar;
Ey seyf ü kalem, ey iki mahkûm-ı siyâsî;
Ey behre-i fazl ü edeb, ey çehre-i mensî;
Ey bâr-ı hazerle iki kat gezmeye me'lûf
Eşrâf ü tevâbi', koca bir unsur-ı ma'rûf;
Ey re's-i fürû-bürde ki apak fakat iğrenç;
Ey tâze kadın, ey onu ta'kîbe koşan genç;
Ey mâder-i hicrân-zede, ey hemser-i muğber;
Ey kimsesiz, âvâre çocuklar... Hele sizler;
Hele sizler...

Örtün, evet, ey hâile... Örtün, evet, ey şehr;
Örtün ve müebbed uyu, ey fâcire-i dehr!..

18 Şubat 1317

Va'd-i muhâl: Olmayacak (boş) vaat (söz). **Teneffüs:** Soluk alma. **Kizb:** Yalan. **Muhakkak:** Doğrulanmış, bilinen. **Mütemâdî:** Sürekli, durmaksızın. **Savlet:** Saldırma. **Evhâm:** Kuruntular. **Bî-tâb:** Güçsüz. **Tahassüs:** Duygulanma. **Temdîd:** Uzatma. **Gûş:** Kulak, duyma. **Tecessüs:** Merak. **Bîm:** Korku. **Mebgûz:** Tiksinilen. **Muhakkar:** Aşağılanmış. **Seyf:** Kılıç. **Behre:** Pay, kısmet. **Fazl:** Erdem. **Mensî:** Unutulmuş. **Bâr:** Yük, ağırlık. **Hazer:** Sakınma, korkma. **Me'lûf:** Alışmış, huy edinmiş. **Eşrâf:** İleri gelenler. **Tevâbi':** Bağlı olanlar, uyanlar, yardakçılar. **Ma'rûf:** Tanınan, bilinen. **Re's:** Baş. **Fürû-bürde:** Aşağı eğilmiş, eğik. **Ta'kîb:** İzleme. **Mâder:** Anne. **Hicrân-zede:** Ayrılık acısı çeken. **Hemser:** Eş, arkadaş. **Muğber:** Kırgın, gücenik. **Âvâre:** Başıboş. **Hâile:** Facia. **Müebbed:** Sonsuzca. **Fâcire:** Orospu. **Dehr:** Dünya, zaman.

Ey boş vaat, ey sonu gelmeyen kuyruklu yalan,
Ey mahkemelerden durmadan sürülen hak;
Ey kuruntu ve kuşkuyla duygusunu yitiren,
Vicdanlara kadar uzanan meraklı kulak;
Ey dinlenme korkusuyla kilitlenmiş ağızlar,
Ey tiksinilen, aşağılanan ulusal çabalar;
Ey kılıç ve kalem, ey iki siyasal mahkûm;
Ey erdem ve utancın payı, ey unutulan yüz;
Ey korku yüküyle iki büklüm gezmeye alışmış
Kodamanlarla kuyrukları, koca, ünlü toplum;
Ey önüne eğilmiş baş, alnı pak ama iğrenç;
Ey taze kadın, ey onun ardından koşan genç;
Ey ayrılık acısı çeken ana, ey küskün eşler,
Ey kimsesiz, başıboş çocuklar... Hele sizler,
Hele sizler...

Örtün, evet, ey facia... Örtün, evet, ey kent;
Örtün ve sonsuzca uyu, ey dünya orospusu!..

3 Mart 1902

RÜCÛ‘[1]

Hayır, hayır, sana râci‘ değil bu tel‘înât,
Bütün bu levm ü teellüm, bu ibtikâ-yı hayât,
Hayât-ı milleti ta‘zîb eden, muhakkar eden,
Çamurlayan ne kadar levs varsa hep birden
Kucaklamış, taşımış bir muhîte âiddi;
O mel‘anet gecesinden uzaktayız şimdi.
Karıştı leyl-i musîbet leyâl-i nisyâna,
Açıldı gözlerimiz bir sabâh-ı rahşâna.
Sen, ey muhît-i teceddüd, o leyl-i menhûsun
Seninle nisbeti yok; sen şereflisin, ulusun.
Ne sis yüzünde, ne züll; bi’l-akis, safâ vü vakâr;
Doğan güneş gibi sâfî bir infilâkın var.
Ufukların bütün enzârı sende, pür-hayret;
Bugün senin medeniyyet, müsâlemet, safvet,
Adâlet isteyen âvâz-ı hak-nümûnunla,
Bugün senin harekâtın veya sükûnunla,
Takarrür eyleyecektir huzûr-i istikbâl;
Senin selâmet-i fikrin demek selâmet-i hâl!

Rücû‘: Sözünü geri alma, cayma. **Râci‘:** Dönen, dokunan, ilişkin. **Tel‘înât:** Lanetlemeler, kargışlar. **Levm:** Kınama, paylama. **Teellüm:** Üzülme, kaygılanma. **İbtikâ:** Ağlama. **Ta‘zîb etmek:** Üzmek, acı vermek. **Muhakkar:** Aşağılanmış. **Levs:** Kir, pislik. **Mel‘anet:** Kötülük, melunluk. **Leyl:** Gece. **Leyâl:** Geceler. **Nisyân:** Unutma. **Rahşân:** Parıltı, parlak. **Teceddüd:** Yenilik. **Menhûs:** Uğursuz. **Nisbet:** Oran, ilgi. **Züll:** Alçaklık. **Bi’l-akis:** Tersine. **Safâ:** Saflık, temizlik. **Vakâr:** Ağırbaşlılık. **Sâfî:** Saf, arı. **İnfilâk:** Açılma, patlama, ortaya çıkma. **Enzâr:** Bakışlar. **Pür-hayret:** Şaşkınlık dolu, şaşkın. **Müsâlemet:** Barış. **Safvet:** Saflık. **Âvâz:** Ses, bağırtı. **Hak-nümûn:** Hak, doğruluk gösteren. **Harekât:** Hareketler, davranışlar. **Sükûn:** Durgunluk, dinginlik. **Takarrür eylemek:** Yerleşmek, kararlaştırmak. **Selâmet:** Sağlık.

1 *Tanîn*, sayı 1, 19 Temmuz 1324/1 Ağustos 1908, s. 2. İkinci Meşrutiyet’in ilanıyla (1908) sevinen, umuda kapılan Tevfik Fikret, “Sis” şiirinde söylediklerini geri almak dileğiyle “Rücû‘”u yazmıştır. (A. B.)

GERİ ALIŞ

Hayır, hayır, sana dönük değil bu lanetler,
Bütün bu kınama ve sızlanmalar, bu üzülmeler,
Ulusun hayatını acıya boğan, aşağılayan,
Çamurlayan ne kadar pislik varsa hep birden
Kucaklamış ve taşımış bir çevrenindi;
O kötülük gecesinden uzaktayız şimdi.
Karıştı o bela gecesi unutulmuş gecelere,
Açıldı gözlerimiz pırıl pırıl bir sabaha.
Sen, ey yenilik çevresi, o uğursuz gecenin
İlgisi yok seninle; şereflisin sen, yücesin.
Yüzünde ne sis, ne alçalma; tersine, kıvanç ve onur,
Doğan güneş gibi temiz bir saçılma var.
Ufukların bütün bakışları sende, şaşkın;
Uygarlık, barış, doğruluk bugün senin,
Adalet isteyen, haklıyı gösteren sesinle,
Bugün senin davranışın ya da durgunluğunla
Geleceğin esenliği belirlenecektir;
Düşüncen sağlıklı olursa durum düzelir!

Güzel düşün, iyi hisset, yanılma, aldanma;
Ne varsa doğrudadır, doğruluk şaşar sanma.
Koş ittihâda, teâlîye, sa'ye, ikbâle;
Fakat unutma ki yol intizâm-ı meşyetle
Yakınlaşır, kısalır... Doğru at adımlarını;
Düşün; bugünkü adımlar hazırlıyor yarını!

Ve siz, ey ordumuzun anlı şânlı efrâdı,
Siz ey güzel vatanın ber-güzîde evlâdı,
Siz ey küşâde alınlar, güzîde vicdânlar,
Siz ey yürekli ve arslan yürekli insânlar!
İçimde şimdi ne hisler, nasıl temennîler,
Ne neş'eler coşuyor, bilseniz; ne vecd-âver
Terâneler coşuyor... Bunların hakîr ü güzîn
Meâli, şi'ri, sünûhâtı, rûhu, lafzı sizin;
Sizin, ne varsa sizin; hepsi hepsi hepsi sizin!

11 Temmuz 1324

İttihâd: Birlik. **Teâlî:** Yükselme. **Sa'y:** Çalışma. **İkbâl:** Baht açıklığı, yücelme. **İntizâm:** Düzenlilik. **Meşyet:** Yürüyüş. **Efrâd:** Bireyler, erler. **Ber-güzîde:** Seçkin. **Evlâd:** Çocuklar. **Küşâde:** Açık. **Güzîde:** Seçilmiş. **Temennî:** Dilek. **Vecd-âver:** Coşturucu. **Terâne:** Ezgi. **Hakîr:** Aşağı, önemsiz. **Güzîn:** Seçme. **Meâl:** Anlam. **Sünûhât:** İlhamlar, esinler.

Güzel düşün, iyi duy, sakın yanılma, aldanma;
Ne varsa doğrudadır, doğruluk şaşar sanma.
Koş birleşmeye, çalışmaya, mutluluğa, yükselmeye;
Ama unutma: yol ancak yürüyüşteki düzenle
Yakınlaşır, kısalır... Doğru at adımlarını;
Düşün; bugünkü adımlar hazırlıyor yarını!

Ve siz, ey ordumuzun anlı şanlı erleri,
Siz ey güzel yurdun seçme oğulları,
Siz ey açık alınlar, temiz vicdanlar,
Siz ey yiğit, arslan yürekli insanlar!
İçimde ne duygular, ne dilekler şimdi,
Ne sevinçler coşuyor, bilseniz; ne etkili
Ezgiler coşuyor... Bunların aşağı ve üstün
Anlamı, şiiri, esintileri, özü, sözü sizin;
Sizin, ne varsa sizin; hepsi, hepsi, hepsi sizin!

24 Temmuz 1908

BİR LAHZA-İ TEAHHUR

BİR ANLIK GECİKME

BİR LAHZA-İ TEAHHUR[1]

Bir darbe... Bir duman... Ve bütün bir gürûh-ı sûr,
Bir ma'şer-i vazî'-i temâşâ, haşîn, akûr

Tırnaklarıyla bir yed-i kahrın, didik didik,
Yükseldi gavr-i cevve bacak, kelle, kan, kemik...

Ey darbe-i mübeccele, ey dûd-ı müntakim
Kimsin? Nesin?.. Bu savlete sâik, sebeb ne? Kim?..

Arkanda bin nigâh-ı tecessüs ve sen nihân,
Bir dest-i gaybı andırıyorsun, rehâ-feşân.

Mâlik sesin o sevret-i ra'dîn-i gayza ki
Her yerde hiss-i hakk u halâsın muharriki.

Sadmenle pây-ı kâhiri titrer tegallübün,
En gırre tâc-ı haşmeti sarsar takarrübün.

Silkip ukûd-ı ribka-i a'sârı, en çetin
Bir uykudan uyandırır akvâmı dehşetin.

Teahhur: Gecikme. **Darbe:** Vuruş. **Sûr:** Şenlik, düğün. **Ma'şer:** Topluluk. **Vazî':** Aşağılık, bayağı. **Temâşâ:** Seyir. **Haşîn:** Sert, kaba. **Akûr:** Azgın, kudurmuş. **Yed:** El. **Kahr:** Zorlama, ezme, üzülme. **Gavr:** Derinlik, dip, boşluk. **Cev:** Boşluk, hava, gök. **Mübeccele:** Kutsal, yüce, ulu. **Dûd:** Duman. **Müntakim:** Öç alan, hınçlı. **Savlet:** Saldırma. **Sâik:** Sebep, güdü. **Nigâh:** Bakış, göz. **Nihân:** Gizli, görünmeyen. **Dest:** El. **Gayb:** Görünmez, kayıp. **Rehâ-feşân:** Kurtarıcı. **Sevret:** Öfke. **Ra'dîn:** Gürleyen. **Gayz:** Kin, hınç. **Hak:** Hak, doğruluk. **Halâs:** Kurtuluş. **Muharrik:** Harekete getiren. **Sadme:** Patlama, vurma, çarpma. **Pây:** Ayak, adım. **Tegallüb:** Zorbalık. **Gırre:** Gururlu. **Haşmet:** Görkem. **Takarrüb:** Yaklaşma. **Ukûd:** Düğümler, bağlar, akitler. **Ribka:** Kement, esaret bağı, sakat. **A'sâr:** Yüzyıllar. **Akvâm:** Uluslar, kavimler.

1 Bu şiir II. Abdülhamit'e karşı düzenlenen bir suikastın başarısızlıkla sonuçlanması üzerine yazılmıştır. 1906'da selamlık resminden dönen padişahın şeyhülislamla konuşmaya dalarak biraz gecikmesi yüzünden bomba erken patlamış ve ona zarar vermemiştir. (A. B.)

BİR ANLIK GECİKME

Bir vuruş... Bir duman... Ve bütün şenlik alayıyla
Aşağılık bir seyirci topluluğu, kudurmuş, kaba

Tırnaklarıyla bir zorlu elin didik didik edildi,
Gök boşluğuna bacak, kelle, kan, kemik yükseldi!..

Ey kutlanan vuruş, ey öç alan duman,
Kimsin? Nesin?.. Bu saldırıya sebep ne, kim?..

Arkanda binlerce meraklı göz var ve sen yoksun,
Görünmeyen bir kurtarıcı eli andırıyorsun.

Kinin gürleyen o öfkesi var sesinde,
Uyaran hak ve kurtuluş duygusunu her yerde.

Patlamanla zorbalığın ezici ayağı titrer,
Yaklaşmanla en kurumlu, görkemli taç sarsılır,

Silkip yüzyılların sakat göreneklerini, en çetin
Bir uykudan uyandırır ulusları korkun.

Ey şanlı avcı, dâmını bî-hûde kurmadın!
Attın... Fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadın!

Dursaydı bir dakîkacağız devr-i bî-sükûn,
Yâhûd o durmasaydı, o iklîl-i ser-nigûn,

Kanlarla bir cinâyete pek benzeyen bu iş
Bir hayr olurdu, misli asırlarca geçmemiş.

Lâkin tesâdüf... Âh, o kavîler münâdimi,
Âcizlerin, zavallıların hasm-ı dâimi,

Birden yetişti mahva bu tedbîr-i hârikı;
Söndürdü bir nefeste bu ümmîd-i bârikı.

Nakşetti bir tehekküm için baht-ı bî-şuûr
Târîh-i zulme bir yeni dîbâce-i gurûr.

Kurtuldu; hakkıdır, alacak şimdi intikâm;
Lâkin unutmasın şunu târîh-i sifle-kâm:

Bir kavmi çiğnemekle bugün eğlenen... [denî]
Bir lahza-i teahhura medyûn bu keyfini!

5 Temmuz 1322

Dâm: Tuzak. **Bî-hûde:** Boşuna. **Devr:** Zaman, çağ, devir. **Bî-sükûn:** Dinmeyen, durmayan. **İklîl:** Taç. **Ser-nigûn:** Ters dönmüş. **Asr:** Yüzyıl. **Kavî:** Güçlü, kuvvetli. **Münâdim:** Yardımcı. **Hasm:** Düşman. **Hârık:** Harika, görülmemiş, şaşırtıcı. **Bârık:** Parlak, güzel. **Tehekküm:** Aşağılama, alay, eğlenme. **Bî-şuûr:** Bilinçsiz. **Dîbâce:** Önsöz. **Sifle-kâm:** Aşağılık, alçak. **Denî:** Alçak. **Medyûn:** Borçlu.

Ey şanlı avcı, tuzağını boşuna kurmadın!
Attın... Fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadın!

O durmayan zaman bir dakikacık dursaydı,
Yahut o durmasaydı da, o taç devrilseydi,

Kanlı bir cinayete pek benzese de bu iş
Bir iyilik olurdu, benzeri yüzyıllardır görülmemiş.

Fakat o raslantı... Ah, o güçlülerin yardımcısı,
Güçsüzlerin, zavallıların sürekli düşmanı

Birden yetişti bu eşsiz önlemi yok etmeye,
Söndürdü bu parıldayan umudu bir solukta.

Yazdı eğlenmek için bilinçsiz talih
Zulmün tarihine bir yeni gurur önsözü.

Kurtuldu ya, hakkıdır, alacak şimdi öcünü,
Ama unutmasın şunu aşağılık tarih:

Bir ulusu çiğnemekle bugün eğlenen alçak,
Bir anlık gecikmeye borçlu bu keyfini ancak!

18 Temmuz 1906

MİLLET ŞARKISI

ULUS ŞARKISI

MİLLET ŞARKISI[1]

Çiğnendi, yeter, varlığımız cehl ile kahre;
Doğrandı mübârek vatanın bağrı sebebsiz.
Birlikte bugün bulmalıyız derdine çâre;
Cân kardeşi, kan kardeşi, şân kardeşiyiz biz.

Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... Var ol!

Gel kardeşim, annen sana muhtâc; ona koşmak...
Koşmak ona, kurtarmak o bî-bahtı vazîfen,
Karşında göğüs bağr açık, ölgün, yatıyor bak;
Onsuz yaşamaktansa berâber ölüş ehven!

Her ân o güzel sîneyi hançerliyor eller;
İmdâdına koşmazsak eğer mahvı mukarrer.

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır;
Göz yumma güneşten, ne kadar nûru kararsa
Sönmez ebedî, her gecenin gündüzü vardır.

Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... Var ol!

Cehl: Bilmezlik, bilgisizlik. **Kahr:** Zorbalık, ezme, üzgü. **Çâre:** Çözüm. **Muhtâc:** Gereği olan, muhtaç, ihtiyaç duyan. **Bî-baht:** Bahtsız, talihsiz. **Ehven:** Daha az kötü. **Mahv:** Yok olma. **Mukarrer:** Kararlaştırılmış. **Kal'a:** Kale. **Ebedî:** Sonsuz.

---

1 Abdülhamit'in baskıcı mutlakiyet yönetimini değiştirip meşrutiyeti ilan edeceğini, ulusa özgürlük ve adaleti getireceğini öne sürren İttihat ve Terakki Fırkası'nın isteği üzerine, 8 Temmuz 1908'de yazılan bu şiir, gizlice elden ele dolaşmıştır. Sonra *Rübâb-ı Şikeste*'nin üçüncü (1910) basımına alınmıştır. Fikret'in de adı geçen Fırka'ya girdiği fakat bağlılık andı içmediği söyleniyor. Bkz: Salih Keramet Nigâr, *İnkilap Şairi Tevfik Fikret'in İzleri*, 1943, s. 77. (A. B.)

ULUS ŞARKISI

Çiğnendi, yeter, varlığımız bilmezlik ve zorbalıkla;
Doğrandı kutsal yurdumuzun bağrı sebepsiz.
Birlikte bugün bulmalıyız bir çözüm hastalığına
Can kardeşi, kan kardeşi, şan kardeşiyiz biz.

Ulus yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak yaşa, ey sevgili ulus yaşa... Var ol!

Gel kardeşim, annen seni ister; ona koşmak...
Koşmak ona, kurtarmak görevin o bahtsızı.
Karşında göğüs bağır açık, ölgün, yatıyor bak;
Onsuz yaşamaktansa, birlikte ölmeli daha iyi!

O güzel göğsü hançerliyor eller her gün;
Yardımına koşmazsak eğer, yıkımı kesin.

Zulmün topu var, güllesi var, kalesi varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır;
Göz yumma güneşten, ne kadar ışığı kararsa
Sönmez sonsuza dek, her gecenin gündüzü vardır.

Ulus yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak yaşa, ey sevgili ulus yaşa... Var ol!

Vaktiyle baban kimseye minnet mi ederdi?
Yok, kalmadı hâşâ, sana zillet pederinden.
Dünyâda şereftir yaşatan milleti, ferdi;
Silkin, şu mezellet tozu uçsun üzerinden.

İnsânlığı pâmâl eden alçaklığı yık, ez;
Billâh yaşamak yerde sürüklenmeye değmez.

Haksızlığın envâını gördük... Bu mu kânûn?
En gamlı sefâletlere düştük... Bu mu devlet?
Devletse de, kânûnsa da, artık yeter olsun;
Artık yeter olsun bu denî zulm ü cehâlet...

Millet yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak, yaşa, ey sevgili millet, yaşa... Var ol!

Kayalar, 25 Haziran 1324

Minnet etmek: Boyun eğmek, yalvarmak. **Hâşâ:** "Hayır" anlamında bir ünlem. **Peder:** Baba. **Mezellet:** Alçaklık, aşağılaşma. **Pâmâl:** Ayak altında kalma, çiğnenmiş. **Envâını:** Türlüsünü, çeşidini. **Denî:** Aşağı, bayağı. **Zulm:** Zulüm.

Eskiden baban kimseye minnet mi ederdi?
Yok, kalmadı asla alçaklık sana babandan.
Dünyada onurdur yaşatan ulusu, kişiyi;
Silkin, şu alçalışın tozu uçsun üstünden.

İnsanlığı çiğneyen alçaklığı yık, ez;
Doğrusu, yaşamak yerde sürüklenmeye değmez.

Haksızlığın türlüsünü gördük... Bu mu yasa?
En acı yoksulluklara düştük... Bu mu devlet?
Yeter olsun artık bu devlete de, yasalara da;
Artık yeter olsun bu alçak zulüm ve cehalet...

Ulus yoludur, hak yoludur tuttuğumuz yol;
Ey hak yaşa, ey sevgili ulus yaşa... Var ol!

Kayalar, 8 Temmuz 1908

VATAN ŞARKISI

Biz fedâî milletiz, merd oğlu merd Osmânlıyız;
Burc-ı istibdâdı yıktık, kahramânız, şânlıyız;
Bir vatan, bir haktanır ahrârız; aslan cânlıyız.
Cânla, şânla, ey vatan, te'yîdine peymânlıyız...

Cân da sen, şân da sen, hepsi sensin, yaşa;
Ey vatan, ey mübârek vatan, bin yaşa!

Toprağın cevher, suyun kevser, bahârın bî-hazân;
İşte dünyâ: Bir eşin, bir benzerin yoktur, inan.
Müşfik evlâdın bulur koynunda her gün, her zamân
Başka şefkat, başka ni'met, başka kuvvet, başka cân...

Cân da sen, şân da sen, hepsi sensin, yaşa;
Ey vatan, ey mübârek vatan, bin yaşa!

Fedâî: Bir ülkü uğruna korkulu işlere girişip canını esirgemeyen kimse, fedayi. **Merd:** Yiğit. **İstibdâd:** Zorbalık, baskı yönetimi. **Ahrâr:** Özgür kimseler. **Te'yîd:** Pekiştirme, güçlendirme. **Peymânlı:** Yeminli, and içmiş. **Mübârek:** Kutlu, kutsal. **Cevher:** Öz, elmas, değerli taş. **Kevser:** Cennette bir havuzun adı. **Bî-hazân:** Güzsüz, hep bahar, taze. **Müşfik:** Sevecen.

YURT ŞARKISI

Biz fedayi ulusuz, yiğit oğlu yiğit Osmanlıyız;
Zorbalığın burcunu yıktık, kahramanız, şanlıyız;
Bir yurt, bir haktanır özgür kişileriz, arslan canlıyız.
Canla, şanla ey yurdumuz güçlenmene yeminliyiz.

Can da sen, şan da sen, hepsi sensin, yaşa;
Ey yurt, ey kutsal yurt, sen bin yaşa!

Toprağın mücevher, suyun kevser, sonsuz baharın;
İşte dünya: Bir eşin, bir benzerin yoktur inan.
Sevgili çocuğun bulur koynunda, her gün, her zaman
Bir başka sevgi, başka nimet, başka kuvvet, başka can...

Can da sen, şan da sen, hepsi sensin, yaşa;
Ey yurt, ey kutsal yurt, sen bin yaşa!

BİR GÜFTE

— Darülfünûn marşı için—

Yükselmeli... Artık yetişir zillet ü zulmet;
Parlatmalı her nâsıye bir neyyir-i fikret;
Cehl ölmeli, zulm ölmeli, hak bulmalı kuvvet;
Hakkın yüzü güldükçe gülümser beşeriyyet...

Gafletlere, zilletlere, zulmetlere la'net;
Sen doğ bize, sen doğ bize, ey fecr-i hakîkat!

Ey fecr-i hakîkat, sana azdır bu tahassür;
Âtî kılar ancak lemeâtınla tenevvür,
Gülsün beşeriyet, şu cehennemleri söndür;
Herkes ebedî neş'eli, herkes ebedî hür...

Şirretlere, zulmetlere, zilletlere la'net;
Sen doğ bize, sen doğ bize, ey fecr-i uhuvvet!

Darülfünûn: Üniversite: **Zulmet:** Karanlık. **Nâsiye:** Alın. **Neyyir:** Işıklı, parlak, güneş. **Fikret:** Düşünce. **Cehl:** Bilgisizlik. **Beşeriyyet:** İnsanlık. **La'net:** Kargış, lanet. **Fecr:** Tan ağarması, güneşin doğması. **Tahassür:** Özleme.. **Âtî** Gelecek. **Lemeât:** Parıltılar. **Tenevvür:** Aydınlanma. **Ebedî:** Sonsuzca. **Şirret:** Kötülük, kavgacılık, huysuzluk. **Uhuvvet:** Kardeşlik.

BİR SÖZ (GÜFTE)

—Üniversite marşı için—

Yükselmeli... Artık yetişir alçaklık ve karanlık;
Parlatmalı her alnı bir düşüncenin ışığı;
Bilgisizlik ölmeli, zulüm ölmeli, hak güçlü olmalı;
Hakkın yüzü güldükçe gülümser insanlık...

Aymazlıklara, alçaklıklara, karanlıklara son;
Sen doğ bize, sen doğ bize güneşi gerçeğin!

Ey gerçeğin güneşi, az sayılır seni bunca özlemek;
Gelecek ancak parıltılarınla aydınlanır,
Söndür şu cehennemleri, gülsün artık insanlık;
Herkes sonsuzca sevinçli, herkes sonsuzca özgür...

Kötülüklere, karanlıklara, alçaklıklara son;
Sen doğ bize, sen doğ bize, ey güneşi kardeşliğin!

DÂRÜLMUALLİMÎN[1] MARŞI

Fikr ordusuyuz, meş'al-i irfânla mücehhez;
Âyât-ı hakîkat okunur râyetimizde.
Ye'sin ebedî hasmıyız, ümmîd-i muazzez
Rehberlik eder meşyet-i zî-fikretimizde...

Cehlin, gecenin hâdimiyiz, hâdim-i ilmiz;
Fikr ordusu, feyz ordusu, nûr ordusuyuz biz.

Meşhûn-ı seher gözlerimiz vakf-ı temâşâ:
Manzûrumuz âfâk-ı tekemmül ki pür-envâr;
Müşfik vatan, ey sîne-i feyyâz u mutarrâ,
Bir gün seni elbet görürüz meşrık-ı efkâr...

Fikr ordusu, cehd ordusu, azm ordusuyuz biz;
Cehlin, gecenin hâdimiyiz; hâdim-i ilmiz.

Hisar, 21 Temmuz 1326

Fikr: Düşünce, fikir. **Meş'al:** Meşale, kandil, ışık. **İrfân:** Bilme, anlama. **Mücehhez:** Donanmış. **Âyât:** Ayetler. **Râyet:** Sancak, bayrak. **Ye's:** Umutsuzluk, üzüntü, tasa. **Hasm:** Düşman. **Muazzez:** Değerli, saygın, aziz. **Meşyet:** Yürüme. **Zî-fikret:** Düşünceli, düşünen. **Cehl:** Bilgisizlik, cahillik. **Hâdim:** Yıkıcı, yıkan. **Hâdim:** Hizmet eden, hizmetçi. **Feyz:** Bolluk, bilim. **Meşhûn:** Dolu. **Vakf:** Durdurma, bağışlama, bağlama. **Temâşâ:** Seyretme, görme, bakma. **Manzûr:** Bakılan, görülen. **Âfâk:** Ufuklar. **Tekemmül:** Yükselme, olgunlaşma. **Pür-envâr:** Işık dolu. **Sîne:** Göğüs. **Feyyâz:** Bereketli, verimli. **Mutarrâ:** Taptaze. **Meşrık:** Doğu, güneşin doğduğu yer, tan. **Efkâr:** Düşünceler, fikirler. **Cehd:** Çaba. **Azm:** Karar, niyet.

1 Osmanlı Devleti'nde 1848-1924 yılları arasında faaliyet gösteren erkek öğretmen okulları (e. n.).

ÖĞRETMEN OKULU MARŞI

Düşünce ordusuyuz, donanmış bilgi ışığıyla;
Gerçeğin ayetleri okunur bayrağımızda.
Tasanın sonsuz düşmanıyız, değerli umutlar
Düşüncemizin yürüyüşüne yol gösterir...

Bilgisizliği, geceyi yıkar, bilime hizmet ederiz,
Düşünce ordusu, bilgi ordusu, ışık ordusuyuz biz.

Tanla dolu gözlerimiz durmuş bakıyor:
Yükselişin aydınlık ufuklarını görüyor;
Ey verimli ve taze göğüs, ey sevecen yurdumuz,
Ey düşüncenin tanyeri, bir gün elbet seni görürüz.

Düşünce ordusu, çaba ordusu, karar ordusuyuz biz,
Bilgisizliği, geceyi yıkar, bilime hizmet ederiz.

Hisar, 3 Ağustos 1910

KİTÂBE

—Âbide-i Hürriyet için istenilmişti—

Eğil hürmetle zâir, pîş-i ta'zîzinde heybetler,
Celâdetler kuşanmış yükselen tâk-ı hamiyyettir!

Eğil zâir, bu yer mihrâb-ı hürriyyet, bu âlî yer
Mukaddes kıble-i ikbâl-i istiklâl-i millettir!

Vatan bir lâne-i idbâra dönmüş, titrer ağlarken
Koşanlar, kurtaranlar şübhesiz şâyân-ı minnettir.

Evet, şâyân-ı minnettir, evet, şâyân-ı hürmettir
Bu gâzîler ki en sâtı' birer sîmâ-yı necdettir.

Bugün hürriyyetin, milliyyetin, nâmûs ü ümmîdin
Masûn kaldıysa bil, zâir, rehâ-kârın bu hey'ettir.

Bu hey'et şânlı bir timsâlidir hürriyyetin, takdîs!
Yaşar her ferd için, takdîs-i hürriyyet ibâdettir.

Beyoğlu: 15 Kânûnuevvel 1325

Zâir: Ziyaretçi. **Pîş:** Ön. **Ta'zîz:** Kutlu kılma, sevgiyle anma. **Celâdet:** Gözüpeklik, yiğitlik, kahramanlık. **Hamiyyet:** Ulusal onur, yurtseverlik. **Hürriyyet:** Özgürlük. **Âlî:** Yüce, yüksek. **İkbâl:** Yükselme, istek, mutluluk, talih. **İstiklâl:** Bağımsızlık. **Lâne:** Yuva. **İdbâr:** Düşkünlük, bahtsızlık. **Şâyân:** Layık, yaraşır. **Minnet:** Gönül borcu. **Sâtı':** Yükselen, yüksek. **Sîmâ:** Yüz, kimse. **Necdet:** Yiğitlik, kahramanlık. **Ümmîd:** Umut. **Masûn:** Dokunulmamış. **Rehâ-kâr:** Kurtarıcı. **Hey'et:** Kurul, durum, biçim. **Timsâl:** Simge. **Takdîs:** Kutlulama, kutlama, kutsama.

YAZIT

—Özgürlük Anıtı için istenilmişti—

Eğil saygıyla ziyaretçi, kutladığın heybetler,
Yiğitlikler kuşanıp yükselen bir onur takıdır.

Eğil ziyaretçi, bu yüce yer, bu özgürlük mihrabı,
Ulusal bağımsızlık ve mutluluğun kıblesidir.

Yurt düşkün bir yuvaya dönmüş, titrer ağlarken
Koşanlar, kurtaranlar kuşkusuz minnete değer.

Evet, minnete değer, evet saygıya değer
Bu gaziler ki en yüksek birer yiğitlik yüzüdür.

Bugün özgürlüğün, ulusallığın, namus ve umudun
Dokunulmadan kaldıysa, bil ki kurtarıcın bu kuruldur.

Bu kurul şanlı bir simgesidir özgürlüğün, kutlanmalı,
Yaşayan herkes için, özgürlüğü kutlamak, tapınmadır.

Beyoğlu: 28 Aralık 1909

ÂVENG-İ TESÂVÎR

PORTRELER DEMETİ

FUZÛLÎ[1]

Gözünde şu'le-nümâ mihr-i âteşîn-i Irâk,
Bakışlarında hüveydâ hazîn bir istigrâk,
Dehâya nâsiye-i sâfı merkez-i işrâk,
Soluk dudakları pür-lerziş-i sürûd-ı firâk...
Eserlerinde bu sevdâlı çehredir zâhir,
Bu çehre bence Fuzûlî'ye pek münâsibdir.

Bu çehre çehre-i gam, çehre-i muhabbettir;
Muhabbetin ona te'sîri pür-garâbettir;
Sever ve sevdiği hep derd, hep musîbettir;
Safâsı, neş'esi yoktur, bütün küdûrettir.
Fezâ-yı rûhuna bir ebr-i girye târîdir,
Gülümsüyorsa emîn ol ki ıztırârîdir!

Zamân zamân kapılır gamlı bir tesellâya,
Dalıp gider nazar-ı kalbi leyl-i sevdâya;
Dökerse hâkine bir serv-i nâzenîn sâye,
Olur bu rûhu için bir neşât-ı bî-gâye.
Bütün emelleri gönlünden eylemiş ib'âd,
"Ne verseler ana şâkir, ne kılsalar ana şâd!"[2]

Tesâvir: Tasvirler, resimler, portreler. **Âveng:** Hevenk, demet. **Şu'le-nümâ:** Parıltılı. **Mihr:** Güneş. **Âteşîn:** Ateşli, ateşten. **Hüveydâ:** Açık, belli. **İstiğrak:** Dalgınlık. **Nâsiye:** Alın. **İşrâk:** Doğuş. **Pür-lerziş:** Titreyiş dolu. **Sürûd:** Şarkı. **Firâk:** Ayrılık. **Zâhir:** Beliren, görünen. **Münâsib:** Uygun. **Pür:** Dolu. **Safâ:** Keyif, şenlik. **Küdûret:** Üzgünlük, bulanıklık, gam, üzüntü. **Ebr:** Bulut. **Girye:** Gözyaşı. **Iztırârî:** Zoraki, zorla. **Teselâ:** Teselli, avuntu. **Nazar:** Bakış. **Leyl:** Gece. **Hâk:** Yer. **Nâzenîn:** Nazlı. **Sâye:** Gölge. **Neşât:** Sevinç. **Bî-gâye:** Sonsuz, amaçsız. **İb'âd:** Çıkarma, uzaklaştırma. **Şâkir:** Şükreden. **Şâd:** Mutlu.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 317, 27 Mart 1313/8 Nisan 1897, s. 71. Fuzûlî: XVI. yüzyıl divan şairlerindendir. 1495'te Hille'de doğduğu ve 1556'da Irak'ta öldüğü sanılıyor. (A. B.)

2 "İşim kara gece tâ subh nâle vü feryâd;
Ne verseler ana şâkir, ne kılsalar ana şâd!" Fuzûlî

FUZULİ

Gözünde ateşli Irak güneşinin parıltısı,
Bakışlarında tasalı bir dalgınlığın belirtisi,
Temiz alnı dehanın doğuş yeridir sanki,
Ayrılık şarkısıyla titrer soluk dudakları...
Eserlerinde beliren bu sevdalı yüzdür,
Bu yüz bence Fuzuli'ye pek yaraşır.

Bu yüz kaygının yüzüdür, sevginin yüzüdür;
Sevginin ona etkisi gariplikle doludur:
Sever, ama sevdiği hep dert, hep beladır,
Keyfi, sevinci yoktur, hep üzüntülüdür.
Bir gözyaşı bulutu örter göğsünü görünün,
Gülümsüyorsa, zorakidir, inan olsun!

Arada bir kapılır kaygılı bir avuntuya,
Dalıp gider yürek gözü sevgi gecesine,
Nazlı bir servi yere gölge dökerse,
Bu yüzden sonsuz bir sevinç dolar ruhuna.
Bütün istekleri gönlünden çıkarıp atmıştır,
"Ne verseler sevinir, ne yapsalar mutlu olur."

Lisân-ı hasreti lâkin şikâyet-efşândır;
Düşünce firkate, âlem gözünde zindândır;
Cihâna geldiğine ân-be-ân peşîmândır;
Refîka-i seferi bir perî-i giryândır;
Onun peyinde gezer dâimâ harâbeleri,
Onun gözüyle hep ağlar görür sehâbeleri.

Yüzünde, şimdi bakarsın, ümîdler görünür,
Nedir ümîdi? O bundan da bî-haber görünür;
Hayâta karşı nigâhında bir keder görünür,
Hayâtı aşkını temdîd için sever görünür...
Ne varsa aşkı içindir, onunladır bîdâr;
Birer latîfesidir aşkının hazânla bahâr.

Esiri olduğu hüsn-i hayâl-perverde
Çeker mehâsine pîşinde bir donuk perde;
Bütün bedâyi'-i hilkat görünse bir yerde,
Döner kalır yine çeşmi o hüsn-i esmerde...
O hüsn-i esmere meftûnluğu ezeldendir,
Onun gamıyla Fuzûlî hayâta düşmendir.

25 Mart 1313

Şikâyet-efşân: Şikâyet saçan, yakınmalı. **Firkat:** Ayrılık. **Âlem:** Dünya, evren. **Ân-be-ân:** Gittikçe, ikide bir. **Peşîmân:** Pişman. **Refika:** Arkadaş, yoldaş. **Sefer:** Gidiş, yolculuk, savaş. **Giryân:** Ağlayan. **Pey:** Arka, iz. **Sehâbe:** Bulut. **Bî-haber:** Habersiz. **Nigâh:** Bakış. **Temdîd:** Uzatma. **Bîdâr:** Uyanık. **Latîfe:** Şaka, cilve. **Hazân:** Güz. **Perver:** Besleyen, seven. **Mehâsin:** Güzellikler. **Pîş:** Ön. **Bedâyi':** Güzeller. **Hilkat:** Yaratılma, doğa. **Çeşm:** Göz. **Hüsn:** Güzellik. **Meftûn:** Vurgun, tutkulu. **Ezel:** Öncesizlik.

Fakat özlemi dile getirilirken pek sızlanır,
Ayrılığa düşünce dünya gözüne zindan olur,
Dünyaya geldiğine ikide bir pişman olur,
Yol arkadaşı ağlayan bir peridir,
Onun ardında gezer hep yıkıntıları,
Onun gözüyle hep ağlar görür bulutları.

Yüzünde, şimdi bakarsın, umutlar görünür,
Nedir umudu? O bundan da habersiz görünür,
Hayata karşı bakışında bir üzünç görünür,
Hayatı aşkını uzatmak için sever görünür...
Ne varsa aşkı içindir, uykusuzdur onunla,
Birer şakasıdır aşkının güzle bahar ona.

Tutkunu olduğu o hayali besleyen güzellik
Çeker güzelliklerin önüne bir donuk perde,
Doğanın bütün güzelleri toplansa bir yerde,
Döner kalır yine gözü o esmer güzelde...
O esmer güzeline vurgunluğu eskidendir.
Onun acısıyla Fuzuli hayata düşmandır.

6 Nisan 1897

CENÂB[1]

Halecânlarla geçen bir günün akşamında;
Mâî bir gölgeliğin sîne-i ârâmında,
Gecenin bir ebedî ân-ı semen-fâmında,
Pür-sükûn, zemzeme-i hilkati gûş ettinse...

Varsa şâirliğe rûhunla nüfûzun, hünerin,
Dolaşıp neş'e-i san'atle gülen dîdelerin
Çehre-i girye-nikâbında hayât-ı beşerin
Bir müşerrih gibi teşrîh-i nukûş ettinse...

Bir şey anlarsın, evet, belki bu sîmâdan sen,
Bir şey anlarsın onun şîve-i takrîrinden;
Yazamam yoksa Cenâb'ın sana mâhiyyetini.

Şöyle temsîl edeyim: Bir yeni ufk-ı meşhûd,
Bir semâ-pâre-i nev-dîde ki her çeşm-i şühûd
Göremez, görse de idrâk edemez füshatini.

10 Mayıs 1313

Halecân: Yürek çarpıntısı. **Mâî:** Mavi. **Sîne:** Göğüs. **Ârâm:** Dinlendirici. **Ebedî:** Sonsuz. **Semen:** Yasemin. **Fâm:** Renkli. **Pür-sükûn:** Sessizlik dolu, dingin, durgun. **Zemzeme:** Ezgi, nağme. **Hilkat:** Yaradılış, doğa. **Gûş etmek:** Dinlemek. **Nüfûz:** İçine girme, sözü geçme. **Dîde:** Göz, görmüş. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Nikâb:** Örtü, peçe. **Beşer:** İnsan. **Müşerrih:** Yorumlayan, otopsi yapan hekim. **Teşrîh:** Açma, yarma, otopsi, yorumlama. **Nukûş:** Nakışlar, resimler, işlemeler. **Sîmâ:** Yüz. **Şîve:** Söyleyiş. **Takrîr:** Anlatış, önerge, yerleştirme. **Ufk:** Ufuk. **Meşhûd:** Görülen, tanık olunan. **Semâ-pâre:** Gök parçası. **Nev:** Yeni. **Çeşm:** Göz. **Şühûd:** Tanıklar, var olma, görünme. **Füshat:** Genişlik, açıklık.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 324, 15 Mayıs 1313/27 Mayıs 1897, s. 183. Cenâb: Servetifünûn topluluğu şairlerinden Cenap Şahabettin, 1870'te Manastır'da doğmuş ve 1934'te İstanbul'da ölmüştür. (A. B.)

CENAP

Yürek çarpıntılarıyla geçen bir günün akşamında,
Mavi bir gölgeliğin dinlendiren göğsünde,
Gecenin yasemin renkli bir sonsuz anında,
Sessizce doğanın ezgilerini dinledinse...

Varsa şairliğe ruhunla girişin, ustalığın,
Dolaşıp sanat sevinciyle gülen gözlerin
Gözyaşıyla örtülü yüzünde insan hayatının
Bir yorumcu gibi çizgilerini açıkladınsa...

Bir şey anlarsın, evet, belki bu yüzden sen,
Bir şey anlarsın onun söyleyiş biçiminden,
Yazamam yoksa Cenap'ın sana niteliğini.

Şöyle örnek vereyim: Görülen bir yeni ufuk,
Yeni görülen bir gök parçası ki her bakan göz
Göremez, görse de genişliğini kavrayamaz.

22 Mayıs 1897

NEDÎM[1]

Nedîm'i her ne zamân eylesem tasavvur ben
Geçer şu hey'et-i rindâne pîş-i çeşmimden:

Çiçekle nîm bozulmuş rakîk bir sîmâ,
Rakîk u hande-be-leb bir dehân-ı istihzâ;

Dahâsı, —şîveli, âhû bakışlı bir dilber—,
Olur o çehreye bûsişleriyle hüsn-âver.

Bütün safîha-i vechinde neş'e-perver, şûh,
Hemân uçar gibi âvâre bir beşâşet-i rûh.

Ten-i semîni, cebîn-i bülend ü handânı
Safâ-yı hilkatinin pek ferahlı bürhânı.

Zekî nazarlarının hande-i kebûdiyle
Tenevvür eyleyen ecfânı sanki pür-şu'le.

Tasavvur: Zihinde canlandırmak, tasarlamak. **Rindâne:** Rintçe. **Hey'et:** Kurul, portre. **Pîş:** Ön. **Çeşm:** Göz. **Nîm:** Yarı. **Rakîk:** İnce. **Hande-be-leb:** Dudağı gülen, güleç dudaklı. **İstihzâ:** Alay, eğlenme. **Şîveli:** İşveli, cilveli. **Âhû:** Ceylan. **Dilber:** Güzel. **Bûsiş:** Öpücük. **Hüsn-âver:** Güzellik getiren (veren). **Safîha:** Düz yüz, levha, yan. **Vech:** Yüz. **Neş'e-perver:** Neşeli, sevinçli. **Âvâre:** Aylak, başıboş, kararsız. **Beşâşet:** Güler yüzlülük. **Semîn:** Semiz, dolgun. **Cebîn:** Alın. **Bülend:** Yüksek, yüce. **Handân:** Gülen. **Hılkat:** Yaradılış, doğa. **Bürhân:** Kanıt, ispat. **Nazar:** Bakış. **Hande:** Gülüş. **Kebûd:** Gök rengi, mavi. **Tenevvür:** Aydınlanma. **Ecfân:** Gözkapakları. **Pür-şu'le:** Işık dolu, alev dolu.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 331, 3 Temmuz 1313/15 Temmuz 1897, s. 294-295. Nedîm: XVIII. yüzyıl divan şairlerindendir. Lale Devri'nde yaşamış, 1730'da İstanbul'da ölmüştür. (A. B.)
Dergide, "Edîb-i necîb Sezai Beyefendi'ye" ithafıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

NEDİM

Nedim'i her ne zaman tasarlasam ben
Şu rint portresi geçer gözümün önünden:

Yarı çiçek bozuğu, ince bir yüz,
İnce ve güleç dudaklı, alaycı bir ağız;

Dahası —cilveli, ceylan bakışlı bir dilber—,
O yüze öpücükleriyle güzellik verir.

Yüzünün her yanında şuh, sevinçli,
Kararsız bir gülüş hemen uçacak gibi.

Dolgun gövdesi, yüksek ve gülen alnı
Keyifli doğasının açık bir kanıtı.

Zeki bakışlarının mavi gülüşüyle
Aydınlanan göz kapakları dolu alevle.

Sever güzelleri hep aşk-ı lâübâlîsi;
Tarab yegâne pesendîde-i hayâlîsi.

Eder kıyâfeti âzâde bir mizâc ikrâr:
"Kemer güsiste, perâkende gûşe-i destâr."

Zavallı âleme pek şâikâne aldanıyor,
Hayâtı bitmeyecek bir dem-i şegaf sanıyor.

Bütün heves, heves ü ibtilâ, garâm ü emel;
Zamânının yed-i lehvinde münkalib, mugfel.

Nasıl kırıp çıkacak? Meşrebince bir halka;
Kapılmamak ne kadar güç o seyl-i ezvâka!

Bugün bu kasr-ı müferrih, yarın o bâğ-ı safâ;
Mesîreler, o kadar hoş bahâneler... Meselâ

Açın şu perdeyi: Bir bezm-gâh-ı nûş-â-nûş,
Münâdimîn-i tarab ser-be-ser şetâret-pûş.

Kenâr-ı bahre kurulmuş cesîm bir eyvân;
Önünde rûh-fezâ bir hadîka-i reyyân;

Tarab: Şenlik, eğlence. **Pesendîde:** Beğenilmiş, seçilmiş. **Âzâde:** Kurtulmuş, özgür. **Kemer güsiste:** Kemeri çözülmüş, kalender, derbeder. **İkrâr:** Açıklama, söyleme. **Perâkende:** Dağınık. **Destâr:** Sarık. **Gûşe:** Köşe, bucak, uç. **Şâikâne:** İstekle, şevkle. **Dem:** Süre, zaman. **Şegaf:** Çılgınca sevme. **İbtilâ:** Tutkunluk, düşkünlük. **Garâm:** Aşk. **Yed:** El. **Lehv:** Oyun, eğlence. **Münkalib:** Değişen, dönmüş. **Mugfel:** Kanmış, aldatılmış. **Meşreb:** Huy, doğa. **Seyl:** Sel. **Ezvâk:** Zevkler. **Kasr:** Köşk, saraycık. **Müferrih:** Ferahlık veren, iç açıcı. **Mesîre:** Gezi, eğlence yeri. **Bezm-gâh:** İçki meclisi. **Nûş-â-nûş:** İçe içe, içtikçe, içerek. **Münâdimîn:** Meclis arkadaşları. **Ser-be-ser:** Baş başa, baştan başa. **Şetâret-pûş:** Sevince bürünmüş. **Bahr:** Deniz. **Cesîm:** Büyük. **Eyvân:** Çardak, köşk, salon. **Rûh-fezâ:** Cana can katan, ruha tazelik veren, iç açan. **Hadîka:** Bahçe. **Reyyân:** Suya kanmış.

Uçarı aşkı hep güzelleri sever,
Hayali hep şenliği, eğlenceyi seçer.

Giyinişi özgür yaradılışını anlatır:
"Kuşağı kopuk, sarığının ucu dağınıktır."

Zavallı, dünyaya sevinçle, istekle kanıyor,
Hayatı bitmeyecek bir sevişme çağı sanıyor.

Bütün heves, istek ve düşkünlük, aşk ve umut,
Zamanın eğlenceli elinde değişiyor, aldanıyor.

Nasıl kırıp çıkacak, huyuna uygun bu halkadan?
Kapılmamak ne kadar güç seline o zevklerin!

Bugün iç açan köşk, yarın o eğlence bahçesi,
Gezi yerleri, o kadar hoş bahaneler... Söz gelişi

Açın şu perdeyi: İçki meclisi, bir eğlence,
Şenlik arkadaşları hep bürünmüş sevince.

Büyük bir çardak kurulmuş deniz sahiline,
Önünde cana can katan bir sulanmış bahçe.

Güler ukûs-ı terennümle sakf-ı zerkârı;
Kulûba neş'e döker selsebîl-i devvârı;

Gezer tuyûr-ı emel sâye-gâh-ı târında,
Çerâğlar dolaşır sahn-ı lâle-zârında.

Sükûnlu bir gecenin ufk-ı nâiminde kamer
Bu neşve-zâr-ı behiştîye arz-ı hasret eder;

Ağaçların arasından nigâh-ı reşk-eseri
Koşup öper mütebessim, küşâde sîneleri.

Bu yanda hâle-nümâ telli pullu bir cevelân;
O bir perî-i tarabdır ki raks içinde nihân;

Öter şu yanda nagam-perverânın en güzeli,
Dudaklarında Nedîm'in o günkü bir gazeli.

Güler, şakır, bağırır, ağlar, âh ü vâh eyler
Hurûş-ı vecd ile hep defler, ûdlar, neyler.

Rahîkler sunulur cevherîn kadehlerle,
Ümîdler verilir işve-i mükerrerle.

Ukûs: Yansımalar, yankılar. **Sakf:** Dam, çatı, tavan. **Zerkâr:** Altınla işlenmiş. **Kulûb:** Yürekler. **Selsebîl:** Çeşme, güzel su. **Devvâr:** Fıskiye, dönen. **Tuyûr:** Kuşlar. **Sâye-gâh:** Gölgelik. **Târ:** Karanlık, tel, saç teli. **Çerâğ:** Mum, fitil. **Sahn:** Alan, sahne, avlu. **Lâle-zâr:** Lale bahçesi. **Sükûnlu:** Durgun. **Ufk:** Ufuk. **Nâim:** Uyuyan. **Kamer:** Ay. **Neşve-zâr:** Sevinç, neşe bahçesi. **Behiştî:** Cennetlik, cennete ait. **Arz-ı hasret etmek:** Özlemini sunmak, kıskanmak. **Nigâh:** Bakış. **Reşk-eser:** Kıskanç. **Küşâde:** Açık. **Sîne:** Göğüs. **Hâle-nümâ:** Ayla gibi, haleye benzeyen, haleli. **Cevelân:** Dolaşma, gezinme. **Tarab:** Eğlence, şenlik. **Raks:** Oyun, raks. **Nihân:** Gizli, saklı. **Nagam-perverân:** Ezgi sevenler, şarkı söyleyenler, şarkıcılar. **Hurûş:** Coşma, şamata, çağlama. **Vecd:** Kendinden geçme, dalgınlık. **Rahîk:** Duru, saf, kokulu şarap. **Cevherîn:** Mücevherli, cevherden yapılma. **Şîve:** Cilve, naz. **Mükerrer:** Tekrarlanan.

Ezginin yankısıyla güler altın işlemeli tavanı,
Gönüllere sevinç döker fıskıyenin suları.

Gezer istek kuşları karanlık gölgelikte,
Mumlar dolaşır lale bahçesinin içinde.

Durgun bir gecenin ufkunda ay uyuklar,
Bu cennetlik sevinç bahçesine özlem duyar;

Ağaçların arasından kıskanç bakışları
Koşup öper gülerek, açılmış göğüsleri.

Bu yanda telli pullu dolaşılır, ayla gibi,
O bir eğlence perisidir oyun içinde gizli.

Şu yanda öter şarkıcıların en güzeli,
Dudaklarında Nedim'in o günkü bir gazeli.

Güler, şakır, bağırır, ağlayıp inler
Coşarak bütün tefler, udlar, neyler.

Duru şaraplar sunulur yakuttan kadehlerle,
Umutlar verilir tekrarlanan cilvelerle.

Süzük nazarlara mestâne dîdeler meftûn
Bir ibtisâmı hemân karşılar bir âh-ı derûn.

Döner bu âlemin üstünde pür-şemîm-i hayâl,
Havâssa ra'şe veren bir nesîm-i hâr-ı visâl.

Piyâle, lâle, sebû, nükte, hande hep karışık;
Bulur önünde heves mahfil-i ümîdi açık.

Tesâdüm eyleyerek mevce mevce hissiyât,
Bu cûşişin boğulur ortasında fikr-i hayât!

Nedîm, o bir yeni dem-sâza hemdem-i hurrem,
"Çekip visâdeyi, kılmış külâh-ı gûşeyi ham,"

Kırık dökük dem urur mahremâne sevdâdan;
Meyân-ı bezme de bir harf-i şûh atar aradan.

Zarîf bir sözü, bir nev-şüküfte mazmûnu
Yerinden oynatır eyvân-ı hande-meşhûnu...

Nedîm'in işte likâ-yı hayât-ı fânîsi;
Nedîm, o şi'rimizin çehre-i civânîsi!

1 Temmuz 1313

Nazar: Bakış. **Mestâne:** Sarhoşça. **Dîde:** Göz. **Meftûn:** Tutkun, vurgun. **İbtisâm:** Gülümseme. **Derûn:** İçten gelen, iç. **Pür-şemîm:** Güzel kokulu. **Havâs:** Duyular. **Ra'şe:** Titreme, ürperme. **Nesîm:** Rüzgâr, yel. **Hâr:** Sıcak, ateşli. **Piyâle:** Kadeh. **Sebû:** Sürahi. **Hande:** Gülme. **Mahfil:** Dernek, toplantı yeri, meclis. **Tesâdüm:** Çarpışma, tokuşma. **Mevce:** Dalga. **Hissiyât:** Duygular. **Cûşiş:** Coşma. **Dem-sâz:** Sırdaş, arkadaş. **Hemdem:** Sıkı fıkı arkadaş. **Hurrem:** Şen, sevinçli, güleryüzlü. **Visâde:** Yastık, şilte. **Gûşe:** Yan, köşe. **Ham:** Eğri, eğik. **Dem urmak:** Söz etmek. **Mahremâne:** Gizlice. **Meyân:** Orta, ara. **Bezm:** İçki meclisi. **Harf:** Söz. **Nev-şükûfte:** Yeni açılmış. **Mazmûn:** Kalıp, sanatlı ince söz, kavram. **Eyvân:** Çardak, divan, köşk. **Hande-meşhûn:** Gülüş dolu, gülen. **Likâ:** Yüz. **Fânî:** Geçici, ölümlü. **Çehre:** Yüz. **Civân:** Genç.

Süzgün bakışlara tutulur sarhoş gözler,
Bir gülümseyişi içten gelen bir ah karşılar.

Bu âlemin üstünde hayalin güzel kokusu gezinir,
Birleşmenin ateşli rüzgârı duyuları ürpertir.

Kadeh, lale, sürahi, nükte, gülüş birbirine karışık,
Bulur istek, önünde umut kapısını açık.

Birbiriyle çarpışarak dalga dalga duygular,
Bu coşkunluğun ortasında hayat düşüncesi boğulur.

Nedim, o bir yeni sırdaşa, güleryüzlü arkadaşa,
"Yastığı çekip eğdirmiştir külahını bir yana;"

Kırık dökük söz eder gizlice sevişmekten,
Meclisin ortasına da şuh bir söz atar aradan.

İnce bir sözü, yeni açılmış bir nüktesi
Güldürüp yerinden oynatır divandakileri...

Nedim'in işte geçici, ölümlü hayatı;
Nedim, şiirimizin o genç kalan yüzü!

13 Temmuz 1897

ÜSTÂD EKREM[1]

Bülend-i nâsıye sîmâ-yı zî-vakâr-ı dehâ;
Güzîde heykel-i rûhu'l-edeb ki sadrında
Vurur şafak-zede bir kalb-i sermedî-heyecân.

Lisân-ı kalbi okur bir neşîde-i giryân
Ki en ferahlı, en âsûde mevc-i satrında
Derin derin düşünür, bir melâl-i müstesnâ.

Bütün gumûm-ı beşer dûş-ı ihtisâsında;
Hayâtı bir mütefekkir hazân sabâhı gibi
Rakîk sislerin altında pür-sükûn, bî-hâb.

Hazân sabâhı kadar mest-i girye bir mehtâb
Şeb-i hayâlini okşar, perî cenâhı gibi,
Bir ihtizâz-ı münevverle her temâsında...

Sever tefekkürü, dem-sâz-ı bî-hemâli odur
Leyâl-i târ-ı melâlinde, lâl ü müstağrak;
Onunla tayyeder âşûb-gâh-ı nâsûtu,

Bülend: Yüksek. **Nâsiye:** Alın. **Sîmâ:** Yüz. **Zî-vakâr:** Ağırbaşlı. **Güzîde:** Seçkin. **Edeb:** Usluluk, terbiye, incelik. **Sadr:** Göğüs, yürek. **Şafak-zede:** Şafak vurgunu (düşkünü). **Sermedî:** Sürekli, sonsuz, ölümsüz. **Neşîde:** Ezgi. **Giryân:** Ağlayan. **Âsûde:** Dingin, rahat. **Mevc:** Dalga. **Satr:** Satır. **Melâl:** Üzüntü, usanç, sıkıntı. **Gumûm:** Tasalar, üzüntüler. **Beşer:** İnsanlık. **Dûş:** Omuz. **İhtisâs:** Duygulanma. **Hazân:** Güz. **Rakîk:** İnce. **Pür-sükûn:** Sessiz, durgun, dingin. **Bî-hâb:** Uykusuz. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Şeb:** Gece. **Cenâh:** Kanat. **İhtizâz:** Titreme. **Münevver:** Aydın, ışıklı. **Dem-sâz:** Sırdaş, arkadaş. **Bî-hemâl:** Eşsiz. **Leyâl:** Geceler. **Lâl:** Dilsiz, sessiz. **Müstağrak:** Dalgın. **Tayyetmek:** Katlanmak, aşmak, üzerinden atlamak (geçmek). **Âşûb-gâh:** Karşılık yeri. **Nâsût:** İnsanlıkla ilgili şeyler, dünya.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 406, 10 Kânunuevvel 1314/22 Aralık 1898, s. 248-249. Üstâd Ekrem: Tanzimat ve Servetifünûn dönemlerinin şair ve yazarlarından Recaizâde Mahmut Ekrem. 1 Mart 1847'de İstanbul'da doğmuş ve 31 Ocak 1914'te ölmüştür. Mekteb-i Sultâni'de Fikret'e öğretmenlik yapmıştır. (A. B.)

EKREM USTA

Yüksek alın, dehanın ağırbaşlı yüzü,
Seçkin bir incelik heykeli ki göğsünde
Şafağa tutkun bir yürek hep çarpar coşkuyla.

Yüreğinin dili ağlayan bir ezgi okur,
En dingin, en durgun satırının dalgasında
Derin derin düşünür eşsiz bir tasayla.

Duyarlı omuzundadır insanlığın tüm acıları,
Yaşayışı düşünen bir güz sabahını andırır,
İnce sislerin altında sessiz, uykusuzdur.

Güz sabahı kadar ağlamaktan sarhoş bir ay ışığı
Hayalinin gecesini okşar, peri kanadı gibi,
Aydınlık bir titreyişle her dokunuşunda...

Sever düşünmeyi, eşsiz arkadaşı, sırdaşı odur
Usancının karanlık gecesinde, suskun ve dalgın,
Onunla aşıp geçer dünyasını şu kargaşanın;

Onunla sâir olur huld-zâr-ı lâhûtu,
Odur hayâtını telzîz eden biraz ancak;
Nedîm-i rûhu odur, mahrem-i hayâli odur.

Bir ihtişâm-ı nezâhet leb-i hitâbında
Tekellümâtına bir nükhet-i necîbe verir;
Bu nutk-ı pâk ile eyler ukûlü isticvâb.

Yaşar gıdâ-yı kemâliyle bir cihân-ı şebâb;
Kemâl-i sıytını te'yîd içinse kâfîdir
Şebâba verdiği ders-i edeb kitâbında.

8 Kânunuevvel 1314[1]

Sâir: Gezme, dolaşma. **Huld-zâr:** Cennet. **Lâhût:** Tanrısal dünya, uluhiyet âlemi. **Telzîz etmek:** Tatlandırmak. **Nedîm:** Arkadaş. **Mahrem:** Haram, yasaklanmış, içli dışlı, gizli. **Nezâhet:** Temizlik, naziklik, incelik. **Leb:** Dudak. **Hitâb:** Seslenme, konuşma. **Tekellümât:** Konuşmalar. **Nükhet:** Esinti, hava, soluk. **Necîbe:** Temiz, soylu. **Nutk:** Söylev, nutuk. **Ukûl:** Akıllar. **İsticvâb:** Sorguya çekme. **Gıdâ:** Besin. **Kemâl:** Olgunluk, yetkinlik, değer. **Sıyt:** Ün, şöhret, ses. **Te'yîd:** Pekiştirme, doğrulama. **Kâfî:** Yeter. **Şebâb:** Gençlik.

1 Baskıya esas alınan *Rübâb-ı Şikeste*'nin Osmanlıca son baskısında (1327/1911) şiirin yazılış tarihi yanlışlıkla "7 Kânunusani 1314/19 Ocak 1899" olarak yazılmıştır. (e. n.)

Onunla gezip tozar Tanrı'nın cennetini,
Biraz tatlandıran hayatını ancak odur,
Ruhunun arkadaşı odur, hayalinin sırdaşı odur.

Bir incelik görkemi konuşurken dudağında,
Söylediklerine soylu bir hava verir;
Bu tertemiz söylevle akılları sorguya çeker.

Gençlik dünyası olgunluğunun besiniyle yaşar,
Ününün büyüklüğünü göstermek içinse yeter
Gençliğe verdiği edebiyat dersi kitabında.

20 Aralık 1898

NEF'Î[1]

Bir yağız çehre, çatılmış iki hançer kaşlar;
Yine hançer gibi keskin iki ma'nâlı nazar...

Yâd-ı ulvîsi hayâlimde bu sîmâyı taşır,
Bence Nef'î'ye bu sîmâ-yı mehâbet yaraşır.

Tab'ı sahbâ gibi cûş-âver-i mînâ-yı makâl,
Fikri Ankâ gibi bâlâ-rev-i atbâk-ı hayâl.

Açılır gonce-i ilhâmı leb-i hârında,
Berk urur şu'le-i endîşesi enzârında.

Âteşîn cerbeze bir nâtıka-âsâ gözler
Cezbe-i rûh-ı şegaf-dârını takrîr eyler.

Görünür, safha-i emvâca düşen lem'a gibi,
Alnının çîn-i bülendinde o rûh-ı asabî.

Ma'nâ: Anlam. **Nazar:** Bakış. **Sîmâ:** Yüz. **Mehâbet:** Heybetlilik, büyüklük. **Tab':** Doğa, benlik. **Sahbâ:** İçki, şarap, kızıl. **Cûş-âver:** Coşturucu. **Mînâ:** Şişe, cam, kadeh. **Makâl:** Sözler. **Ankâ:** Anka kuşu. **Bâlâ-rev:** Yüksekten giden. **Atbâk:** Tabakalar. **Leb:** Dudak. **Hâr:** Ateşli, yakıcı. **Berk urmak:** Şimşek çakmak. **Şu'le:** Alev. **Enzâr:** Bakışlar. **Âteşîn:** Ateşten. **Cerbeze:** Güzel konuşma, ustalık. **Nâtıka-âsâ:** Konuşur gibi. **Cezbe:** Kendinden geçme, kapılma. **Şegaf-dâr:** Çılgınca seven, delirten. **Takrîr eylemek:** Anlatmak, ifade etmek. **Emvâc:** Dalgalar. **Safha:** Yüzey. **Lem'a:** Parıltı. **Çîn:** Büklüm, kırışıklık, kıvrım. **Bülend:** Yüksek, yüce.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 411, 14 Kânunusani 1314/26 Ocak 1899, s. 327. Nef'î: XVII. yüzyıl divan şairlerinden Nef'î 1572'de Hasankale'de (Erzurum) doğmuş ve 27 Ocak 1635'te Vezir Bayram Paşa için yazdığı bir yergi yüzünden İstanbul'da boğdurularak öldürülmüştür. (A. B.)

NEF'Î

Bir yağız yüz, iki hançer gibi kaşlar çatılmış,
Yine hançer gibi keskin anlamlı iki bakış...

Yüce anısı hayalimde bu yüzü taşır,
Bence Nef'î'ye bu heybetli yüz yaraşır.

Doğası, şarap gibi, coşturan sözlerin kadehi,
Düşüncesi, hayal tabakalarının üstünde, Anka gibi.

Açılır ilham goncası ateşli dudağında,
Şimşek gibi çakar tasa alevi bakışlarında.

Ateşli bir ustalıkla konuşurcasına gözler
Ruhun çılgınca severek coşmasını söyler.

Görünür, dalgaların üstüne düşen parıltı gibi,
Alnının büyük kırışığında o sinirli ruhu.

Başkadır feyz-i hüner kilk-i füsûn-sâzında,
Cânlanır, vecde gelir söz leb-i i'câzında.

Duyulur ka'r-ı beyânında sadâ-yı âhen,
Darb-ı şeşperle çıkan ka'ka'a miğferlerden.

Aks-i âvâze-i heycâ gibi eyler izhâr
Bir derin gulgule nazmında hurûş-ı efkâr.

Sanki bir ma'reke, bir ma'reke-i cûş-â-cûş;
Sıyt-ı velvâl-i vegâ, velvele-i ceng-i cüyûş.

Ser-be-ser ra'd-ı hayâhâ-yı veleh-zâ-yı sufûf,
Sû-be-sû berk-ı çekâçâk-ı şerer-nâk-i süyûf.

Hamle-i saf-şiken-i cân-fiken-i pîl-i demân,
Savlet-i gürz-i girân, darbet-i şemşîr ü sinân.

Kûs ü nakkâre hem-âheng-i gırîv-i hecemât,
Köpürür her gûşeden demdeme-i dîv-i memât.

Feyz: Bolluk, gürlük. **Kilk:** Kamış kalem. **Füsûn-sâz:** Büyülü. **Vecd:** Coşku. **İ'câz:** Özlü, düzgün söyleme, şaşırtma. **Ka'r:** Derinlik. **Beyân:** Anlatış. **Âhen:** Demir. **Şeşper:** Altı kanat, altı dilimli topuz. **Ka'ka'a:** Kılıçların çarpışmasından çıkan ses. **Aks:** Yansıma, yankı. **Heycâ:** Savaş, kavga. **Âvâze:** Yüksek ses, gürültü, şamata. **Nazm:** Koşuk, şiir. **Hurûş:** Coşma, çağıltı, gürültü. **Efkâr:** Fikirler. **Ma'reke:** Savaş alanı, savaş. **Cûş-â-cûş:** Taşkın, coşkun. **Sıyt:** Ün, şan, ses. **Velvâl:** Ağlayıp inleme, feryat. **Vegâ:** Kavga, savaş. **Cüyûş:** Askerler, ordular. **Ser-be-ser:** Baş başa. **Ra'd:** Gök gürültüsü. **Hayâhâ:** Vaveyla, hayhuy, feryat. **Veleh-zâ:** Şaşırmış, korkunç. **Sufûf:** Saflar. **Sû-be-sû:** Her yanda. **Berk:** Şimşek. **Çekâçâk:** Şakırtı. **Şerer-nâk:** Kıvılcım saçan. **Süyûf:** Kılıçlar. **Saf-şiken:** Saf kıran. **Cân-fiken:** Can alan. **Pîl:** Fil. **Demân:** Kükreyen. **Savlet:** Saldırı. **Girân:** Ağır. **Gürz:** Topuz. **Darbet:** Çarpışma. **Şemşîr:** Kılıç. **Sinân:** Mızrak, süngü. **Kûs:** Kös, büyük davul. **Nakkâre:** Dümbelek. **Hem-âhenk:** Uyumlu. **Gırîv:** Çığlık, bağırış. **Hecemât:** Saldırılar, hücumlar. **Demdeme:** Öfke, kavga. **Dîv:** Dev. **Memât:** Ölüm.

Büyülü kaleminin becerisi boldur, başkadır,
Mucizeli dudağında söz coşar, canlanır.

Duyulur deyişinin derinliğinde sanki demir sesi,
Topuzla miğferlere vurulunca çıkan ses gibi.

Savaş gürültüsünün yankısı gibi derin
Bir uğultu şiirinde: Coşkusu düşüncelerin.

Sanki bir savaş oluyor, kavga bağırtısı,
Savaş coşkusu, askerlerin savaş gürültüsü.

Safların baş başa gök gürler gibi haykırması,
Her yanda kıvılcımlı kılıçların şimşek şakırtısı.

Saf kıran, can alan, kükreyen filin atılımı,
Ağır topuzun saldırısı, kılıçla mızrağın çarpışması.

Davulların sesi saldırı çığlıklarına uyar,
Her köşeden ölüm devinin öfkesi köpürür.

Na'ralar muşta-zen-i tabl-ı sımâh-ı gerdûn;
Sadmeler, zelzeleler hadşe-res-i kalb-i menûn.

Atılır her yana bin rahş-i savâik peyrev,
Gerd-i haşyetle dolar künbed-i vârûne-i cev...

Ooh, ey mu'ciz-edâ şâir-i şâyeste-gurûr,
İnliyor nây-ı beyânında nevâ-yı Mansûr.

Anlamazlar o tehevvür, o şikâyât niçin
Dahledenler sana feryâd-ı mübâhâtın için.

Sığmamış sadr-ı pelengânene kalb-i şîrin,
Yetmemiş kudretine şöhret-i âlem-gîrin.

Öyle bir nehr-i muazzam gibi cûş etmişsin;
Fakat eyvâh, çorak yerde akıp gitmişsin!

Sana bir başka zemîn, başka zamân lâzımdı;
Sana bir âlem-i lâhût-nişân lâzımdı.

11 Kânunusani 1314

Muşta-zen: Yumruk vuran. **Tabl:** Kulak zarı, davul. **Sımâh:** Kulak. **Gerdûn:** Dönen, dünya, felek. **Sadme:** Vuruş. **Hadşe-res:** Ürküntü veren, ürkünç. **Menûn:** Zaman. **Rahş:** Gösterişli at. **Savâik:** Yıldırımlar. **Peyrev:** İzleyen, ardından giden. **Gerd:** Toz. **Haşyet:** Korku. **Vârûne:** Ters, uğursuz. **Cev:** Hava, boşluk, gök. **Mu'ciz-edâ:** Tavrı, edası üstün olan. **Şâyeste:** Lâyık, değer. **Nây:** Ney. **Nevâ:** Ses, uyum. **Mansûr:** Hallac-ı Mansur. **Tehevvür:** Öfkelenme, kızma. **Şikâyât:** Yakınmalar. **Dahletmek:** Karışmak, sataşmak. **Mübâhât:** Övünme. **Sadr:** Göğüs. **Peleng:** Pars. **Şîr:** Arslan. **Âlem-gîr:** Dünyayı tutan, evrensel. **Nehr:** Irmak. **Muazzam:** Büyük. **Cûş:** Coşma. **Lâhut-nişân:** Kutsal, tanrısal.

Naralar dünyanın kulak zarını yumruklar,
Vuruşlar, depremler zamanın yüreğini sarsar.

Art arda bin yıldırım atı her yana koşar,
Altüst olan gök boşluğu korku tozuyla dolar.

Oh, ey gururlanmaya layık öz sözlü şair,
Mansur'un sesi neyinin deyişinde inler.

Anlamazlar o kızmalar, o yakınmalar niçin,
Sataşanlar sana kıvançlı çığlığın için.

Sığmamış arslan yüreğin parsın göğsüne,
Yetmemiş dünyaya yayılan ünün, gücüne.

Öyle büyük bir ırmak gibi coşmuşsun,
Fakat, yazık ki çorak yerde akıp gitmişsin!

Sana bir başka yer, başka çağ gerekirdi,
Sana bir kutsal dünya gerekirdi.

23 Ocak 1899

HÂMİD[1]

Açık bir cebhe, mûnis bir nazar, bir fıtrat-ı mahrem...

Fezâ-yı bî-tenâhîsiyle, ebhâr ü cibâliyle,
Fürûğ-ı şûh-ı eshâriyle, zalmâ-yı leyâliyle,
Bütün volkanlarıyla, berk u ra'd-ı pür-celâliyle,
Şuûn-ı reng-reng-i inşirâh u infiâliyle
O fıtrat pür-garâib bir tecellî-gâh, bir âlem.

Tabîattan büyük bir âlem-i külliyyet-i ezdâd:

Uçar bâl-i hayâl açmış hakîkatler semâsında;
Okur eş'âr-ı ulvî bir leb-i sâkit havâsında;
Durur bir mübhemiyyet en celî tal'at-likâsında;
Gezer tayf-ı mekâbir, rûhlar zıll-ı ridâsında;
Geçer hengâmeler, mes'ûd u muzlim, şâtır u nâ-şâd.

Cebhe: Alın, yüz. **Mûnis:** Sevimli, sıcak, cana yakın, alışkın. **Nazar:** Bakış. **Fıtrat:** Yaradılış. **Mahrem:** Gizli, içten. **Fezâ:** Uzay. **Bî-tenâhî:** Sonsuz. **Ebhâr:** Denizler. **Cibâl:** Dağlar. **Fürûg:** Parıltı, ışık. **Eshâr:** Seherler. **Zalmâ:** Karanlık. **Leyâl:** Geceler. **Berk:** Şimşek. **Ra'd:** Yıldırım. **Pür-celâl:** Yücelik (ululuk) dolu. **Şüûn:** İşler, olaylar. **İnşirâh:** Ferahlık, iç açılması. **İnfiâl:** Kızma, dargınlık. **Pür-garâib:** Gariplikler dolu, şaşırtıcı. **Tecellî-gâh:** Belirme yeri. **Külliyyet:** Toplam, topluluk, bütünlük. **Ezdâd:** Karşıtlıklar, çelişkiler. **Bâl:** Kanat. **Semâ:** Gök. **Eş'âr:** Şiirler. **Ulvî:** Yüce. **Leb:** Dudak. **Sâkit:** Suskun. **Mübhemiyyet:** Belirsizlik, anlaşılmazlık. **Celî:** Açık. **Tal'at:** Yüz, güzellik. **Likâ:** Yüz. **Tayf:** Görüntü, hayal. **Mekâbir:** Mezarlar, kabirler. **Zıll:** Gölge. **Ridâ:** Perde, örtü. **Hengâme:** Patırtı, gürültü, kavga. **Mes'ûd:** Mutlu. **Muzlim:** Karanlık. **Şâtır:** Sevinçli. **Nâ-şâd:** Mutsuz, üzgün.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 434, 24 Haziran 1315/6 Temmuz 1899, s. 277. Hâmid: Tanzimat edebiyatının önde gelen şair ve oyun yazarlarından Abdülhak Hâmit Tarhan. İstanbul'da 2 Ocak 1852'de doğmuş ve 12 Nisan 1937'de ölmüştür. Hâmit'le ilgili bu şiir hem *Servet-i Fünûn* hem de *İrtikâ* (25. 6. 1315/7. 7. 1899, sayı 19) dergisinde çıkmıştır. (A. B.)

HÂMİT

Açık bir alın, sıcak bir bakış, içten bir yaradılış...

Sonsuz uzayıyla, dağları ve denizleriyle,
Sabahlarının şuh ışığı ve karanlık geceleriyle,
Bütün yanardağları, yıldırım ve şimşeğiyle,
Çeşitli iç açıcı ve kızdırıcı işleriyle
O yaradılış, gariplikler dolu bir dünyadır.

Doğadan da büyük çelişkileri olan bir dünya:

Uçar hayal kanadını açmış gerçekler göğünde,
Okur yüksek şiirleri susan bir dudak havasında,
Vardır bir gizlilik en açık güzelliğinde,
Gezer mezarların hayali, ruhlar, gölgesinde.
Geçer gürültüler mutlu ve karanlık, şen ve üzgün.

Muallâ bir derinlik şi'r-i Hâmid, şi'r-i vecd-âver...

Dehâ, ey neyyir-i esrârı füshat-zâr-ı ilhâmın,
Senin pîşânî-i Hâmid midir evreng-i ârâmın?..
Güler, ey dâhi-i a'zam, serin fevkinde ecrâmın;
Olur meşhûd-ı fikrim yâda geldikçe büyük nâmın:
Derin bir cevv-i lâhûtî, geniş bir darbe-i şehper.

22 Haziran 1315

Muallâ: Yüce, yüksek. **Vecd-âver:** Coşku veren, coşturan. **Neyyir:** Işık. **Esrâr:** Gizler, sırlar. **Füshat-zâr:** Geniş yer, açıklık yer. **İlhâm:** Esin. **Pîşânî:** Alın. **Evreng:** Taht. **Ârâm:** Dinlenme, durma, huzur. **A'zam:** En büyük. **Ser:** Baş. **Fevk:** Üst. **Ecrâm:** Yıldızlar. **Meşhûd:** Tanık, kanıt, görülmüş. **Nâm:** Ad, ün. **Cevv:** Boşluk. **Lâhûtî:** İlahi. **Darbe:** Vuruş. **Şehper:** Kanat, en uzun kanat tüyü.

Yüksek bir derinliktir Hâmit'in şiiri, coşturucu...

Deha, ey gizleri aydınlatan genişliği ilhamın,
Senin kurduğun taht alnı mıdır Hâmit'in?
Güler, ey koca dâhi, başın üstünde yıldızların;
Düşüncem kanıtlanır anıldıkça büyük adın:
Derin bir gök boşluğu, geniş bir kanat vuruşu...

4 Temmuz 1899

ÂVENG-İ ŞÜHÛR

AYLARIN DEMETİ

1- [MART][1]

Câmid nazarlarıyla, soğuk çehresiyle kış
Ayrılmak istiyor, fakat ayrılmıyor gibi;
Örter, açar, bakar, yine örter sehâibi...
Birçok sürer bu reng-i tereddüd, bu nazlanış.

Kuşlar, zavallı yavrucağızlar bu cilveden
Sersemlenir, tahassun ederler saçaklara;
Her lahza bir tahavvül-i bâridle manzara
Bir lahza önce aldanarak inkişâf eden.

Ezhâra dehşet-âver olur; şimdi mübtesim
Bir nazra, şimdi giryeli bir çehre-i melâl;
Bir ân-ı ferd içinde meserret ü infiâl.

Çirkin değil, fakat acı bir yüz ki mürtesim
En nâzlı hatlarında huşûnet alâimi...
Hırçın, sinirli bir kadının hâl-i dâimi.

Âveng: Hevenk, demet. **Şühûr:** Aylar. **Câmid:** Donmuş. **Nazar:** Bakış. **Çehre:** Yüz. **Sehâib:** Bulutlar. **Reng:** Renk, oyun, çizgi, hile. **Tereddüt:** İkircim, kararsızlık. **Tahassun etmek:** Sığınmak, kapanmak. **Lahza:** An, dakika. **Tahavvül:** değişme. **Bârid:** Soğuk. **Manzara:** Görünüm. **İnkişâf etmek:** Açmak (çiçekler için). **Ezhâr:** Çiçekler. **Dehşet-âver:** Korkunç, korku getiren. **Mübtesim:** Gülümseyen. **Nazra:** Bakış. **Girye:** Ağlama, gözyaşı. **Melâl:** Usanç, üzünç, tasa. **Ferd:** Tek, birey. **Meserret:** Sevinç. **İnfiâl:** Darılma, üzülme. **Mürtesim:** Resmi çıkan, resmedilen. **Hat:** Çizgi. **Huşûnet:** Sertlik, kabalık. **Alâim:** Belirtiler. **Dâim:** Sürekli, her zamanki.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 367, 12 Mart 1314/24 Mart 1898, s. 34. Rumi takvimde yılın ilk ayı Mart idi. (A. B.)
Dergide, "Âveng-i Şühûr -1- Mart" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

1- [MART]

Donuk bakışlarıyla, soğuk yüzüyle kış
Ayrılmak istiyor, ama ayrılmıyor gibi,
Örter, açar, bakar, yine örter bulutları...
Epey sürer bu ikircim oyunu, bu nazlanış.

Kuşlar, zavallı yavrucağızlar bu cilveden
Sersemleşir, sığınırlar saçaklara;
Görünüş soğuyup değişir her dakika,
Biraz önce aldanarak açılıp serpilen

Çiçekleri bir korku alır; şimdi gülümseyen
Bir bakış, şimdi ağlayan usançlı bir yüz;
Bir çırpıda sevinme ve üzülme, art arda.

Çirkin değil, ama acı bir yüz ki görülür
En nazlı çizgilerinde bile sertlik belirtisi...
Hırçın, sinirli bir kadının süregelen hali.

2- [NİSAN][1]

Çiçekli bir dala konmuş kanatlı bir hulyâ...
Kalem, bahârı bu tasvîr-i sâde-nakşıyla
Hulâsa eylemek ister ve nâgehân peydâ
Vüreykalardaki şermende bir tehâşîyle
Eder bu cür'et-i âvâresinde istihyâ.

Hakîkaten o ne hengâme-i teceddüddür
Ki dallarıyla semâsıyla, kuşlarıyla bütün
Şu köhne toprağı tervîh eder; kışın daha dün
Elinde hırpalanırken, bakarsınız ki bugün
Bir inbisât-ı müzehherle hep tabîat pür.

Sular akar, kuzular oynaşır; safâsından
Hayât raksediyor zannedersiniz; eshâr
Olur tele'lü'-i bârân içinde hande-feşân...
Bu ibtisâm ile gûyâ, şüküfte-rûh-ı bahâr,
Lebinde bir sarı nîlûferin doğar Nîsân.

8 Nisan 1314

Nakş: Nakış, işleme, çizgi. **Hülâsa etmek:** Özetlemek. **Nâgehân:** Ansızın, birdenbire. **Peydâ olmak:** Ortaya çıkmak, belirmek. **Vüreyka:** Yaprakçık, filiz. **Şermende:** Utangaç. **Tehâşî:** Çekinme, ürkme, sakınma, korkma. **Cür'et:** Göze alma. **Âvâre:** Başıboş, aylak. **İstihyâ:** Utanma. **Hengâme:** Çağ, zaman, gürültü patırtı, kavga, toplantı. **Teceddüd:** Yenileşme. **Tervîh etmek:** Kokulandırmak, rahatlandırmak. **İnbisât:** Yayılma, açılma, genişleme. **Müzehher:** Çiçek açmış, çiçeklenmiş. **Pür:** Dolu. **Safâ:** Keyif, sevinç. **Eshâr:** Seherler, sabahlar. **Tele'lü':** Parıldama. **Bârân:** Yağmur. **Hande-feşân:** Gülüş saçan. **İbtisâm:** Gülümseme. **Gûyâ:** Sanki. **Şüküfte-rûh:** Ruhu (gönlü) açılmış. **Leb:** Dudak.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 373, 23 Nisan 1314/5 Mayıs 1899, s. 129. Dergide, "Âveng-i Şühûr -2- Nisan" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

2- [NİSAN]

Çiçekli bir dala konmuş kanatlı bir hulya...
Kalem bu yalın çizgiyle resmedip baharı
Özetlemek ister; ama ansızın boy atan
Filizlerin o utangaç çekingenliğine karşı
Utanır kendi başıboş alışkanlığından.

Gerçekten o ne yenileşme çağıdır ki
Dallarıyla, göğüyle, kuşlarıyla bütün
Şu eski toprak kokulanır; kışın daha dün
Elinde hırpalanırken bakarsınız ki,
Bugün çiçeklerin açmasıyla dolmuştur doğa.

Sular akar, kuzular oynaşır; keyfinden
Hayat oynuyor sanırsınız; tan yeri
Yağmur parıltısında gülüşler saçar...
Bu gülüşlerle baharın gönlü açılır sanki,
Sarı bir nilüferin dudağında Nisan doğar.

20 Nisan 1898

3- [MAYIS][1]

Mayıs bir köylü kızdır; sâf u dilber, şûh u sevdâ-kâr;
Çiçekler, kuşlar etrâfında, fevc-â-fevc ü reng-â-reng:
Çiçekler handesinden serpilen elvân-ı revnak-dâr,
Tuyûr, âvâz-ı şevkinden uçan ervâh-ı zî-âheng.

Münevver nergis-i çeşmânı handân-ı tarâvettir,
Muattar sünbül-i gîsûsu tâlân-ı şetârettir,
Müzehher sîne-i uryânı lerzân-ı muhabbettir...
Mayıs bir köylü kız, bir şûh-ı fettân-ı tabîattir.

Mayıs bir köylü kızdır, sâf u dilber, şûh u bî-ârâm;
Doğup, gülçîn olurken jâleler subh-ı bahârîden.
Söner bîçâre, en parlak dem-i şevkinde bir akşam,
Ekinler en müzehheb ra'şe-i aşkıyla titrerken.

Dilber: Güzel, gönül alan. **Sevdâ-kâr:** Sevdalı, âşık. **Fevc:** Bölük, takım, dalga. **Elvân:** Renkler, çeşitler. **Revnak-dâr:** Parlak. **Hande:** Gülüş. **Tuyûr:** Kuşlar. **Âvâz:** Ses. **Şevk:** İstek, coşku. **Ervâh:** Ruhlar. **Zî-âheng:** Uyumlu, ahenkli. **Münevver:** Işıklı. **Çeşmân:** Gözler. **Handân:** Gülen. **Tarâvet:** Körpelik, tazelik. **Muattar:** Kokulu. **Gîsû:** Uzun saç, kâkül, perçem. **Tâlân:** Yağma, çapul. **Şetâret:** Şenlik, sevinç. **Müzehher:** Çiçekli. **Sîne:** Göğüs. **Uryân:** Çıplak. **Lerzân:** Titreyen. **Fettân:** Gönül ayartan. **Bî-ârâm:** Oynak, durup dinlenmeyen. **Gülçîn:** Gül toplayan (devşiren). **Subh:** Sabah. **Jâle:** Çiğ, kırağı. **Dem:** Zaman, çağ. **Müzehheb:** Yaldızlı, altın suyuna batırılmış, sararmış. **Ra'şe:** Titreme, ürperme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 384, 9 Temmuz 1314/21 Temmuz 1898, s. 305. Dergide, "Âveng-i Şühûr -3- Mayıs" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

3- [MAYIS]

Mayıs saf ve güzel, şuh ve âşık bir köylü kızıdır;
Çevresinde dalga dalga, renk renk çiçekler, kuşlar,
Çiçeklerin gülüşünden serpilen parlak renkler;
Kuşların coşkun sesiyle uçan uyumlu ruhlar.

Aydınlık nergis gözleri tazeliğin gülüşüdür,
Kokulu sümbül kâkülleri sevincin yağmasıdır,
Çiçekli çıplak göğsü sevginin titreyişidir...
Mayıs bir köylü kız, doğanın ayartıcı, şuh kızıdır.

Mayıs saf ve güzel, şuh ve oynak bir köylü kızıdır;
Doğup bir bahar sabahı çiğler gül derlerken,
En istekli çağında bir akşam, zavallıcık, kararır,
Altınlaşan ekinler aşkıyla ürperip titrerken.

4- [HAZİRAN][1]

Altın başaklı tarlasının bir kenârını
Tezyîn eden ağaçların altında, bî-haber,
Dalmış tahayyüle;

Mes'ûd köylü! Nâsıye-i pür-gubârını
Okşar bir incilâ ki, behîmî ve hande-ver,
Benzer tevekküle.

Gel, sevgilim, seninle bu muzlim hazîreden
Bir lahzacık firâr edelim... Bak, teferrüce
Şâyeste her taraf.

"Mes'ûd köylüler!" diye olsun terâne-zen
Geldikçe karşımızda ekinler temevvüce
Pür-neş'e, pür-şegaf.

Tezyîn etmek: Süslemek. **Bî-haber:** Habersiz. **Tahayyül:** Hayal kurma. **Mes'ûd:** Mutlu. **Nâsiye:** Alın. **Pür-gubâr:** Tozlu, toz dolu. **İncilâ:** Parlaklık, parıltı, parlama. **Behîmî:** Hayvanca, hayvan gibi. **Hande-ver:** Gülüşlü, güleç. **Tevekkül:** Her şeyi Tanrı'ya bırakma, baş eğme. **Muzlim:** Karanlık. **Hazîre:** Çitle çevrili yer, cami ve türbe bahçelerinde etrafı çevrili mezar. **Lahza:** An. **Teferrüc:** Gezme. **Şâyeste:** Layık, değer. **Terâne-zen:** Şarkı söyleyen. **Temevvüc:** Dalgalanma. **Pür:** Dolu. **Pür-şegaf:** Delice sevme, aşk dolu.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 388, 6 Ağustos 1314/18 Ağustos 1898, s. 369. Dergide, "Âveng-i Şühûr -4- Haziran" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

4- [HAZİRAN]

Altın başaklı tarlasının bir yanını süsleyen
Ağaçların altında, habersiz her şeyden,
Hayale dalmış,

Mutlu köylü! Tozlu alnını
Okşar ablakça, güleç bir parıltı,
Benzer baş eğmeye.

Gel sevgilim, bu karanlık çevreden seninle
Bir parçacık kaçalım... Bak, gezinmeye
Değer her yer.

"Mutlu köylüler!" diye şarkı söylesin
Ekinler, dalgalandıkça karşımızda
Sevinçle, sevgiyle.

5- [TEMMUZ][1]

Mâî yeldirmesinin yenlerine
Silerek alnını, yorgun argın,
Gezinir tarlada bir köylü kadın.

Hûşe-çîn olmaya çıkmış, belli;
Semt-i re'sinde güneş pür-feverân
Ediyor neşr-i şuâ'-ı nîrân.

Eğilip doğrularak fâsılasız
Topluyor kût-ı maîşet yerden,
Toprağın verdiği ni'metlerden.

Gâh bir nazra-i şefkatle bakar
Zevcinin gayret-i gûlânesine,
Kızının neş'e-i tıflânesine.

Bu saâdet ona kâfî görünür:
Bir kavî âile, bol bir mahsûl;
Başka şey fikrini etmez meşgûl.

O küçük âiledir besleyecek
Âlemi bir sene in'âmiyle,
Tuhfe-i kemter-i ikdâmiyle...

Bence timsâli budur temmûzun:
Mâî yeldirmeli bir köylü kadın
Çalışır tarlada, yorgun argın.

Mâî: Mavi. **Hûşe-çîn:** Tarlada kalan başakları toplayan. **Semt-i re's:** Başucu. **Pür-feverân:** Kaynayan, fışkıran. **Neşr:** Yayma. **Şuâ':** Işın. **Nîrân:** Cehennem, ışıklar. **Fâsılasız:** Aralıksız. **Kût:** Yiyecek, besin. **Maîşet:** Geçim, yaşama. **Nazra:** Bakış. **Zevc:** Eş, koca. **Gûlâne:** Devce, dev gibi. **Tıflâne:** Çocukça. **Kavî:** Güçlü, sağlam. **İn'âm:** Nimetler. **Tuhfe:** Armağan. **Kemter:** Eksik, daha aşağı. **İkdâm:** Sürekli çalışma. **Timsâl:** Simge.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 391, 27 Ağustos 1314/8 Eylül 1898, s. 1. Dergide, "Âveng-i Şühûr -5- Temmuz" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

5- [TEMMUZ]

Mavi yeldirmesinin yenlerine
Silerek alnını, yorgun argın,
Gezinir tarlada bir köylü kadın.

Başak toplamaya çıkmış, belli;
Başucunda güneş kaynıyor,
Cehennem sıcağı yayılıyor.

Eğilip doğrularak sürekli
Topluyor besinini yerden,
Toprağın verdiği nimetlerden.

Kâh sevecen bir gözle bakar
Eşinin dev gibi çalışmasına,
Kızının çocukça sevinmesine.

Bu mutluluk ona yeter görünür:
Güçlü bir aile, bol bir ürün;
Başka şeye kafasını yormaz.

O küçük ailedir besleyecek
Dünyayı bir yıl nimetleriyle,
Çalışmanın küçük ödülüyle...

Bence simgesi budur temmuzun:
Mavi yeldirmeli bir köylü kadın
Çalışır tarlada, yorgun argın.

6- [AĞUSTOS][1]

Sünbülî bir havâ ki mest-i rükûd;
Duruyorken muhît ü nâ-mahdûd,
Acı bir hisle sanki ra'şelenir.

Hasta bir nağme, bî-mecâl-i suûd,
Dökülür katre katre, eşk-âlûd;
Bu sönen
Nefes-i vâpesîn-i mevsimdir...

Bu soluk nağme der ki: "Ey bî-sûd
Ömr-i nâlende, geçti fasl-ı sürûd;
Sen kudûm-ı bahârı beklerken
Yaz vedâ'-ı hayât edip gidiyor,
Seni dest-i hazâna terk ediyor!"

23 Ağustos 1314

Sünbülî: Bulutlu fakat yağmursuz, kapalı hava, sümbül renginde. **Mest:** Sarhoş. **Rükûd:** Durgunluk. **Muhît:** Çevre, kuşatan. **Nâ-mahdûd:** Sınırsız. **Ra'şe:** Ürperme, titreme. **Bî-mecâl:** Güçsüz, bitkin. **Suûd:** Yükselme, kalkma. **Katre:** Damla. **Eşk-âlûd:** Gözyaşlı, gözyaşına bulaşmış. **Vâpesîn:** Son, gerideki, en son. **Bî-sûd:** Boş, sonuçsuz, yararsız. **Nâlende:** İnleyen. **Fasl:** Çağ, mevsim. **Sürûd:** Şarkı, türkü. **Kudûm:** Gelme, ayak basma. **Dest:** El. **Hazân:** Güz.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 395, 24 Eylül 1314/6 Ekim 1898, s. 65. Dergide, "Âveng-i Şühûr -6- Ağustos" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

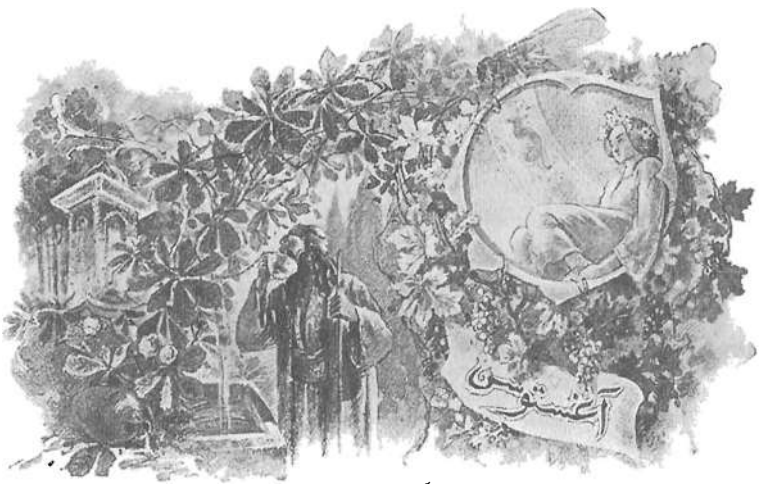
6- [AĞUSTOS]

Kapalı bir hava ki sızıp da durgunluktan,
Sınırsız ve yaygın duruyorken,
Acı bir duyguyla sanki titrer.

Hasta bir ezgi, yükselmeye gücü yok,
Dökülür damla damla, gözyaşıyla karışık;
Bu sönen
Mevsimin son soluğudur...

Bu solmuş ezgi der ki: "Ey boşuna
İnleyen ömür, şarkı dönemi geçti;
Sen beklerken baharın gelişini
Yaz hayata veda edip gidiyor,
Seni güzün eline bırakıyor!"

5 Ekim 1898

آونك شهور

7- [EYLÜL][1]

Ne zamân zerd ü muhtazır eylûl
Etse giryân bulutlarıyla hülûl
Ağlatır yâdımı bu şi'r-i melûl,
Ben bu teşbîh-i zârı pek severim:

"Bir kızın hîn-i irtihâlinde
Dolaşan handeyi cemâlinde
Andırır hâlet-i zevâlinde...
Âh, ben sonbahârı pek severim!"

26 Eylül 1314

Zerd: Sarı, sararmış, solgun. **Muhtazır:** Can çekişen, ölmek üzere olan. **Giryân:** Ağlayan. **Hülûl:** Gelip çatma, girme. **Yâd:** Gönül, anı. **Melûl:** Üzgün, bezgin, tasalı. **Teşbîh:** Benzetme. **Zâr:** Ağlayan, inleyen. **Hîn:** Sıra, vakit, zaman. **İrtihâl:** Ölme, ölüm. **Hande:** Gülüş. **Cemâl:** Yüz, görünme, yüz güzelliği. **Hâlet:** Durum, nitelik. **Zevâl:** Sona erme, ayrılıp gitme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 400, 29 Teşrinievvel 1314/10 Kasım 1898, s. 145. Dergide, "Âveng-i Şühûr -7- Eylül" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

7- [EYLÜL]

Ne zaman solgun, can çekişen eylül
Ağlayan bulutlarıyla gelip çatsa,
Bu üzüntülü şiirle ağlar gönül
Ben bu inleyen benzetmeyi pek severim:

"Bir kızın ölümü sırasında
Güzel yüzünde dolaşan gülüşün
Benzer son buluşuna...
Ah, ben bu güzü pek severim!.."

8 Ekim 1898

آونك شهور

8- [TEŞRİNİEVVEL][1]

Soluk yapraklı bir nahl-i hazânın
Perîşân zıll-ı hasret-perverinde
Oturmuş; belli bir hiss-i nihânın
Bütün ekdârı vech-i dilberinde;
Arar bir şi'r-i giryân defterinde.

Muvâfık mevkiin hüzniyle hâli:
Biraz solgun, biraz mahmûr-ı sevdâ;
Düşen yaprakların râz-ı melâli
Nümâyân cebhe-i sâfında gûyâ;
Nümâyân cebhe-i sâfında hulyâ.

17 Teşrinievvel 1314

Nahl: Ağaç, hurma ağacı. **Hazân:** Güz, sonbahar. **Zıll:** Gölge. **Hasret-perver:** Özlem çeken. **Nihân:** Gizli. **Ekdâr:** Üzüntüler, kederler. **Vech:** Yüz. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Giryân:** Ağlayan. **Muvâfık:** Uygun, yaraşır. **Mahmûr:** Uykulu, baygın, sersem. **Râz:** Giz, sır. **Melâl:** Usanç, üzünç, tasa. **Nümâyân:** Görünen. **Cebhe:** Alın, yüz. **Gûyâ:** Sanki.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 406, 10 Kânunuevvel 1314/22 Aralık 1898, s. 241. Dergide, "Âveng-i Şühûr -8- Teşrinievvel" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

8- [EKİM]

Soluk yapraklı bir güz ağacının
Özlem çeken dağınık gölgesinde
Oturmuş; bir gizli duygunun
Tüm üzüntüleri vurmuş güzel yüzüne;
Ağlamaklı bir şiir arar defterinde.

Üzüntüsüne uymuş durumu çevrenin:
Biraz solgun, biraz baygın sevgiden;
Düşen yaprakların acıklı gizi
Temiz yüzünde görünüyor sanki;
Görünüyor temiz yüzünde hulya.

29 Ekim 1898

9- [TEŞRİNİSANİ][1]

Döner âvâre-ser tehzîz-i bâd-i pür-tehevvürle,
Müşâbihtir birer pervâne-i sekrâna yapraklar;
Kırık dallar, bozulmuş âşiyânlar hep tahayyürle
Hazânın pençe-i kahrında vakf-ı iğbirâr, ağlar.

Kışın câmid nigâh-ı lerze-bahşâsıyla rencîde,
Arar bîçâre kuşlar bir melâz-ı nevbahârîyi;
Uzanmış, hasta, uryân, bister-i sengîn-i hâkîde,
Arar cism-i tabîat bir şifâ, bir feyz, bir muhyî!

Teşrinisani 1314

Âvâre-ser: Başıboş. **Tehzîz:** Hareket etme, titreme. **Bâd:** Rüzgâr, yel. **Pür:** Dolu. **Tehevvür:** Öfkelenme, kızma. **Müşâbih:** Benzer. **Sekrân:** Sarhoş. **Âşiyân:** Yuva. **Tahayyür:** Şaşırma, hayrete düşme. **Hazân:** Güz. **İğbirâr:** Gücenme, kırılma, tozlanma. **Vakf-ı iğbirâr:** Gücenik, kızgın. **Câmid:** Donuk, donmuş. **Nigâh:** Bakış. **Lerze-bahşâ:** Titreten. **Rencîde:** İncinmiş. **Bîçâre:** Çaresiz, zavallı. **Melâz:** Sığınak. **Nevbahâr:** İlkbahar. **Uryân:** Çıplak. **Bister:** Döşek, yatak. **Sengîn:** Taştan yapılmış. **Hâk:** Yer, toprak. **Tabîat:** Doğa. **Feyz:** Bolluk, çoğalma, bilim. **Muhyî:** Yaşatıcı, dirilten, can veren.

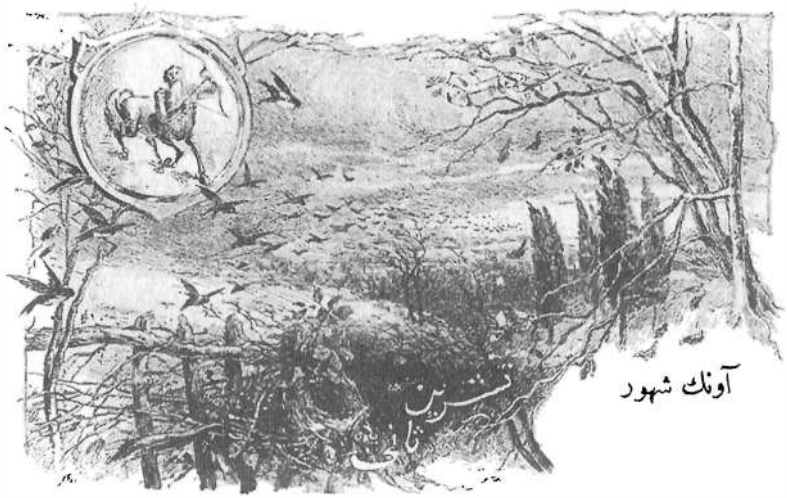
1 *Servet-i Fünûn*, sayı 408, 24 Kânunuevvel 1314/5 Ocak 1899, s. 273. Dergide, "Âveng-i Şühûr -9- Teşrinisani" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

9- [KASIM]

Başıboş döner kızgın yelin sarsmasıyla
Tıpkı birer pervane gibi sarhoş yapraklar;
Kırık dallar, bozulmuş yuvalar hep şaşkınlıkla
Güzün ezici pençesinde kırgın durur, ağlar.

Kışın titretici, soğuk bakışlarından incinen
Zavallı kuşlar bir ilkbahar sığınağı arar;
Hasta, çıplak, yerde taştan döşeğine uzanan
Doğa bir bolluk, iyileşme, canlanma arar.

Kasım-Aralık 1898

10- [KÂNUNUEVVEL][1]

Her yer beyâz: Lifâfe-i emvâtı andırır
Yekpâre bir beyâzlığın altında na'ş-ı hâk;
Yekpâre bir beyâzlığın altında ra'şe-nâk;
Her şey hitâm-ı hâile-i berfe muntazır.

Gûyâ bu intizârın o reng-i sükûnudur...
Birkaç —nazîr-i tayf-ı adem— zâg-ı bed-nigâh
Teşkîl eder bu sahnede bir tûde-i siyâh;
Bunlar kışın nümûne-i râz-ı derûnudur!

7 Kânunuevvel 1314

Lifâfe: Sargı, kefen. **Emvât:** Ölüler. **Yekpâre:** Tek parça, bütün. **Na'ş:** Ceset. **Hâk:** Toprak. **Ra'şe-nâk:** Titrek. **Hitâm:** Sona erme, son. **Berf:** Kar. **Hâile:** Facia. **Muntazır:** Bekleyen. **İntizâr:** Bekleyiş. **Sükûn:** Dinginlik, durgunluk, huzur. **Nazîr:** Benzer, eş. **Tayf:** Görüldüğü zannedilen hayali varlık, hayalet, ruh, hayal. **Adem:** Yokluk, ölüm. **Zâğ:** Karga, kuzgun. **Bed-nigâh:** Kötü bakışlı. **Tûde:** Yığın, kitle. **Nümûne:** Örnek. **Râz:** Giz, sır. **Derûn:** İç, gönül.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 411, 14 Kânunusani 1314/26 Ocak 1899, s. 321. Dergide, "Âveng-i Şühûr -10- Kânunievvel" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

10- [ARALIK]

Her yer ak: Ölülerin kefenine benzer
Tek parça bir aklığın altında cesedi toprağın,
Titrer altında tek bir parça aklığın;
Her şey kar belasının son bulmasını bekler.

Sanki bu bekleyişin kar, dinmesinin rengidir.
Ölüm hayaline benzer birkaç kem gözlü karga
Bir yığın oluşturur bu alanda, kapkara;
Bunlar kışın bağrındaki gizlerin örnekleridir.

19 Aralık 1898

آونك شهور

11- [KÂNUNUSANİ][1]

Yine kar... Bir sükûn-ı câmidle
Yine her yer melûl ü mevt-âlûd;
Bir donuk perde, bir nikâb-ı anûd
Saklıyor çehre-i semâvâtı
Beşerin çeşm-i ibtihâlinden;
Beşerin nazra-i münâcâtı
Titriyor bir hirâs-i bâridle
O donuk perdenin zılâlinden.

İşte uryân u zâr ü müstağrak
İki timsâli fakr-ı meş'ûmun...
—Her yanından şu levh-i mağmûmun
Akıyor dalga dalga reng-i memât!—
İki âciz kadîd-i lerzende,
İki mat'ûn-ı şekve-kâr-ı hayât,
Çatlamış elleriyle yoklayarak
Arıyorlar hayâtı mezbelede.

25 Kânunusani 1314

Sükûn: Sessizlik, durgunluk, dinginlik. **Câmid:** Donmuş. **Melûl:** Üzgün, tasalı. **Mevt:** Ölüm. **Âlûd:** Bulaşmış, dolu. **Nikâb:** Örtü, peçe. **Anûd:** İnatçı. **Semâvât:** Gökler. **Beşer:** İnsan. **Çeşm:** Göz. **İbtihâl:** Yakarma, yalvarma. **Nazra:** Bakış. **Münâcât:** Tanrı'ya yakarış, dua. **Hirâs:** Korku. **Bârid:** Soğuk. **Zılâl:** Gölgeler. **Uryân:** Çıplak. **Zâr:** Ağlayan, inleyen. **Müstağrak:** Dalgın. **Timsâl:** Simge, örnek, resim. **Fakr:** Yoksulluk. **Meş'ûm:** Uğursuz. **Levh:** Levha, tablo, manzara. **Mağmûm:** Üzünçlü, gamlı. **Memât:** Ölüm. **Kadîd:** Kurumuş, zayıf, iskelet. **Lerzende:** Titrek. **Mat'ûn:** Yaralı, ayıplanmış, kınanmış, vebalı. **Şekve-kâr:** Şikâyet eden, yakınan, sızlanan. **Mezbele:** Çöplük.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 414, 4 Şubat 1314/16 Şubat 1899, s. 369. Dergide, "Âveng-i Şühûr -11- Kânunisani" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

11- [OCAK]

Yine kar... Donuk bir sessizlikle
Yine her yer üzüntülü ve ölümlü;
Bir donuk perde, bir inatçı peçe
Saklıyor göklerin yüzünü
İnsanın yalvaran gözünden;
Yakaran bakışı insanın
Titriyor soğuk bir korkuyla
O donuk perdenin gölgesinden.

İşte çıplak, inleyen ve dalgın,
Uğursuz yoksulluğun iki simgesi...
—Her yanından şu tasalı tablonun
Akıyor dalga dalga ölümün rengi!—
İki güçsüz, zayıf ve titrek kişi,
İki küskün yakınıp yaşamaktan,
Yoklayarak çatlamış elleriyle
Arıyorlar hayatı çöplükte.

6 Şubat 1899

12- [ŞUBAT][1]

Mevsim vedâ‘ eder gibidir, zâr ü bî-mecâl;
Son lerziş-i cenâhı döker hâk-i nâime
Karlar, ümîdler;
Seylâbelerle şerhalanır sîne-i cibâl,
Her şerha bir bahâr-ı hayât ihtivâ eder.

Her mevsimin sukûtu olur başka mevsime
Bir menba‘-ı nemâ...
Baktıkça ben zuhûr u sukût-ı mevâsime,
Ey tâli‘-i beşer,
Bilmem niçin teellüm eder, ağlarım sana!..

17 Şubat 1314

Zâr: İnleyen, ağlayan. **Bî-mecâl:** Güçsüz, halsiz. **Lerziş:** Titreyiş. **Cenâh:** Kanat. **Hâk:** Yer, toprak. **Nâim:** Uyuyan. **Ümîd:** Umut. **Seylâbe:** Sel, su baskını. **Şerha:** Dilim, parça. **Sîne:** Göğüs. **Cibâl:** Dağlar. **İhtivâ etmek:** Kapsamak, içermek. **Sukût:** Düşme, inme, sarkma. **Menba‘:** Kaynak. **Nemâ:** Büyüme, artma, gelişme. **Zuhûr:** Ortaya çıkma, belirme. **Tâli‘:** Talih. **Beşer:** İnsan, insanlık. **Teellüm etmek:** Acı duymak, üzülmek, tasalanmak.

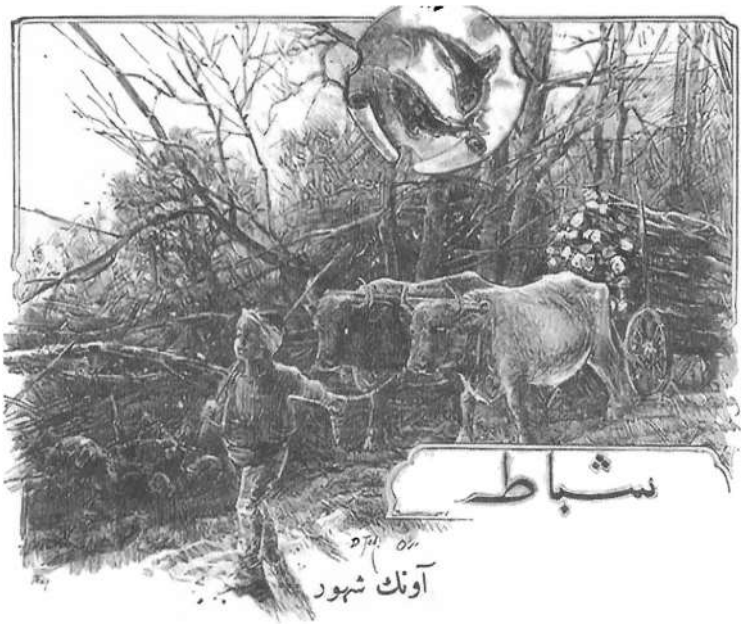
1 *Servet-i Fünûn*, sayı 416, 18 Şubat 1314/2 Mart 1899, s. 401. Dergide, "Âveng-i Şühûr -12- Şubat" başlığıyla ve bir illüstrasyonla yayımlanmıştır. (e. n.)

12- [ŞUBAT]

Mevsim veda eder gibidir, inleyerek, bitkin;
Son kanat çırpışıyla döker uyuyan toprağa
Karlar, umutlar;
Sellerle parçalanır göğsü dağların;
Her parça bir hayat baharı kapsar.

Her mevsimin düşüşü bir başka mevsimin
Çıkışına kaynak olur...
Baktıkça ben böyle mevsimlerin inip çıkışına,
Ey talihi insanlığın,
Bilmem niçin üzülür, ağlarım sana!..

1 Mart 1899

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 83

Rübâb-ı Şikeste'de âşıkane şiirlerden ziyade toplumsal iniltiler vardır.

Mehmet Rauf, *Servet-i Fünûn*, 1900

Fikret'e küçük bir burjuva aydınıydı demekle onun memlekete yaptığı muazzam hizmetleri, sanatta ulaştığı baş döndürücü merhaleyi inkâr etmiyoruz. Büyük ve ana hattında, iyi manada 'insaniyetçi' şair Tevfik Fikret'in faaliyet gösterdiği devirde, içinde bulunduğu muhitte başka türlü de olması mümkün değildi. Fikret yaşadığı devirde, bulunduğu muhitte, en iyi ve en ileri ne olmak mümkünse onu olmuştur...

Nâzım Hikmet, *Resimli Ay*, 1930

Fikret'in aruz veznini kullanış tarzındaki yeniliklerden çok daha mühim olarak edebiyatımıza ilave ettiği şey, o zamana kadar pek aşinası olmadığımız sosyal ve insani mevzuları ele almak, taassuba ve irticaya karşı ilk itiraz bayrağını kaldırmak gibi her zaman takdir edilecek, örnek alınacak cesaretidir.

Sabahattin Ali, *Yeni Adam*, 1939

Edebiyat-ı Cedide akımın önemli temsilcilerinde Tevfik Fikret, şiirimizin Batılılaşmasında, yeni bir görüş, duyarlık, deyiş ve imgeye ulaşmasında en çok emeği geçen edebiyatçılarımızdandır. Asım Bezirci'nin günümüz Türkçesine uyarladığı Tevfik Fikret'in bütün şiirlerinin ikinci cildi *Rübâb-ı Şikeste* yıllar sonra, yeni edisyonuyla edebiyatseverlerle buluşuyor.

Tevfik Fikret (1867-1915)

Edebiyat-ı Cedide (Servet-i Fünun) topluluğunun en önemli temsilcisi, şair, yazar, ressam. Tevfik Fikret, Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) birincilikle bitirdi. Burada Muallim Naci, Recaizade Ekrem ve Muallim Feyzi gibi çok değerli hocalardan ders alan Fikret'in ilk şiirleri *Tercüman-ı Hakikat* ve *Mirsad*'da yayımlandı. *Malumat* dergisi (1894) ile *Tanin* gazetesini (1908) çıkaranlar arasında yer aldı. *Servet-i Fünun*'un başına geçmesiyle (1896-1901) dergi kısa sürede edebiyatta yenilik isteyen gençlerin buluşma noktası, Edebiyat-ı Cedide topluluğunun yayın organı haline geldi. İlk şiirlerini Divan edebiyatı tarzında yazan Fikret, bu dönemde "sanat için sanat" anlayışıyla bireyi ön plana çıkaran şiirler kaleme almış ve büyük ilgiyle karşılanan *Rübâb-ı Şikeste*'yi yayımlamıştır. Rumelihisarı'nda -bugün müze olan- projesini kendisinin çizip "Aşiyan" adını verdiği evi yaptırdı. Gerek istibdat döneminin baskıcı ortamı, gerekse melankolik ruh halinin etkisiyle burada bir nevi inzivaya çekildi. Bir dönem Galatasaray'da Türkçe öğretmenliği ve müdürlük de yapan Fikret, hayatının sonuna kadar bu evin yanındaki Robert Kolej'de öğretmenlik görevini sürdürdü. Edebiyatımızda Batılı sanat anlayışının yerleşmesinde büyük rol oynayan, entelektüel kişiliğiyle de kalıcı izler bırakan Tevfik Fikret'in eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786254 296673

THG
0648771
VGZ